

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) Author(s):	Suhm, Peter Friderich.
Titel Title:	<u>Peter Friderich Suhms Samlede Skrifter.</u>
Alternativ titel Alternative title:	Samlede Skrifter.
Bindbetegnelse Volume Statement:	Vol. 2
Udgivet år og sted Publication time and place:	Kjøbenhavn : S. Poulsens Forlag, 1788-99
Fysiske størrelse Physical extent:	16 bd.

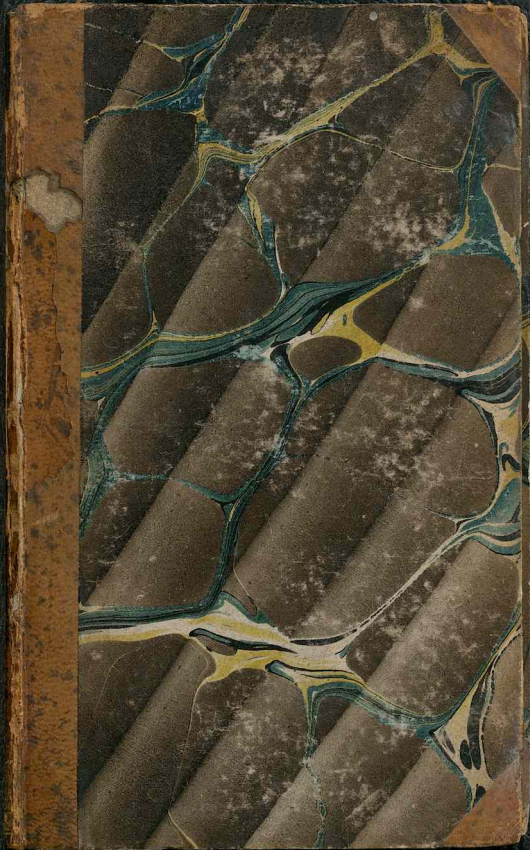
DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

52, - 108. Ex. 2

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 52 8°

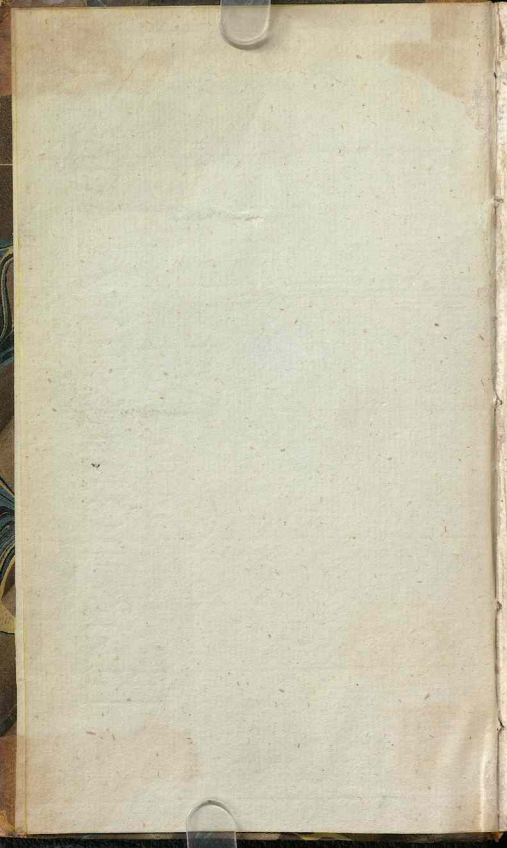
1 1 52 0 8 05205 5

+rex

Dynesew.

1948.9.722

Kammerherre og Kongelig Historiographi

Peter Friderich Suhms

samlede

Skrifter.

E. Paulsen inv.

F. Bratt sc.

Dele Sigrid! vil du aldrig gifte dig?

Anden Deel.

Kiøbenhavn 1789. Paa G. Poussens Forlag
trykt hos Bogtrykker Laurig Simmelkær.

Subskribentere.

			Skryp.	Tryk.	
—	Kall, U., Professor	§	Kiøbenhavn	§	I
—	Kern, Contoirist	§	—	§	I
—	Klingberg, Agent	§	—	§	I
—	Krenshfeldt, J. C.	§	—	§	§
—	Lang, N., Sognepræst for Bilslef og Huns derup Meenigheder	§	§	§	§
—	Lilienpalm, Capitaine	§	Kiøbenhavn	§	§
—	Lund, Secretaire i Generalitetet	—	—	§	§
—	Lund, P. C.	§	—	§	§
—	Marstrand, Candidatus juris	§	Kiøbenhavn	§	§
—	Meinke, J. H.	§	—	§	§
—	Munthe, Præst	§	—	§	§
—	Odenburg, J., Academist	§	Sorø	§	§
—	Olsen, Contoirist	§	Kiøbenhavn	§	§
—	Pelt, Professor	§	Kiøbenhavn	§	§
—	Petersen, Contoirist	§	—	§	§
—	Pontoppidan, Justitsraad	—	—	§	§
—	Proft, Boghandler	§	—	§	§
—	Rahlf	§	Kiøbenhavn	§	§
—	Rosenkilde, Studiosus	§	—	§	§
—	Sahl, Professor	§	—	§	§
—	Schmidt, Forvalter	§	—	§	§
—	Schmidt, Silkes og Klædekrammer	—	—	§	§
—	Scholten, Capitaine	§	—	§	§
—	Schumacher, Kiøbmand	§	Helsingøer	§	§
—	Seeler	§	Kiøbenhavn	§	§
—	Teilman, U. C., Etatsraad, paa Nørholm	§	—	§	§
—	Thomsen, P. C., Urtekrammer	§	Kiøbenhavn	§	§
—	Uhlstrup, Fuldmægtig	§	Friderichsborg	§	§
—	Ulsgaard, C.	§	Varde	§	§

Længere end jeg havde formodet, har denne Deel tøvet under Pressen, tildeels har og andre Hindringer sinket Arbeidet. De øvrige Deele skal saa meget hastigere følge, for paa denne Maade at tilfredsstille Læsernes Fordringer. For de Mangler, denne Udgave maatte have, udbeder jeg mig Publikums og den saa ædelmodige som lærde, og over al Noes ophøiede Forfatters gunstige Tilgivelse. Skulde jeg i sin Tid opleve en nye Udgave, hvilket

ved den udbredte Læselyst og formedelst
det indskrænkede Oplag vel er at haabe,
tænker jeg mig bedre i Stand til at give
disse Forfatterens Arbejder i Moralen og det
Skionne al den typographiske Pynt, de end-
nu maatte mangle.

Foruden elleve moralske Afhandlinger
indeholder denne Deel fem af Hr. For-
fatterens almindelig yndede Fortællinger,
af hvilke den forlibte Philosoph og
Sigrid, seruden de øvrige antegnede,
som vil findes i det tredie Bind, ere
oversatte i det tydske Sprog. Hr. Ju-
stitsraad og Professor Schlegel har i hans
Lehrreiche Erzählungen aus verschiedenen
Sprachen, Leipzig 1768, leveret en Over-
sattelse af den første; Hr. C. H. Reichel
af

af Sigrid, de tre Benner og Alffol, Leipzig 1785, og Hr. Justitsraad og Professor W. E. Christiani af Signe og Habor, Leipzig 1778. Sigrid, som Priis-
skrift i Bestalenhed, de tre Benner, Signe og Habor, og Alffol pryde de skionne Videnskabers Skrifter. Sigrid er eenstemmig erkjendt for Forfatterens Me-
sterstykke i dette Fag, de andre Fortællinger stride med hinanden om Fortrinet, dog siger Christiani i Fortalen til Oversættelsen af Signe og Habor, at det synes som Forfatteren i den har overgaaet sine andre yndige smaae Arbejder af dette Slags, ja endog sin fortreffelige Sigrid. Den afdøde Doctor Medicinæ, Justus Zadig de Meza har oversat Kammerherrens Euphron, Kopenhagen 1776. I denne Over-

fættelse staaer to og fyrgetnye Regierings
Regler for Sapor, hvilke kun findes i nogle
Exemplarer af første danske Udgave 1774,
men i alle Exemplarer af anden Udgave
1779.

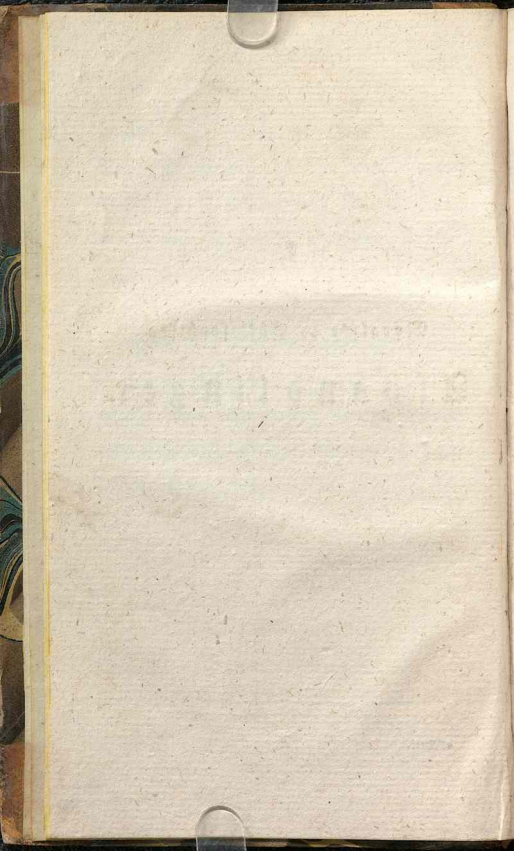
Efter Hr. Kammerherrens givne Til-
ladelse og under hans Opsyn besørger jeg,
maaskee naar den danske Udgave heel er
udkommen, en tydsk Oversættelse af hans
samlede Smaae Arbeider.

S. Poulsen.

I.

Moraliske og Philosophiske

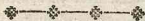
A f h a n d l i n g e r.

I.

Om Satyrer.

(skrevet 1762.)

Den satyriske Maade at moralisere paa, var de gamle Græker ubekendt. Lucilius var iblant Romerne den første. Af ham og Varro haves kun nogle faa Levninger. Horatius, Persius og Juvenalis ere endnu i Behold. Den første og den sidste er fortreffelig. Hos den mellemste findes vel nogle glimrende Steder, men i Almindelighed er han for mørk og haard. Af det Fruentimmer Sulpicia haves og een Satyre. Alle disse ere paa Vers. Af Seneca og Pe-

tronius haves Satyrer udi ubunden Stil med Vers
 indmængede. Den første haver drevet Spot med Key-
 ser Claudius, den anden med sine Tidens Sæder, og
 som det menes med Nero og hans Hof. Grækerne
 skreve sildigere Satyrer, eller i det mindste Skriftet
 paa en satyriske Maade. Men ere de end senere i Tiden
 end Romerne, saa give de dem dog intet efter i Vid.
 Juliani Cæsares og Skiæggehader ere og ville steds
 blive Mesterstykker, og Lucianus overgaaer efter mine
 Tanker alle baade nye og gamle Vittige. Ingen af
 dem haver udvalgt at skrive i Vers. I de midlere
 Tider laae Konster, Videnskaber, Vid begravne; da
 maa man ei spørge efter Satyrer. Erasmus, den
 udsødelige Erasmus, trak næsten alle Videnskaber igien
 frem for Dagen. Han skrev en ypperlig Satyre kaldet
 Moræ Encomion. Hans ulignelige Colloquia ere og
 meget satyriske. Hos de Franske var Regnier den første
 for omtrent 150 Aar siden. Boileau fortjener at sæt-
 tes ved Siden af Horatius. Begge have skrevet paa
 Vers. Quevedo i Spanien er en skarp Satyricus.
 Rabener i Tydskland og Swift i Engelland give ingen
 efter. Baron Holberg hos os, og Dallin hos de
 Svenske, have ei heller udi dette Slags indlagt liden
 Ære. Vel veed jeg, at der ere mange flere Satyrici
 end disse, men jeg forbigaaer dem, deels fordi nogle
 ei fortjene at ansæres, deels fordi jeg ei har læst endeel,
 og deels fordi jeg ei regner dem til de satyriske Skri-
 bentere, hvis Egenskaber ere at vare bidende, skarpe,
 hittre og noget lystige. Ere de alene skarpe, men derhos
 alvor:

alvorlige, som la Bruyere i sine Characterer, saa for-
 tiene de vel billigen Sted iblant Moralister, men ei
 iblant Satyrici. Ere de vel bidende, men derhos
 alt for lystige, som Cervantes i Don Quixotte, og
 Scarron i Roman comique, saa bør de regnes til Co-
 mici. Men findes alle ovenmeldte Egenfkaber hos
 een Skribent, saa er han upaatvilelig en Satyricus.
 Smidlertid besidder neppe nogen alle de Egenfkaber i
 lige Hvide. Hos Juvenalis og Erasmus i Moria her-
 sker mest Skarphed; de ere derfor og undertiden noget
 for alvorlige. Det er ligesom de har taget sig Verdens
 Fordærvelse virkelig nær, og ere derfor blevne af en ond
 Lune. Hos Horatius og Holberg Lystighed. De be-
 stride derfor mest det Latterlige hos Mennesket, og det
 er ligesom de fornøie sig over at have fundet slikt, for
 desto bedre at fordrive Tiden. Hos Rabener en bidende
 Stil, som synes at vise, at han begierligen haver be-
 tragtet Menneskenes Daarligheder for desto bedre at
 vise sit Bid. Hos Seneca, Julianus, Swift herse
 Bitterhed og Galde, som nesten gjør dem til Menneske-
 hadere; de glæde sig ligesom over Menneskets Ondskab,
 for at have desto bedre Leilighed at igiennemhegle dem.
 De ere enten alles eller visse Personers Fiender. Lu-
 cianus alene har efter mine Tanker besiddet i lige og
 meget stor Hvide alle disse Egenfkaber, og Boileau vel
 ogsaa dem alle i lige men i mindre Hvide. Jeg kri-
 ver ei dette for at forringe nogen af disse store Mænd,
 som jeg bær den største Erbødighed for, og anseer for
 Menneskeslægtens Lærere og Zirater, i Henseende til
 Bid,

Vid, men kun for at vise enhver's Hoved-Character, betagende derfor ingen af dem den Ære at have besiddet alle udfordrende satyriske Egenskaber, men kun paastaende, at en vis Egenskab haver hos dem havt Overhaand over de andre.

Alt Satyrer jo bør regnes, naar de ere gode, iblant det menneskelige Vids Mesterstykker, det kan ingen nægte, som haver mindste Smag; at de og fornsieligen fordrive mange Timer, aabne Hiernen, og give Forraad af lystige, flygtige og artige Indfald, som opmuntre Selskab, det er og unægteligt. Derimod nægte mange, at de forbedre Mennesket, og ville de end tilstaae det om nogle, saa gaaer saadan Tilstaaelse dog alene ud paa de alvorlige. Hvorimod de, som indeholde mindste Spøg, kun tiene til at opvække Latter, at see Næstens og ei sine egne Feit, saasom de et trænge til Hjertet, og derved ere saa langt fra at forbedre, at de snarere fordærve, saasom de opvække og understøtte den uordentlige Egenkielighed, Dable- og Skumlesyge. Men efter min ringe Indsigt er saadan Dom meget for vidt drevet, thi Menneskernes Gemytter ere adskillige. De Dumme have hverken ondt eller godt af Satyrer; de forstaae dem ikke, de læse dem ikke, og begynde de at læse dem, saa kaste de dem dog snart bort; al Verdens Vid er spildt for dem; de have ingen Smag, ingen Følelse, og disse udgiøre Høben. De Alvorlige, de Eftertænksumme, som altid ere de færreste i Tallet, have aldrig nogen Glæde af at

læse

læse Satyrer, og forbedres de ei ved dem, saa forværres de ei heller, og finde dog Leilighed at føre sig een og anden Anmærkning til Nytte. De Lystige, Uestertænksomme, Letsindige ere nest de Dumme flest i Tallet. Det er umueligt at bringe saadanne til at tænke eller læse alvorlige Ting. Man har derfor vundet meget, naar man kun kan bringe dem til i eet Qvarteer at læse i en Bog, men da maa den være skrevet med Smag og Vid, og indeholde Skiemt paa alle Sider. Er den nu skrevet til Dydens Beste, saa skeer det let, at een og andet hænger ved, og kan give dem Anledning til Eftertanke og Forbedring; thi virkelig og bestandig at forbedre Hjertet, skeer sielden ved nogen Bog, end ikke den alleralvorligste og grundigste, med mindre andre Aarsager komme til. Med dem, som blive vrede, naar de læse Satyrer, er man værst faren, dog kan dette Onde ogsaa forebygges, dersom Mennesket fra Ungdommen af blev underviist om, at aldrig hverken han eller nogen anden vredes over Satyrer, med mindre han finder sig truffen. Det er altsaa et ubedrageligt Kiendetegn, at et Menneske er skyldig i den Last, som Satyren, Comoedien, Fablen, Moralen foreholder ham, naar han vredes over den. Hvorfor saadanne gjøre best, at de tie hos vittige Folk. Den, som ei er skindhellig, hvorfor haver han nødig at ærgre sig over Molières Tartuffe; den, som ei er gierrig, tager sig aldrig hans Avare nær, og den Doctor, som ei er Quakksalver, leer over hans Malade imaginaire. Den beste Maade at vise paa, at man ei er skyldig i de fore-

skilte Laster, er at see med andre, og at berømme Skrif-
 tet, dersom det ellers er godt skrevet. De gamle Sa-
 tyrici brugte at nævne levende lastefulde og latterlige
 Personer. Det kunde ei andet end forbittre og ei for-
 bedre. Dog gaae de for vidt, der forbyde at nævne
 levende slette Skribentere, da de dog jævnligent skarpere
 og udførligere criticeres i Journaler. Boileau haver
 derfor heller ingen Betænkning gjort sig over at nævne
 Cotin og andre. Skribenters Handlinger ere offent-
 lige, bør derfor og offentligen dømmes. De kan være
 slette Skribentere og derfor dog gode og dydige Bor-
 gere og Mennesker. Desuden er det Publicum magts-
 paaliggende, at slette Skribentere tvinges til at lægge
 Pennen ned, eller og at forandre og forbedre sig. Ere
 de derhos onde og ugudelige, spotte de Gud, Religio-
 nen, Dyden, da fortjene de al Satyrens Salt og Pe-
 ber, og det er maaskee den eneste Maade, hvorved de
 kan læges, saasom forsængelig Roes og Bifald er alt
 det de jage efter. Almindelige Dyder og Laster bør
 være Satyrens Hoved-Diemerke, thi saadanne Satyrer
 nytte altid og overalt. Horatii: Qui fit Meccenas, og
 Juvenalis Credo pudicitiam, læses derfor af alle, der
 forstaae Sproget, hvori de ere skrevne. Nationale
 og visse Tidens Feil, især de latterlige, ere mindre
 nyttige, helst i Længden, thi paa den Tid de skrives, kan
 de synes mere nyttige, ja maaskee ogsaa virkelig være det.
 Molieres Precieuses ridicules var, da den blev skrevet,
 meget nødvendig; hans Misanthrope, Tartuffe, Avare
 blive derimod evig ved. Med Tiden blive de særdeles
 Sæder,

Sæder, Latterligheder ubekiendte, som Satyren
 dabler, hvorover den bliver mørk og uforstaaelig.
 Saaledes gaaer det med Horatii: Ut Nasidieni.
 Boileau og Swift ere alt mørke paa mange Stæder, helst
 for dem, der ei ere indfødte Franske og Engelske, eller
 ogsaa ei studere dem, hvorved de og enten tabe deres
 fornemste Styrke og Salt, eller og ikke blive læste, saa
 som de fleste ei have Tid til at læse 50 Bøger for at
 forstaae een, eller og ei agte saadan Bog den Umage værd.
 Men derfor paastaar jeg ikke, at en Satyricus skal alene
 afhandle almindelige Ting, thi da vilde han baade
 blive mindre nyttig og behagelig for sin egen Tid, som
 man dog meest maa see paa; efterdi det er uvist, om eens
 Skrifter fortiene at bevares til Estertiden, iblant den
 Mængde af dem, som nu ere; eller og om de fortiene det,
 at det derfor virkelig skeer. Menanders Tab havde vi
 da vel ei havt Marsag at beklage.

En Satyricus, som vil nytte baade nærværende
 og tilkommende Alder, og som tænker paa sine Vær-
 kers Evighed, maa derfor afhandle baade almindelige
 og særdeles Ting, men de sidste saa tydelig som muel-
 lig, uden at Satyren derfor taber sin Kraft. Det
 var og godt, om han selv paa de mørkeste Steder søiede
 korte Anmærkninger til, men de maa og være meget
 korte. De ville ei engang blive overflødige for den Tid,
 han lever i, thi Fremmede ere ofte i saadanne Ting li-
 gesaa ubekiendte, som de der leve et tusende Aar efter
 os. Uden Studering forekommer os en Indvaaner af

Constantinopel hans Sæder, Skikke, Leve- og Tænke-
maade ligesaa sølsom, underlig, mørk som deres, des
for to tusinde Aar siden have levet i Athenen og i Rom.

Men fornemmelig maa en Satyricus, som alle
andre Moralister, nsie tage i Agt, at han altid skriver
til den sande Dyds og Religions Beste, i hvilken Hens-
seende det, hvad den sidste angaaer, er best, at han
holder sig ved de almindelige Ting, paa det han ei
skal henrives af sin Sects Meninger og forsvare Bild-
farelser. Han maa og altid bestride Laster og Overtroe,
men Ukydsfhed aldrig for tydelig, som dog Juvenalis
haver gjort i den ellers ypperlige Satyre: Credo pu-
dicitiam, og Horatius i Ambubajaram Collegia,
hvilke derfor ei heller bør læses uden af satte og alvor-
lige Folk.

II.

Bevijs at Videnskaber ere unyttige og skadelige helst for Standspersoner.

(skreven 1762.)

Saa snart jeg seer en Mand af Rang, som bær sin
Høyheds Stempel paa sig, synes mig at see en Mand
af Klygt, Bittighed, Wiisdom. Undseelse og Frygt
oversalde mig. Jeg er da saa bange for at begaae
noget, som dette mægtige Genie skal have Aarsag til
at dable. Alt hvad han siger, er lutter Oracler for
mig. Ei skielver en Slave saa meget for sin Herre.
O! hvor stort Fortrin, tænker jeg, giver ei Stand,
Fødsel og Hvihed for Flid og Studering. Al Klogskab
følger de Fornemme fra det Dieblik af de blive til, og
udvikler sig tilligemed deres Legemer. Deres Opdra-
gelse sætter Forgyldningen herpaa. En stolt, forags-
tende, medlidende Mine viser, hvor høyt de ere op-
hsiede over alle andre Creature, med langt større
Forfskiel end den, der er imellem Elephanten og Madiken.
Sandt nok, de lære intet, de bestille intet, de tænke
intet.

intet. Men hvad skader det, naar de dog vide alle Ting, som man maa slutte deraf, at alle Embedere ere i deres Hænder, og at alle de, der ved Flid ere blevne vittige og lærde, dagligen opvarte dem. Er det ei en Kunst uden at have lært noget, at domme i Sager, at afgjøre de vigtigste Tvistigheder, at anføre Krigshære, at foreskrive Love? Men hvorved erfarer man, at de vide intet. Deraf, at de saa ofte i daglig Tale røbe deres Uvidenhed, og dernæst af de Domme, som de fælde over Videnskaberne og deres Elskere.

Til Beviis paa det første vil jeg kun anføre følgende: En høifornem Dommer citerede alvorligt den omtrentende Bog i den Danske Lov; der handlede kun om en Bagatelle, om et Menneskes Liv. En anden fød i Sieland spurgte, om den var en De. Noget en vilde med al Magt fæminisere Cometa. Jeg troer, han var paa Veien at give Planeten Venus den til Opvartelse. En vis grundlært, fornem Mand lod sig et afdisputere, at Kobber og Jern have eet Navn paa Græsk hos Homer, hvilken han havde læst paa Fransk. Tronhiems Domkirke maatte efter en andens Mening endelig være bygt for 1500 Aar siden; jeg kan tænke, at den først har været indviet til Thors Ere. Fridrichshald gjordes af en til Fæstningen ved Tronhiem. Wien blev af en anden gjort til Hovedstaden i Spanien, og Rhemsen flød efter hans Formening i Polen. Men et af de klogtigste Indfald var dens, som flyttede Venus os nær paa een Mill. Jeg tør ei opholde mig længere

længere ved disse Indfald, thi ellers frygter jeg for, at Jorden tilsidst bliver flad.

Dommene over Videnskaberne og deres Elskere falde gemeenligen saaledes, at de ere unyttige, Hiertespind, overflødige, og de, som legge sig efter dem, Grillenfængere, Phantaster, Pedanter, hvilket sidste særdeles er deres Livs-Ord, en Talemaade, som de overmaade høit elske. Historiske Undersøgninger, sige de, hvortil tiene de? Staten staaer uden dem, det kan være lige meget, enten man troer, at Alexander Magnus haver levet et tusinde Aar tidligere eller tidligere. At læse Manuscripter fordærver kun Dinene. Poesien er en brodløs Konst. De ere Narrer, som legge sig efter det græske Sprog. Algebra, hvortil duer det Snaus. Uden Mathematik, uden at kiende Magnetten, haver man seylet paa Havet. De krumme Linier gjøre kun krumme Begreber. Juristerne hange i Formaliteter. Naturhistorien, Experimentalphysiken er Duffetøi. Saaledes tale de, saaledes handle de, og imidlertid styre de dog Verden, og den gaaer sin Gang, hvorimod de, der dyrke Videnskaberne, styres af dem. Er det da ei skadeligt, unyttigt at legge sig efter Videnskabers. Hvad bør man derfor gjøre; søge saa meget som mueligt, at bringe sig ud af Hovedet de pedantiske Griller, gjøre sig uformuende til at tænke, hvorved man svinger sig op til de Højestes Selskab, og endelig kiøbe sig et Nobilitations Patent, eller anden Vres-Titel. Da, og ellers aldrig, vide Folk først, hvad man er, hvor meget man giælder.

Jeg

Seg seer derfor og, at Lærde, Geistlige, Konstnere, Risikmænd ile t Hobetal at forlade deres Stand, og at bære Navn af det, som de aldrig ere, og aldrig tænke at blive, men som dog gjør den Virkning, at de efterhaanden aflegge at være det, som de hidindtil virkelig have været, og derover tilfidsst blive lutter Entia in Potentia, muelige Embryoner, Skygger, Lignelser, Overskrifter. Titler, Characterer ere kraftige Midler til at udrydde Pedanterie. Thi om noget deraf hænger ved deres første Erhververe, saa bliver dog deres Afkom, de velbaarne Junkere, saa pedanteløse, fri for at tænke, artige og lette, at de ei viede meer end een Fær, saa at det er en Lyst at see paa, dog maa nogle saa undtages, som ei undsee sig ved at lade sig indskrive paa Pedanternes Liste. Med saa Ord: det grundige forsvinder, og man nærmer sig Naturen i dens pure Uskyldighed. Plato, en af de gamle Ubekatter, stod i den Formening, at jo mere Mennesket nærmede sig Guddommen, jo fuldkomnere blev det. Indbildning! Drømme!

Vore unge Herrer vise ved deres Exempel, at Menneskets Herlighed bestaaer i at slægte Heste, Væpøger, Østers paa. Og dersom de ey elskede at være i stadig Bevægelse, saa ønskede de gierne, at være Træer, Steen. Dog de vide ogsaa at forene tvende stridige Ting sammen; Lighed med Fugle i Henseende til Leegemet, med Marmor i at tænke. Der er et vist karagtigt Land til i Verden, hvor Titler ei gielder, hvor

hvor Vittighed, Lærdom, Kundskab, alle Talenter, af
 hvad Art de ere, skattes høit, saa at de usle Mathe-
 matici, foragtelige Poeter, daarlige Philosopher be-
 graves ved Siderne af Konger. En Newton, en Locke,
 en Pope agtes der mere, ere mere bekiendte end en Ja-
 cobus den første, Carolus den anden, Jacobus den anden.
 Underligt, vanvittigt Folk, som ei vil begribe, at Fødselen
 gjør alt, at skinnende Klæder fortiene vor Høiagtelse. En
 mægtig Jover bemestrer sig mit Sind, Blodet er oprørt i
 mine Aarer. Skynder Jer, imedens min Ridkierhed
 paastaar; antænder et Baal, bringer hid Aristoteles,
 Plato, Cicero, Leibniz, Linnaeus, Neaumur, nok af
 barbariske Navne (jeg frygter ellers, at det vil skiare i
 Welbaarenhedernes kælne Dren) kaster dem og al deres
 Selskab paa Baalet; en Glædes Jld! nu ere de ud-
 ryddede. Spadille og Basta skal alene herske.

Ligesom der er Pøbel iblant de Fornemme, saa
 ere der og Fornemme iblant Pøbelen. De have alle-
 rede de Fornemmes Gebærder, de efterligne dem og
 at foragte Videnskaberne. Iblant er en Landsbye-Præst
 ei kommet videre i Regnekunsten, end at han med Nøie
 kan de fire Species; dog fælder han myndig saadan
 Dom; de, som legge sig efter Mathematik, ere Narre,
 hvad skal de mange Nuller til, jeg seer Raars og Stre-
 ger som i Hæxe-Bøger; de Giække vil maale Himlen,
 og hvor langt der er til Solen, lad dem først reise
 did. Jeg skrækkes og skielvende siger: Domine Pastor,
 Nyttten vil jeg ikke trætte om, thi det vilde være det samme,

sonz

som om jeg forundrede mig over, hvi Domine Pastor læste i Stresøns Postil, men tillad mig dog at regne disse stakkels Figurer ud, siden det er min Fornøielse. Hvad, raabte han snysende, hvad Fornøielse; den saelligørende Lærdom er alene Fornøielse, alt andet er Fias og syndigt. Jeg merker nok, at Hr. Pastor havde været vel skicket til at leve i det tiende Seculum, thi da tog man gode Indkomster, og læste andægtigen sit Breviarium, uden at forstaae det. En Graver, som al sin Tid ei har gjort andet end at grave Graver til andre, paaftaaer, at det er en let Sag at skrive i Historien og Antiquiteter, saasom den hele Kunst bestaaer i at kunne læse og udskrive gamle Skilder, og mener han, at det er det samme at grave i Jorden og i Documenter. Den, som bestandig har i Magelighed, med Tobakspiben i Munden liggende paa Sengen, trukket sine Renter, forundrer sig over, hvor nogen kan være saa daarlig at samle rare og gamle Mynter, og lade dem ligge frugtesløse isteden for at sette dem ud med Fordeel.

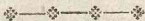
Naar jeg overveier, at Menneskene ere sielden enige, men at Store og Smaae, Unge og Gamle, Ringe og Fornemme, Mænd og Qvinder næsten med een Mund raabe Videnskaberne ud for unyttige, skadelige og pedantiske, saa seer jeg mig tvunget til, hvorvel min Følelse siger mig andet, at troe, at de fare med Sandhed, og at vi alle ere skabte at være som Midas; at Dumbhed og Uvidenhed er vor Lød, og at

vi

vi igjen bør opsøge Skovene og Hulerne til vore Bøliger, og springe som Markatten fra den ene Green paa den anden. De som ei ville bifalde mig, erklærer jeg for Narrer, thi det er den almindeligste og nemmeste Maade at argumentere paa nu omstunder, for halstarrige, egenindige Folk, som alene af Stolt-
hed ville have noget forud frem for alle andre, og som sætte de væsentlige gode Ting, Legemets Vellyster tilside for Hjernespind. De, som ville mene, at dette ei er mit Alvor, kan jeg ikke hjælpe, de faaer at rejse til Anticyra; imidlertid skal Uvidenhed herske, blomstre, regiere, og Graveren skal kaste Jord paa Videnskab og Konstler, Rentenereren betale ham, og ovenimeldte Landsbye-Prest holde Vigtale over de Afdøde.

III.

Om Bibelen.

(Skrevet 1762.)

Derfom man end alene vil betragte Bibelen, som et menneskeligt Skrift, og tilfidesætte, at det er guddommeligt, saa var det dog vor Læsning, vor Underføgning, vor Granskning værdig frem for alle andre Bøger. Thi en Elsker af Historien og Antiquiteten kan vel ei finde sin Fornøielse hos nogen meer end hos Moses, den ældste Historikskriver; en Sag, som den ivrigste Atheist, Deist eller Naturalist ei kan nægte. Thi vil man nægte, at Moses enten har været til, eller og at han har skrevet de Bøger, som gaae under hans Navn, saa kan man og nægte, at Henrik 4. eller Christian 4. have regieret i Frankerige og Danmark, ja kuldkaſte al historisk Visshed, hvilket er det samme, som at frasiſe sig Fornuſten. Naar man overvejer alt hvad Hedningerne, nogle faae undtagne, have skrevet om Verdens og Menneskeslægtens Oprindelse, saa vil endog en maadelig Forſtand finde, at det

det et barnagtigt og urimeligt, hvorimod Moses For-
 tælling strax vil finde meer Bisald, og dens Trovæ-
 dighed bestrykes, naar man mærker, at det beste, Hed-
 ningerne have skrevet om disse vigtige Ting, kommer
 meget overeens med hans Beretninger, hvilket enhver
 Upartist let skal finde ved at søvnføre Moses og Plato.
 At Fornuften, naar den tænker best, kommer saa nær
 Skriften, og derimod værre og værre, jo meer den
 viger derfra; det synes mig at være en stor Stykke og
 et stort Beviis for Skriftens Guddommelighed. Om
 Aarsagen til det Onde i Verden og dets Udspring have
 Hedningerne lidet eller intet vidst. Historien heraf
 finde vi alene hos Moses. Fornuften, som endnu ei
 er oplyst og understøttet af Guds Aand, vil vel i nogle
 Ting synes underlig om den, men den maa dog til-
 staae, at det Onde er, det er desværre! alt for føle-
 ligt for at nægtes, og Oprindelsen hertil findes alene
 beskrevet hos Moses. Vor Jord bærer næsten overalt
 Vidne om, at den engang ved Vand haver lidt en
 mærkelig Forandring; Hedenske Skrifter tale vel om
 særdeles Floder, men ingen uden Moses beskriver en
 almindelig, der er i Stand til at forklare de mange
 paa vor Jord forekommende Phænomena. Aarsagen
 til de mange Tungemaal, og hvorledes de ere opkomne,
 har ingen i densk Viis kunnet give os. Moses lærer
 det. Vel have de hedenske Skribenter beskrevet den
 gyldne Alder, men derhos iflædt den i saadanne Fabler,
 og gjort tydeligen Mennesker til Guder, at en sund
 Fornuft strax maa væmmes herved. Hos Moses der-

imod findes en rimelig Beskrivelse over de første og ældste Tider, og en stadig Lærdom om en eeneste Gud, en Lærdom, som Fornuften strax maa antage. Hos Moses alene findes en uafbrudt Tidregning, Efterretning om Folkenes første Skiftelse, Stæders Anlæggelse, Rigers Opkomst, hvilket enten aldeles mangler hos hedenske Skribenter, eller og er udført paa saadan Maade, som den Egyptiske, Chaldæiske og Chinese aldgamle Historie noksom viser, at den Fornuft, som vil troe sligt, maa enten være meget sløv, eller og meget indtaget af Forbomme. Endelig er det jo en Biskhed, at Jøderne have fra de ældste Tider af været et Folk for sig, og havt Skikke og Sædvaner imod alle andre Folks paa de Tider. En underlig Ting, og om hvis Marsag de hedenske Skribenter enten give aldeles ingen, eller og megen utilstrækkelig Efterretning. Da derimod deres besynderlige Indretning let er at fatte, dersom man troer, hvad Moses beretter, og hvorfor ei troe ham, naar han alene giver grundig og tilstrækkelig Efterretning om saa mange vigtige Ting? En saadan Skribent er jo vel værd at læse, at pønsse paa. Hvorfor de som foragte ham, lad være de ei engang erkende noget Gudsdommeligt hos ham, røbe deres lidet Indsigt, og at de høre til de smaace, de uestertanksumme, de gemene Geisters Rige. Strabo, Numentus, vise Hedninger, rose hans Love, hans Visdom; og Longinus, som af alle gamle Critici haver besiddet den fineste Smag, roser hans Stil. Alle disse Betragtninger, som efter

mit

mit ringe Etion ere uimodsigelige, kan let lede os til at troe, at Moses haver været sendt af Gud, og folgelig at tilstaae hans Bøgers Guddommelighed, hvortil efterfølgende Betragtninger end meer skal føre os.

De historiske Skrifter fortsætte Tildragelserne af det forunderlige jødiske Folk, og give os tilligemed de sikreste Efterretninger om det Syriske, Chaldæiske og Assyriske Rige, tilligemed den eneste paalidelige Tidsfølge og Regning.

Psalmene og Propheterne, særdeles Esaias, ere fulde af de høieste og ædelste Tanker, og derhos meest prægtige og poetiske Beskrivelser, saa at den, der alene indtages af Stilens Sødehed og Høihed, kan endog finde sin Fornøielse i disse Bibelsens Bøger.

Ordsprogerne indeholde mange gode og nyttige Levnets Regler, og hvo vil vel nægte, at Jobs Bog og Prædikeren besidde mange grundige og dybe Tanker, og lære os, hvor vidt Menneskenes Kundskab da i mange Ting haver strakt sig.

Evangelierne indeholde jo den reene, pureste og simpelfte Morale, imod hvilken endog Socratis egen er som intet at regne. For at blive overbevist herom har man kun nødig at læse Christi Biergprædiken med Agtpaagivenhed.

Apostlernes Gierninger beskrive os en forunderlig Fremgang af en Religion, der var tværtimod alle andre da herskende Troes Bekiendelser, og hvis Oprindelse og Fremvegt er værd at vide, da den endnu antages og troes i saa mange Lande, thi jeg vil nu sætte tilside, at den er sand.

De Epistlerne helst Pauli indeholde mange nyttige Levnets Regier, og derhos prægtige Beskrivelser og Tanker over Guddommen, samt dybe Undersøgelser om det Ondes Oprindelse, om Menneskets frie Villie, om vore Gierningers Moralitet, ast dette nægter vel ingen.

Naar nu hertil legges, at alle disse opregnede Skrifter ere af en meget høi Alder, følgelig underrette os om de ældste Elders Bedrifter og Tankemaade, saa giver dette Bibelen en nye Værd.

Enhver Upartist, som med Agtsomhed læser Skriften, maa tilstaae, at jeg her ei har fremsført en eeneste urigtig Ting, og er jeg vis paa, at den ivrigste Modstander af den Christne Troe ei kan nægte det, naar han kun vil give sig saa megen Stadighed, at han vil læse den. Thi at nogle imodsig dette, ja ere endog saa uforkammede, at de tør udraabe Bibelen for en unyttig Bog, der ei er værdig at læse, og ligne den ved saadanne Skrifter, som jeg blues ved at nævne, det alene kommer deraf, at de enten aldrig have læst den,

den, undtagen maaskee i deres Ungdom, som Pape-
gøier, eller og have saadant Had til Religionen, ge-
meenligen for desto friere at føre et ondt Levnet, at dem
synes aldrig dybt nok at kunne nedtrykke en Bog, paa
hvilken den alene grunder sig, og derfor ere frem for
alle andre mindst i Stand til at fælde en grundig og
upartisk Dom, da de allerede længe forud have affagt
Dommen.

Staaer det nu fast, at Bibelen indeholder mange
vigtige philosophiske og historiske Sandheder, ja saa
mange, som ingen anden Bog, saa bør den og læses
og betragtes frem for alle andre; og er jeg vis paa, at
hver den, som jevnlig læser og overveier den, vil, helst
naar han eftertænker, at saa mange adskilte Tider,
adskilte Folk og adskilte Personer, have holdt den for
guddommelig, ogsaa efter nogen Tid finde sig over-
bevist herom.

Thi hvad kan vel med Grund indvendes imod
vise Spaadomme, som findes hos Esaias og Daniel;
de ere jo saa klarligen opfyldte i Christo og i ingen an-
den, at man, naar Christi Historie er en bekendt,
skulde tænke snarere at læse virkelige Tildragelser end
Spaadomme hos dem.

Jøberne have jo i saa mange Tider levet ad-
spredte, uden Tempel og uden Stat; og at saa skuld
skee, haver Christus forudsagt for sytten hundred

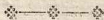
Har siden. Denne Spaadom kan dog vel et være gjort, efterat Tingen var skeet, som gemeenligen er de Bantroendes elendige Udflugt.

Harde Christus og Apostlerne været Bedragerer, saa havde de vel ei alle underkastet sig saa stor Fare og Besværlighed, saa havde deres Morale vel et været saa ypperlig i alle Poster, saa havde de vel søgt nogen Slags verdslig Fordeel, saa havde de vel ei saa reent tilsidefat deres egen Magelighed og Belsærd, blot alene for at undervise andre. Men de ere sly blevne bedragne; jeg kan tænke, de vare dumme Folk. Har den været dum, som gav os saa herlig en Morale, saa have vist alle hedske Philosophi været dumme, da deres Morale er saa meget slettere. Har den været dum, som skrev saa herlig om Gud, om Fri-Villien, om Dyden, saa bør Grotius, Leibniz, Wolf med langt større Grund regnes til de smaa Geister. Deuden, hvo haver bedraget Christus og Apostlerne? De godt Folk maatte vel have nogen Hensigt hermed, de vilde vel høste nogen Frugt af deres Anlæg; men man finder dem ingensteds, de sees ei paa Skuepladsen, hvorfor? fordi de aldrig have været til.

Jeg veed vel, at de som læse dette, ville sige, det har en Præst skrevet, men jeg kan forsikre dem paa min Vere, at jeg ikke er det, ei heller tænker nogen sinde at blive det, sølgelig skrives dette ei for Betænkning; en Indvending, som ofte ommeldte smaae Geister gøre imod Geistligheden.

IV.

Gudelig Tale
 om Kierlighed.

(skreven 1762.)

J visse Henseender er denne Tale indrettet som en Prædiken, thi der tales som til hørværende Tilhørere, Slutningen sker og med en Bøn, og er nogenlunde efter den brugelige Prædikemaade; men for det øvrige er den aldeles ei lig de Taler, som hos os kaldes Prædikener. Der er ingen Indgang, ingen Deelninger, og, det som meer er, ingen ret ordentlig eragtelig Forklaring over en Text. At kalde saadan Tale en Prædiken, det vilde synes alt for usædvanligt i vore Tider, hvorover jeg har kaldet den en gudelig Tale, hvilken Titet jeg dog ei vil kroge, at nogen kan betragte den. Sandt er det, hos Vatres hndes Homiller af samme Art og Beskaffenhed, men da vare Prædikenerne endnu ei blivne til en Kunst, hvorover det neppe vilde gaae an at forsvare sig med en konstløs Tid. Men det maa nu være med Raadet, som det kan, saa vil jeg dog ei haabe, at nogen med Bittighed skal kunne støde sig over denne Tales Indhold, i det mindste har jeg gjort min yderste Bliid, for at undgaae Rigt.

Elskelige Brødre! mange herlige Sprog, mange stærke Ord findes i den hellige Skrift, men der ere vel faa af større Nytte, af større Dybhed, af større Kraft end disse Apostelens Johannis Ord i hans 1. almindelige Epistels 4. C. 16. v.

Gud er Kierlighed, og hvo som bliver i Kierlighed, bliver i Gud, og Gud i ham.

For ret at forstaae disse Ord, maa vi først vide, hvad Kierlighed er, hvad der betegnes ved Kierlighed. Kierlighed er en Sinds-Tilbøielighed til en anden levende fornuftig Person, som gjør, at jeg finder min største Fornøielse i at behage ham, og at jeg aldrig er ret fornøiet uden i hans Selskab og Omgang.

Jeg siger med Villie, at Kierlighed er en Tilbøielighed til en anden levende Person, thi jeg kan vel finde Lyst til og Behag i, ja om man endog vil Attraae til bøde, til livløse Ting, men aldrig Kierlighed. Men overalt er Kierlighed en Ting, der, som alle andre Sinds Lidelsse, bedre lader sig føle, fornemme end beskrive. Og da der vel er ingen iblant eder, i hvorfold, i hvor følesløs han end maa være, der jo engang i sit Liv haver effekt, haver havt en særdeles Behag i een frem for i andre, saa er det overskøddigt vidtseftigere at udføre denne Sag. Men som der ere saa mange og saa adskillige Personer i Verden, saa mange, som staae i adskillig Forhold imod os, saa maa der og blive

mange

mange Slags af Kierligheden, mange Grader i den. Dog hvem det endog er, vor Næste, det er alle Mennesker, vor Siende, vor Ven, vor Fader, vor Moder, vor Egteskælle, vore Gudsfænde, Bekjendte og Ubekjendte, da bør vi elske dem alle, bære Kierlighed til dem alle, skiondt med Forskiel. Heri er den store Forskiel imellem den naturlige og den christelige Kierlighed. Den første lærer os ikkun at elske vore Venner, vore Slagninge, vore Forældre; den anden derimod at elske alle, alle uden Forskiel, uden Hensende af hvad Alder, af hvad Køn, af hvad Stand, af hvad Folk, ja af hvad Troe de ere. Den naturlige Kierlighed kan i det høieste ei bringe det videre, end til ei at gjøre sine Siender ondt, ja maaffee og iblant at bevise dem nogen Tjeneste; men ei til inderlig at elske dem, altid at bede godt for dem, velsigne dem, ingen Forskiel gjøre imellem sig selv og dem, thi det heber: Du skal elske din Næste ligesom dig selv a); og det er vel alle og enhver af eder bekjendt, at ved vor Næste forstaaes alle Mennesker, ingen undtagen, sølgelig ogsaa vore Siender.

Johannes siger: at Gud er Kierlighed, og vister derved, hvorfor vi bør lægge Vind paa Kierlighed; thi da Gud, som den Allerbeste, elsker ikke alene Kierlighed, men er selv Kierlighed, saa kan og bør jo intet være os mere kiært, mere angelegent, end af al Magt at stræbe efter at blive Gud liig, at blive forenet med ham, at komme i saa nær Omgang med ham, som det

er

a) Matth. 22, 39.

er Dødelige muligt; thi da enhver af os tragter efter Lyksalighed, ja den højeste Lyksalighed, som vor Natur er i Stand til at modtage, og Gud besidder og er den højeste Lyksalighed, det højeste Gode, en Sandhed, som jeg haaber at ingen af Eder tvivler paa, og følgelig ingen Lyksalighed, intet Gode kan opnaaes uden ved og i Gud, saasom han besatter al Lyksalighed i sig, saa maae vi jo derfor vende os til Gud, søge Veien til ham; og Kierlighed er Veien til Gud, thi Gud er Kierlighed. Vilde vi derfor komme til Gud, vilde vi foreenes med ham, vilde vi blive lykkelige, aafsee vi Fred, Røstighed og Glæde i vort Hjerte for noget bedre end Uro, Angst og Ridsommelighed, da bør vi legge Vind paa Kierlighed, saasom der er ingen anden Vej til Gud. Paulus b) siger det tydeligen: Dersom jeg taker med Menneskernes og Englernes Tunger, men haver ikke Kierlighed, da er jeg blevet en lydende Malm eller en klingende Diebe. Og dersom jeg haver Prophetier, og veed alle Hemmeligheder, og haver al Kundskab, og dersom jeg haver al Troe, saa at jeg kunde flytte Bierge, men haver ikke Kierlighed, da er jeg intet. Og dersom jeg giver de fattige alt mit Gods, og mit Legeme hen til at brændes, men haver ikke Kierlighed, da er det mig intet nyttigt.

Mærker! hvor stor Priis Apostelen sætter paa Kierlighed, hvor fornøden, ja uundselig den er! De haardeste Pinsler, ja Døden selv, om jeg end leed

den

b) 1. Ep. til Cor. 13, 1-3.

den for den sande Troe, nytte mig intet, dersom jeg udstaaet den af urene Hensigter, af en forføngelig Begierlighed efter Ære, dersom jeg ei imodtager den af en inderlig Attraae, en ubeskrivelig Kierlighed til Gud, saa at jeg til ham henfører alle Ting, og ei gjør noget for min egen Skyld, for min egen Ære, for min egen Fordeel. Om jeg gav min Næste alt mit Gods, og forbeholdt mig selv aldeles intet, og det ei skede af en inderlig Forbarmelse over hans flette Tilstand, af en hierteelig Medynk, af saadan Kierlighed, det var blevet til saadan Bane, til saadan Habitus, at den ei kunde gjøre andet end godt; men af en daerlig Tragten efter en ligesaa daerlig Døds, af Hovmod, af Indbildning, da vilde denae ellers i sig selv gode Vierning ei blive mig til nogen Nytte, ei besfordre min Lyksalighed. Apostelen gaaer end videre, og sætter umuelige Ting for at vise Kierlighedens Fornødenhed; thi det er vel umueligt at nogen kan propheteke, og gjøre sande Terteegn uden at vare et Guds Barn, og følgerlig uden at have Kierlighed; men Apostelen sætter dog for at vise Kierlighedens Ypperlighed, at om man endog havde al Hellighed, alle Daadegaver, og mang- lede Kierligheden alene, saa havde man dog intet, saasom man fattedes det beste, det som skulde give Liv, Kraft og Bevægelse, til alle de andre Dyder, ja til Troen selv.

Kiereste Venner! siden Kierlighed er saa nødven- dig en Sag, saa umiskelig, at ingen uden den kan
være

være en Christen, ingen uden den blive salig: thi hvo
som ikke elsker, kiender ikke Gud, thi Gud er Kier-
lighed c). Hvoraf kommer det da, at her er saa lidet
Kierlighed iblandt Eder, at I saa lidet legge Bind
paa den, som om den ei allene ikke var nyttig, men
endog skadelig til Eders evige Velsærd at erlange.
Betænk dog, at Gud er Kierlighed, at han haver
elsket os først, og haver udsendt sin Søn til en For-
lignelse for vore Synder d), at hans Kierlighed haver
fra Ewighed af elsket Eder, Eder, da I endda var
intet, Eder, som han forudsaae at ville blive nogle
Rebellere, Utaalnemmelige, ja ret saadanne, som I
nu fremstille Eder for ham, Eder, som han saa at
ville nøde sig til, at give sin Søn, den Eneste hen i
Døden for, thi derudi er Guds Kierlighed aabenbaret
i os, at Gud haver sendt sin Søn den Eenbaarne til
Verden, at vi skal leve ved ham e), og endelig Eder,
o Jammer! o Nød! o Skade! at Sandhed tvinger
mig til at sige det, Eder, som han fra al Ewighed
af, forud vidste om, at I vilde træde hans dyrebare
Søns Blod under Eders Fødder, foragte hans Naade,
som hlin Judas forraade ham paa nye, nye Jøder
jevnligen korsfaste ham, og saaledes selv modvilligen
tilintetgjøre den Naade, den Kierlighed, som han be-
viser Eder, og blive ved at fremture i Eders Ondskab.
Jeg seer, at I ere bestyrkede, at Laarene staae Eder
i Dinene, at I sulke, vride Hænderne, see op til
Him:

c) Joh. 1. Ep. 4, 8.

d) Joh. 1. Ep. 4, 10.

e) Joh. 1. Ep. 4, 9.

Himmelen; nu vel disse Bevægelser ere gode, men lad dem ikke allene yttre sig udvortes, lad en inderlig Anger og Kuelse bemestke sig Eders Hjertes, lad aldrig disse Tanker udflettet af dem, bærer dem stedse hos Jer, hvor I end ere, naar I staae op, naar I legge Eder, lad dem blive til en levende Kraft hos Eder. Kortelig: Viser Eders Troe i Eders Sierninger; elsker ikke med Ord ei heller med Tungen alene, men med Sierningen og i Sandhed n.

I have hørt, og jeg haaber, at I ere overbeviste om, at Gud haver i Sierningen elsket Eder, og den hele Natur, hvorhen I end kaste Eders Bine, overbeviser Eder om, den Dag i Dag, at Gud elsker Eder endnu, ville I da være saa utaknemmelige, saa usorøstammede alene at elske Gud med Ord og ei med Sierning. Menne I, at han vil være fornøiet hermed, eller at I ere i Stand til at bedrage ham. Tænke I ikke paa, at den samme Gud, som er barmhjertig, naar dig, kjerlig, er og ligesaa retferdig. Hvad Straf mene I vel, der bier Eder, og hvad Strafmaa I ikke selv tilstaae at have fortient. Trøster Eder ei ved Christi Forsoning, den nytter ingen uden dem, der have en sand Kjerlighed til Gud og Næsten, der dagligen mere og mere stræbe efter at leve ustraffelige. Men ville I vel sige: Gud fordrer ei umuelige Ting: Vi ville gierne elske ham, elske vor Næste, besidde os paa Dyb og gode Sierninger, dog forstaae ~~en~~ meget, som

som det er os mueligt; inoen, som lever, er jo værdig for Gud, og synde vi, saa have vi en Talsmand hos Gud og Faderen, den Herre Jesus Christus, Godt nok! jeg veed saare vel, at det er umuligt for Eder og for alle her i Verden, at opnaae en fuldkommen Hellighed og Retfærdighed; at det er ei giørligt at opnaae Christi Levnets Fuldkommenhed, som ellers er sat os til en Regel og Rettesmer. Men jeg veed ogsaa, at mange, og maaskee det værre de fleste, undskyldte sig hermed, og derover lade alting beroe, komme ei videre paa Christendommens Bane, og aftage i Stedet for at tiltage i Dyder og gode Gierninger, trøstende sig ved, at Gud er god og barmhiertig, og at Christus haver syldesgiort for deres Synder. Men seer til, at I ikke bedrage Eder; beder Gud om Naade, holder idelig ved i Bønner, randsager flittig i Skriften, og andre gode gudelige Bøger, tager vare paa Eder selv, legger Eder aldrig til Hvile og til at sove, uden at undersøge: hvad Godt har du i Dag gjort? Hvad Heilighed har du havt i Dag til at giøre Godt, og maaskee skammelig forsynt, hvori har du forseet dig? Derfom I saaledes vilde vedblive den ene Dag efter den anden, da skulde I og kiendeligen mærke, at Gud skal give Eder Naade og Kraft til at blive alt bedre og bedre, og til at forfremmes i Eders Christendom. Blive I da saaledes ved, og beholde en varig Attraae efter Hellighed og Kiærlighed, da skulde I formærke, at det ei er saa vanskeligt at være en Christen, som I nu tænke, og at Gud langt fra ei fordrer umulige Ting

af

af Eder; og skulde det da hælde, at I af Skræbelig-
 hed, af Overivelse forsee Eder, synde og falde, som
 ingen, end ikke den beste Christen, kan sige sig fri
 for, saa bliver dog ei liggende, men staaer stedse paa
 Bagt, reiser Eder igien, og søger at dæmpe denne li-
 den Gnist, at den ei skal blive til en Brand; beder
 Gud uden Forhaling om Forladelse, og sætter Eder for,
 ved hans Bistand herester, saa meget som mueligt er,
 at vogte Eder for denne Synd. Thi uden dette sidste
 alvorlige Forsæt, og dets Fuldbyrkelse, nytter Om-
 vendelsen, og det I bede Gud om Forladelse, Eder
 intet, ja, jeg tør sige i Eders Dine, at I i saa Fald
 mene intet dermed.

Naar I saaledes have faaet i Eders Hjerter be-
 fæstet en ret brændende Kierlighed til Gud og til Næ-
 sten, saa viser den og i Eders Levnet, thi ellers have
 I hverken Troe eller Kierlighed. Apostelen Jacob
 g) siger: Vits mig din Troe af dine Gierninger, og
 jeg vil vise dig min Troe af mine Gierninger. Giern-
 inger, forstaae gode Gierninger, ere saaledes Kier-
 lighedens og Troens rette Frugter og Provesteen, uden
 hvilke ingen haver enten Troe og Kierlighed, og uden
 hvis Frembydelse ingen anden heller kan vide, om vi
 have Troe eller Kierlighed, det er at sige, om vi ere
 Christne. Vel kan et Menneſke gjøre tilsynvarende
 gode Gierninger, og dog ei være en Christen, saasom
 de ei skee af Kierlighed til Gud og Næsten; men hvilke

der gjøre dette, derom ere vi Mennesker ei i Stand til at dømme, men maae overlade dem til den alseende Gud, der alene kan prøve Hjerte og Nyre. Kierlighed byder os dog altid at dømme det beste om dem, som vi see. at udøve Kierligheds Gierninger. Derimod rekker vor svage Forstand ganske vel til at skønne, at de ei besidde Kierlighed, følgelig ei heller ere Christne, som leve ugudeligen, og ei legge Bind paa gode Gierninger.

Kierlighed deles almindeligen ind, som vi tilforn have seet, i Kierlighed til Gud, og i Kierlighed til Næsten, men dette skeer kun for Ordens og Tydeligheds Skyld, thi i sig selv er Kierligheden ifkun een, og kan man ei rettelig have Kierlighed til den eene, uden man og haver den til den anden; saasom Kierlighed til Næsten grunder sig paa Kierlighed til Gud: thi jeg elsker min Næste, fordi Gud haver befalet det, saavel ved sin skriftlige Lov, som ved den naturlige, der er indpræntet i mit Hjerte; og jeg efterkommer Guds Befalinger, fordi jeg elsker ham, thi hvo som holder hans Ord, i ham er sandelig Guds Kierlighed fuldkommet; derpaa kiende vi, at vi ere i ham h).

Kierlighed til Gud ytrer sig i følgende udvortes Pligter: Blittig Kirkegang, idelig Læsen og Beden, jævnlig Altergang og Afhold fra al Vanden og Overgen, og flere saadanne udvortes Tegn. Nu har man vel,

h) Joh. 1. Ep. 2, 5.

vel, Gud være lovet, ei just saa stor Marsag til at
 klage over Forsømmelse i Kirke- og Altergang. Men
 herhos maae. haade agtes, at disse tvende Ting for sig
 betragtet uden Sind's Forbedring, ere de letteste af
 den ganske Christendom, saa og, at der bør eftersees,
 om disse slittige Kirke- og Altergiengere i andre udvor-
 tes Ting vise Kierlighed til Gud: Om de hjemme i de-
 res Huse, hver efter den Naadesgave, som han haver
 annammet af Gud, finde Lyst i at tale om Guds Ord,
 læse gierne i gudelige Bøger, fornemmelig i den hel-
 lige Skrift, tale aldrig om Gud og Religionen uden
 med Ærbødighed, og endelig entholde sig fra de saa
 meget giengse slemme Eder og Bander. Finder man
 da, at de een og anden Gang forsee sig heri, eller
 og vise sig sunkne og efterladne i at høre og tale om og ef-
 tertænke Guds Ord, da er det at beklage, dog kan
 man ei derfor strax domme, at de ikke staae i Guds
 Naade; skeer det noget ofte, da seer det meget farligt
 ud med dem, og skeer det jævnlig og altid, da kan
 man sikkert domme, at de ei ere Christne, og at de
 helligen trænge til en alvorlig Omvendelse og Sind's
 Forbedring. Saaledes kan vel en Christen lade falde
 en Eed, dertil forledet af Overtelse, Brede eller og ondt
 Selskab; men bør strax mærke det, fortryde det, og
 siden desto mere i den Post vogte sig selv. Mærker
 han ei, at han haver sværget, da seer det kun slet ud
 med hans Christendom, thi det viser, at han ei giver
 Ngt paa sig selv, og at den Synd er blevet til en
 Vane hos ham. Denne samme Regel kan ligeledes

anvendes paa de andre ommeldte Ting. Men om Kierlighed til Gud, for saavidt den ytrer sig i udvortes Pligter, vil jeg for nærværende Tid ei mere handle; og derimod begive mig til at betragte Kierlighed imod Næsten, saasom den almindelig mere forsamles, hvorved vides, at de Pligter, som vi udvortes bevise Gud, ei skee af nogen sand Kierlighed til ham, men blot alene enten af Hyklerie eller en Slags Mode, en Vane, saa at vi gaae i Kirken, naar vi høre at det ringer, for at forslaae den Tid, og gaae ligeledes til Alters paa visse bestemte Tider om Aaret for at undgaae Folks Eftertale, og ei blive holdte for ugudelige Mennesker og Guds Bespottere.

Der er intet, som den hellige Skrift mere driver paa end Kierlighed til Næsten, og dog intet, som just bliver mere forsømt end denne vigtige Sag. Saaledes siges der: Hvo som siger, at han er i Lyset, og hader sin Broder, han er i Mørket endnu; Hvo som elsker sin Broder, bliver i Lyset, og ingen Forargelse er i ham, men hvo som hader sin Broder, er i Mørket, og omgaaes i Mørket, og veed ikke, hvor han gaaer, thi Mørket haver forblindet hans Øine i). Deri ere Guds Børn og Dievelens Børn aabenbare, hver den som ikke gjør Retfærdighed, er ikke af Gud, og hvo som ikke elsker sin Broder: Thi dette er det Budskaab, som I have hørt af Begyndelsen, at vi skal elske hverandre, ikke ligesom Cain var af den Onde og myrdede sin Broder,

i) Joh. 1. Ep. 3, 9. 10. 11.

ker, og hvorfor myrdede han ham? for hans Sierninger vare onde, men hans Broders retfærdige N. I Elskelige! lader os elske hverandre, thi Kierligheden er af Gud, og hver den som elsker, er fød af Gud, og kiender Gud I). Ingen haver nogen Tid seet Gud, dersom vi elske hverandre, bliver Gud i os, og hans Kierlighed er fuldkommet i os m).

Paa saadan Maade søger Johannis søde Pen at overtale os til at elske hinanden, en Sag, som vi af os selv burde gjøre, og som vor fælleds Natur forbin-der os til, da intet er lettere og behageligere. Det er ingen Under, at Johannes forestiller denne Sag paa saa let, paa saa behagelig en Maade, thi han var af Naturen tilbøielig til at elske andre, og derfor var han og den Discipel, som Jesus elskede. Man kan af alle hans Skrifter mærke, at han haver havt en brændende Kierlighed til Gud og Næsten, og at det haver været hans Lyst at efterkomme Guds Bud. Derfor siger han og paa et andet Sted: Denne er den Guds Kierlighed, at vi holde hans Bud, og hans Bud ere ikke svare n).

O! hvor vilde jeg ønske, at vi alle havde Johannis Sind, da skulde vi i Sandhed befinde, at Guds Bud ere ei svare, og langt fra ikke saa tung og

C 3

lied:

f) Joh. 1. Ep. 3, 10. 11. 12.

h) Joh. 1. Ep. 4, 7.

m) Joh. 1. Ep. 4, 11.

n) Joh. 1. Ep. 5, 3.

kedsommelige, som de fleste forestille sig. Men da
 de værre! saa saa findes af hans Sind, saa vil det
 Gode, Tillokkelser og Løfter ofte ikke hjælpe, men der
 maae Straf og Trubler til. Hører da, hvad vor
 Frelser, den Herre Jofus Christus selv siger, og
 hvorledes han paa den yderste Dag vil tiltale Eder
 Ugudelige, I forhærbede, I i Synden sovende
 Menneſker: Gaar bort fra mig I forbandede, i
 den evige Ild, som er bered Dievelen og hans
 Engle: thi jeg var hungrig, og I gavede mig ikke at
 æde, jeg var tørstig og I gavede mig ikke at drikke, jeg
 var fremmed, og I toge mig ikke til Eder, jeg var
 nøgen, og I klædte mig ikke, jeg var skrøbelig og i
 Fængsel, og I besøgte mig ikke; da skal de svare ham
 og ſige: Herre! naar have vi ſeet dig hungrig, eller
 tørstig, eller fremmed, eller nøgen, eller skrøbelig,
 eller i Fængsel, og have ikke tjent dig; da skal han
 svare dem og ſige: Sandelig jeg ſiger Eder, ſaameget
 ſom I ikke have gjort een af diſſe mindſte, have I og
 ikke gjort mig o). Mærker du ſom ſover, vaag op
 fra de døde, at Kristus maae lyſe for dig! Seer!
 vor kjerlige Frelſer ſpørger dig ikke her om din Troe,
 han taler aldeles intet om den, enten den har været
 ſaa eller ſaa; han agter ikke, at du rigtigten haver vidſt
 og troet alle Troens Artikler, din hele Catechiſmus,
 ja om det end var et heelt System, han ſpørger
 kun om dit Levnet, han vilde gierne ſee dine gode
 Gjerninger; da han ikke kan finde dem, da fordømmer
 han

o) Matth. Evang. 25, 41-45.

han dig. Om du end haver propheteret i hans Navn og gjort underlige Sierninger, da vil han dog ikke kien- des ved dig, saasom dit Levnet ei haver svaret til din Lærdom. Det staaer altsaa fast, at rigtig Lærdom og Begreb om Gud er vel nyttig og fornøden, men at Levnets Reenhed gaar langt over Lærdommen. St- ver vel Agt herpaa i Skriftlærde, I Fortolkere af Guds Hemmeligheder! leder ei Christi Hiord paa vilde Stier; taler ei saa meget om Troen, om det indvor- tes Menneske, at I derover forglemme Levnets For- bedring. De Artiller, som vi hør troe og vide, og som ere umistelige til vor Salighed, de ere ifkun saa; men Pligterne derimod, fornemmelig til vor Næste, strække sig vidt, de kan ei nok fortolkes, ei nok udlegges. Eet er fornøden. Uden Hellighed skal ingen see Gud. Vorder Ordets Givere og ikke alene dets Hørere p). Vilder Eder ikke ind, at Gud har indsat Religionen alene for de Kloge, for de Spidsfindige; nei, den hele Religion bestaaer i Praxis, i Dvælse. Ei aabner det os Veien til Himlen, om vi vide at igiendrive alle vrangte Meninger, om vi nok saa ziirligen kunne duldre og klamres paa de hvide Skoler, om vi med Fynd kunne paa en Prædikestoel, hvor vi tale ene, igiendrive de saakaldte Modstandere af vor Troe. Nei, her vil an- det til, her maae kimpes imod Dievelen, Verden og vort eget Kiød, her maae Selvfornægtelse til, Taal- modighed i Lidelser, Hengivenhed i Guds Villie, Medlidenshed imod Elendige, Gavnildhed imod Nød-

trængende, Venlighed imod alle, og Mildhed imod dem, der fare vild endog i Troens Sager. Den er sandelig ingen Christen, som glæder sig over, at det gaaer dem ilde, der ere af andre Meninger i Troen end vi, om de end ere Jøder, Tyrker, Hedninger; der forbander og udskielder dem, som iblant os vige fra den herskende Mening; der med Mæie søger at fange andre i deres Dros, for at gjøre dem til Riettere og Wildfarende; en Sag der er lettere end nogen kan forestille sig, siden vi i Hovedet og paa Papiret have faaet en konstig, en broderet Theologie, og Gudsfrugt derimod er udryddet af vore Hjerter. Den er sandelig heller ingen Christen, som mener, at Sagtmodighed er ei Evangelii rette Kiendmærke, som under Navn af Midkierhed for Guds Væe forfølger andre for at møtte sin egen Hevngierrighed, som betitler alle dem for Pietister, der legge Vind paa Levnets Forbedring, som mener, at Gud skal alene see paa hans Troe, og lukke Himlen op for hans rene Hjerne, uden at see paa hans skidne Hjerter, hvori hersker Avind, Hevngierrighed, Grumhed, Gierrighed, Stolthed, som tænker, at det er tilladt at bagvaske, underminere, forfølge, fangste, aflive andre, fordi de ere af ulige Meninger med ham, og som endelig staaer i den Tabildning, at Religionen er ei givet os af Gud til at sætte i Dvælse, til at leve efter, til at bringe Fred og Venighed paa Jorden, indføre Sagtmodighed og Kierlighed iblant Menneskene, og til at begribes af alle, men at Gud snarere haver sat os den til en Snare, til noget,

hvorom

hvorom vi skal lives og klamres, noget som de Hvi-
 lærde efter mange Aars Slæb og Arbeide ikke engang
 forstaae, noget, som alene tiener til at opfylde Jor-
 den med Evdragt, Ulykke, Krig og Mord.

Kiereste Venner! de som gjøre saadant, de have
 ikke Kierlighed. Ei heller have de Kierlighed, som
 uden Aarsag bytte Venner om, som i Dag ere mine
 Venner, i Morgen opføre sig, ligesom de aldrig havde set
 mig. Saadanne letsindige Mennesker have ikke Kier-
 lighed. Den som viser en Staadder fra sig, uden
 at give ham noget, han haver ikke Kierlighed, med
 mindre han er fuldkommen overbevist om, at samme
 Staadder vilde anvende hans Gave ilde, eller og er
 i Stand til at arbejde, og kan faae Arbeide. Men
 mange vis dem altid bort, og foregive til deres Und-
 skyldning saadanne Ting, uden at de dog nogensinde have
 forespurgt sig herom, saa at deres Ubarmhertighed
 bliver derfor deres eneste Undskyldning. De have ikke
 Kierlighed, som vegre sig ved at give efter Evne deres
 Lærere, Præster og andre, at hjælpe deres betrængte
 Næste, som have lidt Skade ved Jlds eller Havns Waade,
 at komme forfaldne eller asbrændte Guds Huse og
 Kirker til Hielp, at staae de Fattige bi med Almisse,
 at løse Fanger af Fængsel, og meget andet saadant
 mere. De have ei Kierlighed, som i dyre Tider sæl-
 ge deres Vare, særdeles Korn, alt for høit, lad være,
 at de end vare virkelige Kjøbmand, thi da burde de
 lade sig nøie med en maadelig Fordeel. De have ei

Kierlighed, som i almindelige Paalægger og Statter, flygte, naar de have Lyne til at betale, og som vilde undslaae sig for at bære Byrden med deres Medborgere. De have ei Kierlighed, som bruge falsk Maal og Vægt, eller begaae Toldsvig, og saaledes for en ringe timelig Fordeel sætte deres evige Salighed paa Spil. De have ei Kierlighed, som for haardelig begegne dem, der ere dem gieldbundne, ei tankende paa, hvor megen Gield Gud dagligen estergiver dem. De have ei Kierlighed, som idelig laane, og aldrig tænke paa at betale. De have ei Kierlighed, som bruge for haard Omgang med deres Tienere, som uophørlig knurre og skielde, som selv ei vide, hvorledes de vilde have det, og som endelig aldrig vilde tilstøde dem nogen sømmelig Frihed. Endelig haver ingen af dem Kierlighed, som i mindste Naade begaaer nogen Slags Falskhed, Bedragerie, Ewig, Haardhed, Dagtalesse om sin Næste, Brede, Fremfusenhed og mere saadant.

Allerkiereste Venner! prøver Eder nu selv; jeg frygter for, at der bliver aldeles ingen iblant Eder, som jo ofte haver forsoet sig i een af disse Ting, og mange, som have forsoet sig i mange af dem. O! saa ydmyger Eder da for den store Gud, og beder dem af Eders Næste om Forladelse, som I have gjort imod; fatter derhos et alvorligt Forsæt fremdeles at vogte Eder for saadant, thi med mindre, at I fra denne Dag af forbedre Eder, kan I ingen Naade vente hos Gud.

Gud. Eders Kirkegang vil da blive Eder til Ulfke, Eders Skriftemaal til Anklagelse, og Eders Altergang til evig Fortabelse. At bede Gud om Forladelse, at begræde, beklage sine Synder, det er nyttigt, det er godt, det er uomgiengeligt fornødent; men det er ikkun Begyndelsen. Blive I derved staaende, da bliver det sidste værre med Eder end det første. En sand Sinds Forbedring, en alvorlig Omvendelse, et helligt Liv og Levnet udfordres, om I skal faae Deel i Guds Naade, om I skal faae Indgang i de evige salige Vøliger. Frygter ellers for, at det vil hede til Eder, som til hine Ugudelige paa den yderste Dag: Gaaer bort I Forbandede i den evige Ild, som er bered Dievelen og hans Engle.

Vel have vi nu hørt endeel af de Pligter, som Kierlighed til Næsten medfører, men der staaer endnu meget tilbage, til hvilket at forklare en heel Dag ei vilde forslaae. Jeg vil derfor kun tage nogle visse Stykker. Christus siger: Vil du være fuldkommen, da gik hen, sælg, hvad du haver, og giv Fattige det, og du skal have et Liggendesæde i Himmelen ⁹⁾. Men da dette er sagt ved en vis særdeles Leilighed, og det derhos kræves af dem, som ville være fuldkomne, saa vil jeg ei gaae Eder saa nær, der endnu ikkun ere Værn i Christo, og Gud give! at I vare Værn! men saa meget vil jeg fordre af Eder, fornemmelig af Eder, I Rige, at I indfrænke noget Eders daglige overflø-
dige

9) Matth. Evang. 19, 21.

dige Levemaade, at I afforte et Par Netter i Eders
 Gistebuder, at I klæde Eder mindre herligen, paa
 det I kan blive i Stand til at gjøre de fattige godt,
 at hielpe Eders Medborgere. I ville vel sige, at
 mange nyde godt af Eders Overflodighed, men gjøre
 I dette Gode af Kierlighed til Gud og Næsten? Vel
 ere I noget dristige, men saa usoramlige ere I endda
 ei bleve, allerhelst da I vel maae tilstaae, at I gjøre
 det for at fornøie Jer Vellyst, Jer Hovmod, Jer
 Forsængelighed. Vilde I i den Henseende, at gjøre
 Næsten godt, begynde at blive sparsomme, da skal in-
 gen legge Eder det ud til Rarrighed, men I skulle der-
 for blive yndede baade af Gud og Menneffene; spare
 I derimod for bestandigen at forsøge Eders Midler,
 for at legge Dynge til Dynge, da Vee Eder I Nige,
 thi et Cabeltoug skal da snarere gaae igiennem et Naal-
 lesie, end I skulle komme ind i Himmeriges Nige.
 Og vil det ei være skammelig for Eder paa hiin Dag,
 at en Eimon, en Epaminondas, Hedninger skulle
 staae op og bebryde Eder, at de bedre have betient sig
 af Nidom end I. Fremdeles udfordrer Kierlighed,
 at vi sætte vort Liv til for Brødrene, om det behøves,
 thi saa siger Apostelen Johannes 1): Derpaa have vi
 kiendt Guds Kierlighed, at han har sat sit Liv til for os,
 og vi ere skyldige at lade Liv for Brødrene. Marker,
 hvor vidt Kierligheden gaaer! Dersom Eders Kierlig-
 hed er ei saaledes beskaffen, at I driste Eder til at lade
 Eders Liv for Brødrene, det er „Eders Medchristne,

da

da dør den ikke, da have I ikke Kierlighed, da ere I ikke Christne. I som ikke have en Drif koldt Vand tilovers for en Dødlidende, seer heraf, hvor langt I endnu ere fra at være Christne, ja Mennesker. Men da denne Prøve kommer i vore Tider næsten aldrig, eller dog ikkun heel sjelden for, saa vil jeg begive mig til en anden, som vel enhver af os haver og kan have Leilighed til at udøve.

Jeg mener den Dyd, som Christus saaledes beskriver: Elsker Eders Fiender, velsigner dem, som Eder bande, gjører dem godt, som Eder hade, og beder for dem, som overfalde Eder, og forfølge Eder &c). Da der vel er ingen, som jo i sin hele Livs Tid haver eengang havt en Fiende, eller om han endnu haver levet saa kort, vist nok vil faae den, inden han dør, saa kan der lettelig findes Leilighed til at udvise denne Dyd, en af Christendommens fornemste Prædesteene. Men ah! hvor frygter jeg for, at der ere saare faa iblant Eder, som sætte den i Verk, og som jo snarere bande, end velsigne, og saa fremdeles. Da der neppe findes nogen, som taaligen lider Uret og Forfølgelse, hvor meget ferre vil der findes af dem, som elske deres Fiender? Vi høre jo dagligen Rur og Mur af Menneskene imod Gud, som dog gjør os ei andet end ibel godt; nu klages der over formegen Regn, nu formegen Tørke, nu tvivles der paa, at Gud skal give os vort daglige Brød, maaskee fordt

vi

vi ere med os selv vidende, at vi hede slet derom, hvoraf kommer saadant? Kommer det vel af andet end af Vantro, af Mistillid, af Ukierlighed til Gud. Og naar vi saaledes opføre os imod Gud, for hvilken saa mange Ting dog forbinde os til at bære, baade Kierlighed, Verbødighed og Frygt, hvad Under da, om vi ei begegne Menneskene bedre, og fornemmelig vore Fiender.

Det er og et stort Beviis paa Mangel af Kierlighed, at man overalt hører sælde saa haarde, saa ubillige, saa bidste Domme af den ene over den anden. I Stedet for at skunke endog virkelige Feil med Kierligheds Raabe, gjør man sig Glid for at sværte endog uskyldige Gierninger, og at dreie dem paa en latterlig Kant. Man umager sig med at vide alt, hvad andre bestille for at faae noget at skunke over, og giver imidlertid ei Ngt paa, hvad man selv gjør. Jeg overlader til Eder selv at domme, om det er Christendom, om det er Kierlighed.

At alt det hidindtil sagde er ei nogen løs Snak, noget tomt hen i Veivet, det mener jeg, at I baade ere og burde være overbeviste om. Men for at legge det endda tydeligere for Dagen, saa vil jeg adspørge Eder: Holde I ikke Manddrab for Synd, og en Manddraber for en Misgiernings Mand? Jeg veed vist, at I alle vilde med een Mund raabe, om Anstandigheden tillod det: Jo! Jo vist! Godt; men

om jeg nu viser Eder, at den, der ei haver Kierlighed til Næsten, den, der forsøer sig med frie Villie ofte og bestandig i nogen af de opregnede Stykker, at han, siger jeg, er en Manddraber, hvorledes ville I vel da blive tilmode; nu er det ei mig, som siger det, men Guds Mand ved Apostelen Johannes 1): Hver som haver sin Broder, er en Manddraber, og I vide, at ingen Manddraber haver det evige Liv blivende i sig. Betænk herfor, kære Venner! i hvilken Fare I styrte Eder, om I ei alvorligen legge Vind paa Dyder, og frem for alle Ting stræbe efter at faae Eders steenhaarde Hjertter ombyttede med Hjertter blussende af Kierlighed til Gud og Næsten.

Karsagen, hvi alle de hellige Mand, ja Gud selv saa hvilligen anbefale os Kierlighed til Næsten, giver ofte ommeldte Apostel Johannes tilkiende: Dersom nogen siger, jeg elsker Gud, og haver sin Broder, han er en Løgner; thi hvo som ikke elsker sin Broder, som han haver seet, hvorledes kan han elske Gud, som han ikke haver seet u). Erfarenhed bekræfter dagligen desto værre denne Sætnings Rigtighed, thi der ere mange, som gjøre sig Flid for at tvivle paa Guds Værelse eller og paa hans Forsyn og Magt, blot fordi de med deres legemlige Øine ei kan see ham; og hvorledes skulde de elske den, som de ikke troe at være til, eller og ei at kunne gavne dem noget. Uetter andre see vi, som ved deres flutte Opsørsel imod Næsten,

sten,

1) 1. Epist. 3, 15.

u) 1. Ep. 4, 20.

sten, tydeligen vise, at det er ifkun Skæmt med deres Kierlighed til Gud, endskjønt de vel bekiende ham med Munden, og at denne deres Bekiendelse aldrig er kommet til nogen Kraft og Overbeviisning i Hjertet.

Vaa det enhver af Eder, mine Brødre, kan desto bedre prøve sig selv, om der i hans Bryst findes mindste Gnist af Kierligheden, saa vil jeg her anføre den herlige Beskrivelse over denne søde Dyd, som Apostelen Paulus v) giver os: Kierligheden er langmodig, er from, Kierligheden er ikke nidsk, Kierligheden bruger ikke Fortrædelighed, ophæses ikke, den haver sig ikke uskikkelig, søger ikke sit eget, forbittes ikke, tænker ikke ondt, den glæder sig ikke over Uretfærdighed, men glæder sig ved Sandhed, den fordrager alle Ting, troer alle Ting, haaber alle Ting, lider alle Ting. Prøver Eder nu efter denne Beskrivelse, sætter al Egenkierlighed tilside, gaaer ind i Eders eget Hjerte, og seer efter, om I finde der, jeg vil ei sige alle, men ifkun en eeneste af disse Egenskaber. Er I langmodige? Gud bedre det! Lad kun nogen af Eders Tienere og Tjenerinder, af Eders Venner, af Eders Bekiendtere, af dem I dagligen omgaaes med, prøve herpaa, og gjøre Eder end det allermindste imod, mon ei strax Eders Nost forandres, Eders Ansigt omskiftes, Eders Hænder blive bævende, Eders Tale skielvende, Eders Tunge fuld af Galde, og fremsørende Skielbsord, Banden og Sværgen. Er dette Kierlighed? Jo! Saadan

en

v) 1. Cor. 13, 4-7.

en Kierlighed, som Dievlene i Helvede have imellem sig. Ja, men I ere jo fromme? mon I selv tør give Eder det Vidnesbyrd, thi andre ville ikke give Eder det. Men Eders Gavnildhed er stor? jo, naar det kommer an paa at gjøre Eders usle Legemetilgode, at kræse op for Eder, at spille Tiden ved Spil, og derved ofte at forspille den evige Salighed; men naar Arme skal forsynes, naar Skoler, Enker og Faderløse hjælpes, naar enhver have sin tilbørlige Betaling, naar Studeringer ophielpes, samt Konster, Videnskab og Haandværker, hvoraf nogle ere nyttige i dette Liv, andre endog i det tilkommende, da klynke I, da vride I og vende Eder, da er endog den rigeste fattig. Paa samme Maade besidde I de andre gode Egenskaber.

Kiereste Venner! er det Eder om at gjøre, at blive forligte med Gud, at faae Fred i Eders Sieler, Troelighed i Eders Samvittigheder, Frimodighed i Døden, Dristighed paa den yderste Dag, Deel i den evige Salighed, at komme i Selskab med Englene, og de afdøde Salige, og at beskue Gud Ansigt til Ansigt, da maae I forandre Eders Opsørsel, da maae I legge Bind paa rette Dyder, da vil her mere til end et blot Veir, et blot Ord; her vil strides, her vil kiempes, her maae Angest udstaaes, her maae mange Forhindringssteene ryddes af Veien, her maae læres Taalmodighed, Ydmyghed, og fornemmelig Kierlighed, her maae stræbes efter at dæmpe vore egne Tilbøieligheder, her maa en Almisse, en god Gierning, en

Hielp bevist imod en Nødsidende agtes høiere end al
 Verdens Fornøielse, al Verdens Rigdom, som er il-
 kun Muld og Støv, al Verdens Ære, al Verdens
 Magt, ja al Verdens Wiisdom; thi det er større, det
 skaffer mere sand Ære, det erhverver en usorgienge-
 ligere Berømmelse, ei alene i denne Verden, men
 fornemmelig i den anden, hvor den eneste sande Ære
 findes, at hielp en eeneste Fattig, ved at overvinde
 sin egen Sierrighed og Bøllyst, ved at indskrænke sine
 ellers tilladelige Udgifter, at sætte en eeneste Skole
 paa Jode, at hielp eet eneste Menneske til Lykke og
 Brød i Verden, at redde en eeneste Siel ved sin gode
 Underviisning og Exempel, at forfremme en eeneste
 ringe Part af en nyttig Videnskab, forstaae, naar alt
 dette skeer af Kierlighed til Gud og Næsten, end at
 indtage den hele Jord, end at være Alexander eller
 Cæsar.

Nu Du store, Du evige Gud, Du al Misfunds-
 heds Kilde, Du alle Barmhiertigheders Fader, Du
 ubegribelige, Du usynlige, Du eene vise, mægtige
 og gode Herre! see til os dine arme Creature; da vi
 vare intet, da tænkte Du paa os, Du o! Kierlighe-
 dens Gud; Du saae forud, at vi vilde blive dig uly-
 dige, at alle Dine Begjæringer vilde indtil denne
 Dag blive spildte paa os; og dog frembragte Du os
 af intet, alene paa det Du kunde gjøre vel, og fordi
 Du ei kunde andet end være god; da Du kunde have dan-
 net os liig de andre Creature, ja endog ligesom de
 livløse

livløse Ting; saa gav Du os ei alene Livet, men endog Fornuft og Eftertanke, hvorved vi kunne, om vi vilde, komme til at kiende, ære og prise Dig; ja Du lod det ei blive derved, Du gav os Uddeligheden, en Aand, som aldrig kan forgaae, og derved gjorde os paa en vis Naade deelagtig i Dit Væsen, og til et af de Led i den prægtige Kiede, som Du af alle Ting haver bered, der ere Dig nærmest; end mere Du sendte Din Søn, da vi ved Synden vare faldne fra Dig, her ned paa Jorden, deels for at give os det fuldkomneste Exempel af et helligt Liv og Levnet, hvorefter vi bør indrette vor Wandel, og fornemmelig for at udlette alle vore Synder, deres nemlig, som ved Omvendelse, Troe, Kierlighed, og Hellighed gøres dertil bequemme; og herved lagde Du Lyksalighed til vor Uddelighed, thi hvad havde ellers en ulyksalig Uddelighed gavnet os. Leg nu denne Naade til de forrige, at vi med skionsomme Hjerter maae betragte alle disse Dine forunderlige Godheder, at vi med taknemmelige Dine maae beskue al Din Herlighed, at vi med villige Øren maae høre paa Dine livsalige Ord, og fornemmelig at vi med et redebont Sind maae af al Magt, af al Evne, af al Styrke, af al Formue stræbe efter i Liv og Levnet, i gode Gjerninger, i Erhødighed for Dig, Du o Aandernes Fader, i indbyrdes Kierlighed, at vise os taknemmelige imod Dig, kierlige imod vor Næste, og eftertænkssomme imod os selv, paa det vi dog engang kan leve Dig til Billie, endskiønt vi vel vide, Du Kongernes Konge, at Din Ære, Din Magt, Din Sa-

D 2

lighed

lighed ei ved vor ringe Tieneste kan formeres, saasom den er uden Grændser, men alene paa det Din Guds-
hed ei skal vorde forgieves, og Du, o! uendelige
Magt, Du som Himlens Himle ei kan begribe, som
paa eengang findes i saa mange tusinde utallige Verde-
ner, ei forgieves skal have anvendt Din Wijskundhed
paa os, ved det vi sammelig misbruge den Frihed
i at vælge og tænke, som Du selv haver givet os.
Giv da, kjereste Fader! Kraft og Styrke til at ære,
tiene og tilbede Dig, thi uden Dig formaar vi slet
intet; men ved og i Dig ere vi mægtige til alle Ting.
Fremdeles bede vi, ikke at Du trænger til vore Paa-
mindelser, men for at udvise efter Din Befaling vor
Kierlighed til Næsten, at Du vil med et naadigt
Øie see til alle Mennecker, dog fornemmelig til de
Christne, og disse Landes Indvaanere, at Du vil ved
Magt holde alle med Din Tilladelse stiftede Regierin-
ger, Orden og Skik, og fornemmelig have Din Haand
over vor Konge *), din Tjener, og over hans ganske
Slægt. Herre! overtud Dem, som vildfare i Troen,
lad os aldrig indbilde os, at vi have Evne til at bringe
dem paa rette Vej, langt mindre Myndighed til at
bruge Vold imod dem, for at tvinge dem til vore Me-
ninger, men giv haade dem og os ydmyge og kjerlige
Hjertter, Lyst og Fornue til at øve os i christelige Dy-
der, og Kraft til, at hense til Dig, Du alvise
Gud, for hvilken intet er skult, at bevæge deres Hjert-
ter,

*) At kalde Kongen Majestæt i en Prædiken, og naar det tag-
tes til Kongernes Konge, er hoist upasseligt.)

ter, samt fastsatte Tid, og berede Midler til at ophæve de Tvistigheder, som ere imellem os angaaende Troens Hemmeligheder, styrk alle Svagtroende, giv de Døende Frimodighed, omvend de Ugudelige, og lykfsaliggjør alle de Forretninger, som ere til vor Nytte; alle vore andre Betyrninger overgive vi til Dig, udbedende os Styrke til at hvile tryggeligen og forvriet i Dit Forsyns Arme, tilbedende Dig, Du o vor Fader, som er i Himmelen, helligt ic. Dig hør Lov, Pris, Styrke, Herlighed og Magt, Du al Kierligheds Gud, Du naaderige Fader, Du mægtige Herster, Dig tilligemed Din eenbaarne Søn, vor Herre Jesus Christus, og Din den gode Aand, som trøster os i al Nød, fra nu og udi Evighed Amen, udi Jesu Navn Amen.

V.

Verdens Bygning.

(Skreven 1763.)

Himlene fortælle Guds Ære, og den ubstrakte Befæstning hans Hænders Gierning; saaledes taler Guds eget aabenbarede Ord. Men om det end tie, saa vidne Gierningerne selv, og den Aand, som boer i os, at dette er en Sandhed, en af de dyrebareste; thi ei alene Himlene, hvilke Guds Aand i Særdeleshed nævner, som de herligste og fornemste af de skabte Ting, men endog det mindste Sandskorn vidner om Guds Ære. Himlene og de store skabte Gierninger falde alle i Dinene, og nose enhver, der kun med mindste Fornuft betragter dem, til at erkende, at underlige og store ere hans Gierninger, og hvo kan fortælle dem. Thi vel findes nogle, der see paa alt dette uden mindste Eftertanke og Kærlse, og aldrig ere i Stand til at svinge sig op i Veiret fra Creaturenes Betragtning til Skaberens, ja som endog understaae sig at nægte den Gud, som dannede dem. Men jeg vil

vil ei tale om saadanne Umennesker, der sætte Fornustent aldeles tilside, og gjøre sig ringere end Dyrene, men jeg vil vende mig alene til dem, som ere overbeviste om, at vi ere her satte, som paa et Forberedelses Sted, for at tænke, for at betragte, for at prise Gud, for at indsee hans underlige Gierninger, endskjønt i megen Ufuldkommenhed, og det altsammen for eengang siden i Evigheden at skue og betragte alt dette i et klarere Lys. Dette er Physikens største og tilligemed almindeligste Nytte; thi man behøver ikke just at gjøre denne Videnskab til sin Hovedsag, hvilket Omstændighederne forbyde de fleste, men kun at have nogen Indsigt i den, at læse de letteste Bøger, for at være i Stand til at gjøre saadanne Betragtninger. Men har man slet ingen Indsigt i Physiken, da kan vel hvert fornuftigt og dydigt Menneske have af de skabte Tings Betragtning et almindeligt Begreb om Guds Magt, Godhed og Visdom, men han kan ikke med nogen retskaffen Indsigt og Overbeviisning anvende dette almindelige Begreb paa nogen vis Ting især, fordi han et kiender dens Egenskaber, Virkninger, Sammensætning, Love og Forhold imod andre Ting; ei at tale om, at tusinde Ting aldeles undgaae saadan eens Syn, fordi man ei kan komme efter dem uden ved Studering. Det staaer altsaa fast, at jo større Indsigt man har i Physiken, jo større er og Evnen til at indsee Guds herlige Egenskaber. En ukyndig i Physiken troer i Almindelighed, at Gud er vis, men fast uden at vide hvorfor; en kyndig derimod indseer i mange Ting tem-

melig tydelig, hvorledes Guds Wiisdom har indrettet dem. Og denne Guds Egenkab bliver ogsaa frem for alle hans andre Egenkaber sat i det største Lys hos os ved Physiken, thi hans Magt og Godhed, og fornemmelig den første, falde enhver i Dinene, der kun løseligen betragter de skabte Ting; dog! drives Kundskaben om dem end videre ved Physiken. Herligen siger derfor den vise Hedning Galenus, og slutter sin Anatomie af Mennesket med disse Ord: Jeg har nu frembragt Guddommen den herligste Lovsang, ved at vise dens Gierningers Wiisdom og Ypperlighed. Det synes og ofte for den ukyndige i Physiken, at mange Ting kunde have været bedre og bequemmere indrettede i Verden end de ere, og mange efter hans svage Tanker skadelige og unyttige Ting blevne reent borte; men den kyndige indseer med en fast Overbeviisning, at alting er nyttigt, fornødent og godt. Unskeligt var det derfor, om alles Omstændigheder vare saaledes, at de ret med Grund kunde legge sig efter denne ædle Videnskab, hvis Kundskab ansøres i Bibelen som et af de fornemste Beviser paa Salomons Wiisdom. Men da slikt Onske er forgieves, saa er det dog enhver's Pligt at legge sig saa meget efter den, som det er ham muligt; og forstod han sin egen Fordeel, saa vilde han og finde, at det var hans Fornøielse, thi jo suldfommere vi ere overbeviste om Guds Magt, Godhed og Wiisdom, jo større maae og vor Fortroelighed, Hengivenhed, Erbødighed blive for ham, jo større vor Sieleroe og Tryghed, jo mere brændende vor Andagt, jo

fastere

fastere vort Haab, jo uryggeligere vor Troe, jo fyrigere vore Bønner. Hvor mange fornøielige og tillige med nyttige Timer kan da ei de leve, som derimod andre bortdrive kiedsommeligen og fortrædeligen, eller og i Lediggang, uden Tanker, hvilket er det samme, som ei at leve, ja endog i Synder, hvorved de alt komme længere og længere fra Guddommen, den eneste virkelige Ulyksalighed, da de første derimod foreene sig meer og meer med ham, den eneste sande Lyksalighed, thi hvert Skridt de gaae, hvert Pust de drage, hvert Øiekast de gjøre, minde dem om ham, denne alle Tings Skaber; den ganske Natur afmaler for dem ham, hans store, hans mange, hans elskværdige Egenheder. Og for at bevise, at dette er ei Hiernes spind, som maa skee en Ugudelig, en Letfindig, en Ufornuftig vil tænke, saa vil jeg kortteligen igiennemgaae de fornemste Gjerninger i Naturen.

Vor Jord er dannet som en Kugle, der dog er trykket imod Polerne. Den svæver midt i Luften, og har sin egen Atmosphære om sig. Var den ei rund, den kunde da ei have bevæget sig saa beqvemmelig som nu, den havde da ei havt saa stor en Overflade som nu, følgelig kunde den ei have ernæret saa mange Creature som nu. Havde den ei havt en dobbelt Bevægelse, saa havde Nat og Dag ei kunnet være, ei heller Vinter og Sommer, som nu ere saa nødvendige efter den Bygningsmaade og Indretning, som alle Regemer paa vor Jordklode have, derved faae de Hvite,

og Tid at forfriske sig, derved ere vi i Stand til at føle Fornøielse, som vi uden Afveksling ei vilde have følet, derved er det, at hele Kloden kan beboes. Havde Nat og Dag overalt været bestandig lige lang, saa vare nogle Stæder enten forbrændte af Hede, eller og forfrosne af Kulde. Mon alt dette er fremkommet enten af en Hændelse, eller og været stedse til ved Nødvendighed, eller og have skabt sig selv? Mennesket, den ædelste synlige Skabning, kan med al sin Fornuft ei begribe den tusinde Deel heraf, end ÷ge frembringe noget; alle andre synlige Ting ere mindre fornuftige end Mennesket, det Hele tilhobe har ingen Fornuft, følgelig har det ei kunnet frembringe sig selv. Alle Tings idelige Forandring, dog efter visse Love, det eenes Død som er det andet's Liv, tusinde Tings tilsynværende Undergang, og dog ingens virkelige Forliss, fornuftige Skabninger, som betragte alt dette, støde aldeles overende Verdens Nødvendighed i og af sig selv, og vise, at den er tilfældig. At det eenes passer sig til det andet, vort Dø og Lyset, vort Dre og Luften, det kuldkafter al Hændelse, et Ord, som aldeles intet betyder, det latterligste af alle Ord, og viser uovervindelig, at et eeneste nødvendigt Væsen uden for og afskilt fra Verden maa være til; thi Verden er her, dens Værelse kan ei nægtes, som Gudsfornegete gjerne gjorde, om de kunde. Denne Betragtning har jeg her anført een for alle Gange, endsskønt den kan gjøres over hver af Guds Sierninger; og hans Egenstaber deraf uovervindelige bevises, thi den, som har

ver

ver dannet Dret, Skulde han ei see, og den, som haver plantet Dret, Skulde han ei høre; thi jeg staaer ei videre om at besatte mig med Atheister og Spinozister, disse elendige, forblindede, og ynkværdige Mennesker, som den hele Natur igiendriver.

Vor Jordklode bestaaer af mange Ting, men fornemmelig af Jord, Vand og Luft. Jorden søger ved sin Tyngde Centrum, dens Particler holde sig derover tæt sammen, og derved bliver den i Stand til, at saa mange adskilte Dyr og Planter kan finde Sted paa den, som i en mindre compact Materie vilde synke til Bunds, og derover omkomme. Men hvad er Tyngden, hvori bestaaer den? Her maae vi legge Haanden paa Munden, og bekiende, at Guds Wiisdom langt overgaaer vor; imidlertid er Tyngden, og dens Love og deraf følgende Ulighed i Bevæggelserne, som see ved Trykning og Stød, nogenlunde bekiendte. Jordarterne ere mange Slags, nogle ere fine, som Muld, Sand, Leer, andre grove, som Metaller, Stene. De sidste ved at knuses smaae, frembringe ofte de første, og de første igjen ved at sammenblandes de sidste. Saaledes omskiftes alle Ting, forandres bestandig, ere i en uophørlig Bevægelse, og dog forgaaer ei den allermindste Deel af det mindste Sandes Korn, af den ringeste Græspibe, af den foragteligste Madike. Hver af disse Jord-Arter er beqvem at frembringe sine Planter, som i andre enten aldeles ikke trives, eller og meget slet, og hver af disse Plan-

ter

ter føder igien sine Creature. Denne Forskiellighed, som nogle uforstandige ansee for en Uorden, tiener altsaa til at underholde saa mange flere Slags af Planter og Creature, og derved at forarsage desto flere Forandringer i Verden, som baade tiene til at gjøre dens Ophold desto yndigere for de fornuftige Creatare, og tilligemed til at give dem rigere Anledning til at betragte Guds Egenskaber i hans Gierninger. Jorden er overalt ujævn og besat med Bierge, hvilke endel Uforstandige have anseet for overflødige og unyttige; men om de ei vare, da var Jordens Overflade ei saa stor, da vilde ferst Vand mangle, thi fra Biergene tage alle Floder deres Udspring, de trække Skyerne til sig, som derved entledige sig deres meget Vand, de frembringe, og holde Strømme og Søer ved lige. Bisse Planter og Træer vore ogsaa alene i Høiderne. De hedeste Lande blive derved deelagtige i de koldestes Vexter. Gemenlig er og Climaten sundere paa Biergene end paa det Flade. Hvilken Afverling og hvilken Fornøielse give et biergesulde Lande. Hvor Biergere ere, der ere ogsaa Dale, der samles store Vand, som ere saa umistelige for vor Jordflode. Men vil nogen maaffee indvende: Vad saa vare, at Bierge ere nyttige, de kunde dog have bestaaet af Jord og ei af Steen, da havde de kunnet frembringe flere Vexter. Men hvor stor Nytte have vi ei af de mangehaande Stene; Metaller findes allene i Stene. Bestode Biergene af bare Jord, da vilde Floderne og Regnen tilsidst gjøre dem jævne, og den ganske Klode blive en flad Mark, hvilket

hvilket en saa haard Materie, som Steen, nu læn-
 gere forhindrer. Desuden tiens maaskee Fiældene til
 andre, og for os skulde, Hensigter. Det er ei wi-
 meligt, at de holde Jorden sammen, thi man seer jo, i
 hvilken Bevægelse Havet er, fordi det er flydende.
 Men havde det ei været bedre, at hver Jord og Steens
 Art havde lagt for sig, da havde man mageligere kun-
 net komme til dem. Men denne store Forskiellighed og
 Sammenblandelse opvækker den ei just Fornøielse? Alt
 for megen Orden, og affasset Væsen havde nødvendig
 frembragt Riedsommelighed. Desuden var det Guds-
 dommens Willie, at Menneſket skulde arbeide, som i
 alle Henseender er ham tienligt. Derfor ligge! Me-
 taller, Mineralier, Stene saa dybt i Jorden, de
 fornødenste, og som ei uden stor Besværlighed kan undvæ-
 res, vise sig øverst i Jordskorpen, men de mindre nød-
 vendige ere mere fordulgte. Til hvor herlige Bes-
 tragninger give ei Stenene Anledning, ved de Ting af
 andre Diger, Fiske, Planter, som de indeholde. I
 hvilket Slags Bernstenen er særdeles merkvaerdig. Alt
 dette sætter Menneſkenes Forstand i Arbeide, bringer
 dem til at opfinde den ene Hypothese findrigere end den
 anden, og tilsidst at erkiende, at ingen Fornuft er
 tilstrækkelig, for tilgavns at udfinde al Sammenhængen
 af Guds Gjerning. Bænde, som have den Kraft at
 drage alting over med en Steenhinde, ja endog at
 trænge sig ind i Træers inderste Partier, og derved ef-
 ter Diesyn at forvandle Træe til Steen, synes at give
 stor Vægt til den Mening, at de haardeste Ting have
 engang

engang været flydende. Ofterbanker af nogle Nite, som findes dybt i Jorden i Frankerige, utallige ube- kendte og nu til Steen blevne Dyr, gjemte i Jordens Skind, og som Hændelser bringe for Dagen, en heel Skov uden Grene og Rødder, bare Stammer, hvis Træer alle ligge efter en vis Strækning, og som det underjordiske Tydskland praler af, alt dette tilhobe vi ser, at en stor Forandring ved Vand engang er skeet paa vor Jord. Den Maade, paa hvilken Stene endnu dannes af Vand i Baumans Hule, i Grotten paa Den Anti-Paros, beviser, at nogle Slags i det mindste, om ei alle, vore og blive til dagligen, hvilket samtlige Basalterne og Chalcedonerne og synes at vise. Sandelig, naar man betragter Stenenes Udskillighed og Mangfoldighed i Henseende til deres Tyngde, mangehaande skinnende og spillende Farver, Dannelsse, Haardhed, Jævnhed da maae man staae forundret og henrykt over Guds Wijsdom, som saa konstigen har indrettet dem, Godhed, som saa kjerligen har meddeelt os dem, og Magt, som saa kraftigen har af intet frembragt dem. Men den forunderligste af alle er Magneten, en uanseelig Steen, og som dog bryder og bestandig vil bryde de meest flebne Hierner, thi hvo kan vel udfinde den sande Aarsag til dens Vegen imod Norden, til dens Misviiisning, og til dens til sig dragende Kraft, som er saa stærk, at om man legger Guld imellem den og Jernet, saa drager den dog Jernet til sig, og vilde vist nok foreene sig med det, dersom ei Guldet gjorde Skillerum. Det alene at gjøre rigtige Tabeller over
dens

dens Misvisning overalt paa Havet, er en Sag, som endnu i mange Aarhundrede ei kan bringes til fuldkommen Rigtighed, allerhelst den forandrer sig; endskjønt den er af største Nytte, og beroer alene paa Erfarenheder. Hvilke utroelige Ting kan Menneſket ei ved denne lille Steen udrette! Hvor haver den ei forandret og beriget Staterne, Videnskaberne, Kundskaben! Maaſkee mange andre Steene kan have lige ſaa forunderlige og end herligere Egenſkaber. Hvilken særdeles Egenſkab er det ei ved Edelſtenene, at mange af dem lyse, naar de en Tid lang have lagt i Solen; maaſkee de med Tiden kan blive brugte i Stedet for Lys. Hvad er forunderligere end at ſaa jevn, ſaa glindſende en Materie, Glas nemlig, bliver af ſaa ujævne, ſaa lidet ſkinnende Materier. Hvilke forhen utroelige, men nu bekiendte Egenſkaber hos Glasſet, at det ſæbet paa viſſe Maader giør Tingene ſtore, ſmaa; langt fra, nær hos, klare, mørke, omvendte, hvorved en nye Verden er ſaa at ſige bleven opdaget for os; at det ved at rives, ei alene ſelv lyser, men bringer og andre Legemer til at lyse og gnifre, ja ſætter dem endog i Stand til at antænde Dunſterne af let brændende, flydende Materier, og ved bemeldte Dunſter ſamme flydende Materier ſelv. Denne electriſke Kraft, den ſtørſte phyſiſke Opdagelſe i dette Aarhundrede, vil beſtändig blive en rig Kilde til Opdagelſer, ſande Forlyſtelſer, og Betragtninger for alle opmærksomme Sieler.

Gemeenligen meenes Stenene intet Liv at have, som dog maae blive falskt, dersom de vore ved deres egen Kraft efter nogles Mening, og end meer, dersom man maaskee engang kommer til at bevise, at de fortplantes ligesom alle andre levende Ting. Thi hvad Planterne, som man tilforn kun tillagde en voxende Kraft, de ere man jo nu overbeviste om, at de avles, næres og bœe ligesom alle Dyr. Han og Hun findes iblant alle Planter, Hunnen bær ingen Frugt, og er ufrugtbar, dersom hun ei gøres frugtbar ved Støvet og Frøet af Hannen. Planterne ere mange tusinde, og alle følge denne Regel. De fleste, helst de smaa Planter, ere Hermaphroditer, thi havde den alvise Skaber ei indrettet det saaledes, saa vilde disse Planter, hvis Mængde er nødvendig, ei have formeret sig tilstrækkelig, ja tilsidst have maaskee reent uddøet, efterdi Vinden vilde have bortblæst det meste. De store Planter, helst Træer, ere derimod gemeenligen hver for sig, Han og Hun, thi ellers vilde de blive for mange og quæle alt andet. Et hvert Frøe indeholder den hele Plante, som man i nogle af de største tydeligen kan see ved Microscoper, saa at al Avling bestaaer kun i en Udvikling, og Hunnen tiener kun til at bevare Frøet, imedens det er spædt, for onde Tilfælde, og i den Tid at give det fornøden Næring. Naar man betænker, at i hvert Frøe, ligger ei alene den tilkommende Plante, men endog alle de Planter, som skal af den Plante igien komme indtil Verdens Ende, saa bliver vor Imagination og Tænkraft alt for sløv,

Materiens uendelige Smaaehed og Delelighed overgaaer al vor Indbildning, og vi finde os nedsænkte, druknede i Guddommens Dybhed. Hvor langt vi end gaae i vore Tanker med Materiens Delelighed, saa komme vi dog aldrig til Ende dermed; efterat have skrevet Millioner Tal af Millioner, kan i og uden Ende Millioner tilføjes. Gud selv er uendelig; hvad Under, at hans Gierninger ere uendelige. Planterne staae i Jorden, de trække Safter og Vand til sig, hvor har lært dem at drage kun saadanne, der komme overeens med dem, thi vi see ofte gode og giftige Urter, Urter af adskillig Slags at staae om hinanden i samme Jord. Heraf kan intet andet slutes, end at Aabningerne i hver Plante er forskiellig, og at derfor ingen anden Saft end den, som har en vis Skikkelse, og kommer overeens med Planten, kan komme i den. Var dette ikke, saa maatte Planternes Slags sammenblandes og kunne forandres, ja nye Slags frembringes, som dog er umueligt for al menneskelig Wiisdom og Konst, Dette er et af de herligste Beviser for den grundfaste Meening, at et forstandigt Væsen haver efter visse Anlæg indrettet alle Ting. Var det muligt, at Havre kunde blive til Rug, saa mistede vi et af vore beste Argumenter for Guddommens herlige Egenskaber. Dette overveie maaskee ei mange af dem, som saa dristeligen paaftaae sliq Umuelighed, og derved røbe deres ringe Indsigt i Physiken, hvor Gud har anordnet saadan Lov, at Lige skal frembringe Lige. Er det ei forunderligt, at Næringsfasten i alt Frøe stiger først

ned i Roden, og det saalænge indtil den er bleven stærk nok, da den gaaer op efter og skyder Stænglen i Veiret. Af den ene Kant af Frøet kommer altid Roden ud, og af den anden Stænglen eller Stammen. Naar nu Frøe saaes af os, da kommer det just ei til at ligge saa lige, Rodkanten vender ofte i Veiret; den spirer dog altid først frem, og, efterat have voret noget lidet i Veiret, hvier af til Siden og vorer ned i Jorden. Derpaa udspirer Stænglen; vorer først noget ned i Jorden, hvier derpaa af til Siden og skyder i Veiret. Et Experiment med en vis Plante sat i Vand beviser dette tilfulde; thi saa snart Stænglen, som vendte ned ad, hviede sig op efter, blev Plante omvendt, da Stænglen vel i kort Tid endda blev ved at vore ned efter, men strax derpaa hviede sig og vorte op efter. Dette blev foretaget med samme Plante tre Gange, og baade Roden og Stænglen holdt sig bestandig denne Lov efterrettelig. Dersom dette ei var af saadan Beskaffenhed, saa vilde det blive vanskeligt, ja umueligt for os at faae noget, hvorfor vi ei noksom kan takke og prise den tilbedelseverdige Godhed, der herudi, som i alt andet, har sørget, saa vel for os.

Hvilken Wiisdom, hvilken Konst, hvilken Bygning opdages ei i hver en Deel af den mindste Plante. Roden er saaledes dannet: Den yderste Deel er som en Bark fuld af smaa Blærer, hvilke ligge paa hverandre, og ere af seie Rør, der see ud som Traader. Igiennem disse Rør drages Næringssaften, som siden
tilbe-

tilberedes og affondres i Blærerne. Derpaa følger en anden Hud, som en Vast, der atter bestaaer af runde Blærer, som falde sammen, naar Vasten bliver tør, og vide sig ud ved Fugtighed, og af adskillige Rør, som ere ligesom vævede under og iblant hinanden, og indeholder deels vandagtige, deels melkvide, deels adskillige andre Arter af Fugtigheder, som fra ovenmeldte første Blærer føres til dem. Inden for denne Vast sidde igien Blærer, som ere heftede til Vastens Blærer, og Træ-Rør, som gaae om hverandre, og deels ere fyldte med Safter, og deels med Luft. Allerinderst sidder Marven, som dog ei findes i alle Rødder, og bestaaer sielden af andet end lutter Blærer. Hvor stor Overflod er ei anbragt alene for Roden af en eneste Plante, og med hvilken Omsorg blive alle Safterne beredede, saa at de kan være bequemme og tienslige for hver Deel. Alle chymiske Operationer tages langt nsiere i Ngt i Naturen, end i nogen menneskelig konstig Operation, og de udrettes saa meget bedre, som de gaae langsommere, og uden at bruge Vold ved Ild eller Gift. Stammerne og Stænglerne ere næsten af samme Beskaffenhed, i det de bestaae af Blærer og Rør, men som paa andre Maader, og i andre Stikkelser ere sammensviede, og det i tusind Tal. Der ere Affondrings og Tilberedelses Rør, Rør, som føre Safterne, som fordele Luften, som uddunste de overflødige Væsker, ligesom i Creaturene. Bladene tiene fornemmeligen til at føre Føde og Luft til Planterne, ja de gjøre det meer end Rødderne, derfor vore Træer

ei heller om Vinteren, og derfor vore de saa meget
 senere i de kolde, end i de varme Lande. Saaledes
 ere Bladene ei alene til Nytte for os, ei alene til
 Prydelse for Træerne, men og til en væsentlig Nytte
 for Planterne selv, en Betragtning som Mængden ei
 gjør. At beskrive Bladenes, Blomsternes, Frugter-
 nes Structur vilde blive for vidtløstigt; nok sagt, at
 de endda langt overgaae Rodens. Men hvor forun-
 derligt er det ei, at af saa mange Millioner Blade
 aldrig findes tvende hinanden fuldkommen lige. Denne
 Udfællighed i een og den samme Ting, viser allermeest
 Uendeligheden af Guds Wiisdom og Ideer. Men ei
 alene tvende Blade findes aldrig fuldkommen lige, tvende
 Ting af alt, hvad man vil tage i den ganske Natur, ere
 af samme Beskaffenhed. Den mindste Vand-Draabe,
 den mindste Næringsaft. Her taber sig atter For-
 nuften, og kan ei andet end falde bort i dyb Henryk-
 kelse over Guds Wiisdom og Almagt. Hver Plante
 har sit eget Slags af Insekt, for hvilket Planten er en
 Verden. Een og den samme Plante tiener ofte alt-
 saa til Føde for Mennesker, Dyr, Fugle og Insekter.
 Dens Blade, og naar den er forraadnet, dens Aske,
 gjør Jorden frugtbar, og frembringer den sorte Muld.
 Saaledes er intet, endog det som vore Sandser af-
 bilde os, som det styggeste og foragteligste, intet,
 siger jeg, unyttigt, intet spildt, intet forgieves, og
 alting kommer i en Cirkelgang tilbage til det Slags igien,
 som det var først, dog saaledes at de første Grunddeele
 ei forvandles, men kun Phænomena, kun Repræsen-
 tatio-

tationerne, som for Exempel, at jeg nu skal tage Exempel af det Konstige, Papiir er og bliver Papiir, indtil det opløses, men imidlertid kan det sættes i mange Figurer.

Dyrene, jeg betragter nu kun dem, som gaae paa det Tørre, ere mange Slags. De ere ypperligere end Planterne, de kan bevæge sig fra et Sted til et andet, de have Sieler, endskiønt ei fornuftige. De fleste tamme Dyr, som nære sig af Planter, elske Selskab; de vilde derimod, Eenlighed og Ørkener, thi ellers vilde de ødelægge alle andre. Men som de og skulle leve, og derra's Føde er Kibb, saa ere de gemeenligen hurtigere, listigere og stærkere end de tamme, hvilke ved en Art af Fortroelighed og Uskyldighed, foruden deres Nytte, formaae Menneskerne til at sørge for sig. De fleste glubende Dyr gaae kun ud om Natten, til en stor Trøst for Mennesker og Dyr. De ere og bange for Ild, hvorfore Rejsende i Africa og paa andre saadanne Stæder tænde om Natten en stor Ild an. De store Dyr saae sielden mere end een Unge af Gangen, og gemeenlig kun engang om Aaret; de mindre derimod to til tre Gange om Aaret, og mange af Gangen. De allerstørste som Elephanten, Øren, Heste, Camelen, Næshornet, leve af Græs. Naade de ogsaa Kibb, da vilde de fleste andre sinnae blive et Kov for dem. Dyrene fortplantes paa samme Maade som Menneskene. Han og Hun; i de førstes Sæd ere sinnae Dyr, mange tusinde i Tallet, som alle om-

Komme saa nær som nogle faa; de sidste ere fulde af Egg, i hvilke de smaae Dyr indlogere sig, indtil de ere blevne saa store, at de komme for Dagens Lys. Utroelige og ubegribelige Indretninger ere giordte for at danne Sæden, Eggene, at vedligeholde dem, at løse dem, og siden at føde og ernære Foetus, og endelig at frembringe det. Dette er, om man saa maa tale, efter den store Vallisneri Sigende, af alle Guds Mæsterstykker det største Mæsterstykke. Mængden betragter det ei paa den Maade; det seer kun paa den forgiengelige Lyst, og ved det den ei eftertænker nogen Ting, finder den ei noget ubegribeligt i dette Guds Mirakel, som den er bleven vandt ved, fordi det seer saa ofte. Den siger, at det er noget naturligt, thi den veed intet af de ugemeene Anstalter, de utallige Omveie, som Naturen eller rettere Gud, bruger for at bringe et eeneste levende Dyr tilveie. Medici og Anatomici indsee derfor ofte bedre Guds Wiisdom end Theologer, der ere aldeles uerfarne i Physiken. Insekter findes vel og paa Jorden, men da visse Arter af dem ogsaa ere i Lusten og andre i Vandet, saa vil jeg længere hen handle om dem, hvorved jeg dog maae anmærke, at jeg, for Kortheds Skyld og for at undgaae Deelninger, regner Slangar og andre saadanne Dyr iblant Insekter, endskjønt de med Rette ansees af alle Naturkyndige, som et Slags for sig.

Efterat jeg har betragtet de Ting, som findes paa Jorden, undtagen Mennesket, som jeg giemmer
tilsidst,

tilsidst, vil jeg vende mig til Luften. Dette er et tyndt Legem, som ikke kan sees, og som dog har en anseelig Tyngde, og en Kraft at vide sig ud. Hvor tung den er, kan best erfares, naar det blæser, særdeles stærkt, thi al Vind, al Storm er intet andet end Luften selv, sat i Bevægelse. Hertil hielpes Biergene meget, thi de ofte frembringe, og jevnlig standse og forandre Vinden. Men den almindeligste Aarsag til Vindene er Varme og Kulde. Et maadelig Vind er nyttig, derpaa tvivler ingen. Men den stærkeste Storm er og nyttig, ligesaavel som Feberen i Legemet, thi stærk Storm fordriver de usunde Dampet, Dunster og Taager, som ellers vilde foraarsage mange Sygdomme, og hindre altings Fremveert, Frugtbarhed og Sundhed. Hvor stærk Luftens Tryk er, vise os best Experimenterne med Luftpumpen, og er det lagt for Dagen, at et voksen Mennecke trykkes af Luften med en Kraft af tyve tusinde Pund, som ganske vist vilde knuse ham, dersom han ei blev trykket jevnt lige om, og dersom han ei trykkede imod igien. Derfor er det og, at vi føle saa stor Modstand, naar vi gaae imod en stærk Storm, hvorvel vi da spende alle vore Kræfter an; men dog kan den undertiden blive saa stærk, at man nødes til enten at vende Ryggen imod den, eller og at legge sig plat ned paa Jorden. Jo meer Luften indskrænkes jo stærkere bliver dens Kraft, naar den kommer ud, hvilket kommer af dens udvidende Kraft. Og dersom Luften ei havde saadan Egenskab, da vilde al Sang ei høres. Det er afgjort, at Dyr ei kan leve uden Lust,

maafkee fordi Circulationen af Blod og Safter da ei kunde skee, og altsaa ingen Bevægelse i Dyrene. — Uden Luft vilde hverken Syn eller Hørelse være til. Planterne behøve Luften uden Tvist, og Jord, Stene og Metaller vilde blive aldeles compacte, dersom Luften var borte, da nu ingen Ting i Verden er aldeles tæt, men Guldet selv fuldt af Porer. Ilden udslufkes, naar Luften betages den. Dunster og Vand kunne ei i andet end Luften stige i Veiret. Var vor Jord ei omgivet med Luft, da vilde hverken Morgenrøde eller Tusmørke være, som saa meget tiene til at forlænge Dagen. Jo høiere man kommer i Veiret, jo tyndere bliver Luften, ja saa tynd, at paa de høieste Bierge er det neppe mueligt at leve for Mennesker, og dersom de kunde komme lidet høiere i Veiret, maatte de døe. Nær Jorden er Luften just indrettet efter vore og alle andre Legemers Beskaffenhed; men jo dybere man kommer i Jorden, jo tykkere bliver Luften, og tilsidst saaledes, at ingen os bekiendte levende Legemer kan begaae sig der. Af alle bekiendte Dyr kan Sneglene hielpe sig med mindst Luft, thi man har Exempel paa, at nogle af dem have levet, efterat de have ligget to Dage i Luftpumpen. Jordens Naboeskab gjør, at Luften bliver opfyldt med mange fremmede Legemer. Det samme gjør og Solen. Mange af disse forarsage, at Luften bliver usund og ureen, som i sig selv er puur og sund. Disse Deele bringe alle Luftsyne tilveie, som Taage, Torden, Lynild, Regn, Hagel, Sne, Iisflag, Circler om Maanen, Regnbuer,

buer, Nordlys, hvilke tildeels ere meget nødvendige for vor Jord, og tildeels tiene til at oplyse Luftens, Lysets ic. Egenkaber, og forarsage derhos behagelige og mærkværdige Forestillelser, undertiden ogsaa skræksomme, men derhos nyttige; thi den er bleven rørt ved Jorden, og har da lagt den første Grund til sin Omvendelse, som alle Guds Belgierninger ei har formaaget at røre.

I Luften opholde sig mange Creature, Fuglene nemlig. De give riig Anledning til at indsee Skabergens Wiisdom. Da de ere dannede til at lette sig i Veiret, saa ere og deres Been, paa det de skulde være lettere, hulere inden i end noget andet Dyr, men derhos ogsaa stærkere, paa det de ei snarere end andres skulde brækkes. Deres Vinger ere saaledes beskafne, at de staae dem lige ned, og hæve dem igien op i Veiret. Dernæst ere de neden under noget indhulede, for destobedre at fatte Luften, og oven til noget udhøiede, for destomindre at imodstaae Luften, naar de hæves i Veiret. Det mærkeligste er, at Vingerne ei ere i deres fulde Brede fæstede til Kroppen, men kun et lidet Stykke af dem, saa at een Punct alene er ubevægelig, Resten derimod af begge Vingerne bevægelig, hvilket forarsager, at kun de fremmeste Dele af Vingerne igiennemskære Luften, naar Vingerne løftes i Veiret, hvorved Luftens Modstand bliver mindre, og følgerig Fuglens Flugt befordres. Ved denne Bevægelse opvækkes en Vind, som gior, at Fiedrene i

Bingerne antage Skikkelsen af en Kile, som er spid-
 fest bag til Ryggen, og bredere ved Bryftet. Da nu
 Kilen trykkes paa begge Sider af Binden, saa bevæger
 den sig hen til den bredere Side, og paa den Maade
 kommer Fuglen fort i Luften, da den første Bevægelse,
 nemlig i det den nedslaaer sine Binger, kun foraar-
 sager, at den opholdes svævende i Luften, og ei falder
 ned. Vedre Maade for at komme hastig fort flyvende
 kan umulig optænkes, og herudi kan man dristeligentrodse
 al Verdens Mathematici, hvilke om de end vare i
 Stand, uden forhen at have seet saadan Maskine, selv
 at opfinde saadan en, hvorpaa man dog har Marsag
 hellig at tvivle, siden ingen af dem har i Lignelse ef-
 ter Fuglene endnu gjort en Maskine, der ligesaa be-
 hørdig kan flyve som de, saa, siger jeg, var det dog
 derhos aldeles umueligt for dem, at gjøre saadan en
 flyvende Maskine, som derhos var levende, og kunde
 frembringe andre slige Maskiner. Hvor stor maae da
 ei dens Forblindelse være, som paastaer, at Hændelse
 eller en blind Skæbne, Nødvendighed, har frembragt
 saadan Maskine. Mange og ligesaa mærkværdige Ting
 kunde jeg endnu fremføre om Bingerens Skikkelse,
 som jeg nu forbigaaer, siden jeg ei skriver nogen Phy-
 sik, men alene gjør nogle Betragtninger over Verdens
 store Bygning, for deraf at tage Anledning til at op-
 vække Folk at ære, dyrke og prise Skaberen.

De smaae Fugle, som opholde sig i Tjørnerne,
 have en Hud, hvormed de kan bedække deres Dine, saa-
 ledes

ledes at de baade ere sikke og dog derhos kan see noget med dem. Svandsen betiene Fuglene sig af, ligesom af et Roer, hvæ det op, naar de vil flyve i Veiret, og ned, naar de vil flyve ned ad. Men intet tiener mere til at befordre Fuglenes hastige Flugt end den Kraft, som er lagt i de Muskler, der bevæge Vingerne, thi den er ti tusind Gange større end Fuglens hele Vægt. Fjædrenes Kunst og Bæv er ubeskrivelig. Microscoper vise os utroelige Ting, de fineste Kniplinger ere intet at regne derimod. Farverne de falde enhver i Minene. Hvor herligen skyggede ere de. Ingen Maler formaaer fuldkommen at gjøre dem efter. Hvilke Betragtninger opvække ei Fuglenes konstige Næder, den Omfarg, de bær for deres Unger, den Kierlighed imellem Han og Hun af visse Arter, deres Naade at forsvare sig paa, særdeles Keigerens imod Falken, nogles Træk fra et Sted til et andet, nogles Ophold om Vinteren i Moradser og Bænde, hvor de ligge i Dvale. See vi alene paa os selv, hvilken Nytte have vi da ei af Fuglene, hvad Fornøielse, hvor herligen pryde de Skoven, og fylde den med deres Sang. Vare de ei, da maatte vi forgaae af Fluere, Myg, og i nogle Lande af Slanger. Store ere Dine Gierninger, o Herre! hvo kan fortælle dem?

Vandet er enten salt eller sødt. Uden det sidste kan Mennesket og de fleste Dyr ei leve. Utallige Arter Fisk, Skæl og andre Dyr findes i dem begge. Af det salte faaes Salt uden stor Møie. Men Havets for

fornemste Nytte bestaaer deri, at Reiser og det ene Lands Omgang med det andet, skeer langt hastigere og bekvemmeligere derpaa, end paa det Tørre. Om end Havet var indrettet som det er, og ei Luften, saa kunde ingen Seilads skee, thi man veed, hvor langtsomt det gaaer med at roe. En fornuftig Skabning, Menneſket, har indrettet Skibene og Seilene, hvilke, om de vare tvertimod, vilde være aldeles uduelige til at komme frem paa Havet. Hvorledes er det da muligt, at nogen kan være saa affindig at indbilde sig, at det Vesen ei skulde være fornuftigt, ja langt fornuftigere end Menneſket, som har dannet baade Menneſket selv, Havet, Luften, Lyset, Solen, Magneten, Træet, Jernet, Hampen, Tiæren og utallige flere Ting i saadant Overeenſtemmelse og af den Beskaffenhed, at, naar det blev anvendt paa en vis Maade, da saadan Ting, som Seiladsen, vilde komme ud. Saa flydende som vi see Vandet at være, saa compact kan det dog blive om Vinteren, ei til ringe Nytte for mange Lande. Det er flydende, tungt, flabende, igiennemſigtigt, trengende sig igiennem alle Ting, opløsende de fleste, fugtigt, beleligt uden Ende, otte hundrede Gange tungere end Luften, men forten Gange lettere end Quikſølv, det suer Jldparticlerne i sig, og gjør, at de forsvinde for vore Øine, det opløses i Dampe, som stige op i Luften, og siden igien nedfalde paa Jordtuglen, naar mange af dem have foreenet sig sammen, saa at de ere blevne tungere end den under dem sig befindende Luft, hvilken Vandets Opstigen og Nedfal-

den

den forarsager, at Havet, Søer, Floder, Kilder, hverken udtørre ei heller løbe over, og at Jorden over alt faaer sin behørigte Badske. Havets bestandige Bevægelse, og fornemmelig dens Ebbe og Flod er meget merkvaerdig, hvilken sidste forarsages enten ved Maanens Trykning eller Attraction, og Jordflodens daglige Omdreielse om sin Axe. I hvor smaa Dele Vandet kan deles, er allerbest deraf at slutte, at en Cubictomme Vand er i Dunster bleven opløst og deelt i ti tusinde Millioner Deele, hvoraf lettelig kan sluttet, hvor meget Vand der i en Dag maa dunste ud. Og dersom Vandet ei kunde deles i saa smaa Parter, saa var det umueligt, at det kunde stige i Veiret i Luften, som er saa meget lettere end det. De som ei ere Mathematici, og derfor enten af Uvidenhed eller Stivhed ei ville troe dette, saasom de ei troe andet end det, de ere vantte til og kan tage og føle paa med Hænderne, de kunne nogenslunde blive overbeviste om Materiens utrolige Delclighed, ved at estertænke, med hvor lidet Guld det er mueligt at forgylde et ubeskriveligt stort Stykke. Halley haver viist, at det Vand, som dagligen opstiger i Dunster af Middelhavet og andre saadanne Hav overgaaer anseeligen alt det Vand, som de mange Floder, der flyde i det, dagligen føre did; og hvilken Mængde det er, vise best de Beregninger, Mariotte har gjort over, hvor meget Vand Seinefloden alene aarligen fører til Havet. Men denne Afgang erstattes rigeligen ved den nedfaldende Regn, som i de meest tørre Aar har beløbet sig over ganske Frankerige til syt-

ten

ten Tomme Vand, og i de meest fugtige tit tre og tyve, hvilket udgjør otte Gange saa meget Vand, som Seinen aarlig fører til Havet.

Havets Beboere, Fiskene, ere ei mindre Betragtning værdige end Havet selv. Dersom de, som de fleste andre Dyr, vare altid omtrent af een og den samme Vægt, saa maatte de i tungt Vand altid svømme oven paa, og i let stedse falde til Bunds. For at hindre dette, maatte de have den Evne at kunne gjøre sig tungere og lettere efter eget Behag. Til den Ende ere de indvortes begavede med tvende Blærer, som ere fulde af Luft. Saa længe de udvide Fisken saa vidt, at den er just ligesaa tung, som Vandet vilde være, der opfyldte det Rum, som nu Fisken indtager, saa bliver Fisken hængende i Vandet. Men Luften, som er i Blærene, søger idelig at udvide sig i Følge den elastiske Kraftes Love; skeer det nu, at Fisken ei trækker meer saa stærk de Muskler sammen, som omgive Blæren, saa vider den sig virkelig ud, hvorved skeer, at Fisken indtager større Rum, og følgelig den Deel af Vandet, som veier meer end Fisken, altsaa bliver Vandet, som staaer over Fisken mindre, følgelig Vandets Vægt, Trykning og Modstand mindre, og saa længe dette varer, stiger Fisken i Veiret. Trækker Fisken derimod Musklerne, som omgive Blæren, stærkere sammen, saa presses Luften tættere sammen, Blæren bliver mindre, Fisken ogsaa mindre, tager altsaa mindre Rum ind, Vandet derimod mere, som derhos ogsaa

tilta-

tiltager i Vægt; Fisken maa altsaa nødvendig synke dybere og dybere, og endelig tilsidst komme paa Bunden. Altsaa kan Fiskene bevæge sig, hvorhen de ville, uden enten at blive tungere eller lettere, men alene større og mindre, hvilket var fornødent, efterdi Vandet jævnlig forandrer sin Vægt. Dyr og Fugle opholde sig i en lettere Materie; behøve derfor ei saadan Indretning, have den ei heller. Fiskene leve i en langt tungere Materie; behøve derfor saadan Indretning, have den ogsaa. Jeg kan tænke, at dette er ved en Hændelse blevet saaledes? Maa man ei være underlig for at tænke saa. Dersom Luften altid blev den samme i Blæren, saa vilde dog Fisken have Møie med at svømme, naar Vandet forandrede sin Trykken, og Luften afvelede med Kulde og Varme. For at hindre dette, gaaer et smalt Rør fra Blæren til Møien, hvorved de igiennem Munden kan lade Luften ind og ud, hvorfor man ogsaa ofte seer dem i Vandkorpene, at bevæge Munden. Svandserne betiene de sig af som Røer, derfor ere de saa brede og stærke men derhos høielige, paa det de kan fatte destomere Vand, og bevæge det med Styrke. Middelpunkten af deres Tyngde er paa Ryggen, derfor maatte de svømme paa Bugen, som man og seer de døde Fiske at gøre, hvis de ei vare begavede med Finner og Flydeskiædre, som sidde under Bugen. Flydefinnerne paa Siderne tiene til, at de kan formindste Bevægelsen som deres Svands giver dem, og vende sig til Siderne, naar de strække dem ud. Deres Dine ere anderledes skabte end andre Dyrs, og de

maatte

maatte saa være, om de tydelig skulde see i Vandet. Deres Orne bestaaer alene i tvende runde Huller af samme Aarsag, thi de fleste Naturkyndige tvivle nu ikke mere paa, at jo Fiske kan høre. Deres Føde, deres Forplantningsmaade, som vel skeer ved Han og Hun, men dog anderledes end andre Dyr, nogle faa Fisk-Arter undtagne, det altsammen kan og give rig Anledning til Betragtninger. Deres utroelige Formerelse, i det hver Hun har nogle tusinde Egg i sig, er ei en af de mindste Merkværdigheder. Hvad skal man sige om Havkatten, hvor baade Han og Hun har det dobbelt, som fast alle andre Dyr har enkelt. Og som intet Spring skeer i Naturen, saa ere der Dyr i Havet og Vandet, Flodhesten, Crocodillen, Haaien, Sælhunden, Søekoen, Svælven, Rosmer, som ere ligesom Mellemslag imellem firfødde Dyr og Fiske. Ja Osters, alle Skjal-Arter, hvilke sidde fast paa Grunden og paa Klipperne, ere de nederste af Dyrene, og fylde Rummet imellem Dyr- og Planteriget. Skjellene, hvor mange tusinde Arter deles de ikke i, hvor mange smaae Hav-Insekter tiene ei dem til Føde, og til hvor mange større Dyrs Føde tiene ei de igien. Hvor spille de ei med deres prægtige og forundringsværdige Farver, som bestemme alle Maleres Kunst, og udgiøre Naturaliesamlingers prægtigste Zirater, og dog er deres Huns kun Kalk. Fra umaa-delig Størrelse, to Alnes Længde, tabe de sig saaledes i Smaaehed, at de undgaae Synet. De herlige Coraller, hvo skulde tænke om dem, at de kun ere ringe

ringe Insekters Bolig, og dannes af dem, som Ellis
 haver viist.

Insekterne ere i Mængdens, i Almuens, Tan-
 ker de foragteligste, ringeste Dyr, som ei tiene til an-
 det, end at sondertrædes og ødelægges. Men at jeg
 nu ikke skal tale om Diens Honning og Bøx, Silkeormens
 Silke, Cochenille-Ormens Farve, som man tilforn har
 tilskrevet Planten, Purpursneglens Farve, en vis
 Flues Gålebler, Myrenes Virak, de spanske Fluers
 til sig trækkende eller sugende Kraft, mange Slangers
 lægende Gift, Ogles hunde Kiøb, og deres haand-
 gribelige Nytte, saa have de ypperlige Mand, Svam-
 merdan, Reaumur, Schæffer og mange flere tydeligen
 viist deres skjulte Nytte, og de herlige Betragtninger
 over Guds Egenheder, som man kan drage af deres
 kunstige Bygning og al deres Indretning og Leve-
 maade. De fleste krybende Dyr og Insekter parre sig
 sammen, og Hunnerne lægge Æg; Ægene ere mang-
 soldige i Tallet. Men nogle ere Hermaphroditer, saa
 at de paa engang baade besvangre sig selv, og bringe til
 Verden. Nogle af dem have Fødsels Lemmerne foran
 paa Hovedet. En Art parrer sig saaledes, at Hunnen
 stikker sit Lem ind i Hannens. Nogle føde deres Un-
 ger igennem Nyagen. Men alle avles de af Han og
 Hun, og af Æg, som er en uforanderlig Lov i Na-
 turen, med mindre Polyperne og Bendel-Ormen i
 Mennesket og i mange Dyr og Fiske herfra skulde und-
 tages, thi om den sidste rives eller skjæres over, da

vorer den efter søie Tid lige lang igjen, og kan ten blive tolv til fiorten Allen lang, men er ei tyffere end en Syetraad, og Polyperne maa man skære over, hvor man vil, og i aldrig saa mange Parter, saa bliver efter saa Timers Forløb hver Part levende, og af samme Dannelsse som den hele. Heraf slutter man, at denne Insekt er ikke een, men en Klede af mange nendelige smaae. Dog kan det derfor vel være, at de fra det første af avles af Eg. Nogle fødes, vore, avle, døe, altsammen i een Dag. Nogle, som Fluen, der bliver af Silkeormen, gjør sin hele Levetid, som varer i een, i det høieste i tvende Dage, intet andet end at holde Dvylup, og Hummen, saasnart hun har lagt sine Eg, hvilket skeer strax efter Parringen, og i anseelig Mængde, døer ogsaa strax bort. Den Danhu, de have for at legge deres Eg, er ubeskrivelig. Om Sommeren sees mange Arter af Fluer og Myg at sværme over Vandet. Dette skeer alene for der at legge deres Eg paa Planter, Træestykker, Straae og hvad andet de kan komme over. Nogle ere forsynede med lange Braadder, hvormed de stikke Hul paa Blade, Træer, Kiød, for deri at legge deres Eg. Nogle legge Egene i Køernes Kroppe imellem Hud og Kiød, andre i Næseborerne af dem og af Hestene, andre i Rumperne af dem, andre i raadent Kiød, hvor de først blive til Orme, og siden saae Binger, om man giver dem Tid dertil. Almuen bilder sig vrangeligen ind, at de der avles af Forraadnelse og sule Vædsker. Men intet organiseret Legeme kan paa saadan Maade fremkomme.

Komme. Ja de foragteligste Planter, som gemeenkigen ansees for Jordens Excrementer, Mosse, Svamper, Mughenhed paa Mælk og alt andet ere virkelige Planter, som avles ligesom de andre, og have deres Fructification. Deres Smaaahed er utroelig. I hver Draabe Vand findes forskjellige og mange Insekter, bevæbnede med Horn og Knibere, som æde den ene den anden op, og som ei kan sees uden ved Microscoper. Paa Sandskorn findes Insekter, som ere een Million Gang mindre end Sandskornet. Naar nu betænkes, at intet Dyr kan leve og er til uden Hoved, Hjerne, (undtagen nogle faa Arter Insekter, som ere hovedløse), Arter, Hjerte, Fødselslemmer, Nave, Larm, Affsondringskar, Pori, Sener, Muskeler og Gaster, saa standser Imaginationen, thi hvor smaa maae ei hver Draabe af saadan Saft være. For os er dette forunderligt, og viser i visse Maader mere Guds Almagt end de stærste Legemer; men for ham er hverken Storhed eller Smaaahed. I Eddike har man i en eeneste Draabe fundet nogle tusinde Orme. Den Uhumskhed, som sætter sig paa vore Tænder, er fuld af Orme. Hvert Vandedræt, vi gisre, hver Drik Vand, vi drage i os, fører utallige levende Dyr, Frøe og Sæd i os, som svømme idelig i Lusten og Vandet. Er det da værd at spørge, hvorfra Orme komme i os. Snarere er det forunderligt, at vi ei plages meer af dem, men utallige aandes, spyttes, svædes ud igien, og de fleste omkomme paa Veien i dem ubekjendte Canaler. Nogle ere begavede med mange Fødder, og

kaldes derfor Tusindbene. En Art af dem har og virkelig et hundrede og otte Fødder, og en anden et hundrede og fire og fire-sindstyve. Nogle Binger ere saa konstigen sammenflættede, at ingen Konst formaar at efterligne dem. Det Støv, som findes paa Sommerfuglenes Binger, og som der frembringer de herligste Farver, er igiennem Microscoper befundet at være virkelige Fiædre. Skulde man ei næsten sige, at den af Deilighed uskateerlige Fugl Colibris, som ei er større end en Vie, dens Fiædre derimod kunde næsten ansees for Støv. Hvor mange ere ei Insekternes Arter. De hidindtil opdagede beløbe sig til tolv tusinde Species. Og her taler jeg kun om egentlige Insekter, thi Ormenes Species ere tre tusinde. Alle Insekter trække Lust, men alle have ei Lustrør, men nogle ere fulde af utallige Huller paa Ryggen. Det bliver vel umueligt at pumpe Luften fra dem, men legges de i Olie, da døe de. Af den Art er Wendel-Ormen. Forunderligt er det, at Fluer og mange andre, kan ligge som døde, og i Dvale, hele Vintren over, og komme ved Varmen igjen til Live. Nogle, som en vis Art af Sommerfugl, legge over sex hundrede Æg. Deres Forvandling er mærkvaerdig; thi mange ere først Æg, siden Orm, som undertiden voxer til anseelig Størrelse, over een Finger lang, som Nuperne, derpaa Nympe, da deres Liv er meget umærkeligt, og tilsidst Fugl eller Flue, hvad man vil kalde det. Men alt dette er i sig selv dog ingen virkelige Forvandlinger men kun Udviklinger. Store Forandringer skee og med

Padderne og Frøerne. Hvor smaae ere de Orme, som befinde sig i Sæden, da Leeuwenhoeck har seet over tusinde i saa megen Sæd, som kunde sidde paa Epidfen af en Knappenaal. Nogle Insekter løbe meget hurtigen. Man har observeret, at en vis liden Orm, som maatte sees igiennem Microscoper, løb tre Tommer i een Secund, og bevægede sine Fødder over tusinde Gange. Den listige Waade, paa hvilken mange Insekter søge deres Føde, er forskiellig og forundringsværd. Myren, Ederkoppen, og Myr:løven synes herudi at fortjene Fortrin. Hvor konstigen bygge ei Bierne, Humlerne, Bræmserne deres Boliger, ligesom Castoren eller Bæveren iblant Amphibia. Biernes Republik er af alle Insekt:Indretninger den forunderligste. I hver Sværm er kun een Hun, som Naturlyndig kalde Dronningen, hun legger alle Æggen, hun regierer den hele Sværm. Hun har et vist Antal af Mænd, som Ukyndigheden kalder vilde Bier, thi de gjøre ei andet end opvarte hende, og skaffe Republikven Borgere, og leve paa de andres Omkostninger. Alle de andre ere af intet Kiøn, og arbeide og søde Dronningen og hendes Mænd. Boret føre Bierne hjem klæbende ved deres Fødder, og deraf bygge de sine Huse; det fineste af Blomsterne sue de i sig, og give siden ved den naturlige Gang fra sig igien, og det w: Honningen. Nogle lyse om Matten ligesom Ild, deriblant den saa kaldte St. Hans Orm og en Flue:Art i America, som Spanierne bruge i Stæden for Laterner. I Havet findes og mange saa-

danne. Den saa kaldte Blodregn er intet andet end Sæden af en vis Orm, hvoraf bliver meget smukke Sommerfugle, og undertiden er den intet andet end frossen Vabdeleeg. Den saa kaldte Dreisbug bestaaer af lutter Insekter. De bløde Insekter i Havet synes undertiden ved første Blik ei at være levende Skabninger, men ikkun Slim. De almindelige Fluere, og mange andre lige artede Dyr have ubevægelige Dine, men som ere flebne med saa mange Kanter, at de beløbe sig til otte tusinde, hvilke erstatte den anden Mangel, og gjøre, at de kan see rundt om sig, hvorfor de og ere saa agtpaagivende. Paa deres Fødder have de mange smaae ligesom Kroger og Hager, hvorved de ere i Stand til at hæfte sig fast paa de tilsynværende meest jævne Bægge og Speile. Slange-Arterne, hvor mange ere de, hvor forskellige, hvor prægtige af Farver, hvor kunstige af Bygning, hvor listige i at røve?

Hvad Jlden angaaer, da har jeg giemt den til sidst, som den allerforunderligste, og i Henseende til sin Art meest ubekjendte Ting paa vor Jordklode. Tvende Hovedmeninger ere om dens Væsen. Den ene, at alting kan blive til Jld, naar det kun deles i mange smaae Parter, og disse sættes under hinanden i Bevægelse; den anden, at Jlden er et virkeligt Legeme, som ligger skjult i alle Ting, og som ei viser sig for os, uden de Dele, som det ligger i, sættes i Bevægelse, og bliver stærkere og stærkere, jo mere Luft der kommer til, da og Flammen viser sig, som kun er en
 tilfælde

tilfældig Egenkab af Jlden, og ligesaa meget hører til Luften. Denne sidste Mening synes meest rimelig for de beste Naturkyndige; dog er den endnu ei bragt til nogen Visshed. Men hvor uendelig smaae maae et Jldens Dele være, da de aldeles ei gjøre de Partier tun ere, som de hænge sig ved. Spørgemaal, om ei al den Jld, som er i Luften, Vandet og Jorden, kun ere Soelstraalerne, som blive her tilbage. Naar Luften ganske fratages det Sted, hvor Jlden er i sin beste Flor, strax bliver den borte, og unddrager sig for vore Dine. Vandet gjør vel og samme Virkning, men ei saa hastig. De kunstige Phosphori synes best at bevise, at Jlden kan blive til et fast Legeme. At tale om Jldens Nytte er overflødig, siden den er alle bekiendt.

Men førend jeg svinger mig op i Luften, vil jeg kortelig betragte de fornemste Naturlove, som først i dette og forrige Seculum ere blevne ret undersøgte af Menneskene, og uden hvis grundige Kundskab ingen kan være en retskaffen Physicus, og som ei kan ernaaes uden dyb Indsigt i Mathematiken. Den første Lov er den, hvorved Deleue hænge sammen, hvad enten man nu vil kalde den Cohasion eller Attraction. Dersom denne Lov ei var, saa vilde ingen synlige eller følelige, overalt ingen grove Legemer være til. Hvor stærk denne Kraft er, og hvor forskjellig tilligemed i hver Art af Legemer, vise Stenene, Metallerne, Jlden best. De første kan ei skilles ad, og Cohæsions-Kraften hos dem ikke overvindes uden ved

Ilden, som igiennemtrænger dem i alle deres Dele, og gjør dem flydende, visende dermed, at det er det subtilste af alle os bekiendte Legemer. Denne Kraft er udbeelt saaledes, som enhver Ting's Brug den udfordrer. Hvad om Blodets Dele hang ligesaa tæt sammen som Venenes? hvor ond Virkning deraf vilde blive, sees best, naar Blodets Dele hænge tættere sammen end sædvanligt, og det bliver tykt. Den anden Lov er den adskillende Kraft, hvilken, om den var borte, snart vilde forårsage Verdens Undergang, og er denne tvertimod den forrige. Den tredje er den stødende Kraft, som uden Ophør er i den hele Natur, og giver Livet til alt. De Dele, som synes at være meest i Røe, støde dog hinanden indbyrdes i deres mindre Dele. Stor Forskiel bliver i denne Lov, naar tvende Legemer med lige Kraft, i lige Tid, og i lige Rum støde paa hinanden, eller og med ulige i alt dette, eller og kun med ulige i noget af dette, eller ogsaa at det ene Legeme støder, og det andet saa at sige hviler, indtil det saaer stødt. Denne Kraft i alle sine Foranderligheder forårsager alle forskiellige Bevægelser, og er aldeles underkastet Mathematikens Udregninger. At saa utallige Legemer, der alle ere uden Forstand, tiene til ved deres mangfoldige, afværende Bevægelser at frembringe saa herlige Virkninger, og saa deilig en Verden, det beviser uovervindelsen, at en Gud, det er et evigt Væsen, som besidder alle Fuldkommenheder i den høieste Grad, har budet og indrettet dem at handle saaledes efter visse Love. Den fjerde Lov er

Tyng-

Tyngden, hvilken gjør, at alle Legemer søge Middelpunkten. Den femte er de flydende Materiers Tryk, som skeer baade ned ad og op ad, til Siden og skiev. Den siette er Høidens eller Ligevægtens Lov, som gjør, at vi og alle Dyr kan leve i Luften. Og begge disse sidste kan nøie udregnes. Og dersom de flydende Materier ikke ogsaa rettede sig efter Sidetrykkets Lov, saa vilde Havet paa mange Stæder oversvømme Jorden, og ingen Dømming kunde da gøres, som var i Stand at imodstaae det. Endelig regne ogsaa nogle til disse Love den til sig trækkende og den fra sig drivende Kraft, som og i mange Henseender ei vel synes at kunne nægtes.

Gaae vi med vore Tanker op i Himlen, da møde os Ting, som endnu langt, langt overgaae alt, hvad vi hidindtil have betragtet, ja hvad vi ere i Stand til at forestille os. Der see vi Uendeligheden i det Store, ligesom her paa Jorden Uendeligheden i det Smaa. Solen er midt i vort System, og har Mercurius, Venus, Mars, Jorden med sin ene Drabant Maanen, Jupiter med sine fire Drabanter, og Saturnus med sine fem rundt om sig *). Selv staaer den stille i Midten, undtagen, at den dreier sig om sin Arel, og drager de andre rundt om sig, som desuden vaelte sig om, da den første Bevægelse gjør Aaret hos dem, og den sidste Dag og Nat; og paa samme Maade drage de igjen deres Drabanter om sig. Den electri-

*) Siden har Herschel opdaget Uranus.

Ke Kraft synes at være meget tiemlig til at forklare dette. Solen, som er skabt til at oplyse, opvarme og bevæge saa mange og store Legemer, som ere saa langt fra den, er og derfor bleven dannet saa stor, at den kunde være i Stand til at frembringe alle disse Virkninger, og derfor er den en Million Gang større end vor Jord, som dog har fem tusinde og fire hundrede tydske Mile i Omkreds. Til at udfinde dette, legger man Jordens halve Diameter til Grund, hvorefter Solens Parallaxe beregnes, og betiener man sig derhos af Solens, Maanens, Martis og Veneris Formørkelser, hvortil dog allermest kan hielpe den sidstes Gang forbi Solen. Disse Formørkelser bevise ogsaa, at alle himmelske Legemer ere runde. Solens Distance fra os er tyve tusinde halve Jord-Diameterer, en utrolig Længde, et ugemeent Rum, som ventelig ikke er tomt, da vi dog ei vide, at derudi findes andet end Soelstraalerne. Dersom Solen var os nærmere, da vilde alting paa vor Jord forbrænde, og var den længere borte, alting forfryse. En uendelig Viisdom maae derfor have sat vor Jordklode paa saa beqvemt et Sted, thi ellers nødes man til at sætte, at Hændelse, Nødvendighed, Verden er viis. Naar man betænker, at Solen er saa langt borte fra os, at en Kanonkugle, om den stedsse fremgik med lige Gesvindighed, vilde behøve en Tid af fem og tyve Aar for at komme fra os dithen, saa maae man forundre sig over Lysets eller Solens Straalers ugemeene Gesvindighed, som gjør samme Vej i en Tid af syv og et halv Minut. Naar

derhos

Derhos betænkes den uendelige Mængde af Straaler, som ideligen udslyde af Solen til alle Sider, saa er det neppe fatteligt, hvorledes Solen uden at formindskes, kan holde det ud, med mindre man vil sige, at den paa nogen Maade faaer dem igien erstattet, hvorom dog endnu intet er os bekiendt. Derfor Lysets samlede sig sammen, saa kunde det i en kort Tid i Henseende til sin Besvindhed, og den Veie, det har at løbe, ødelægge vor Jord, thi saa mange Lysdele, samlede sammen, som veie een-attendeel Gran, vilde med samme Kraft støde an paa vor Jord, som en Kanonkugle af elleve Pund. Nu at dette ikke skeer, saa vi kun finde Lysets nyttige og ei skadelige Virkninger, det kan nødvendigens ei tilskrives noget andet Bæsen end saadan et, som Guddommen er. Vore Brændspeile vise os, hvad Kraft Lyset har til at brænde, naar mange Straaler foreenes i een Punct, thi da brænde vaadt Træ; Bly, Tin, Kobber, Jern smelte, altsammen i et Dieblis, Leerkar fulde af Vand, Asbest og Guldet selv blive til Glas. Hvad om dette skeede engang med alle Straalernes? Vor Jord vilde da i et Dieblis blive til en Glaskugle. Og at dette ei skeer, det maae jo alene tilskrives Guds viise Indretning. Straalernes Mængde kan best fattes, naar man betænker, at Saturnus staaer ni og en halv Gang længere fra Solen end vor Jord, hvoraf følger, at den Kugle, som Solen med sit Lys opfylder, er 11852352000 Millioner Gange større end vor Jord. Men hvor mange ere ei de Indfalter, som ere anordnede, paa det vi kunde see. Lysets

farer

farer saa gesvindt og uden Ophor fort, paa det der ingen Mangel skulde være paa den lysende Materie, vort Øie er indrettet saaledes, at det kan see, Legemerne kaste Lysets Straaler fra sig til alle Sider, uden hvilket det havde blevet umueligt for os at see nogen af dem, de af sig selv lysende undtagne, Luften sees ikke, thi ellers vilde vi vandre som i en bestandig Taa-ge, og vort Syn være meget urydeligt. Dersom Lys-
 fet ei var, saa vare ei heller Farverne, som nu tiene
 haade til saa stor Fornøielse, og til saa stor Nytte, at
 vi ved dem kan adskille og erindre os Tingene. En-
 hver Straale kan ved et Prisma brækkes, og viser da
 uforanderligen og i samme Orden syv Straaler, og
 heraf opkomme alle Farver, som ei ere noget Legemerne
 virkeligen tilhørende, men kun en Glands, Lysen sætter
 paa dem. Den sorte er altsaa ingen Farve, men en
 Mangel af Farve, i det de Dele, hvoraf den bestaaer,
 sluger Lysen i sig. Den hvide viser sig derved, at dens
 Dele kaste Straalerne tilbage uden at brække dem.
 Men alle de andre opkomme ved det, at Solens og Lysets
 Straaler brækkes paa adskillig Maade. Af alt dette
 kan enhver let slutte Lysets ugemeene smaae Dele, som
 overstige af Indbildningskraft og af Udregning. Maan-
 nen er to og halvtredstindstyve Gange mindre end Jor-
 den; derfor er den os saa nær, siden den skulde lyse
 for os, derfor er den et fast, et ujævnt, og ei sort Le-
 geme. Dens Skin varmer ikke, thi varmede det,
 saa vilde vor Jord ei vederqvæges om Matten, og
 Dug ei falde paa den. Naar Maanen er os nærmest,
 saa

faa er den kun tredsindstyve halve Jord-Diametre fra os, og naar den er længst borte, er og tredsindstyve. Nu er en halv Jord-Diamoter otte hundrede og tredsindstyve tydske Mile, sølgelig er Maanens største Distance fra os kun to og halvtredsindstyve tusinde fire hundrede og tredsindstyve Mile. Mercurius, som af alle Planeter er Solen nærmest, og derfor sielden kan sees, er syv og tyve Gange mindre end Jorden, Venus omtrent lige saa stor som vor Jord, Mars noget over tre Gange mindre, men derimod Jupiter otte tusinde Gange større, og hver af dens fire Drabantere ei mindre end Jorden, og Saturnus syv og tyve tusind Gange større. Mercurius er otte tusinde halve Jord-Diametre borte fra Solen, Venus fiorten tusinde, Mars tredive tusinde, Jupiter et hundrede og to tusinde og Saturnus et hundrede og halvfemsindstyve tusinde. Mercurius løber i en Tid af tre Maaneder om Solen, Venus i syv og en halv Maaned, Mars i to Aar, Jupiter i tolv, og Saturnus i tredive Aar. Heraf følger, at Jupiter for Exempel farer igiennem Himlen med en Gesvindighed, som er fire og halvtredsindstyve Gange hastigere end den, hvormed en Raanflugle bevæges. Det rareste er, at alle disse Bevægelser om Solen ei skee i en Cirkel, men i en Ellipsis, thi ellers kunde hverken Sommer eller Vinter være. Om Vinteren ere Planeterne nærmest Solen, og da falde dens Straaler skævt paa dem, og om Sommeren længst borte, men da falde Straalerne lige. Forinordtelsesne vise, at alle Planeter ere faste og mørke Legemer.

mer. De fleste af dem have Drabanter eller Maaner om sig, for at lyse dem om Nætterne, naar Solen er borte. Deres Gang gjør, at de nødvendig maae have Sommer og Vinter. Maanen og Solen gjør vel os stor Nytte, de andre Planeter derimod kun ringe. Naar man betragter Maanen igiennem Tuben, da see de, der forstaae Optiken, Bierge, Dale, flak Land, Hav, Der. Her paa Jordens Overflade ere vel de fleste Ting egentligen til vor Nytte, men den samme Plante, som søder os, søder ogsaa Insekter. Gud kan ved een og den samme Ting opnaae mange Niemærker. Her paa Jorden ere vi den eeneste fornuftige bekiendte Skabning, hvorfor ingen Under om de fleste Tings Nytte samler sig endelig tilsidst i os, som i et Centrum. Guds Egenkaber ere aldeles fuldkomne, og uendelige, hvorfor de, som nægte, at der ere Skabninger, ja fornuftige Skabninger i alle Planeter, enten ikke kiende Guds Egenkaber, og synde da af Uvidenhed, eller om de kiende dem, da i høieste Maade begaae Crimen læse Majestatis divinae. Men til at kiende dem retteligen, er det ei nok at have en løselig Idee om dem, og at tilstaae dem med Munden, uden derhos nogenlunde at fatte, hvad de Ord: Almægtig, Ewig, Uendelig, God og Viis i høieste Grad vil sige, og de fattes sandelig af ingen, saavidt som vi her kan fatte dem, uden af Philosopher alene, det er saadanne, der gaae paa Grunden af Tingene, ville vide deres Sammenhæng, eftertanke alle Ting, slutte det ene af det andet, og ei lade sig nøie med blotte

Ord

Ord og en histori² Kundskab, thi ellers kunde man sige, at enhver Bønde, enhver der er bleven undervist i sin Catechismus, havde ligesaa fuldstændigt et Begreb om Guddommen, som den største Philosoph. De Theologer derfor, som nægte utallige Verdeners, Skabningers og fornuftige Creaturers Muelighed, have sandelig endnu et saare ringe, ufuldstændigt og mørkt Begreb om Gud, og intet kan undskyldte dem, uden Forsømmelse i at tænke Tingene nyie efter. Men hvad skal man da sige om de Theologer, som herfor forfølge retskafne Philosopher, meenende, at de Sætninger lede til Atheisterie, da snarere de Meeninger, som saadanne blinde Theologer forsvare, gjøre det, isald de vidste, hvad det er at raisonnere consequenter, thi en afmægtig Gud er ingen Gud. Men at komme til min Materie igien, hvor forunderlig er da ikke den overmaade store Ring om Saturnus, som rimeligen tiener til at brække Solens Straaler, og derved at forlænge Dagen paa bemeldte Planet, hvor ellers Natten vilde vare for længe. Cometerne, som gaac tvertimod Planeterne, hvor forunderlige ere de ikke, hvor store, hvor ulige i deres Gang, og dog holdende en ordentlig Gang, i saa at der er Haab, at den engang kan udregnes: hvor skræffelig deres Svands, og dog efter al Formodning kun et Skin.

Det hidindtil betragtede er stort, men det følgende overgaaer dette i Storhed, ligesom dette hidindtil sagde

sagde den mindste Insekt paa det mindste Sandstorn. Thi Stiernerne hvor utallige ere de, hvor langt borte. Den allerstørste Tubus gjør dem ei i mindste Maade større, men snarere mindre, i det den Gniſtern, som gemeenligen er ved dem, er da borte. Astronomi holde for, at Sirius er den nærmeste af Fjirstiernerne; de have lagt Diametere af det Rum, som Jorden aarligen igiennemløber, til Grund for at udregne dens Parallaxe, men forgieves, dette store Rum er som intet, heraf kan dens uendelige Distance fra os sluttes, som, isald bemeldte Diameter havde strakt til, vilde være saa Fær, at en Kanonkugle skudt ud fra os havde, fortsættende sit Løb i lige Gesvindighed, først efter syv hundrede tusinde Aar landet der. Og hvo veed nu, hvor meget større denne Distance er. De saa kaldte Skyestierner ere ved Tubus besundne at være en Mængde Stierner, som kun deres Distance giver saadan en mørk Udseende, ja Melkeveien er intet andet end utallige tusinde Stierner. Naar nu betænkes, at alle disse Fjirstierner nødvendigen maae være Sole, som have deres Lys af sig selv, thi ellers kunde de i saadan Længde ikke sees af os, og at de, siden de ei ere skatte forgieves, nødvendigen hver maae have Planeter om sig, nogle maaskee ferre og nogle flere end vor Soel, thi hvo vil nægte, at det er mueligt, at den kan være, som haver Millioner Planeter om sig, saa bliver man ganske borte i slig Tanke, allerhelst man ved Tubus jevnligen opdager nye Fjirstierner, saa at alting tilsidst synes for Diet at være Stierne, og man

figer

figer fra den ene Verden ind i den anden bort i Uendeligheden.

Mennesket staaer nu alene tilbage at betragte, og er det ogsaa frem for alle Ting vor Betragtning værdig, baade siden det af alt er næst undersøgt, saa at intet i Verden kiendes omstændeligere, saa og fordi det overgaaer alt andet, vi kiende, da det er begavet med Fornuft, sig selv bevidst og udsædelig. Hertil kommer den store Fordeel og Fornøielse, vi tage i dets Betragtning, siden det angaaer os selv. Forunderligt er det, at Sielen kiender hverken sig selv eller sit Legeme, uden den saa at sige gaaer ind i sig selv, stiller Betragtninger an over sig selv, og med Flid udstudere sit Legems Dannelse, og dog med alt det ei bliver i Stand til fuldkommen her at kiende sig selv og sin Vølsig; hvor meget mindre da fuldkommen at kiende andre Ting, der ere uden for den. Legemet vil jeg først korteligen betragte. At vore Tænder ei ere, som fast alle andre Been, bedækkede med en fin Hud, som har en stærk Følelse, men at de, saavidt de staae over Tandgierdet, ere blotte, det kan jo ei være dannet saaledes af nogen anden Aarsag, end paa det vi ikke skulde føle bestandig Smerte, naar vi spiste, hvorimod de ere bedækkede med en Art af Glasur, som forsvarer dem imod Lusten. Det Spyt, som er i Munden, tiener til, at vi desto bedre kan swælge, og fordøie, saa at det aldeles ei alene maae anses for en overflødig Vædske, som Naturen stiller sig af med. Tungen be-

staaer af utallige Klobfibrer og nogle Druser, som besugte den, og var den anderledes bannet, da kunde den ei tiene til de mangehaande Ting, som vi nu bruge den. Dersom sex Muskler ei sadde i Svælget, saa var det os umueligt at svælge. Lustrøret gaaer til Svælget. Dersom det var aabent, vilde Mad og Drikke komme deri, og vi quæles, var det altid luft, bleve vi og qualte. Et Dæksel er derfor giort over det, som lukker sig, saasnart det føler Tyngden af Maden, og naar den er gaaet over, da lukker sig op igien, og giver Luften frie Veie. Maden kommer igiennem Spiserøret til Mave, deels ved sin egen Tyngde, deels ved de Muskler, som sidde i Spiserøret, og som trække sig ud og ind, og derved drive den fort, hvilket og skeer ved Rørets Fugtighed. Mave fordøier Maden ved sin Bevægelse, Varme og Saft. Maden bliver der til en Vælling, kommer i Tarmene, hvilke er sex Gange saa lange, som det hele Menneske, hvor alle de adskillige Safter af Maden skilles fra hinanden, og blive førte hver sin Veie, og det reent unyttige til Mast-Tarmen. Alle disse og alle andre indvortes Bevægelser og Adskillelser, som ere aldeles umistelige til Livets Bedligholdelse, skee paa en mekanisk Maade, og uden at vi vide det allermindste deraf; kunde det ei skee, uden vi vilde, da finge vi formedels dets Mangfoldighed og Adskillighed ei Tid til at tænke paa andet, eller gjøre andet, og det vilde endda ei blive os mueligt at gjøre det tilgavn. Følgelig maatte vi omkomme.

De fleste udvortes Bevægelser ere derimod satte i vor Magt, deels fordi deres Øvelse ei uophørligen er nødvendig, deels fordi deres generale Actioner ei ere saa mange, at vi jo gierne kan forrette dem, og dog derhos ei forsømme andre Ting, deels fordi deres Virkninger ofte ere moralske, og endelig fordi nogle af dem vilde vanhælde vort Legeme, om de skeede uden vort Vidende. Saalænge vi derfor ere sunde, trække de Muskler, som tilslutte Urin og Excrementgangen, sig ei fra hinanden, uden vi selv ville. I visse Sygdomme staae de altid aabne, men hvor vederstyggelige og incommoderede ere vi da ikke?

Derksom Hjertet ikke var, saa kunde Blodet ei løbe om, i hvilket det bestandig løber ud og ind, dets Beskrivelse, samt de andre indvortes Aarter, vilde blive alt for vidtløftigt; nok at deres Kunst og Sammensætning overgaaer alt. Aarterne ere tvende Slags; Puls- Aarer, som føre Blodet fra Hjertet, og Blod-Aarer, som føre Blodet igien til Hjertet. Alt Blodets Vægt sættes i det mindste at være femten Pund, og i det højeste fire og tyve. Dette gaaer altsammen i det mindste tolv Gange i en Time igiennem Hjertet. Heraf sees, at ingen Strøm flyder med den Hurtighed, som vort Blod, hvor stor maa da den Kraft være, med hvilken Hjertet virker. Havde vi ingen Nerver, saa havde vi ingen Følelse. De tage alle deres Udspring fra Hiernen, hvilket gjør det nogenlunde fatteligt, hvorledes vor Siel kan forestille sig de sandfelige Ting.

Den Kraft Musklerne have, naar de forforktes og trækkes sammen, er utroelig. Dersom et Menneske, der veyer et hundrede og halvtredsfindstyve Pund, springer to Fod i Veiret, saa anvende de Muskler, som hertil tiene, en Kraft af tre hundrede tusinde Pund.

Nygbenet er gjort af lutter Hvirvel-Been. Var det ei saa, da kunde vi ei røre os hverken frem, tilbage, eller til Siden. Hvor konstigt og simpelt er ei Diet. Et Camera obscura kan best forklare det. Hvor kommer det, at vi ei see alting dobbelt, da dog Billedet af hver Ting males i hvert Die, at vi ei see alting forkeert, da det dog saaledes forestilles i vort Die. Hvorledes Ørets Structur kan formaae, at vi høre, er endnu ei fuldkommen oplyst. Lyden bringes til os ved Luften, men det skeer ei nær saa hastigt som Lyset. Smag og Lugt entstaar ved nogle nervagtige Vorter. Hvor lykkelige ere vi, at de ere anbragte paa de Steder, som de ere, og ei paa andre.

Alle Karer, Gange ere forsynede med Klapper, og deels vide, deels snevre, ja mindre end Haar, saa at alle Safter, Blodet, Lympha, Chylus, Mælken, Urinen, Sæden, Gallen, Spyttet, Taarerne blive affondrede hver paa sine Stæder, tilberedte, og førte deres egne Veie. Og hvor mange Tusinde, ja Million Tusinde ere ei disse Dele.

Men denne prægtige, kunstige Maskine vilde være ubevægelig, uden Liv, uden Følelse, dersom ei et andet, et immaterielt Væsen, var i det, virkede i det. Men hvo kan begribe og forestille sig, hvorledes Sielen virker paa Legemet, og hvorledes Legemets Følelser igien blive bragte til Sielen. Jeg tænker: Jeg vil bevæge min Arm; strax sættes utallige Maskiner i Bevægelse; Armen bevæges i samme Dieblik. Jeg vil standse dens Bevægelse, det skeer og strax. Den Kloge, som nogenlunde veed, hvilke Partier af Legemet der bevæges, naar dette skeer, og hvorledes og i hvad Orden den ene Part bevæger den anden, gjør denne Bevægelse ei bedre end den, som er aldeles ukyndig herudi, og begge vide de intet om, hvorledes Sielen virker paa Materien.

Men endnu meer, vor Siel er fornustig, den tænker, den betragter, ei allene sig selv, men endog de Ting, som ere uden for den, den er uophørlig i Bevægelse, den bevæger sig selv, og varer følgerlig evig ved. Dette er Guds Mesterstykke, at han haver frembragt Væsener, der ere ham selv nogenlunde lige, ligesom Skyggen Legemet, enkelte Væsener, evige Væsener uden Ende, endskjønt med Begyndelse, og af en successiv Ewigheid, og som derfor heel uegentlig kaldes Ewigheid, thi ingen uden Gud besidder en absolut Ewigheid, og ei heller er nogen anden absolut Aand uden han alene, da alle de andre Aander have subtile og sig altid følgende Legemer.

Den som af det lidet her ansørte, som ei er den titusinde Deel af det, vi med Visshed kiende af Naturen, ei vil tilstaae og erkiende Guds Storhed, Magt Godhed og Visdom, maae være seende blind. Vel de lykkelige, de, som henseer alle deres Betragtninger, alle deres Idretter, alle deres Studeringer, til Gud, som deres fornemste Maal og Sigte, thi Siel, Fornuft er os givet fornemmelig for at kiende, prise, love den alle Ting's Skaber, Hersker og Styrrer.

* *

* *

* *

Ja! jeg vil evig prise Dig, Du Menneskenes Fader! Du Aandernes Herre! Du ubegribelige, som begriber alle Ting, og dog ei begribes af nogen, over alt nærværende, og dog ei at finde, nær hos og langt fra paa eensgang, alene at kiende i Dine Sierninger; Sierninger, som saa mange af os, der endog tilstaae Dit Væsen, Dine herlige Egenskaber, overseer, foragter, holde ei vore Betragtninger værdige, overgivende sig til Lædighed, Lediggang, unyttig Tidsfordriv, Belyst, nedrige, skadelige Forretninger. Lad mig, o Herre! ei gjøre saa, men hendse i at betragte Dine Sierninger i os selv, i Verden, i alle Tider, paa det jeg hist kan opvaagne fortsættende disse Betragtninger. Hvert Løv, hver Insekt paa Løvet, hvert Træ, hver Fugl paa Træet, hver Græsstraace paa Marken, hvert Dyr paa Jorden, hver Vanddraabe i Havet, hvert Creatur i hver Vanddraabe, hvert Solegran, hver Aare i os,
hver

hver Blodsdraabe i hver Aare udfige Din Pritis, Din
 Lov, forkynde Din Almagt, Din Naade, ligesaavel
 som hver Planet, hver Soel, Millioner Tusinde Ver-
 dener. Du var alene, og for Resten intet, det Tom-
 me herskede i Rummet. Du sagde: Bliv! Verdes-
 ner uden Tal, uden Ende tumlede sig om, Materien
 udvidede sig, og der var ingen Grændser for den. Tu-
 sinde Slægter kom op, Tusinde gik under. Aarene
 bleve, det ene fordrev det andet, og de vare ikke mere.
 Alting var og bliver i bestandig Bevægelse, snart op,
 snart ned; et dør, et andet faaer Liv; men Du er
 evig, uforanderlig, stedse den samme. Ach! hvor
 strækker mig Din Storhed! Jeg vil skule mig; hvor?
 Kunde jeg end indskrænkes i den mindste Draabe af det
 mindste Insekt paa det mindste Sandskorn, saa fandt
 Du mig dog, Du er allevegne. Kunde jeg end ud-
 vides, at jeg blev utænkkelig større end alle Verdener,
 saa at de alle fløde som smaae Dese i mit Blod; jeg
 var dog intet, Du Alt. Men, o Triumph! o Glæde!
 Du frembragte alle Ting, da de vare intet. Af idel
 Naade frembragte Du dem. Du sørgede ligesaavel
 for Sandkornets Beboere, som for den ganske Verdens.
 Min Frygt forsvinder, min Glæde vover, mit Haab er
 uovervindeligt. Du frembragte mig, du skal og op-
 holde mig; du gav mig en fornustig Siel, Du skal
 og evig bevare den. Evig skal jeg leve, evig skal jeg
 være hos Dig, Du min Herre og min Gud. Om end
 Verden faldt, Verdener bleve borte, og de vare ikke
 mere, Du skulde dog give mig Kraft ei at forførbes,

Du skulde lade mig skue Din Herlighed, evig skulde jeg kiende Dig. O evige Guddom! o kjerlige Fader! o mægtige Mand! forbarme Dig over mig! Gjør mig duelig til det Gode, thi uden Dig formaaer jeg intet, men i Dig alle Ting. Lad mig saaledes betragte Dine Gierninger, at min Kundskab, Tro, Tillid, Kierlighed jevnlig maae vore. Udbred jo længer jo mere Kundskaben om Dine Gierninger. At kiende alle Insekter, Fugle, Planter, Steen, Dyr, Fiske, Stjerner, alle Naturens Kræfter, nytter saare lidet, i det mindste kun for en kort Tid, dersom de ei føre til Din Kundskab, den eeneste Ting, som fortjener, at man ret med Iver legger sig efter den, thi derved er man lykkelig her, lykkelig hiffet; til hvilken Lykkelighed Gud føre os allesammen.

VI.

Om Selskab, Omgang.

(Skreven 1763.)

Selskab forstaaer jeg ei her paa en politisk Maade, da det betegner Staterne, men jeg forstaaer her under de Sammenkomster, som Folk af Stand og Widelser holde imellem sig, hvad enten de nu ere fastsatte til visse Tider, eller ikke, eller og skee dagligen, da det kaldes at holde aaben Taffel. Hertil sigte ei Philosopherne, naar de sige, at Mennesket er animal sociabile, det er et omgiengeligt Dyr, og af hvilken Sætning nogle udsæere vore Pligter; thi Philosopherne betragte da Omgang, som en moralsk Dyd; og kan et Menneske gierne vare philosophisk omgiengelig, uden derfor at komme ud af sit Huus, naar han kun derhos er beleven imod dem, som komme til sig, tjenstagtig, villig og bereed til at give dem gode Raad, og ellers at hielpe dem, og i alle andre Ting iagttager en god Borgers Pligter. Dog maa herhos agtes, at dersom han er riig, bør han paa alle andre Maader søge at

vælte Gierrigheds Mistanke fra sig, saa at Folk blive overbeviste om, at han ei af Gierrighed, men af Lyst og efter sit eget Sindelaug, følger saadan eenlig Leve- maade, thi endog den strengeste Philosoph bør være omhyggelig for sit gode Navn og Rygte for trende Aarsager: 1) Det er umueligt, at nogen kan aflegge sliq Omsorg, med mindre han er umenneskelig, følgerlig udydig: 2) En retskaffen Philosoph bør søge at op- bygge andre ved sit Levnet, som umuelig kan see, naar andre tænke om ham, at han er gierrig, thi Gierrighed udelukker gemeentligen alle Egenskaber af et godt Hierte: Og 3) dersom en riig Mand lever paa forommeldte eenlige Maade, og derhos ei ved noget andet Middel befrier sig fra Gierrigheds Last, men idelig søger at legge Capital til Capital, saa er det ikke Sparsumme- lighed, men virkelig Gierrighed; saa tager ei Publi- cum feil i sine Domme over ham, saa kan han være forsikret paa, at han er forhadet af alle, en skrækkelig Forestilling! alles Had! saa kan han, om han vil, kun gaae ind i sig selv, let blive overtydet om, at han er gierrig, følgerlig saa langt fra at være en Lærer og et Exempel for andre, at just ingen meer end han behø- ver Sinds Forbedring, og maaskee ei kan reddes uden ved den meest overordentlige Guds Naade. Den Ddste er bedre Philosoph end han, saasom han dog har mere hos sig! af en Art Menneskekierlighed. Den Gier- rige er Guds, sin egen, alles Fiende. Han elsker in- gen, ingen elsker ham, med mindre Penge skulde paa engang ved et sært Mirakel faae Bølelse. Vel

veed

veed jeg, at det Slags Sierrige, som bare gnie sammen, og ei egentlig directe fornarme nogen, vilse sige: Hvad kommer det andre ved, hvorledes vi leve, vi gjøre ei nogen noget ondt. Jo vist kommer det andre ved; Publicum har Magt at censurere alle, denne publica Censura er det eneste, som tvinger til visse Dyder og afholder fra visse Laster. Og enten nu Publicum har Ret dertil eller ei, saa over den dog denne formeente, eller virkelige, Ret. Kan du binde til for alles Munde. Ja siger du, lad dem snakke, jeg gjør hvad mig lyster. Vel, du viser derved, at du har opnaaet den høieste Grad af Sierrighed, thi intet uden denne seke Passion kan dæmpe al Frygt for Eftertale, og al Lyst til Berømmelse; sølgelig er du kommet til de yderste Grændser af Ondskab og Nedrighed. Noogle hundrede Dalers Udgift om Aaret formaade at befrie dig fra alt dette. Naar en riig Mand lever eenlig, men derhos hjælper Fattige, underholder Enker, føder Faderløse, sætter Folk i Arbeide, understøtter Skoler, Hospitaler, forfremmer Videnskaber ved sine Midler, da er hans Eenlighed ei alene ikke Sierrighed, men endog prisværdig, da kan han gjøre sit Sindelaug til en Fortieneste. Villige, oplyste Gemytter tillegge ham da ei heller Sierrighed, og de saa, som gjøre det, tage feil, og vise fløt Indsigt i Menneskenes Hjærter. Saadan Person ridet mendacia fama.

Modens, Verdens Omgang er ingen Pligt, som
 Dyden paalægger os, undtagen i det Tilfælde, om vi
 ere Embedsmænd, thi ingen kan vel forestaae sit Em-
 bede uden at kiende de Personer, som han haver at be-
 stille med; og et kort Besøg, Samtale om Forretning-
 ger aabenbarer sandelig ei deres Gemyts Beskaffenhed.
 Det er derfor fornødent at omgaaes ofte, længe med
 dem. Jo høiere Embedsmand, jo meer fornøden er
 Selskab. En Embedsmand, som lukker sig inde, er
 altid foragtet; en foragtet Embedsmand, kan ei
 tiene sin Konge, sit Fædreland, som han burde.
 Men om saadan Embedsmand lever eenlig ei af
 Sierrighed, men af Sindelaug, og beviser det ved
 at giøre meget godt, har han da ei Lov at følge sin Na-
 tur; nei har han ikke; han har Lov til at vægre sig
 for at imodtage Embedet, om han ei finder sig i Stand
 til at overvinde sit Sindelaug, men han har ei Lov
 til at vanære det. Handler den Embedsmand dydig,
 som veed, at han betager sig nogle af de Midler, som
 kan tiene ham til at forrette sit Embede vel, som veed,
 at han, ved at underkaste sig sine Undermænds Foragt,
 ei kan andet end forrette sit Embede slet. Hvad om
 han lever saa indgetogen, at han, uden at trænge dertil,
 beriger sig anseelig, legger op af sin Løn, som han
 dog egentlig nyder ved sine Medborgeres Svæd,
 saa kan han neppe undgaae Estertale. Der ere Om-
 stændigheder, hvor en Embedsmand endog bør sætte
 til af sine egne Midler; saadanne ere, naar han hæ-
 ver

Haver at befale over et heelt Rige, en heelt Krigshær, er sendt i Gesandtshaber. Saa stor Fortroelighed, som Staten viser imod ham, kan han ei betale med Penge. Af mindre Embedsmænd bør man derimod ei fordre, at de satte mere til, end Staten giver dem. Dog er det langt fra, at jeg taler for Overdaad, men jeg vil kun, at man bør nøie bestemme, hvad Overdaad er. Naar jeg undtager de forømmeldte største Embedsmænd, saa begaaer hver den Overdaad, som fortærer meer end sine Indkomster; thi da han maae laane hos andre, saa ødelægger han jo Kone og Børn, og stjaaler fra sine Medborgere; en Art af Tyverie, som burde langt haardere straffes, end det som almindelig kaldes Tyverie.

Hver den, som ei er Embedsmand; er ei forbunden til at leve efter Modens Omgang, saastremt hans Sindelaug er derimod, naar han kun ellers paa andre Maader unddrager sig fra Gierigheds Last. En Kriksmand, hvis Hovedhensigt er og bør være at fortiene, dog paa en ærlig Maade, gjør derfor ilde, om han holder alt for stort Huus; de Penge mister han i sin Handel; med dem kunde han have underholdt Svæfolk, Manufacturister; nu drage Rokke, Lakier, Dienstepiger, Heste, Hunde af med dem; Personer, hvis Mangde altid viser, at Staten er syg, at Dyden er forsvundet, at Laster regiere, at Forsindighed, Forsængelighed agtes høiere end Grundighed.

Det kaldes nu omstunder Selskab, at forstaae Levemaaden, at gaae jevnlig til Bords selv tyvende, at have i det mindste en Snees Retter paa Bordet, i to til tre Gange eller Anretninger, at besidde flere Klæder end Bøger, at hente og bruge Vine fra alle Verdens Hjørner, at age i forgyldte Karosser med fire Tienere bag paa, at sidde fire Timer til Bords, at gaae derfra til Kaffebordet og siden til Spillebordet, at oppudsse sine Værelser med forgyldte Meubler. Hvo der ei kan gjøre dette med, er en lumpen Karl, som ei bør sees i anstændige Selskaber. At sove saaledes Tiden bort, det kaldes at leve. Paa den Maade øder man sig igiennem Verden. Ved Bordet tales som oftest intet; undertiden tale alle paa eengang; derpaa bliver det med eet stille. Fornøielsen er saa stor, at man gaber af Riedsommelighed. Havde man ei Kirkebene, og Maden stod for een, da vilde Existencen blive til en Byrde. Nogle Sundheder sætte ligesom visse Grændsestier i dette Riedsommelighedens Land. De viser tiene til samme Brug. De slutte gemeenligen denne Tragicomœdie. Man staaer op bleg, belæstet med Mad, som fører Krig i vore Indvolde. Det Sure strider imod det Søde, det Bedste mod det Skarpe, Alkali mod Acidum; der bruser ligesom i et oprørt Hav. Man svelger Podagra og Steen ned. Alle Sandser bedrages. Fisk seer ud som Steeg, Steeg som Fisk. Det er fornødent, at en Tiener gaar om, og siger hvad hver Ret heder. Endda er man lige klog, dersom man ei med samme Flid har studeret

ret Koffesproget, som Mathematicorum Sprog, Algebra. Vanvittige Natur, som ei blandede ti til tolv Ting sammen. Dog nei! Verden havde da maattet undvare Koffekunsten. Den er Apothekerkunstens Fader, og af den fremspiver igien Medicinen. En Gøtteri, som sætter saa mange Koffe i Arbejde, er dersom for nyttig; hvo vil nægte den store Sandhed. Paa nogle Stæder forsværges Føddernes Brug, indtil Kaffeen kommer ind; paa andre er man dog saa naadig at unde dem nogen Bevægelse imellem hver Anretning. Men Resten af Dagen anvendes dog nyttig. Man søger med Flid at bringe Videnskaber i Veiret. Nye Opdagelser skee i Quadrille, l'Hombre, Picquet, Triquet eller Trichet, (Jeg er uvis, hvorledes dette sidste skal skrives, allerhelst nogle, som paa staae at være meget grundige i Philologien, formene, at alle Spil bør kaldes Trichet,) Moderne, Lansquenet, Comete, Bassette. Disse Videnskaber drives til det højeste. Mathesis mener ei at fornede sig, naar den anvendes til Spilleudregninger. Naar den besynderlige Hurtighed betragtes, hvormed Kortene veltigere i Hænderne, da kan det tiene til Mechanikens Forbedring. En dyb Sænskehed hersker; ei et Ord tales, uden det vedkommer Materien. Espadille, Basta, Ponto, Manille, Matadorer, Stik; Pique, Coeur, (naar det høres skulde man tænke, at Eskov var paa Gang,) Caro, Trefse, maae vel være en Levning af Netterne, som endnu sidder i Hovedet, Murcler, Champignon burde sæies til, Mediateur, Totus, Sans prendre, (som

dog

dog ei forstaaes om Pengene), alle disse Ord ere helligede Navne. Man skulde tænke, at et Offer gif for sig. Det gaaer og virkelig for sig. De Gamle ofrede Oxer, Sviin, Sukke, Faar. Penge, Navn, og Nygte, Sindsforføjelse, Samvittighed, Siel ere her Slagteqvæget og Offeret. Bertinden er gemeenslig at ansee som den ypperste Præst. Hun veed, hvortil Offeret nytter, hvad Hensigt det har. Tiden er det eeneste, som ei ofres, thi den anvendes meget vel. Dog har en stor Dame, vel erfaren i alle Spil, selv engang tilstaaet, at nogen Tid gaaer unyttig bort. Hun var Catholisk. Hendes Skriftefader, en fortrædelig, pedantisk Mand, straffede hende, fordi hun brev saa megen Tid unyttig bort med Spil. Hun svarede: min Fader! det er sandt, megen Tid spildes, imedens man blander Kortene. Den gode Frue tænkte rettelig, at den Tid, som anvendes paa Spillet selv, er vel brugt. Man bør troe enhver i sit Sag. Bittige, artige, belevne Frankerige! Vi kan aldrig nok skønne paa dig. Du har lært os at spille. Hvilken Velgjerning.

Men at sætte Skiemt tilside, og at tale Alvor, saa er det langt fra, at jeg anseer enten Giestebuder, Spil eller andre saadanne Fornøielser for syndige, aldeles unyttige, uanstændige, naar de kun bruges med Maaade, ei alene, og i visse Ting anderledes. Jeg er langt fra at fordomme slige Lustigheder, tværtimod jeg holder for, at de ere umistelige for de fleste.

Men

Men dette paastaer jeg kun, at de bør være Lystig-
heder, Fornøielse. Ei heller er jeg af dem, der
finde Behag i at dadle alle vore Tidens Skikke, og alene
at ophøje de gamle. Ivertimod jeg tænker, at vi i Al-
mindelighed leve artigere, bekvemmere og med mere
Smag end de gamle; men derfor seer jeg dog vore
Feil, og ønskede gjerne, at nogle af de Gamles Skikke
bleve igien optagne. Vor Levemaade kan ei forandres
og forbedres, førend Opdragelsen først er blevet ander-
ledes. Dette sætter jeg forud at være sket, og der-
om agter jeg at handle paa et andet Sted. Efter
mine Tanker, som jeg dog gjerne underkaster andres,
burde Selskab indrettes saaledes:

I hver Hovedstad eller anden særdeles anseelig
Bye, burde i det mindste to eller tre af de Fornemste
og meest Bemidlede holde aaben Taffel to til tre Gange
om Ugen. Dette er ei alene en Prydelse for en saadan
Stad, men endog en stor Bequemmelighed for Frem-
mede, som derved i en Hast blive bekiendte, og ellers
ere ilde farne i mange Maader. Wien skal herudi
have Fortrin for alle andre Stæder. Andre Selska-
ber, vilde jeg, skulde saaledes indrettes, dog skriver jeg
kun for Bemidlede, og legger altid denne Hovedregel
til Grund, at ingen bør fortære mere end sine Renter.
Middagsmaaltider, helst naar de bestaae af bare Mand-
folk, bør neppe bære Navn af Selskab, thi gemeens-
ligen begiver hver sig hjem til sit, efterat have drukket
Kaffee, og ere siden forlegne med deres Personer. In-

gen stor Samling fortjener Navn af Selskab, uden Fruentimret er med. Frankerige har, ved at unde det allevegne Rum, affkaffet det fæle Fylderte, som var brugelig hos vore Forfædre, og gjort os artigere, belevnere og høfligere, end vi vare tilforn. De flestes enten offentlige eller særdeles Forretninger tillade dem ei at gjøre Middagsmaaltider, i det mindste ofte, og har Stikken derfor indført, at Folk skal samles til Middag, saa flyder heraf, at de samlesielden, og at Selskab til sidst næsten ophæves. Men enten Samlingerne skee Middag eller Aften, saa bør de være frie i høieste Grad. Enhver bør staae og sidde, ligesom han vil, sætte sig ved Bordet, paa hvad Plads han vil; ingen Rang iagttages, thi smaae Genier have indført den, Banen holder den alene ved Lige, og ingen uden de mindste Genier, Pauvres Esprits, som Franskanen kalder dem, støde sig over, at andre betage dem deres Rang, med mindre det skeer i offentlige og høitidelige Ceremonier, saasom endog de Viseste hæfte da som en Art af Uere derved. At drikke hverandres Sundheder burde reent affkaffes; ligeledes at nøde andre enten til at æde eller drikke, hvilket sidste særdeles viser en stor Mangel paa god Opdragelse, men som dog nogle imod deres Villie tvinges til at gjøre, ved det at Giesterne, formedelst en ligesaa slet Opdragelse, ei vilde spise noget, uden de blive nødte. Men have de havt en god Opdragelse, da ere de frie for Blyhed, den største af alle Feil. Det er jo ei troeligt, at Verten har ladet fremsætte Netterne, paa det at Giesterne

ei skulde spise af dem. Skulde nogen Vert være saa gierrig, da vilde jeg just spise brav; den Straaf burde han have. At fastsætte Retternes Tal er ei mueligt, thi det kommer an paa deres Storhed, Bestaaffenhed og Giesternes Mængde. Men i Almindelighed kan man sige, at det er bedre at have net end kostbar Anretning, saa og vel tillavede, end mange og ilde tillavede, Retter, smaa end store Gæde, thi de sidste ere ubehagelige for Synet, og man kan heller have to, ja fire Asfetter med eet Slags paa. At blande mange Ting sammen er utienligt, thi det skader Sundheden, og smager ei uden forbarvede Ganer. Jeg fordømmer ei Fricasseer, Saucer, Ragouter, Pasteyer, fyldte Sager, naar de kun ere simple, og, om det var muligt, fast intet Indiansk Kryderie paa dem, thi jeg vil gjerne troe, at det er tienstigt for os som en Medicin, men ei som daglig Føde. Climatens Forskiellighed bør nøie tages i Agt. At fylde Bordet saaledes op, at der er neppe saa megen Plads tilovers, at Tallerkenerne kan staae, og at man ei kan oversee det hele Bord, og for høie Opsatser og Pyramider ei see hinanden, det er latterligt, og viser at man har ingen Smag. At spise paa Porcellain er baade nettest og sundest. Hvor det er giørligt, er det godt at spise lidt Rødd, men desto mere Frugt, Mælk, Fiske, Grønt. At prunke med Snesse Arter af Vine er Overdaad, og utienligt; men at have en Vin over Borde, og til Slutning en anden rarere, er ulasteligt. Alle Skuesretter og andet saadant burde reent affaaffes; deres

Brug er aabenbare Overdaad; dog undtager jeg store Festsins og Hvitideligheder, som de Fornemste holde.

Om Middagen synes mig, at man burde komme sammen Klokken Et, og hvor Hoffer ere, Klokken To; og om Aftenen gaae til Bords Otte eller høiest Ni, og da sidde enten til Ti eller i det længste Elleve, thi intet ødelægger meer vort Legeime end Nattevagt. Middagsmaaltiderne derimod, vilde jeg skulde vaere det længste inueligt. Imellem hver Anretning skulde man staae op. Var det Sommer og Hauge ved Huset, da spadserer en Stund i den. De Gamle havde visse Læsere, som over Borde læste Giesterne langsomt et og andet Stykke for, hvorover hver siden gav sin Betænkning. En ypperlig Indretning. Dog seilede nogle deri, at de toge alvorlige Stykker, som Platons Dialoger ic. Nei, der burde kun læses Fabler, Fortællinger, smaa periodiske Afhandlinger, lystige Epistler, Satyrer, opdigtede Reiser, korte Vers, Stykker af Coemoedier, Tragoedier, Romaner, Levnetsbeskrivelser, Charakterer, og andet, som kunde give Anledning til vittig og uskyldig Skient. Dersom nogen af de indbudne havde selv skrevet sligt, da kunde det og oplæses. De Vittigste af dem kunde foresætte hinanden Ænigmata, bouts rimés at opfylde, indrette smaa Lotterier, deels af ringe og ubetydelige Gevinster og deels med Sedler, hvorpaa maatte skrives vittige Indfald. Sang over Borde vilde og være meget fornøieligt. Kortelig, enhver burde legge sit Ord i Lauget,

og gjøre sit til hele Selskabets Fornøielse. Naar Opdragelsen var anderledes, end den nu er, Børn fra Ungdommen bleve vant til Vittighed, og stedse kom i de Børnes Selskab, hvor slig Levemaade førtes, da vilde Fornøielse aldrig siden mangle i Selskaber. De som ei taale nogen Skiemt, og støde sig over hvert Ord, vilde da blive meget fieldne; og om nogen saadan endda fandtes, da burde man saalænge skiemte med ham, indtil han enten forandrede sig, eller og med Børnen krøb ind i sin Hie. Hver Giest skulde og være forpligtet at opfinde en Sundhed. Fruentimret maatte ei undtages fra noget af dette. Hvad er Selskab, naar de ei ere muntre, belevne. Enhver burde have Frihed at gaae ud og reent bort, naar han vilde. Ingen spørge efter ham. Ja Verten selv burde ei udelukkes fra denne Frihed, naar han havde nødvendige Forretninger. I Mangel heraf blive Sammenkomsterne saa rare. Vertinden derimod skulde bestandig være i Selskabet; hun bør da ei have andet at bestille end fornøie sine Giester. Fruentimret er, naar det ret opdrages, flirket til, frem for det andet Køn, som Forretninger gjør alvorlig, at opmuntre og fornøie alle. Men ingen af foromnældte Ting burde vaere længe, i det høieste ei over en halv Time. Vi ere ei fornøiede, uden vi have Afvevlinger af Fornøielser. og de tilligemed ere korte. Chineseerne forestilte Skuespil under Maaltidet. Hvor dette kunde lade sig gjøre, var det og en angennem Fornøielse. Naar man saaledes havde anvendt tre til fire Timer ved Bordet, var det

Tid at staae op. Om Aftenen burde da ei spises andet end kold Mad. Enhver kunde siden spille Kort, i Brettet, Schach, Keglor, Fiederbold, Billard, ligesom de vilde. De burde selv gjøre deres Partier, thi nu er det latterligt, at Berten og Bertinden gjør dem, og de derved ei komme sammen, som helst ville, og vice versa, Bert og Bertinde have for stor Myndighed. De bør ei befale, men Giesterne. De som ei vilde spille, men snakke, skrive, læse, spille paa et Instrument, burde ligeledes have deres Frihed. Ved alle store Byer burde være offentlige Gauger, i det mindste Spadseregange. Der kunde nogle drage hen, og staae sig sammen i Selskab. Vilde de komme igien om Aftenen, var det vel, hvis ikke stod det til dem selv. Men da intet meer fornøier end det, som kommer usomodentlig, saa kunde Berten lade anrette en Concert, en Dands, sine Giester uafvidende. Havde han Lystgaard, da kunde han foreslaae dem at drage did ud. Vilde de alle, da drog Bertinden med; vilde kun nogle, da drog enten han eller hun, og den anden blev hjemme hos de andre.

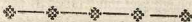
Vare Selskaberne om Aftenen, da burde de først samles Klokken fem, men for Næsten alting være indrettet ligesom om Middagen, undtagen mindre Mad, kortere Tid, og at man ei drog udaf Byen paa Landet. Fatige Folk kan vel ei fornøie sig paa saa kostbar en Maade, men de kan dog fornøie sig, naar Frihed, som Sielen af alt, hersker i deres Selskaber. Om Vinteren burde

burde i alle Byer, som ere af nogen Betydendhed, to Gange om Ugen være Val; begynde om Eftermiddagen Klokken to, og være til elleve, eller i det længste tolv. Intet uden foldt burde der spises. Hvor det var gjørligt, burde musicalske Concerter indrettes, og opføres om Vinteren. Paa Ballerne burde alle skikkelige Folk komme; den tvungne Rang forvises, Dørgerdatteren være da lige saa god som Frøkenen. Paa Landet kunde endda opfindes tusinde andre Arter af Tidsfordriv. De som være vel kiendte sammen, skulde sende Bud til hverandre, i Morgen vil jeg komme til Jer om Middagen, om Aftenen; er det eder beleiligt? Saa og saa mange vil jeg tage med mig. Og paa saadan Maade vilde jeg, at Sammenkomsterne oftere fulde skee end ved ordentlige Indbydelsler. Var det den anden ei beleiligt, da burde han reent ud svare det, og den første ei fortryde herpaa. Ligeledes om han ei kunde tage imod saa mange Gæster. Nabenhierlighed er Sielen af Frihed, af Fornøielse. Nu er alting tvunget, alting sat paa Skruer; Mennesket elsker af Naturen Fornøielse, Frihed; Gud har skabt os dertil. I Selskaber, hønette Selskaber finder han den ei, han bliver derover liderlig og nedrig. Et forkeert Begreb har indført den Skik, at vore Fruentimre, helst de uigiste, skal være pene, tause, ei kunne tælle til fem. Dette tvungne Væsen gjør tilsiøst melancholsk. Samme Geist, som forestilte sig, at Guddommen fandt Behag i, at Børn brændtes til dens Ære, lærer os ogsaa, at det høieste Væsen er strængt, umildt, tyrannisk, for-

drager ingen Glæde. Det værste er, at vi indbilde os, at Gud er paaseende i Skikke, Levemaade, og ei i Laster. Den derfor, som gjør sig Betænkning over at lee, at skiemte, at dandse, at spille, af Frygt for at fræde en suurseende Guddom, tager dgrimod ei i Betænkning at dømme ilde om alle, at sette sin Opførsel til Nøgel for alle, at æde sig selv op af Misfornsielse, at ville, om det var mueligt, gjøre alle til sine Slaver, at hade alle, mistænke alle, ja undertiden be-
drage alle. Nei, naar jeg lever munter og lystig i Verden, og derhos uskyldig, gjørende godt imod alle efter min Formue, bærende en dyb Erhødighed for det høieste Væsen, og hans sande Villie, som jeg let kan kiende i Naturen og Bibelen, om jeg kun selv vil, da kan jeg glad gaac ud af Verden, sigende: vixi, glad opvaagne i den anden, semper victurus.

VII.

Regteskab.

(skreven 1763.)

Si alene Mode og Skik, men endog Naturen selv, har indsat, at det ene Kion gjør Anfald, og det andet Modstand. Mandfolket bliver derfor gemeenligen først forelsket. Dog skeer det undertiden, endskjønt heel sielden, at begge paa eengang treffes af Cupidos Pile; ja endog at det smukke Kion først saares. Skeer dette, da er det at beklage, saasom Anstændighed, Blufærdighed forbyde det først at give sin Elskov tilkiende. Dog mener jeg, naar det iagttager samme Regler, som jeg herefter foreskriver Mandfolket, at det gierne paa een eller anden, skjønt mere skjult Maade, som særdeles Venlighed, kan først vise sin Elskov. En Mandsperson bør aldrig frie til et Fruentimmer, med mindre dette først er skeet, at han haver fundet Behag i hendes Person. Men ligesom ei de første Betragtninger bør anstilles over Tødsel, Al-

der, Stand, Rigdom, Dyd og Forstand, saa bør de dog altid siden. Saa snart en Mandsperson synes om et Fruentimmer, bør han seje hendes Selskab, paa det ei Elskov skal overmande Fornuften. Han maae da først undersøge sine Omstændigheder, om han er i Stand til at søde en Kone, dernest hendes, om hun enten kan medbringe ham saa meget, at de ere i Stand deraf at leve, eller og om han kan erlange en god Tjeneste, som er i Stand til at søde dem begge. At sætte disse Betragtninger tilside, og at gifte sig paa Guds Forsyn, som det kaldes, det er at være blind i den vigtigste Sag i dette Liv. At være forlovet længe, nesten uden Haab at kunne komme sammen, er ei stort Kløgere. Er alting efter Dnske herudi, da bør noie udforskes Forældrenes Art og Gemysbeskaffenhed, Fruentimrets Opdragelse, hendes Navn og Rygte, som undertiden best erfares af Tjenerne. Men hermed maa gaaes meget varlig og Fjensom tilbærks. Dernest maa og hendes Stand betragtes; thi alt for stor Ulighed i Stand gjør flette Egteskaber og forringer Børnenes Kaar, helst om et Fruentimmer af Byrd tager en Mandsperson af ringe Stand. Fornemmelig bør Alderen tages under Betragtning, thi lige Børn spille best. Fruentimret bør aldrig være ældre end Mandfolket, og naar det første var over halvtredsinstyve Aar, da burde det aldrig tilstades Giftermaal uden med gamle Mænd. Et heller er det godt, at Mandfolket er meget ældre; efter mine Tanker bør det i det høieste kun have 4 Aar forud. Men skulde nogle til sin Skade ei gjøre

gøre alle disse Betragtninger og Eftersøgninger, og uden Fornuft fare lige til og forlove sig, da bør han tage Skade for Hiemgiæld, og ubrodeligen holde, hvad han har lovet, med mindre han skalde have ladet sig besnære af en gemeen og offentlig Skizge. Ord og Løfter bør holdes i de mindste Ting, hvor meget mere i slige, hvis Brydelse er saa nærgaaende.

Naar alt dette er skeet, da bør han igjen søge hendes Samqvem, for ei alene at lære at kende hendes Dyder og Forstand, men og fornemmelig om hendes Gemyt og Tilbøieligheder stemme overeens med hans, eller og om hun er af saa søielig en Charakter, at der er Formodning om, at hun vil finde sig i de Dissonancer, som ere i hans. Paa dette sidste kommer Ægteskabets gode Udfald meest an. Ligeledes bør han og saa upartist, som det er ham mueligt, undersøge sine egne Dyder, Laster, Feil, saa og Charakter, om den er søielig, at den kan finde sig i de Dissonancer, som ere i hendes. Men som han nu maaskee allerede har temmelig Elskov til hende, saa bør han ei lukke Dissonancene til for hendes Feil, eller om han seer dem, dog ei indbilde sig, at han læt siden skal kunne ændre dem, eller dog overbære dem, men noie undersøge sig selv, hvor vidt han er i Stand til at taale dem, eller ikke. Særdeles maa han vel vogte sig for, at han ei endnu overlader sig til nogen hæstig Elskov, thi da bliver hans Fornuft ei i Stand til at undersøge. De som ei raadsvore sig med Fornuften, men dumpe lige til, fare

fare derfor og som oftest meget ilde, og fare de vel, da er det, ligesom de havde grebet i en Lykkepotte. Dog en blind Elskov maa være saa ufornuftig, som den vil, saa priser jeg den dog langt høiere end en kold og interesseret Fornuft, som ei elsker Personen men Pengene eller Standen. Hos nogle vilde Folk i Nord-America, som endda næsten leve i den naturlige Stand, og hos hvilke Høihed, Rigdom intet gielde, saasom de ei kiende dem, hersker følgende Skik: Saasnart en Pige bliver mandvoren, bygge Forældrene hende en Hytte kort fra deres; der sover hun om Natten, havende en Lampe brændende hos sig. Det Mandfolk, som agter at frie til hende, gaaer ind i Hytten, nærmer sig Sengen, hvor hans Deilige hviler; vender hun sig fra ham, da gaaer han stiltiende bort, og intet Exempel skal være paa, at nogen haver foretaget sig noget usømmeligt; vender hun sig til ham, da er det et Naadestegn, han slukker hurtig Lampen ud, og intet uden Døden kan løse dette Egtebaand. Americaner, som have saa Sindslidelser, hos hvilke ei meget af det forekommer, som gjør vore Egteskaber ulykkelige, Americaner, siger jeg, kan finde deres Regning ved at slutte saa hastig, hos os maa vi gaae mere langsomt. Dog bedre at haste med dem, end langsom med Euclius at tælle Pengeposerne, og ei tillægge Personen selv mindste Tyngde paa Bøxtskaalen.

Mange Ting aabenbare Menneskets Gemyt, men en stor Deel af dem foresalde sjelden, og Folk, som
frie

frie til hinanden, vide gemeenligen mesterlig at forestille sig, saasnart deres Elskov ei er oprigtig. Wiin, Spil og uformodentlige hastige Bevægelser ere de eeneste, som røbe den. Wiin kan si Mandfolket betiene sig af imod Fruentimret, og for Fruentimret er det uanstændigt at betiene sig deraf imod Mandfolket. Det kan derfor kun have Sted i et tredie Selskab, thi ingen Mandsperson er vel saa ubeskeden, at han drikker sig fuld i sin Kierestkes Nærværelse. Dette Middel hører altsaa til dem, som man ei selv kan erfare, men hvortil man maa betiene sig af andre. Det er ogsaa usikkert, thi det hænder ofte, at Drukkenskab gjør den Frommeste vredagtig, den Stadigste letsindig, og den Rydskeste letfærdig. Altsaa kan man heraf ei slutte noget med Visshed, med mindre man ved andre Prøver er bleven overbeviist om den Charakters Rigtighed, som Vinen har opdaget.

Spil sætter vore Affecter i et større Lys, og, naar man i den Henseende philosophisk betragter det, saa maa man tilstaae, at det er af stor Nytte for at kiende Mennesker. Men de tvende forlibte bør ei spille sammen, naar de ville lære at kiende hinanden. Man kan næsten være vis paa, at den, som spiller med Graadighed, og gierne vil vinde, er gierrig; at den, som bliver utaalmodig og grov i Spil, er det ellers ogsaa; at den, som knurre og klynker over hvert Spil, han taber, om han end nylig har vandet ti efter hinanden, og om der end spilles om lidet, ja maaskee slet intet, at den siger

jeg

feg, er og i andre Tilfælde fortrædelig og paastaende, samt indtaget af sine Meninger. Derimod kan man ei dømme, at den, som er koldfindig, beskeden, høflig, ligegyldig i Spil, ellers ogsaa er det; thi Mennesket er en stor Mester i at forestille sig, og gemeenlig saaledes beskaffet, at man af dets onde Gierninger kan dømme, at det er ondt, men derfor ei strax af dets gode, at det er godt. Skulde nogen, naar han spillede med sin Kiereste, ei kunne tvinge sig, men være utaalmodig, og gierrig, da er det best, at han strax faaer sin Afseeb. Dersom ei den anden Person endnu haver mærket, at man haver Tanke til sig, da er det allerbest selv at spille med ham, thi da faaer man Leilighed at sætte ham paa tusinde Prøver.

Hvad uventelige hastige Bevægelser angaae, da røbe de meest af alle Ting Sindets indvortes Beskaffenhed; men det er Lykke og Hændelse, som meest frembringe dem; dog kan Kunsten ogsaa tillave dem, men da maa den være heel fin, at ei den anden mærker den. Aristippus var en stor Elsker og Kiender af Blomster; Calliste, som han elskede, og som havde mærket det, endskiønt han ei havde aabenbaret sig, og som igien viiste sig, ved adskillige Leiligheder, ei utilbøielig imod ham, befandt sig tilligemed endeel andre i hans Hauge; han brækkede de prægtigste Blomster af, og overleverede dem til hende, hun imodtog dem med Fornøielse, men kort efter fandt han dem strøede omkring i Hagen; og sønderplukkede, Aristippus kunde heraf

et andet dømmene, end at Calliste var enten meget let-
 sindig og ueftertænkjom, eller og elskede ham kun lidet,
 thi den man agter høit, jeg vil ei skrive, elsker, dens
 Gaver bevarer man ogsaa med Flid, helst naar de
 ere saadanne, som man veed, at den anden sætter stor Pris
 paa, og ei gierne stiller sig ved, uden en mægtig Nar-
 sag driver ham dertil. Elitandre havde spadseret i
 Selskab af Lysandra, som han elskede, og nogle andre
 ud paa Marken, og hvilet der en Stund. Da han
 kom tilbage, saae han, at Lysandra seilede sin Bist.
 Han tænkte strax, hun maa have glemt den, hvor vi sad.
 Han spurgte ei videre om den, men fløi affrød som en
 Lynild, og kom, endskjønt Veien var noget lang, til-
 bage med den, inden han blev savnet af Selskabet.
 Han overgav Lysandra den med de forbindeligste Ord;
 men hun snakkede med sine Legesøstre, tog imod den
 uden engang at see paa ham, og gav ei Ngt paa hvad
 han sagde. Hun seilede altsaa endog imod den alminde-
 lige Høflighed, hvad kunde Elitandre da vente sig, om
 hun engang blev hans Kiereste. Vor store Dlaus
 Borrichius var forlovet med en Jomfrue; han haltede
 noget paa det eene Been. En Aften han gik fra hende,
 og hun lystte ham ud af Stuen, saae han i et Speil,
 at hun gik bag efter ham og haltede. Han slog strax
 op med hende. Han gjorde Ret. En uhøflig Kiere-
 ste bliver altid en ufordragelig Kone. Timotheus var
 navnkundig for sine Videnskaber, han elskede Dorimene.
 Engang blev i begges Overværelse talet til Videnskab-
 bers Berømmelse. Til sidst brød Dorimene ud med
 disse

diffe Ord: Jeg for min Part vil heller have en god, søielig Mand, end een der er alt for klog. Dette er en Advarsel for dig, tænkte Timotheus, den Pige vil raade eene, om hun eengang bliver gift. Xanthippe sagde: Min salig Mand var saa from, for ham kunde jeg vende op og ned paa Huset; det var en hiertens Mand. Hun havde blevet gift igien, om hun havde kunnet tie. Hector priiste den Mand lykkelig, som blev gift med et ungt Fruentimmer, saasom han da kunde danne hendes Charakter; ja, saldt Helene ham ind i Ordene, være hendes Skolemester. Al Helens Skønhed forsvandt da i Hectors Dine. Acastus havde bestilt Bogn og Tiener til sig Klokken ser; de kom et Qvarteer over Tiden. Han ivrede sig skrækkelig, og truede dem med Hug, Lisette undgik herved hans Lænker. Alexander var listig, men derhos forsængelig og stolt. Han stillede sig an at være meget indtaget i Merines Person, men efterat han havde kysset hende paa Haanden, viskede han ganske sagte til en hosstaaende god Ven: For en Nat gad jeg nok være hendes Mand. Men Merine hørte dette, og foragtede ham. Samme Person sagde til nogle vilde Mandfolk: Mene I, at der er noget ærligt Fruentimmer til i Verden, jeg for min Deel troer ikke, at nogen er Jomfrue længer end til fiorten Aar. Saadanne hans Ord burde alle Fruentimmer vide. Pharnaces brystede sig af sin Manddom, og forsikrede høit, at ingen skulde faae Lov til at gjøre nogen Overlast i hans Nærværelse, helst om det var imod en Person, han elskte. Den unge og skalkagtige Aramene
var

var da tilstæde. For hende gjorde Pharnaces sig megen Umag. Fjorten Dage efter foreslog hun ham, i Selskab med hende, nogle andre Fruentimmer og hendes unge Broder, som kun var femten Aar gammel, at gjøre en Spadsere-Reise til Charlottenslund. Hvo der var glad, det var Pharnaces. De komme der og spadsere i Skoven. Paa engang løber en ung Person med blot Kaarde dem i Møde, og raaber: Staae! Pharnaces svarer: Hvo er saa næsvis? Den anden: Det kommer ikke jer ved; det er kun Aramene, jeg vil have fat paa. De andre Fruentimmer løbe deres Vej; Aramene besvimer. Pharnaces siger: Min Ven! skiot jer selv; det tør ellers bekomme jer ilde. Da stødte den Ubekjendte Pharnaces paa Bryttet med Knappen af sin Kaarde, sigende: Holder I ei eders Mund, skal denne staae tvert igiennem jer. Pharnaces havde en stor Kaarde ved Siden, men han fandt det dog raadeligere at tage Flugten. Den Ubekjendte løb efter ham. Pharnaces raabte: Kiære! spar mit Liv, drag af længe nok med Aramene. Imidlertid kom Aramene sig af sin Besvimelse, og gif frimodig den Ubekjendte i Møde, som derpaa forstak sig i Buskene. Min Herre, sagde hun til Pharnaces, jeg havde aldrig tænkt, at deres Tapperhed var saa stor. Ja, svarede den Uforskammede, jeg skammede Knægten saaledes ved mit barske Nafsyn og alvorlige Tale, at han derover er krøbet i Skjul. Kan vel være, svarede Aramene; jeg mærker nok, at de ere lige lykkelige i at forsvare og skramme Fruentimmer; kom kun frem Marie.

Hvor skamfuld blev Præleren, da han saae, at den Ubekjendte var Kramenes Kammerpige forklædt. Mange Elskere gjøre store Løfter, ja vilse endog opofre Livet for deres Kierester, men vige snart tilbage ved mindste Modgang.

Naar man nu paa alle muelige Maader har efterforsket den andens Gemyt, og da fundet, at det kommer overens med vort, prøvet sig selv, og erfaret, at Føielighed og Fromhed paa begge Sider vilse jevne og tildække de smaa Feil, som ere mundgaaelige iblant os Mennesker, saa er det Tid at give sin Elskov tilkiende. Mandspersonen bør da altid først vende sig til Fruentimret selv. Finder hun ei Tilbøielighed til ham, da bør hun saasnart muligt svare ham, at han kun ei gjør sig nogen videre Umage. Men staaer han hende an, da at han kan begiere hende hos Forældrene, hvilke, om der ei er at sætte noget ud paa Personen, og Partiet ei er usordeelagtigt, altid bør bifalde deres Datters Hjertelaug, og ei forkaste det for noget andet Partie, som de kan have sat sig i Hovedet uden hendes Vidende, og som maaskee i deres Indbildning kan være fordeelagtigere. Det er uanstændigt og uerbødig, om en Pige gifter sig imod sine Forældres Villie, og sætter sig i saadan Stand, at de maae give deres Samtykke dertil for at undgaae større Skam; men endda langt værre er det, naar Forældre opføre sig som Bødler, Tyranner, og tvinge deres Børn til at gifte sig imod deres egen Villie, ret ligesom det var Forældrene, der

skulde

skulde leve og døe med saadanne Personer. Saavide strækker sig ei Forældrenes Magt. Saadan Opsørsel er imod Naturens Lov, følgelig en Last, som bør sættes ved siden af Mord og andre de skrækkeligste Misgerninger. Bør nogen Gierning være frie, da bør Valg i Ægteskab være det. Den Mandsperson, som efterat have faaet Ni af en Pige, vender sig til Forældrene, og tænker at trænge igiennem ved deres Myndighed, fortjener al den Ulykke, som siden møder ham, og yntes af ingen. Hans Kone faaer en Art af Ret til at behandle ham ilde, og at hævne sig, hvorudi hun kan. Jeg siger kun en Art, et Skin, af Ret, og ei en virkelig Ret. Dog tilveiebringer hun sig visselig Medlidenhed og Undskyldning hos alle billige Gemytter; thi en Contract, som i sin Natur er høist frivillig, hører op at være det, den er og bør være i sig selv, naar en af Parterne tvinges.

Hibindtil haver jeg opholdt mig ved Præliminærierne af Ægteskab; nu kommer jeg til Tingene i sig selv, og som intet kan fattes uden en god Beskrivelse, saa vil jeg vove mig til at give en kort Beskrivelse over Ægteskab. Det er nemlig en Contract, som oprettes imellem tvende Personer af forskjellig Kiøn, af saadan Beskaffenhed, at gemeenlig intet uden Døden kan løse den, og gemeenlig ei heller af nogen af Parterne indgaaes med flere, saa længe en af dem er i Live; hvis Hensigt er at være hinanden til Hielp i alle optænkelige Maader og i alle muelige Tilfælde, og

til fælles Børns beste Opdragelse, og som er grundet paa indbyrdes Kierlighed, Fjuelighed, Fælledeskab og Hoiagtelse, samt Lighed i alle Ting, undtagen i nogle faa Tilfælde, hvor Mandens Myndighed gaaer for. At Personerne bør være af forskjellig Kien, derpaa tvivle ei engong Hottentotterne. Blandt alle polerte Folk kan og gemeenlig intet, uden Døden løse dette Baand. En saa kierlig og nær Forening udfordrer dette; Børnenes gode Opdragelse udkræver det ogsaa. Dersom Konen søger fremmede Guder, saa er det klart, ja og tilladt efter alle Love, at Manden kan skille sig ved hende, saasom hun da selv ophæver Contracten, ved at nøde Manden til at opføde fremmede og sig uvedkommende Børn; men da dette ei kan siges om Konen, saafremt Manden skulde dyrke fremmede Gudinder, saa er jeg ei af den Tanke, at saadan Udfærd giver Konen Ret til at søge Skilsmisse. Man finder derfor og, at Polygamie har været og endnu er ved Love tilladt hos mange Folk, men aldrig Polyandrie; endskiønt for Resten vore Legemers Structur, og Børnenes Opdragelse, samt Fred og Eenighed i Egtefælskab noksom vise, at det første ligesaavel strider imod den vise Skabers Hensigt, som det sidste. Hvad Sygdom, hvad Død, der end siden praakommer nogen af Parterne, saa kan og bør det efter Retten ei ophæve Egtefælskabet. Et godt Egtefælskab er et Himmerig paa Jorden, men almindelig ligesaa rart, som Fugl Phoenix, hvortil Marsagerne findes i den store Hast, hvor med Giftermaalor sluttes, den Priis som sættes paa Stand,

Stand, Ære og Rigdom, og ei paa Personer, Foraldres Tyrannie, helst imod Døttre, Ungdommens flette Opdragelse, fornemmelig det smukke Køn. Derfom de tvende Personer, som have ægtet hinanden have gjort det af Elskov, og derhos besidde gode og retskafne Egenskaber, saa bliver deres Ægteskab upaatvilelig lykkelig. Den ene vil da, hvad den anden vil, Manden falder da ei ind i Konens Forretning; en Kjøffenskriver er et Udyr. Konen falder ei heller ind i Mandens Forretning; men spørger han hende til Raads, da siger hun sømmeligen sin Meening. Hvad Midlernes Tilstand angaaer, da følger en god Mand dem aldrig for sin Kone; de ere ligesaavel hendes som hans, helst efter vore Love, som herudi synes mig bedre end andre Landes Love at have indseet Ægteskabets Væsen, Fortroelighed. En god Mand foreskriver aldrig sin Kone noget vist, som hun skal komme ud med, og en god Kone, som veed sin egen og Mandens Tilstand, forlanger aldrig mere, end deres Omstændigheder det vil tillade. Bliver nogen af dem syg, den anden viger ei fra dens Side. Kommer en af dem i Fængsel, den anden gjør alt, hvad den kan for at befrie ham; saa gjorde Grotii Hustru. Deres Værn opsøde de i Sagtmodighed og Gudsfrøgt. De skiemmes ei for, efter nogle daarlige Franskes Viis, at ligge sammen i een Vogn, at sove i een Seng, at vise hinanden i Selskab, at de ere kærte sammen. Saadan fransk Opsørsel, Levemaade, Høflighed, hvad man vil kalde den, kemmer upaatvilelig af Koldsin-

3 3

dighed,

dighed, eller og sæder den af sig. De vænnes saalænge til at ansee hinanden som Fremmede, og at kalde sig Monsieur, Madame, indtil de blive fortroeligere med enhver anden end med deres Egtetage. Vel veed jeg, at dette er borgerligt Skrevet, men hos Romerne var det eet at tænke ædelt og borgerligt. Saavidt elers Egteskabets Væsen tillader det, have de i alle Ting deres Frihed. Ulyksalig Mand, som vil tvinge sin Kone, som vil nægte hende al uskyldig Lyst, som ei tillader hende at gaae et Skridt, udenhan skal være med, som bliver skinsyg, naar hun i Kirken seer paa Præsten, som blegner, naar hun roser et andet Mandfolk. Hverken Laas eller Lukke kan forsikre os Fruentimrets Hjertes; intet uden Dyden kan bevare deres Dyd; intet uden Kierlighed, Godhed, Lemsældighed bør anvendes imod dette elskværdige Kion, skabt til vor Lyksalighed, men ofte Marsag til vor Ulyksalighed, enten som Fædre eller Mand. Hvo der vil elkes, bør være elskværdig. Ved at tyrannisere over andre, tilveiebringer man sig aldrig deres Kierlighed. Saalænge ens Tilbøieligheder ei ere onde, bør de aldrig tvinges, men opmuntres. Den Mand er lyksalig, som søger sin Fornøielse i sin Kones Fornøielse, som retter sig efter hendes Gemytsbeskaffenhed, som forekommer hendes Begieringer. Hans Ihukommelse, om han end døer, vil aldrig udslukkes i hendes Hjerte. Man gifter sig for at gjøre sig og andre lykkelig; denne Pligt er hellig. Aldrig bør anden Strid opkomme imellem Egtetfolk end den, som har sin Grund i at overgaae hinanden i

Kier-

Kierlighed og Fjællighed. Hver Dag er da som Bryllupsdagen, som den Dag, de først sagde hinanden Ja. At dette ei er un etre de raison, et løst Hiernespind, en Indbildning, det viser Daphnis og Lycoris i deres Foreening. Imellem dem har aldrig været nogen Splid; de saae paa hinandens Dine, hvad de vilde. Sagde den eene, jeg vil kjøre, gaae, ride ud i Dag, have Fremmede i Morgen, den anden var strax villig, glad at kunne gjøre noget til sin halve Deels Fornøielse. De nægtede hinanden aldrig noget, og de fordrede aldrig noget ubilligt. O lykfsaligt Par!

Men naar Valget ei falder fuldt saa godt ud, og det skal komme an paa en endelig Dom, saa har alle Love overladt den til Manden, saasom han ved sin Opdragelse sluttet at være bedre i Stand til at indsee Tingen end Konen, endskjønt det ofte er tvertimod; hun ogsaa undertiden er i saadan Omstændighed, som en Følge af Ægteskab, at hun ei formaaer, saa vel som han, at indsee Tingen, og derfor maatte, i det mindste i den Tid, overdrage alle Ting til ham. Det er ilde, naar en Art af Myndighed skal have Sted i saadant Selskab som Ægteskab, hvor alle ere lige; men det er et fornødent Onde for at faae Ende paa Sagen.

De fleste Ægteskaber ere koldfsindige; udvortes Anstændighed, en Art af Hovmod, Frygt for Eftertale hindre eene, at saadanne Ægteskaber ei blive hinan-

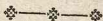
dens Bødler. Hvad Under, om Børnenes Opdragelse forsvømmes. Et eeneste ondt Exempel nedbryder mere end tusinde Lærdomme, Formaninger opbygge. Gaacr Uforligeligheden indtil Egtesengen, det eeneste som skulde igien forlige saadanne ulyksalige Folk, da er det ude med alt Haab om Forsoning, da kan Natten ei gjøre det godt igien, som Dagen har fordærvet. Den Kone handler daarlig og ubestindig, hun overtræder Naturens hellige Pligt, hun er en Misdæderiske, som unddrager sig for sin Mand's Favnetag, som vil ligge ene. Hun er Skyld i alle de Synder, han begaacr. En Mand kommerielden til saadan Yderlighed, og skulde det end skee, da er han gemeenlig let igien vundet ved et eeneste mildt Dietast, thi vort Kiøn kan ei saa let, som det smukke, glemme dem, det eengang har elsket. Men sætter en Kone sig paa saadan Fod, da formaacr næsten intet at overvinde hendes Caprice; vort Kiøns Skrøbelighed for hendes, er da Materie til Triumph for hendes Hovmod. Skulde en Mand være saa ulykkelig at have en utroe Kone, da holder jeg for, at han gjør best at lade, ligesom han ei mærker det, og ved idelige Kierligheds Beviisninger søge at vinde hende, fornemmelig om hendes Opsørsel er ei alt for bekiendt. Dersom Godhed og Kierlighed ei udrette noget her, saa gjøre Magt, Trudsel, ond Medfart visselig langt mindre; thi Grunden til hendes flette Opsørsel er, at hun finder en anden elskværdigere end han, derfor bør han opsøre sig saaledes, at han kan blive den elskværdigste i hendes Dien, om det er mueligt. Men er hendes

hendes Udfærd, alt for aabenbar og bekiendt, da kan ingen mistænke ham, om han stiller sig ved hende. Mogle Egtefolk have den høist lastværdige Vane, at de knurre og skænde paa hinanden i andres Narværelse, endog deres egne Børns og Tjenestefolks. Saadant opvækker yderste Foragt, og lærer de Unge at gjøre det samme, naar de blive gifte. At den eene af dem beklager sig for uvedkommende over den anden, er ligesaa lidet berømmeligt. Og alle ere uvedkommende, Fader, Moder, Sødske. "Jeg vilde have min Mand til at løse ud med mig, han var saa trodsig, han vilde ei; jeg bad ham om en Klædning af den nyeste Façon, saadan en som M. N. gaar med, men tænkt mig engang Syster, den Snier vilde ei; min Mand er en Stakkel, han taaler intet, han er strax syg." Ellig Fortroelighed er uanstændig; de samme, som høre herpaa med en Art af Bisald, ere undertiden de første, som berette Manden det igien, eller og have de Legehejre, Veninder, som bringe det ud iblant Folk. Fornemmelig er det en Aarsag til megen Ulykke i Egteskab, om man indlader sig i Snak med Tjenestefolkene om sin Wage; den mindste Uheld er, at de miste den Nødvendighed, som de bør have for deres Herskab. Har jeg, eller synes at have Aarsag, at beklage mig over min Wages Opsførsel, da bør jeg gaae lige til ham selv, og paa en from og mild Maade udøse min Bekymring i hans Barm. Det samme bør jeg og gjøre, om noget efter mine Tanker er at rette i hans Opsførsel i andre Maader. Den Person maade enten være meget ond eller

ilde opdraget, som ei lader sig overtale eller forandre ved sin Mands eller Hustrues kierlige og sømme Advarsel, da dette dog frem for alt andet er Venskabs, sølgelig ogsaa Egteskabets, høieste og umistelige Nytte, naar Verdens Formerelse undtages i den sidste. Det er og en Pest for denne Stand, om en af de forbundne Personer giver noget af Vigtighed uden den andens Vidende, fornemmelig giver noget bort, med mindre den anden veed, at en vis Diel carligen er hertil beskiftet, da det kan være ligemeget, om den og veed, til hvilke den bliver uddeelt. Det hænder ofte, at en Mand meener at have vel forsynet sit Huus, og Konen har imidlertid givet saa meget bort deraf, at det siden maae feile i Huusholdningen. Nogle Koner trække ogsaa deres Mand op paa den Maade, at de foregive, at der er gaaet mere til i visse Ting, end virkelig skeet er, og imidlertid anvende det overskydende paa unyttig Stads; dog herudi ere Mændene som oftest Skyld, naar de ei meddele deres Koner til Sømmelighed, og hvad som billigt er. Alle disse nu opregnede Sierninger ere nedrige, og kan ei begaaes uden af lumpne Gemytter, men allernedrigst og skammeligst er det, naar det kommer til Næveretten, Skielden, Banden og Forbandelser. Man skulde vel ei indbilde sig, at Folk af Stand kunde begaae sligt, som i det mindste have lært Høflighed og Artighed, om de ei kiende Dyden, men Erfarenhed viser desværre! at de undertiden herudi overgaae Fiskerkierlinger, Hyrekudste, Matrosfer og Kulsviere.

VIII.

Om D y d e n.

(skreven 1764.)

Intet Navn er almindeligere end Dydens. Det er i alles Munde. Alle tale om det, og fast ingen kender det, og veed, hvad Dyden egentlig er, og end færre øve den. Og hvad Under! da næsten ingen fra Ungdommen oplæres og opfores i den, og onde Exemppler sees ovetalt. Der ere Professorer i alle Vidensskaber, Lærere i alle Konster, ja og i Laster, men ingen paatager sig at lære Dyden. Forældre besidde den ei selv; følgelig kan de ei undervise deres Børn i den. Dem, de antage til Præceptorer, Hovmestere for deres Børn, beskikkes kun til at gjøre dem lærde, kloge, vittige, artige, belevne, høflige. Vel indprænter man dem nogle moralske Regler, vel lader man dem lære Christendommen, men baade seer dette gemeenligen meget ufuldkomment og ufuldstændigt, saa at Dydernes rette Grunde og Sammenhæng ei viises, og den,

den, som har ladet dem lære den hele Catechismus uden ad, som en Papegoye, meener, at han har gjort store Ting, og at det er nok, at de have Dydens Lære i Hukommelsen og ei i Hiertet og Forstanden, hvorover de og strax glemme disse Regler, saasnart de ere slupne frem for Præsten; og deuden indpræntes dem derhos andre Regler, som ere tværtimod de forrige, og umuelig kan bestaae med dem.

En sund Morale og Christendommen forbyde, aldrig at være falsk, og befale, altid at være oprigtig: Modens Opdragelse priser Falskhed under Navn af Høflighed, og dadler Oprigtighed som Grovhed. De første lære os: At alle jordiske Ting ere forfængelige, ja skadelige, om de ei bruges saaledes, at man seer hen til det sidste Maal, Himlen; den anden skuler Himlen for os, og indvikler os i Verden. De første befale: At vi skal gjøre det Gode af Kierlighed til Gud, Næsten og os selv; den sidste raaber: Læg dig efter Skindyrer for at blive stor, anseelig, mægtig i Verden! Lad Ergierrighed, Hovmod, Ambition være dit Hoved-Mærke, og skey derfor de Laster, som ere det imod, eller i det mindste, om du ei kan tvinge dem, da sv dem saaledes, at de ei blive bekiendte.

Men om end nogen nød den allerbeste Underviisning, saa vilde den ei nytte noget, saalænge den Unge seer, at hans Forældre, Foresatte ei selv øve Dyden, thi Exemplerne, som ere altid for Dinene, gjøre baade

ved

ved deres Liv og ved det de see jævnlig, et langt større Indtryk paa Sindet end de herligste Lærdomme, og naar den Unge kommer saavidt, at han selv kan tænke, mener han derfor, at Dyden er kun til, for at tales om, for at give Materie til Selskab, og endelig at den er en skion Maske.

Vare end Underviisningen, Exemplerne gode, de vilde dog ei strække til at gjøre nogen fuldkommen dydig, thi ethvert Barn, enhver ung Person omgaaes ei alene med sine Forældre, Foresatte, men og med andre, fornemmelig med sine Sødsfænde, Legebødre og Søstre, og Tjenestefolkene, af hvilke han kan lære meget ondt, særdeles Flygtighed, Ustædighed, Dovenskab, Ceder, suul og liderlig Snak, Skieldssord, Sladder, Lagn, Forstillelse. Hertil kommer, at fast alle Mennesker ere af Naturen tilbvielige til Legemets Belyster, Brede og uordentlig egen Villie, hvilken sidste med Tiden avler af sig Stivhed, Trodsighed, Paaftaaenhed, Egenstændighed, og gjør saadan en utaalelig i alle Selskaber, lige uskicket til at bære Medgang og Modgang, vægelsindig, heftig i sine Begieringer, urolig. Fast hos alle findes og en skjult Sæd af Begierlighed til at eye, og at vare anseet, hvilken, om den ei i Tide undertrykkes, vil siden føre bedrøvelige Følger med sig. For at hindre Verten af alt dette, er det ei nok, at man straffer de Unge, naar nogen af disse Udyder virkelig viser sig hos dem, men man maae og vænne dem fra Ungdommen til saadanne Ting,
 hvor:

hvorved flige Laster enten aldeles forhindres eller og let kan overvindes, var de end fremspire. Dog jeg vil ei her handle vidtløftigere herom, da det henhører til Opdragelsen, men nu lade mig nøie med at viise: Hvad Dyden er, og derhos hvor mange skinnende Gierninger dog virkelig ei ere pure og rette Dyder.

„Dyden er en oplyst og bestandig fornuftig Kierlighed til os selv, som gjør, at vi aldrig lade os forblinde af Slingode, men stedse søge vort sande Beste, som bestaaer i intet andet end i Kierlighed til og Forening med Gud.“ Heraf flyde:

1) At de ei ere ret dydige, som søge deres sande Beste i noget andet end i Gud, om det end var i Dyden selv, saasom den uden Gud kun bliver en tom Skal uden Kierne.

2) At her ei findes noget fuldkommen dydigt Menneske, saasom aldrig nogen haver bestandig enten fornuftig elsket sig selv, eller alene søgt sit sande Beste i Gud, men ofte handlet tvært herimod.

3) At det er dog vor Pligt, ja vort eget Vel af alle Kræfter, at trachte efter denne Dyd, fordi vi ellers ikke fornuftig elske os selv.

4) At ingen kan savne Dyden uden at være ulykkelig, saasom det er altid ulykkelig, at være ufornuftig.

5) At

5) At de ere de dydigste, som mindst have forseeet sig imod Dydens her af mig givne Beskrivelse, følger de lykkeligste, saa at den, som fra sin Ungdom af haver kun lidet, eller saa lidet, som vor indskrænkede Natur nu tillader, fornærmet Fornuften, er meest dydig og lykkelig, men derhos ogsaa meget sielden.

6) At Dyden er en Videnskab, hvorudi kan gøres alt større og større Fremgang.

7) At den ogsaa er en Dvælse, følgerlig kan læres.

8) At den i sig selv kun er een, men faaer adskillte Navne efter de adskillige Ting, den har at bestille med.

9) At en Tapper, Godgjørende, Edelmodig, ei fortjener Navn af Dydig, dersom han er ukhdsf, eller vellystig, saasom det viser, at hans Dyder ei beroe paa den rette Grund, og ei voves af de rette Hensigter, følgerlig ere kun Skin-Dyder.

10) At vi aldrig falde, uden vor Fornuft forstumles.

11) At det vilde være umueligt at forsee sig, dersom vi bestandig tænkte fornustigt, men at vore Videnskaber nu vugge Fornuften i Søvn.

12) At vi let kan prøve, om vore Gieringer ere virkelig dydige. Syres vi af en sand fornøftig Kierlighed til os selv, saa bør Kierlighed til Gud alene drive os; men nu finder ingen det hos sig, følgelig er in en fuldkommen dydig.

13) At den er meest dydig, som drives fornemmeligst af Kierlighed til Gud, og mindst af andre Værker er, og efter denne Regel bliver uendelige Grader i Dyden.

14) At den Erkiendelse, at vor Dyd ei er saa fuldkommen, som den burde være, gjør os ydmyge, fornedrende os selv for Gud i vore Tanker, og saa at sige, bøder paa vor Dyds Mangel.

15) At denne Erkiendelse dog er ufuldkommen, saasom vi dog aldrig ændre os, som vi burde, endskjønt vi indsee, at vi burde ændre os.

16) At denne nye Indsigt gjør, at den, der ei kiender Christum, indsiger til Guds uendelige Barmhertighed som Socrates, og den, der er oplært i den christelige Lære, indsiger til Christum.

17) At den Uchristen og den Christen, som ei gjør dette, er ei ret dydig.

18) At alle saadan ens tilsynværende Dyder nytte ham ikke, saasom han handler enten imod sin Overbeviisning, eller dog drives af ufuldkomne og mørke Grunde.

19) At den er udydig, lastefuld, som aldeles ikke drives af Kierlighed til Gud.

20) At den ingen Kierlighed har til Gud, som saaledes tænker paa andre Ting, at han derover glemmer Gud, og derved viser, at han elsker andre Ting høiere end Gud.

Heraf flyder, at ei mange Hedninger har været dydige, thi de beste af dem have lært, at Dyden bør elskes for Dyden, og om Dyden selv og hvad den er, have de havt mange urigtige Begreb. Plato alene haver lagt Kierlighed til Gud til Dydens Grundvold. De beste af dem have holdt for, at Skarlevnet, utilladelig haard Omgang med Fanger i Krig, Dørnemord kunde bestaae med Dyden, ja endeeel have endog meent det samme om utilladelig og unaturlig Ulydskhed. Og om man end vilde tilstaae, at det var mueligt at besidde een Dyd, uden at besidde alle, som dog neppe gaaer an, saa er det dog klart, at mange af dem have ei bestandig øvet een Dyd, ja den Dyd, som gemeerlig tillegges dem, som Hovedkarakter. Hvo vil nægte, at Nicias var tapper, naar Tapperhed tages efter de flestes Mening, og beroer alene paa Tapperheds Virkninger, og ei paa

2. Del. R dens

dens Grunde. En Soelformørkelse, Overtroe, gjorde dog Ende paa al hans Tapperhed; hvilket viser, at den egentlig haver været Ergierrighed, Mangel paa Kundskab og Indsigt om Fare, Ustertankfulness. Alcibiades syntes undertiden at elske sit Fædreland; dog bekrigede han det ogsaa, og viiste derved, at han elskte det, saalænge han var den fornemste deri. Alexander rørte ei Darii Hustru og Dronning; at det ei var Kydsfærd, men Ergierrighed og Politisk, viste de mange Maitresser, han holdt; ja han sparede intet Kion. Augustus blev tilsidst naadig, efterat han saae, at Grusomhed ei var mere i Stand til at befæste hans Throne, og han var mættet af Blod. Diogenes udvalgte et usselt Leynet for at blive æret og anseet; meer stolt i sin Tønde end Alexander paa sin Throne. Gierlighed gjorde Crassus tarvelig; Overdaadighed Luculus godgjørende. De flestes Dyder ere skinnende Lafter. Mange ere Hyflere uden selv at vide det. De forestille andre Personer, end de selv tænke. Saa tungt er det at kiende sig selv. Saa mange Braaer og Binkler ere i vort Hierte; det er den rette Proteus. De fleste Christne ere herudi ei anderledes end Hedningene. Dyden er et prægtigt Navn. Neppe nogen tragter efter den, og de, som række sig ud efter den, gribe ofte nubem pro Junone, af Mangel paa at kiende den.

IX.

Forsvar for Fritænkerne.

(skrevet 1764.)

Fritænkerne ere ikke alle af eet Slags. Nogle forkaste visse Grund-Artikle i den Christne Religion, og antage de øvrige. Andre ville ikke vide af nogen aabenbaret Religion at sige. Endeel nægte Sielenes Udsødelighed; somme Guds Forsyn, og at Gud styrer Verden, og de, som gaae længst, Guddommen selv, eller og paastraae de, at Verden, Materien, er Gud. Efter saadanne deres forskiellige Meeninger faae de forskiellige Navne, af Atheister, Naturalister, Deister. Mængden hader dem, og jeg var ogsaa en Tid iblant Mængden, i det mindste agtede jeg dem ikke; men en af de lærdeste og meest oplyste Fritænkere har bragt mig paa andre Tanker ved følgende Tale:

Jeg bær Medlidenhed med dig, og ynkes over din Uvidenhed, og at du stikker i forudsattede Meninger

ger over begge Dreene. Sy, skam dig, at tænke med Mængden; den tænker altid feil. Bilde du dig ind, at levende Maskiner, som Mennesker, Dyr, endelig maae have et fornuftigt Væsen til Harsag, saadan et som J beskriver Gud. Seer du ei daglig allehaande Insekter fremkomme af Forraadnelse. Det som skeer i det Smaae, kan og skee i det Store. Historien viser os vel intet Exempel paa, at en Kameel, Elephant er frembragt ved Forraadnelse. Men man kan ei lide paa noget mindre end Historien, den er ganske ufuldstændig, følgerlig kan det vel være skeet, og det, som kan skee, maae og nødvendig have tildraget sig. Tænker du, at vi har en Siel; aldeles ikke; vi har ingen Siel. Voltaire benægter det. Han er jo en stor Poet, en skøn Geist. Overalt er vor Siel ingen Aand. Den er lutter Materie. Materien forgaaer, følgerlig forgaaer vor Siel ogsaa. Dit Legem rører sig vel; men et Uhyværk gaaer ogsaa. Du er altsaa en Maskine; den fortreffelige de la Mettrie har vidtløftigen udført denne Sandhed. Du vil vel paastaae, at du tænker og at et Uhr tænker ikke. Hvoraf veed du, at et Uhr ikke tænker? og hvoraf, at du tænker? maaskee det har sig med vore Tænker, ligesom med et Claveer, naar man slaer paa en Streng, give alle de andre Strænge Lyd fra sig. Vore Tænker ere altsaa meechaniske. Det er jo let at begribe. Voltaire begriber det. Han kalder Clarke, une vraie machine a raisonnement. Forskiellen imellem den Kløge og Dumme bliver altsaa kun denne, at Newton er et Repe:

Repeteer-Uhr, og Bonden en Soelvifer. Men dit
 Legeme er saa smukt, saa ordentligt indrettet. Drøm-
 me! En af dem, som vi regne blant vore Anførere
 kalder det un ridicule etui, un corps de filigrames.
 Han kan ikke feile. End mere han siger: Le grand
 Dieu en vain frappera mon monument. Gysdne
 Ord. Hvad trøsteligere, end at det er ude med os,
 naar vi ere døde. Bor og Dyrenes Skiebne er eens.
 Gya! Lad os derfor være lystige, og leve vel, hore,
 drikke, spille, hoppe det er vor Deel, og sandt at
 sige, gjøre vi ikke det, saa kan vi ligesaa gierne blive ved
 at troe alt, hvad Almuen troer. Helvede, Dievæl,
 Udbødelighed altsammen forsvinder nu. Bøddelen alene
 er den, vi have at frygte for, som de la Mettrie hyper-
 ligen haver anmærket. Bøddelen er vor Philosoph,
 vor Theolog, vor Præst; hans Kløer maae vi tage
 os vare for. Det var skammeligt, om en honnet
 Homme skulde falde i saadan Persons Hænder, og
 dingle i en Gallie. Bisse Fornøielser maae vi derfor
 nyde i Stiul, saa de ei blive bekiendte, thi Lovene
 faae vel at staae for den gemeene Canailles Skyld, som
 ei bør at smage de samme Forlystelser, som de smukke
 Geister, thi det var at profanere dem. Nu rinder
 mig en Ting ind. Solen, dens Gang, Stierneerne,
 altsammen synes at være ordentlig, i det mindste er
 det mechanisk, sølgelig maa et viist Væsen efter eders
 Meening have dannet det. Stakkels blinde Folk!
 See I ikke, at det langt fra ikke er saa ordentligt, som
 I bilde eder ind. Hvortil skal de Ujævnheder?

Hvorfor ligge Jordlagene saa om hinanden? Hvorfor flyder ei Vinen for sig, Melken for sig, saa havde Mennesket haft mindre Umage nødig? Hvertil nytter det tomme Rum, som er imellem Jorden og Solen? Tusindbeenen havde vel kunnet gaae paa to Fødder. Havde Gud været viis, og seet alle Ting forud, saa havde han vel givet mig alting dobbelt, ligesom Havfatten, thi da havde han og forudseet, hvilken Fornødsel han vilde have gjort mig, og hvormeget jeg havde trængt til saadan Indretning. Han kunde gierne have givet mig eet Die mindre. Jeg veed vel, at I ville komme anstigende med det gamle Argument, at saa snart man seer Stole, Borde og Speile, saa slutter man, at fornuftige Væsener, Haandværksfolk, Mennesker have gjort dem, hvor meget mere bør man da ikke slutte, naar man seer Verden, som er saa meget kunstigere, at et vist Væsen haver dannet den. Denne Indvending kan besvares paa fire Maader. Først nægter jeg, at Verden er kunstigere, smukkere, ordentligere indrettet end et Bord; mit Nei kan jo være ligesaa godt, som eders Ja. Dernæst siger jeg, at et Bord synes os kun smukt og beqvemt; en Koe tænker anderledes derom. Ligesaa har det sig og med Verden. Fremdeles, hvoraf bevises, at Mennesket er fornuftigt; deraf, at det gjør Borde, og at Bordet er fornuftigt gjort, det bevises atter deraf, fordi Mennesket er fornuftigt. Ha! ha Monsieur! det kalder man at raisonnere i en Cirkel. Saadant Beviis duer ikke. Er nu Mennesket ei fornuftigt, og Borde

dog

dog gøres af det, saa følger deraf, at en Koe og kunde
 gjøre Borde, naar den kun havde Hænder, som vi,
 følgelig kan og Verden, der ikke er at ligne mod et
 Bord, være frembragt af et ufornuftigt Væsen. Men
 a propos om Verden, den kan jo og have været fra
 Ewigbed; ja, naar jeg tænker mig om, saa maae
 den have været fra Ewigbed. Det staaer fast; den
 er fra Ewigbed. Kunde jeg kun engang faae een Li-
 me Tid at tænke ret paa disse Lumperier, saa skulde
 de snart blive afgiorde. Men sandt at sige, de Ting
 ere for smaae for os andre høie Aander. Vi have
 ikke Stunder at tænke paa slikt. Lad en Leibniz, en
 Cartesius, en Newton, saadanne Narre gruble der-
 paa; de smaae Aander tænke dog som Pøblen. Men
 vi sætte vor største Ere og Fuldkommenhed i ikke at
 tænke, thi naar vi have tænkt længe, finde vi tilsidst,
 at Mennesket er skabt til ikke at tænke, at et Dieblik af-
 følelig, sandselig Nydelse, overgaaer Ewigbeder af
 Tanker. Dog, jeg er kommet fra min Materie, hvor
 var det, vi slap sidst. = = = = Nu, nu; jeg
 erindrer det. Bordet handlede vi om. Ja det er
 sandt. Hvorfor skal just en Smedker have gjort det?
 Kan ei en Skoemager have forarbejdet det? Eller, og
 det bliver det retteste, det er til af sig selv, af Ewigbed har
 det været et Bord. Verden er dog saa meget større.
 Er den til af sig selv, har ingen dannet den, saa kan
 vel og Bordet være af sig selv. Ja, det kan ei alene
 være, det maa saa være. Dette Bord, som nu staaer

eders christelige Morale staaer. Ere I ikke Narver,
 som pine eder her paa et uvist Haab. En af dem,
 som vi ansee at være af vort Partie, siger derfor:
 Allez laches Chretiens, que la crainte des feux
 eternels tourmente. Hvor kan I være saa daarlige
 at bilde eder ind, at Gud, som er saa god, skulde
 straffe Synder, om de og ere Synder, med en evig
 Straf, da Synderne dog kun være nogle Dieblik.
 Nei alle, alle uden Forskiel, blive belønnede. Gud er
 ingen Tyran, og da jeg veed det, saa er jeg nu i
 fuld Begreb med, og gjør mig al muelig Umag for,
 at skille mig ved den liden Smule Dyd, som end-
 nu er tilovers hos mig. Hvorfor lade I vel binde
 eder saadanne Ting paa Vermene, fordi de staae i en
 gammel Bog. Har I vel seet de Miracler, hørt
 de Prophetier, som der staae optegnede, og man hør
 dog ikke troe andet, end det man seer og hører for nær-
 værende Tid, thi det forbigangne er, ligesom det al-
 drig havde været, og vor Hukommelse og Indbildnings
 Kraft forestille os aldrig Sandhed. Jeg for min
 Part troer hverken, at Rom eller Constantinopel ere
 til. For mig er den største Helt, endog i min Leve-
 tid, et Non Ens. Han kan ei tage mig det ilde op,
 om jeg troer, at han ikke er til, eller i det mindste
 ei drager Omsorg for sit Land. Forgieves vil han
 vise mig sine Bygninger, foreholde mig de af ham
 foranstaltede Love, opregne de Seirvindinger, han
 haver erhholdet. Det er altsammen forgieves. Jeg

bliwer ved min Sætning; han er ikke til, han har intet gjort af alt dette, hans Land styrer sig selv, og inden faa Aar vil han selv, om han da kunde, sande med mig, naar han er bleven forvandlet til en haandsfuld Aske, uden Følelse, ja, hvad siger jeg, uden Tanker i al Ewigheds Ewighed. Da vil det være, ligesom han ikke havde været til, og een Skiebne overgaae ham og alle, og det, jeg nu siger, er ingen Skam for ham, thi efter visse Philosophers Sætninger, er dette hans Deel. Som jeg nu taler, min Ven, tænke alle Tritønkere, frit, uden Regler, ubestemt, sig selv imodsigende, store Geisters visse Mærke, Skilsmissen imellem retskafne og pedantiske Philosopher, som ville bevise det ene af det andet.

Denne Tale, som Mængden vel vil ansee for Pølsesnak, kom mig saa overbevisende for, at jeg fra det Dieblik af ei har tvivlet paa, at al Religion jo er Digt og Hiernesvind, saa sødt forekom det mig at følge mine egne Lyster. Det eeneste, som gjør mig noget forlegen, er, at Tankerne ere stridige, og sig selv imodsigende. Thi her siges: Forudfattede Meninger bør styes; Mængden tænker altid feil; Præjudicium Autoritatis maa man tage sig vare for; Voltaire, de la Mettrie bør troes paa deres blotte Ord; ingen Historie og Bog bør troes: Det som kan skee og er mueligt, skeer ogsaa
nød:

nødvendig: Vi har ingen Siel; vi har Siel: Den er materiel, den forgaaer tilligemed Legemet; den bliver evig ved: Bort Legem og et Uhrværk ere det samme; vi tænke ikke, vi tænke: Uhrværket tænker og tænker ikke: Vi ere til, vi have Følelse, Sandser og Tanker; vi ere ikke til, og mangle baade Sandser og Tanker; vi ere alene til: Vi ere et Claveer, et Repeteer-Uhr, en Soelviser: Gud er ikke; han er: Han har dannet Verden; han har ikke dannet den: Han styrer ikke Verden; han belønner evig alle Mennecker: Det som er Uret for den gemeene Canaille, er ei Uret for den fornemme tænkende Canaille: Verdens Indretning er ordentlig; den er uordentlig: Verden er mindre smuk end et Bord; den er og smukkere: Bort det er gjort af en Snedker, af en Skoemager, af sig selv: Vi vide intet, dog vide vi, at Gud ikke er til. Dersom en anden end en skion Mand havde sagt mig alt dette, saa vilde jeg selv have anseet det for urimeligt og Daarekistessnak; men nu jeg veed, at en Voltaire, en de la Mettrie, en Edelman, en Chubb, en Woolston, en Morgan, og mange andre, saa at de i Henseende til deres Mangfoldighed ere nær ved at blive Mængde, det er Pabel, efter deres eget Sprog, at de, siger jeg, tænke ligesaa uvisst, ubestemt, skiont, uordentligt, saa veed jeg, og er overbevist om, at det maae være rigtigt, at de ei kan feile, at de ere til, og foruden

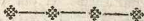
dem

dem intet andet, i det mindste med Visshed, at de ere nyttige og gode Borgere i Verden, siden de forskaffe os Tidsfordriv, og have befriet os fra Fornuftens tunge Nag, ophviende os til Rang af Oyer, Saar og Sviin.

Enhver Læser vil jeg til Slutning have ombedet at troe, at jeg holder Frietænkerne for de fornuftigste og viffeste Mænd.

X.

Christendommen.

(skreven 1764.)

Intet burde være lettere, og intet er dog vanskeligere end Christendommen. Lettere, naar betænkes de mange Opmuntringer og bevægende Aarsager, som vi have til den, den Sødhed og Fordeel, som findes ved den; vanskeligere, naar betragtes, hvor saare saa, naagtet alt dette, opføre sig saaledes, at de værdeligen kunne bære det ædle Christne Navn.

For ret at vise det første maa jeg beskrive, hvad Christendommen er, affkildre den sande Christen. Christendommen søger, saa vidt det er mueligt, at bringe Fornuften til det Lys, Villien til den Reenhed, som de havde i Paradiis, da Mennesket var i Uskyldigheds Standen. Den byder derfor intet, som er imod Fornuften, intet, som jo er grundet paa Menneskets Natur, og dets virkelige Fordeel, intet, som strider

strider imod den ulykkelige Grund: Den naturlige Religion. Den søger at bringe Mennesket til sin forlorne Værdighed igien. Den viser, at Mennesket ei kan erlange den i nærværende Tilstand, da Fornusten er formørket, Villien ureen, med mindre han underkastes oven fra af Aandernes Fader. Den overtlyder, at Fornust og Villie ere saa fordærvede, at Mennesket, uagtet al denne Hielp, ei kan paa denne Klod: opnaae det tabte Klenodie, men falder ofte, udretter det Gode i megen Skrøbelighed, og finder en jevnlig Strid hos sig selv, saa at han snart loffes af Dyden til den ene Side, snart drages af Udyden til den anden. Den lærer, at Gud selv steg derfor ned fra Himlen, og paatog sig menneskelig Natur, og forligte Verden med sig ved sig selv, ved at underkaste sig alle Menneskenes Skrøbeligheder, Synden undtagen, ved at lide, ved at døe, saa at hans Dyder erstatte den Mangel, som findes i vore Dyder, hans Straf opfylder den Straf, som vi ellers skulde have baaret, dog saaledes at vore Dyders Mangel ei kommer af Ondskab, Gienstridighed, i hvilket Fald vi selv maa bære Straffen, og Christi Forsoning nytter os intet; men blot af Usuldkommenhed og Skrøbelighed, da Naade skal gaae for Retten.

Fra den Tid af Christus vandrede iblandt os Mennesker, er igien Veien bleven aabnet fra Jorden til Himlen, fra den Tid af, tør usle Jordklimpe frembære Bønner for Gudernes Gud, fra den Tid af,
trænge

trænge Maddikers Sukke igiennem Skyerne for Naade: Thronen, fra den Tid af underståne Orme sig at kalde Gud deres Broder, fra den Tid af, er Udsødeligheden bleven en Glæde; Udsødeligheden tilforn en Byrde, tilforn en Straf; tusinde Billioner af Aar, utallige mange tusinde, tusinde Trillioner; endda neppe begyndt, ingen Ende paa Plager, forhadte Udsødelighed dse, tref mig du forfærdelige Gud med din Lynild, gjør Udsødeligheden til intet, lad den Tid komme tilbage, da jeg ei tænkte, eller i det mindste gjør Billioner til Aar, til Dage, til Dieblif; saaledes vilde Mennesket have bedet i sin fortviølede Tilstand; men nu o Naade! o Salighed! lad Millioner Aar fremskride, Trillioner uden Tal, lad Dieblif blive til Billioner, forgieves Bøn, Glæde forkorter Tiden, om Tid haver Sted i Evighed, saaledes beder og kan nu bede den salige Udsødelige, det stinnende Støv, den herliggiørde Aske; ubegribelige Gud! Asken sidder nær Thronen, Asken foreenes med, giennemtrænges af Guddommen!

Hvo haver forjaget Lasterne, Døden, Straffen, hvo haver overvundet Menneskefienden, den gamle Morder, den mægtige Leviathan, hvo haver fordrevet Mørket og frembragt Lyset? Kristus, Gud og Mand! Den Høieste og den Nedrigste, den Udsødelige og den Dødelige, Herre og Slave, altsammen paa eengang; o Hemmelighed! over Fornuften, dog ei imod den: Aabenbaret Religion maa have Hemmeligheder, et vist Mærke paa dens Sandhed; den svageste Fornuft kan,

naar

naar den sættes paa Spor, begribe, at Gud er til: Englers Forstand fatter ei Guds Natur, Væsen og Egenskaber. Forsængelige Fornuft, som vil bevise og gjøre Mystrier fattelige, Tre-Eenheden Manddoms: Annammelsen; Daarlighed! Den Endelige vil maale det Uendelige, den indskrænkede det uindskrænkede; Ingen kan begribe Gud, uden Gud selv; Engler, Cherubin Skolve, naar de tænke paa hans Væsen, de tilbede ham i Taushed og Stilhed, fulde af hellig Frygt.

Fornuft, beviiis Bibelens Sandhed, Guddoms melighed, det kan du, dertil haver du Frihed, og troe siden, naar Gud haver talet. Du vil være for: maafelig, om du troer mindre, end Gud byder; over: troiff, om du troer mere. Lad Guds Ord være den Regel og Rettefnoer, hvorefter du indretter dine Tan: ker, og lad disse Tanker vise sig udvortes i Levnet. Hvilken Trøst, at den, du tilbeder, er Menneffe som du, at din Broder frembærer dine Bønner for Gud! Dine Bønner! Nu kan de være fulde af Tillid, nu er Døffet borttaget, som før hang mellem Himlen og Jorden, nu begaaer din Indbildningskraft ei Synd, om den forestiller sig Gud under menneskelig Skabning, nu kan vi fæste vore Dine paa en vis Punkt; tilforn var lutter Mørkhed. Menneffe, vær derfor ivrig, uaf: ladelig i Bønnen; alt hvad du seer, føler og nyder, minder dig om at frembære Gud Tak; alt, hvad som er om dig, kan forarsage din Undergang, og minder dig

dig derved at raabe til Gud om Hielp; alt hvad som
 er i Verden, det Store med det Smaa, viser dig
 Guds Storhed og Magt, og minder dig derved om at
 yde ham Priis. Ingen elsker en anden uden at føle,
 at han gierne vil være i dens Selskab, at Sorg beknyt-
 ter hans Hierte, naar han længe maa være skilt fra hans
 Omgang. Føler du og det samme i Henseende til
 Gud? Bønnen er den eeneste Maade, paa hvilken du
 kan holde Samqvem med Gud. Engenes kostelige
 Farver, Blomsternes Lugt, Stjernernes Mangfoldig-
 hed, Solens Lys, Fuglenes Qviddren bevæge de dig
 til at ofre Skaberens Priis? Takker du Skaberens for
 dine Følelser, dine Fornemmelser, dine Tanker, din
 Sundhed, din Styrke? Nu anfalder Sygdom dig,
 nu trues de Dele, hvoraf dit Legeme er sammensat,
 at rives fra hinanden, nu tumles du om paa Havets
 brusende Bølger, nu fortærer Ilden din Naboes Huus,
 nu frafalder din falske Ven dig, nu efterstræbes du af
 din hemmelige Fiende; du frelles: Maaskee du takker
 Løgen, Løgedømmene, Naturen, et intet betydende Navn,
 Skibet, Styrmanden, Sprøyten, dit egen Forstand og
 Vid, Lykken, en Ting, som ikke er til; du Daare!
 hvo haver dannet alt dette, hvo haver indsat Midler?
 Den, hvis Haand skaber og styrer alle Ting. Tak
 ham, ophøi ham, ær ham, og brug med Forstand
 de Midler, som han haver givet. Du elsker Gud:
 men du vil gierne være langt fra ham, du vil ei tale med
 ham, du skielver, naar hans Navn nævnes, du tænker
 slet intet paa ham. Din Kierefte vilde ansee sliq El-

ffov for Gud; du bør i det mindste elske Gud med
 samme Attraae som hende, du er forbundet til at stræbe
 derefter. Vel sandt, Temperamenterne ere adskillige:
 En kan elske sin Kiereste ligesaa oprigtig, som en an-
 den, men ei med den Iver, den Ild, den Geist, den
 Flamme; dog uden al Lue er aldrig nogen Kierlighed.
 Temperamentet kan forarsage, at den er noget svag,
 at den undertiden slagrer og er nær ved at døe ud; men
 saalænge Elskov er i Hjertet, hører den dog aldrig. Er
 derfor al Attraae, al Tillid til, al Pengsel efter Gud
 uddæet hos dig, saa vær enten vis paa, at du enten
 aldrig haver elsket ham, eller og afslædet at elske ham.
 Men det er din Pligt at elske ham; Kierlighed til
 Gud er Grunden til alt; den gjør os Christne i Ti-
 den, salige i Evigheden. Det er altsaa og din egen
 Fordeel at elske Gud. Anraab ham derfor alvorlig
 om Kraft, og vær vis paa, at Guds Mand skal oppuste
 Andagtsens Ild i din Siel. Aldrig endnu har nogen
 forgievet raabet til Gud om Hielp, naar han kun har
 bedet med Alvor. Er dit Temperament heftigt, bræn-
 dende, savner du din jordiske Ven med Iver og Elæde,
 og derhos enten aldeles ikke beder til Gud, og er hange
 for ham, eller og tilbeder ham heel lunken, saa vær
 vis paa, at du ei elsker Gud. Men elsker du Gud,
 saa falder alt andet af sig selv: Du er da medliden,
 godgjørende, sagtmodig, ventig, forligelig, ydmyg,
 trofast, kyndig, erbar; kortelig alle Dyder, virkelige
 Dyder voves da af dig. Thi om Mennesket end stund-
 dom beder til Gud, og derved endog finder en Slags

Andagt, en Fryghed, en Oploftelse i Sielen, om han end troer alle Religionens Artikler, om han end ofte gaaer i Kirke, og derhos er enten ukjndt, uretsfærdig, gierrig, umaadelig, vredagtig, saa maa han være forsikret paa, at al denne Andagt kun kommer af Temperamentet, og aldeles ei af den sande Kierlighed til Gud. Menneſket bør derfor nøie hver Aften prøve sig selv, sit Levnet, og overveie, som endog en Hedning, Pythagoras, siger: Hvad haver du i Dag gjort, som du ei burde gjøre, hvad haver du forglemt at gjøre, som du burde have gjort? Har han da begaaet nogen forsættelig Udyd, saa vidner hans Samvittighed imod ham, at han er ingen Christen, og at han enten aldrig har staaet i Guds Naade, eller og er faldet ud af den; da bør han strax bede Gud om Forladelse, sætte sig for at ændre sit Levnet, og ogsaa virkelig ændre det. Ligeledes skulde han øve nogle tilsynvarende Dyder, og derover indbilde sig at være en Christen, saa bør han prøve sig selv, om han og jevnlig beder til Gud, om han ofte tænker paa ham, om han takker, lover, tilbeder ham; beviser han sin Næste godt, saa prøve han sig selv, om det skeer af Kierlighed til Gud og Næsten, eller allene af en Kienſkab, at han ei kan taale at høre Skrig og Klage, af Begierlighed efter Nøes og Vre; kommer hans Godgjørenhed og Medlidenshed af det sidste, da buer den ikke, da er den ei christelig, og da skal han, om han nøie vil udforske sit Hjerte, finde, at han er tilbøielig til andre Vaster, gemeenlig Bøllyst

og Ukyndighed, hvis Udøvelse aldeles ei kan bestaae med Christendommen. Hans Dyder flyde da allene af Temperamentet, ligesaavel som hans Laster. Ere hans Kyndighed, Naadelighed byggede paa samme Grund, da skal han fast altid finde, at han derhos er streng, trættefier, gierrig, vredagtig, og hvis der er det, er ingent Christen; thi den hele Christendom bestaaer i Døvelse; Sjælen, som er gestieftig, og antændt af Kierligheds Lue, igiennemtrænget og oplyst af Guddommen, viser sit himmelske Sindelag i alle sine Sierninger, og meddeler andre af samme Flamme, som den brænder af. Christendommen er ei nogen Snak, noget Hiernespind, men den er lutter Sandhed og Kraft.

Saaledes er Christendommen beskaffen; hvorledes er da den Christne? Mægtige Mand! Du som svæver over Seraphim, du blindgiørende Lys, du som findes allevegne, og dog ei findes af nogen, styrk min stammende Tunge, opliv min matte Geist, og giv Menneskets Stemme al den Kraft, som den her formaer at imodtage, paa det at jeg nogenlunde maa skildre og trække de farvende Streger, som afbilde og adskille Menneskevennen, den sande Helt, den dit Billede, den indkiødede udødelige Mand, det udødelige, aandelige Kiød, den for hvis Skyld Gud selv, den anden Person i Guddommen, nedsteg fra sin Herlighed til Nedrighed, fortelig den retskafne Christen.

Gud tog Støvet, utallige tusinde Monader (at jeg skal tale med Leibniz) rørte ved en Monas, sat paa sit bekvemme Sted, og gav den Bevægelse og Forstillings-Kraft; af mange Monader dannede han Mennesket, udrustet med fri Villie til at udvælge og forskyde det Onde og Gode efter eget Behag, med Forstand til at skille imellem det, og med Følelse for at elske, hestigen at elske, og affkye det Onde. En ond, men mægtig Mand, en kløgtig, men lastefuld, besmittet med Avind, fordunklede Menneskets Forstand, fordærvede dets Villie, og misbrugte dets Følelser; siden avlede først Mennesket Væsener, sig lige i Usfuldkommenhed; nogle Dieblik før frembragte, havde de derimod været Gud lige. Strid finde alle siden den Tid hos sig; nu vil Mennesket svinge sig op til Himlen, søge det fortabte, og træde Jorden med Fødder; nu atter blindes hans Forstand af Verdens flimmende Guld, saa hans Die ei formaaer at see mod Himlens Klarhed; nu bøies hans Villie af Verdens tindrende Flitter; nu drages hans Følelser af Verdens listige Lyster.

Lykkelige Christen! som erkliender denne Strid, som tragter efter den forlorne Herlighed, som derved ydmyges og kaster sig i Jesu Arme: Der finder han Hvile og Lise. Han er derfor altid rolig, fornøiet, hans Hjerte svømmer i Glædens Hav. Hvorfor? Han bær Himlen i det, hans Legem vandrer paa Jorden, hans Siel i Himlen; midt i Sorg, i Venners Tab, i Rigdoms Forliss, under sine Forældres, sin

Hustrues, sine Børns Død, ja midt i egen Smerte, i Døden selv er han frimodig, thi han sætter den sande Vriis paa alle Ting; Sorgen forgaaer, men Glæden varer evig ved; sine Venner, sine Forældre, sine Børn, sin Hustru, hans kjereste Eiendeelse, er han vis paa at savne igien i Himlen; de ere ei døde, han har ei tabt dem, men de ere reiste hen til et andet Land, hvor Vinden inden søie Tid og driver hans Skib i Havnen; Rigdomme ere uviste, deres Natur er at de maae omskiftes; i Himlen allene findes bestandig Rigdom: Men Smerte? Ja han føler den; han anseer den som Guds Vriis for Menneskets almindelige Synder, for hans egne særdeles Synder; han anseer den for et Middel i Guds Haand til at overbevise ham om Verdens forgiengelige Lyster, om Evighedens Nærme; han anseer den, som uforgiengelig foreenet med hans Natur, som den Bei, den Port, igiennem hvilken han skal indgaae til Herligheden: Nu Døden; ja den er kun en Omskiftning for ham; hver Aften afdrager han sig sine Klæder; engang skal han afdrage sig Røddet, og overgive det til en lang Søn; Røddet skal sove, medens Sielen vaager og glædes; Røddet skal opstaae, foreenes med Sielen, og begge nyde evig Salighed; Jesu Esterfølger skrækkes ei for Døden, tvertimod overvinder den Gysen, som Naturen føler mod dens Komme, ved det faste Haab af en salig Ubdødelighed, ja derfor glædes endog, naar den nærmer sig, og anseer den for Guddommens største Velgierning imod Menneskeslægten.

Den Christne lever, som han tænkte at erhverve Saligheden ved Levnets Nødsfærdighed; den Christne tænker og beder til Gud, som overbevist om, at al Levnets Nødsfærdighed er intet, og Troen til Christus alt. Han forbinder begge Deele sammen, Levnets Hellighed, og Ydmyghed og Troe. Han veed, at Dyder ei ere Dyder, ei christelige Dyder, naar Døbte tænke ved deres egen Kraft at udrette det Gode, naar de indbilde sig af egen Styrke at opfylde Loven; men han veed og, at Troen er et blot Navn, et forsængeligt Munds Veir, naar forsættelige Synder bedrives, naar Skrøbeligheds og Arve-Synder ei dagligen afbedes.

Den Christne, den sande Christen lader derfor aldrig nogen Dag gaae forbi, at han jo ydmyger sig for den vældige, majestatiske Gud, beder til ham, priser ham og tænker paa ham. Derved opfylder en guddelig Bane hans Siel, saa at han intet foretager sig uden at erindre Gud. Ingen Dag forsvinder, uden han har merket den ved en god Gierning: nu har han røffet den Fattige Haanden, nu har han opfyldt Embeds-Pligt, nu har han trøstet den Bedrøvede, nu har han stiftet Fred imellem Uvenner, nu har han dampet en høs sig opstigende Bredde, nu har han været Anledning til, at en Synder har begyndt at slaae i sig selv, og at forlade sine Betes Ondskab.

Lyksalige Christen! du er altid rolig, fordi du har Fred med dig selv, fordi du tragter ei efter noget,

men modtager Tingene, ligesom deres Følge og Kiede frembringer dem, fordi du er fornsiet i Armod, da du veed, at den tilsendes dig af din Gud til dit Beste; fordi du er varsom i Rigdom, overbevist om, at Gud haver sat dig til Huusholder over den, for at uddeele deraf til Nødtrængende; lyksalige Christen! du elstes, fordi du gjør alle godt, fordi du elsker alle, fordi du altid er sagtmødig og venlig, og skulde nogen hade, forfølge dig, da væbner du dig med Taalmodighed og Tillid til Gud, og bringer derved ofte din Fiende til at beundre, at elske dig; lyksalige Christen! du er fri for mange Smerter, mange Plager, mange Bekymringer, mange Uroeligheder, som Verdens Børn bebyrdes med, fordi du ei ledes af de Sinds Bevægelser, Brede, Had, Misundelse, Hevngierrighed, Vergierrighed, Pengegierrighed, Stoltthed, Utugt, Umaadelighed, som lede de Lastefulde; affhyelige Sinds Bevægelser, der strax føre Uroe med sig, og tilsidst Smerte og Ulyksalighed; lyksalige Christen! du forfølger ingen, du hader ingen, du misunder ingen, du foragter ingen, og just derved besidder du Fordele, som ingen kan røve fra dig, hvorimod Verdens Guld veier som intet, Fred, Roelighed, Sinds Lighed, Lyksalighed.

Give Gud! at Verden kendte din Lyksalighed her paa Jorden; om den da ei vilde troe din tilkommende i Himlen, saa maatte den dog søge at træde i dine Spoor, for at nyde din nærværende, og derved uformet komme i Bane med det Gode, og tilsidst ogsaa

ogsaa blive overbeviist om den forventende Belønning, Udødeligheden, Saligheden, Ewigheden.

Saa lykkelig, saa lyksalig er den Christne; hans Lyksalighed er tydelig: Sandheden deraf skinner alle i Dinene; og dog er de Christnes Antal saa lidet, dog løbe saa saa paa Christendommens Bane. Hvi saa saa? Ak! denne Undersøgning er vanskelig og sørgelig. Christendommen er sød, behagelig, fører sin Belønning med sig her i Verden, og lover end større i den anden; Vantro, Ugudelighed, er bitter, ubehagelig, fører, blant nogle saa Fornøielse, mange Smertes med sig i denne Verden, og trues med end større i den anden; og dog ere de Vantro, Ugudelige saa mange; de Christne saa saa. Hvo kan finde Nede i dette Mørke; 'allerhelst Mennesket af Naturen affkyer Smerte, og attraaer Fornøielse, Glæde.

Sagen er denne: Christendommen er i Begyndelsen vanskelig og forrigfuld; jo længer man vandrer paa Christendommens Vej, jo meer forsvinde Vanskelighed og Sorg, og give Lethed og Glæde Rum: Tvertimod har det sig med Verden; dens Løb er i Forstningen let og listig, dens Vej bestrodt med Roser, men efterhaanden forsvinde Roserne, og Tornene blive allene tilbage. Vist nok er det, at Christendommen vilde altid være let, om nogen var saa lykkelig fra Ungdommen af at nyde en god, en gudelig Opdragelse, at see prisværdige Exempler i Huset om sig, at være

i en troefast Mentors Selvskab, naar Alderen føre
 Passionerne med sig, og dernæst tidligen at blive gift,
 en Sag som er saa vanskelig, naar Bønder og de
 nedrigste Stænder af Almueen, og de allerøverste af
 Herrerne undtages, i vore fordærvede og ilde indret-
 tede Stater, en Sag, som dog derhos er saa billig,
 saasom den avles af en retmæssig, af en nødvendig,
 af en nyttig Passion, indplantet af Gud selv, og lige-
 saa fornøden som Mad og Drikke. Paa sliq Maade
 kunde Christendommen blive en Bane hos saadant Men-
 neske, saa at han stedse siden, næst Guds Bistand,
 kunde ei andet end være dybig, gudsfrygtig, og und-
 gaae at fortrylles af Verdens døvende Lyster. Men
 om end nogen nød alle disse Fordeele, og ei den sidste,
 saa vilde han dog, helst om han var af et syrig Tem-
 perament, staae Fare for at glide ud af Dydens Bei-
 sandt nok, han kunde maaffee lettere end en anden
 komme igien paa den, dog er det farligt nogensinde at
 vige fra Dyden, og altid lettere at bevare end igien at
 erlange den. Men nu er det saa langt fra, at alle
 disse Fordele falde i manges Lod, at toertimod man
 neppe kan opvise een saadan iblant ti Tusende, og de
 fleste derimod savne en eller anden af disse Fordele, ja
 mange alle. Naar nu et Menneffe enten aldeles ei
 veed sine Pligter, eller og anseer dem med Afsky, og
 i det høieste holder for, at den hele Religion bestaaer i
 at gaae til Kirke, til Skrifte, til Alters, og det endda
 med Modbydelighed, og i begge Tilfælde lever et ondt
 og lidetligt Livet, hvad Under da, at Gudsfrugt fal-
 der

der ham tung, at Dyden er en Spot for ham, at han anseer dem for ulykkelige, der elske Gud og Dyden. Vel føler han ofte sin egen Ulykke, thi Smerte, Sinds Uroe lærer ham at kiende den; men han kan dog ei begribe, at der er andre Fornøielser til end de Lyster, som han nyder: Han slutter derfor, at de Gudfrygtige, som holde sig fra dem, have ingen Fornøielser, og dog samme Bekymringer som han, thi han vil aldeles ei tilstaae, at hans Uroe skyder af hans Lyster; og som han nødes at tilstaae, at de legemlige Smertes ere Døttre af Lysterne, saa anseer han dem enten som blotte naturlige og nødvendige Følger, men aldeles ei som Baand lagde af Gud paa Lysterne, eller og mener han, at man for at annamme det Gode, maae og tage imod det Onde. Han overlader sig derfor frit efter sin Tilbøielighed til Forsængelighed, Stolthed, Belsyst, Penge, Ære, Hevn. Er han nu kommet i Vane med at synde, saa søger han enten tilsidst at overtale sig til at troe, at der er ingen Gud til, at Ubdelighed, Siel, Dyd ere blotte Navne, eller og anseer han Gud for sin Fiende, for en Tyran, der vil straffe de Lyster, som han selv har givet ham, og har, efter hans Tanke, sat ham i saadanne Omstændigheder, at han nødvendig maatte overtræde hans Bud.

I sliq Tilstand, hvor kan da ventes Sinds Forbedring, Omvendelse. Let at begribe, hvi saa mange ere Ugudelige, hvi saa mange fremture i deres Ugudelighed til det Sidste, eller og da bortdøe i For-

tois.

tvivlelse, i Selv-Bedrag; thi mange stifte sig ogsaa selv en Religion, foreenende deres Lyster, og den udvortes Gudstieneste, og bildende sig ind, at Gud seer igiennem Fingre med de første, naar kun den sidste iagttages. De sove ind med Himlen i Tanker, og opvaagne i Helvede.

* * * * *

Nu, almægtige Mand! du som svæver over Himlene, du som Himlenes Himle ei kan begribe, du tre-
eenige Gud, Fader, Søn og Hellig Mand! vær os naadig for din Søns Skyld, vor Herre og Frelser Jesus Christus, sand Gud og sand Menneſke! lad vor Troe til ham og dig aldrig forrykkes, om end Verdens Lyster lokke os, om end vort eget Riad vil bedrage os, om end falskeligen sig saa kaldende og selv indbildte Philosopher vilde foragte os, spotte os, ingen Under! siden de spotte dig, om end med Magt udrustede vilde give os onde Exempler, og prædike en længe-igiendreven ugudelig Lærdom; ja, giv os Kraft til at imodstaar alle disse Fristelser, at være ubevægelige i Troen til dig, bestandige i et helligt Levnet, og lad os elſke dem, som hade os, bede for dem, som forfølge os, sætte Pris paa de gode Egenskaber, som du selv haver givet vor og dit Navns Forhaanere, ønske, at disse Naturrens, eller rettere, dine Gaver ei siden maae blive dem til desto større Straf; lad os inderlig længes efter at samles med vore Fiender, vore Forhaanere, vore

De-

Bespottere, vore Forsølgere i din og de Saliges Him-
 mel, paa det at ingen maatte vorde fortabt, men alle
 blive evindelig lykkelige; styrk os, at vi maae opføre os
 saaledes, at disse Christendommens Fiender midt i
 Christendommen maae tilsidst indsee og erfare, at din
 Kundskab er nyttig til alle Ting, og at den beste Chri-
 sten er og den beste Undersaat, den beste Borger, den
 eeneste og sande Helt, paa det at din Godhed kan er-
 fiendes, dit Navn æres, din Ære udbredes, din Magt
 forherliges, og vor Broder, vor sødeste Jesus, blive i
 os, at vi kan blive i Ham. Amen!

T a r v e l i g h e d.

(Skrevet 1771.)

Philodant Anmerkning er vel i sig selv rigtig, at vort Folk er af Naturen mere hengivent til Tarvelighed og Sparfommelighed, end til Bøllyst og Overdaadighed. Den tykke og taagaglige Luft, som vi bœe i, gjør os vel og i Almindelighed jævne, roelige og frie for stærke Passioner, og derved tilbøielige til en vis Maadelighed i alle Ting. Den pure og reene Luft i Norge seer man derfor tværtimod, at gjøre dens Indvaanere mere hurtige, opvakte, men derhos mere sølende sig selv, og følgelig mere tilbøielige til stærke Passioner, til hvad der kan gjøre Opsigt, og til Udgifter. Dog hindre begge Landes naturlige og borgerlige Ufrugtbarhed, i Forhold mod andre Lande, dem endda mere fra Yppighed, og dæmper den hos de Norske. Med alt dette maae man tilstaae, at Yppigheden haver dog paa nogle Aar gjort stor Fremgang her

her i Hovedstaden. Hvad Under! den fandt Bisald,
 den blev understøttet og opfyldt ved indbildt Rigdom,
 bygget paa en Paplirs Grund, den æredes ved at være
 fransk; og da den steds for en Tid geleides af gode
 Dage, Magelighed, Fornøielse, Besslyst, saa syntes
 den behagelig. Men den avler tvende onde Ting af
 sig; først forarmer den Landet, naar den fører meer
 ind, end ud, og dernæst fordærver den Sæderne, og
 Sæderne fordærvede, alting fordærvet; dog herom vil
 jeg nu ikke handle, da jeg allerede haver gjort det i
 det første Stykke af nærværende Seculi Character.
 Men dette maae jeg sige, at Vanskeligheden at komme
 til de gamle Sæder igien, og at udjage Yppighed,
 naar den især bliver skadelig for Staten, ved at for-
 arme den, er just ikke en af de mindste Ulykker og Føl-
 ger af Sædernes Fordærvelse. Thi ved mindste Ind-
 frænkelse af den saa kaldte gode Levemaade skrives og
 klynkes af alle, endog af dem, som meest prædike
 imod Yppighed, og som dog oftest øve den meest.
 Men hvad er Yppighed? Denne saa tvetydige og saa
 ofte omvistede Sag. At jeg nu skal sætte til Side
 den, som alene fordærver Sæderne, som ved stæ-
 Huusholdning ødelægger private Folks Tilstand, saa er
 det uden Tvivl en offentlig Yppighed, hvorved Landet
 forarmes, hvorved flere Bahre føres ind end ud.
 Den maa, den bør standses, helst naar man er ved
 Bredden af sin Undergang, saaledes som vi ere. I
 Lande der ere Rige og Handlende nok, er det ei Yp-
 pighed, som er Yppighed hos os. Der kan man længe
 nok

nok tale om Yppigheds gode Virkninger, høfligt og artigt
 Væsen, smukke Kunster, Bequemmelighed ic. Men
 hos os handles derom, ei om vi skulle være et artigt,
 et elskværdigt, et nydeligt, et parisisk Folk, men om
 vi skulle være et Folk, om det Danske og Norske Navn
 ei reent skal udsettes. Foruden den utallige Mængde
 af undværlige Ting, som indføres aarligen til os,
 hvorom man ikkun haver nødig at læse Capitaine Lützens
 ypperlige oeconomiske Tanker, saa betænke man, hvor
 megen Skat vi aarligen maa give til Fremmede, jeg
 mener Renterne af den Landet trykkende Gield. Og
 dog haver man kunnet overtale sig til, at begynde med
 at betale den indenlandske Gield, og at lade den uden-
 landske staae, under Paaskud af den urigtige Grund,
 at tvinge Bøxel-Lagien, som dog er mere end høi nok,
 og som evig vil blive det, saa længe vi ere i Under-
 Ballance med Fremmede. Hvad er nu ved dette at
 gjøre? Intet uden den strengeste, saavel offentlige,
 som private Tærværlighed kan redde os. Men hvorledes
 skal denne igien indføres iblandt os tilligemed Rig-
 dom og Velstand, og de flygtige Sæder kaldes tilbage.
 Det skal skee ved Hoffets Exempel, ved at igienkalde
 Tilladelse at bære Guld og Sølv, ved at indskrænke
 de andre kostbare Dragters Brug, ved at fastsætte
 Netterne i Giestebuder, ved reent at forbyde visse Tings
 Indførsel, som Knipsinger, Kammerdug, lugtende
 Bænde, ved at indskrænke andres, som Viin, Kaffee,
 ved at affkaffe de alt for mange unyttige Statsheste,
 ved ei at lade noget indføres udenlands fra, som allerede
 gøres

gjøres her i Landet, ved at opmuntre vore egne Fabrikker, Bergværker, Fiskeerier, og fornemmelig Agerdyrkning, ved at sætte Belønninger for Kornets Udafsørsel, om det er mueligt, ved at standse den, naar Kornet kommer her i Landet til en vis Priis, omtrent korten Mark for en Tønde Rug, ti Mark for en Tønde Byg, sex Mark for Havre, ved lempeligen at forbedre Bondens Vilkaar, ved at lade Norge faae sin egen Mynde igien, og derved spare de Penge, som aarligen for Sølvets Nedbringelse ydes til Sverrige, og flere derved følgende unyttige Bekostninger, ved lempeligen at formindste og tilsidst affasse de skadelige een Rigsdalers Bancoedler, ved at give Island og Finmarken efterhaanden frie Handel, ved at nedsætte den i visse Poster alt for opskrueede Told og Consuattion, ved at være sparsom udi Characterers Uddelelse, ved at udrydde Brændevinets Brug, om det er mueligt, og ei ansee den for en Kilde til Kongens Indkomster, ved nøie at see til, at Forordninger blive holdte, ved at affkiere alle virkelige unyttige og overflødige Udgifter, ved ei at spare og tage med den eene Haand, og at udgive med den anden, ved at opmuntre Handelen imellem Rigerne og Provindserne indbyrdes, og befordre Fragthandelen, og den Handel, hvorved der føres ud, ved nøie at beregne Landets Tab og Binding, et alene efter Toldbøgerne, men og efter Bexel-Lagten og efter Giældens Renter, ved at indføre en god og bestandig Mynte-Fod, ved at opmuntre Tegteffaber. Bliver det da ei mueligt, med alt dette at holde Val-

lance, og aarligen at afbetale noget paa den udenlandske Gield, saa er det ude med vort fiere Danmark, enten maae det da reent forarines, eller og maae det reent miste sin Credit. Men Sygdommen er vel ei saa fortvivlet; et Rige haver jo altid mange Udveie og Hielpemidler tilbage, naar man ikkun retteligen kiender og vil bruge dem. Jeg er vis paa, at naar endeel af de her foreslagne Midler sættes strax i Værk, og stivt holdes over, fornemmeligen de, som sigte til at forringe Indførselen, saa bliver Riget i Stand til, aarligen at afbetale noget paa sin Gield, og naar de andre Midler efterhaanden bringes til Fuldkommenhed, fornemmeligen de som sigte til at formere Udførselen, saa vil Gielden snarere blive afbetalt, end man troer, og vort fiere Fædreland være inden dette Seculæ Udgang riigt, mægtigt, lykkeligt, og misundet af sine Naboer. Men herved maae vel iagttages, at man ei alene seer paa at formindske Kongens Udgifter, hvilket dog ogsaa kan have sin Nytte, men at man betragter det hele Lands Indtægt og Udgift; thi ved nok saa meget at indskrænke de første, kunde dog det ganske Land tilfødest blive forarmet, dersom man ei iagttog at opnaantre og udvide Udførselen og at indskrænke Indførselen. For Resten er intet vissere, end naar Høfferne blive tarvelige, saa følge Landene snart efter, og saa formindskes derved Indførselen. Hvad den indenlandske Gield angaaer, da kan det være lige meget, om den end aldrig blev betalt, thi det er at tage fra den een Haand og legge i den anden, da Kongen og Staten ere eet.

Naar

Naar den sidste er riig, da er Kongen ogsaa altid riig. Mogol skal engang have havt nogle hundrede Millioner i sit Skatkammer; hans Undersaatter derimod havde intet. Men Mogol altsaa var virkelig riig. Det viiste sig, da tredsindstyve tusinde Perser holdte ham og hans Hær, bestaaende af fire hundrede tusinde Mand, indsluttede i deres Leir. Ingen vilde sigte for ham, og han og alle hans Rigdomme fulde i Schach Nadirs Hænder. Men det sidste og største Middel, for at føre gode Sæder igien ind hos os, og tilligemed Farvelighed, er at vise saavel i Ord som Gierninger, en stor og sand Verbødighed for Religionen. Og da, som jeg forhen haver sagt, det er kun Hovedstaden, der fornemmeligen er fordærvet, hvorvel de andre Stæder og Egne ogsaa ere efter deres Maade noget fordærvede, hvilket dog letteligen vil ændres ved Hovedstadens Exempel, saa haver man største Narsag til at haabe, at Tingene kunne snart igien komme paa en god Fod. Men for alle Ting maae herved iagttages, at den eengang lagte Plan med Bestandighed følges, at visse Regler legges efter næieste Overveining til Grund for de følgende Tider, med deres hosfæiede Beviser og Narsager; thi ellers er det endog bedre at følge en maadelig Plan, end ideligen at omskifte med gode. Man kunde maaskee alene efter Forordningerne skrive en Historie om de adskillige Planer, som ere blevne fulgte ei alene i hver Konges Regjering, men endog ved hver ansæelig Ministers Forandring; og skulde man da finde, at man alt for ofte haver uden gyldig

Uarsag viget fra ældre Grundregler, helst de som stode ved Magt under den store Kong Friderich den Fierde, og som man for en stor Deel vel bliver nød til, igien at optage. Hvad om man i de halvtredstindstyve Aar, som ere forløbne siden Freden, havde bestandigen fulgt de af ham lagde Planer, og rettet, forøget og forbedret efter Omstændighederne noget paa dem, i hvilken blomstrende Tilstand vilde da vort Danmark og Norge befinde sig. Og denne samme lykkelige Tid kunne vi nu erhverve for vore Børn, dersom vi alvorligen legge Haand paa Plougen. Ved at troe intet at kunne gjøre, bliver intet gjort. Mod og Forstand overvinde alle Vanskeligheder, og gjøre det umuelige mueligt.

II.

Fortællinger.

Второй лист

I. Den forløbte Philosophus
eller
Galli og Lycoris Elskov,
deelt i 36 Bøger.

(Fremen 1749.)

1870

1870

1870

1870

I. B o g.

Verden havde allerede i nogen Tid begyndt at høste Frugten af en ønskelig Fred, som Keiser Augustus havde erhvervet den ved sine seierlige Vaaben og fornuftige Regimente. Man saae Videnskaberne paa nye reise deres Hoveder op af Støvet, og skinne endda langt herligere end tilforn. Handel og Vandel blomstrede allevegne. Fred, Eenighed, Samdrægtighed, Velstand havde i alle Stæder og Lande indfundet sig og fordrevet Krig, Ueenighed, Usamdrægtighed, Væstend. Den muntre Venus, den elskværdige Cupido, og de yndige Gratier begyndte paa nye, som sædvanligen, at antænde en langt behageligere Lue, end den Krigen tilforn antændte. Ingen kunde imodstaae deres dødelige Skud og Pile; de hemestrede sig alles Hjertens; fra Keiseren af, der beboede de høie Palladser, indtil Hyrden, der boer i Hytter.

Een eeneste imodstod deres Magt, og blev lige
 som Cato ubevægelig staaende, da den ganske øvrige
 Verdens Kreds var undertvungen. Denne Modstand
 ophidsede Venus til Vrede, som ellers aldrig pleier at
 føre andet end Lyst, Glæde og Venlighed med sig. Ja,
 hun blev herover saa forstærket, at hun endog agtede
 som intet alle de Hjertes, hun indtil den Dag havde
 erobret, saafremt hun ei skulde have den Lykke at erobre
 dette med. Forbittrelse lokkede hende derfor disse Ord
 af Munden: Hvad gavne mig alle mine Seiervindin-
 ger, naar een eeneste dog skal kunde røse sig af, at
 have gjort alle mine Anslag til Spot? Og hvad for een?
 Een i sin bedste Ungdoms Blomster, da aldrig nogen
 tilforn har kunnet imodstaae mine Anfald. Jeg maa
 forsøge, om jeg kan overvinde ham; een saadan Seier
 vil erhverve mig mere Ære, end alle de jeg hidindtil
 har erholdt: thi den vil koste Umag, Møie og Arbeide;
 hine har jeg derimod erlanget uden Kunst, saasom de
 vare ligesaa villige til at komme og blive mine Slaver,
 som jeg var villig til at undertvinge mig dem. Men
 jeg vil derhos vise den gode Philosophus, hvad det er
 at sætte sig op imod en Gudinde. Min Søn Cupido
 skal saaledes handle med ham, at han al sin Livs-Tid
 skal tænke paa mig. Som sagt, saa gjort. Cupido
 fik Befaling ved Leilighed at saare ham med en Guld-
 Piiil, at deraf i hans Hjerte kunde optændes en Elskovs
 Lue, og derimod med en Blye-Piiil at styde i det
 Bruentiammers Bryst, som han havde forelsket sig i, paa
 det hun maatte hade ham ligesaa meget, som han el-
 ste hende.

Men

Men nu er det Tid, at jeg viser, hvo den Person var, som saa modig satte sig imod Gudindens Magt, og derhos opregner hans Herkomst, Forældre og Fødsel. Thi jeg skriver ikke Vers, agter derfor ikke heller at følge Homeri Maade, eller i Prosa at gjøre et heroisk Poema, som nogle utidige Liebhabere af en vis navnkundig fransk Roman have villet paastage, var mueligt at gjøre, hvorved de tildeels have forringet de høie Tanker, man ellers har for dette ypperlige Skrift. Men at jeg ei med Undskyldninger og unyttig Tale skal opfylde et Bærk, som er opofret Venus, saa vil jeg strax uden videre Omsus begive mig til min Heltes Herkomst.

Paa den Tid, da Sulla førte de blodige Krige i Grækenland imod Mithridatis Overster, satte sig een af hans gamle Soldater, udmattet af Arbeide, Alderdom og idelig Krig, ned i det Landskab Thessalien, i den deilige Egn kaldet Tempe, som vandes af den Flod Peneus. Denne var min Heltes Oldefader. Hvad min Helt selv angaaer, da var han fød i det ulykkelige Aar, som Cæsar blev myrdet, og Hirtius og Pansa rare Borgemeister. Hans Fader eiede et temmelig stort Stykke Land, og hans Moder var af en adelig Thessalisk Stamme. Moderen mistede sit Liv, i det hun gav ham Livet, og fødte ham til denne Verden. Faderen besluttede derpaa aldrig mere at gifte sig efter en saa troe og elskværdig Egtefælles Død; men han henvendte alle sine Tanker til sin Søns Optugtelse, som derfor ogsaa blev saaledes opdraget, at ingen Borgemeisters

sters Søn i Rom kunde deri ønske sig det bedre. Han blev oplært baade i det Græske og Latinske Sprog, og læste de beste Skribenters i dem begge. Han forstod vel alle Poeter, særdeles Homerus, som han fast kunde uden ad; selv gjorde han ogsaa Vers, hvorved han ikke ubilligen fortiente Sted iblant de beste Græske Poeter. I Orationer vige de han snart ingen uden Demosthenes selv. Men hans største og fornemste Egenkab var en særdeles Rierlighed til Philosophien; dog var han ei af nogen vis Sect, men udvalgte af hver det bedste, endskjønt han ellers meest elskede Plato. Samme Gallus, thi saaledes var denne unge Persons Navn, havde dog med alle sine fortreffelige Egenkaber en Feil, som bestod deri, at han holdt for, at Elskov i Almindelighed, i hvordan den endog maatte være, stred imod Dyden, og at aldrig nogen kunde paa en gang elske og være dydig. Han skyede derfor al Fruentimmer-Selskab, og meente, at ved dem kom al Ulykke i Verden. Ligesaasnart han saae et Fruentimmer, slog han strax sine Dine ned til Jorden, ja undertiden endog gif iligen bort. Hans Fader, hvis Navn var Enejus Pompilius, bedrøvedes inderligen herover, saasom han gierne havde seet ham i sit levende Live giftet med en riig og fornem Slægt. Men Sønnen var aldeles ikke at bevæge hertil, saasom han betragtede Elskov, som en skadelig Gift og en Forhindring i Studeringer. Ja hans Iver gif saa vidt, at alle de Bøger, som ikke handlede om andet end Elskovs Sager, og som fulde i hans Hænder, maatte blive et Offer

Offer for Glden; Anacreon selv kunde ikke undgaae denne hans Hidsighed. Imod saadan en Fiende var det, at Venus besøgte sin Søn at skærpe sine Pile, og tvinge ham til at erkende hendes Magt. Ikke desto mindre tvivlede hun dog selv meget om Sagens lykkelige Udfald, hvorover hendes Glæde og var ubeskrivelig, da den faldt bedre ud, end hun havde haabet.

Den Stad Larissa laae ikke langt fra det Gods, Galli Fader opholdt sig paa. Denne Stad brammede med et Academic, hvor Lærdom længe havde haft som sin Bolig. Dithen beslattede Pompilius at sende sin Søn for at blive endda mere fuldkommen i alle Videnskaber, Konster og Regens Hverf. Han gav ham en forstandig Person ved Navn Publius Horatius, af Fødsel en Romer, med paa Veien, baade at han skulde holde ham med Selskab, og derhos give nære Ager paa alle hans Jdrætter og Gierninger. Udi Staden Larissa boede paa den Tid en rüg, formuende Mand af Navn Nearchus, som var Gallus nær beslægtet. Denne Mand havde tvende sinulle Døttre, hvoraf den eene heed Nearcha, og den anden Myro. Hans Hustrues Navn var Alecto. Derforuden havde han tvende andre Fruentimmer i Huset hos sig, af hans nærmeste Slægt, som vare Galli Mosters Døttre. Den ældstes Navn var Lycoris, og den yngste Megara. Man kunde aldrig finde større Forskiel end den, som var imellem disse Personer.

Mearchus var en smuk velstabt Mand, som havde et meget ærligt og aabent Ansigt, et frit og utvungen Bæsen, ikke ubehagelig i Selskab, fast altid ved et Sind, hverken for meget bedrøvet, ikke heller for meget lystig. Han lagde intet paa Hjertet, tænkte paa intet, men lod alting gaae af sig selv, som det best kunde. Var frimodig og tænkte paa ingen Fare, Sorg eller Ulykke, uden just i det den hængte ham over Hovedet; saa tabte han og alt Mod, saae fortvølet ud, og var færdig at hænges sig selv. Men Faren var ei saasnart over, førend han ikke mere huskede paa den, men levede ligesaa fuldt hen i Taaget, som han altid havde gjort. Naturen havde givet ham smukke Gaver, et hurtigt Hoved, og en aaben Hieme, men han forsmædede sig selv ganske, og gjorde sig ikke mindste Umage for at bruge de Gaver, som Naturen saa rigeligen havde meddeelt ham. Han havde intet lært, og skjøttede ikke om at lære noget. Han spillede gierne, og satte deri mange Penge til. Han aad og drak ogsaa med Fornøielse noget godt, naar han kunde faae det. Med alt dette havde han dog intet onde Hierte, og undte villigen alle andre de Fornøielser, som han selv nød.

Mlecto, hans Hustrue, svarede til sit Navn, thi hun var virkelig som een af Helvedes Furier, og man skulde hartad sværge paa, at hun var Søster til Erisiphone. Hun var omtrent fyrretvee Aar gammel, af middelmaandig Størrelse, ganske mager, bleg og runken.

ten. En idelig Hosten og Harken gav en tærende
 Sygdom tilkiende. Hun var ligesaa vederstyggelig ud-
 vortes som indvortes. En lang spids Næse, tørre
 indfaldne Kinder med dybe Huller i, kulsorte og saa
 Haar, Dienbryne saa rigelig forsynede med Haar,
 som Skoven med Løv om Vinteren, smukke lange, store
 og røde Øren, hule og røde Øine, der laae tvende Fing-
 rebred langt ind i Hovedet, store hangende blaae Læber,
 Tænder af Beegfarve, saa smukt i Orden satte, som en
 Flok sorte Faar, der løbe iblant hinanden, en liden
 artig Tunge, betaalet med grønne, gule og blaae Far-
 ver, zirede hendes fortrefflige Ansigt og ypperlige Ho-
 ved overmaade meget. Hendes Hænder saae ud som
 graae haarde Marmelsteene, beprydede med blaae,
 hvide, gule, sorte Aarer, der gjorde en fortreffelig Virke-
 ning, saa man ei uden Forundring kunde ansee disse
 konstige Hænder. Hendes Hals hang med største Konst
 over til den eene Side, ligesom visse Taarne. Resten
 kan jeg ei tale om, saasom jeg ikke har seet det, og
 ikke heller forlanger at see det. De fleste Tider skulde
 man sige, at hun var maalløs, men naar Vreden og
 Vinen, som hun rigelig for Sundheds Skyld brugte,
 begyndte at virke i hendes Pande, saa blev dette stille
 Faar paa engang forandret til en grum Løve. Det
 var umueligt at begribe, hvor hun kunde saae saa
 mange Ord fra. Hun sprang og skreeg som en Besat;
 Øinene løb rundt om i Hovedet paa hende. Haaaret
 reiste sig som Svineborster. Graaden og den hvide
 Skum stod hende ud af Munden. Til sidst kunde hun
 ikke

ikke tale af Harm og Brede. Man skulde sværge paa, at en Mand virkede alle disse forunderlige Ting i hende. Den, man best kunde ligne hende med, naar hun besandt sig i sit Tilstand, var Pythia Apollinis Præstinde i Delphis. Forskiellen imellem dem bestod alene deri, at af Pythia Mund udgik Spaadomme, Trøst og Betsignelser for hele Folket; af hendes derimod ogsaa Spaadomme, men af en ganske anden Art; Forbandelser og Eder. Kort sagt, denne Kvinde beherskedes af alle Laster uden at besidde nogen Dyd. Hvo kan af denne Beskrivelse ei kiende Alecto? Manden, som var from og søielig, levede dog meget vel med hende, og gav efter i alle Ting, og med alt dette kunde han dog neppe have Huusfred, men maatte hvert Dieblif frygte for at blive jaget paa Døren.

Mearcha var af en from og dydig Natur, thi hun havde arvet mere af Faderens Egenskaber, end af Moderens. Hendes Skabning var meget smuk. Hendes Gang, hendes Bæsen, hendes Ansigt, hendes Dannelse, alting behagede meget. Hun havde en yndig Latter, et utvunget og frit Bæsen, var høflig i Omgjengelse, og dog derhos ærbar og blufærdig. Moderen søgte af al Magt at fordærve hende, og at gjøre hende sig lig. Og hvad formaaer ei en Moder? Hun havde allerede indpræntet hende høie Tanker om sig selv, og ringe om andre. Hendes Bæsen var derfor ikke heller eens. Thi snart var hun ydmyg, snart slog hun ved Makken af Folk, og opførte sig høsmødig

dig og stolt. Skæde er det, at gode Gemytter falde som oftest i onde Menneskers Hænder, ved hvis Selskab og Omgang de fordærves.

Myro derimod var vel af temmelig smuk Legems Skabning, men af desto værre Gemyt. Hun lignede allerede i alle Ting sin Moder, saa man tydelig kunde mærke, at i hende stak en liden Alecto, og at hun med Tiden vilde blive til en fuldkommen. Med saa Ord, hun var saaledes, at Moderen ei havde fornøden at lære hende noget, men hun var i Stand til at lære sig selv saa meget hun behøvede. Kort sagt, Naturen havde udtømmet alle sine Kræfter, som den har til det Onde, da den dannede hende.

Men Lycoris var Kronen af det heele Huus: Hendes Gemyt, Sæder og Hierte svarede i alle Ting til hendes udvortes Skabning. Hendes Gang var mandig og hendes Trin visse. Hendes Skabning deilig, ja saa deilig, at man fra Hoved indtil Fod ei kunde finde mindste Lyde eller Feil. Hendes Bryster vare smaae og veldannede. Hendes Hud og Farve hvidere end Sneen. Hendes Ansigts Skabning af en langagtig Runding. Hendes Hals saa lige, som om den var dreiet. Hendes Hænder som Paris's Marmor med blaae Aarer. Hendes Kinder, som den hvide Himmel, naar den er allerklarest, og Solen tidligst om Morgenens rødgjør den med sine gyldne Straaler. Hendes Dine glindsede som Solen midt paa Daa-

gen, naar den blinker allermøest og skinner herligst. Hendes Næse var velskikket, hendes Vande hverken for høi eller for lav. Gratierne sadde i hendes Dienbryne, og Cupidines stoi omkring hendes Læber, der hverken vare for store eller for smaa, men noget lidet ophavede, af alle hendes Yndigheder den største. Men alle Hjerter maatte indtages og give sig hende til Livegne, naar hendes rosenfarvede Mund smilede, thi saa var det, som naar Venus smiler. Lange, kruse-hvide, askefarvede Haar zirede hendes Hoved, hvis Herlighed endda blev forøget ved utallige kostbare Rubiners Glænde, som paa mangfoldige Steder viiste sig, og derved forstærkte, som den store Himmel, naar den er beprydet med utallige Stierner. En ædel Siel beboede saa ædelt et Legeme. Mand's Mod og Hjerter boede i et Qvindesbryst. Forstand og Vittighed havde som fæstet sit Sæde i hendes Hoved. Dyden havde udvalgt sig hendes Hjerter til Tempel. Yndighed, Delevenhed, Tæfkelighed, Erbarhed, anstændig Skiemt, Høflighed, Gavmildhed, Høimodighed, Bestandighed vare de mindste af hendes fortreffelige Egenstaber og Dyder. Slige Dyder, hvoraf een alene gjør, at saa mange andre roses og prises, fik man ei engang Tid til at betragte hos hende for andre langt større; thi Forstand, Wijsdom, Medlidenshed, Rierlighed, Gudsfrygt, prydede hende endda langt mere end alt andet. Men jeg vil ikke længer tale om dette ypperlige Fruentimmer, at Folk ei maaskee skulde troe, at jeg beskriver en, som aldrig har været til, og at hun mere maaske talke min Hjerter, end sig selv.

Hendes Søster Megæra lignede hende derimod
 i intet, og skulde man snarere have sagt, at hun var
 Søster til Allecto, end til Lycoris. Hendes Beskri-
 velse vil jeg ikke gjøre her, saasom man af Historien
 selv noksom skal kunne erfare, af hvad Art og Gemyt
 hun har været. Dette maae jeg dog sige, at hun var
 meget hæffelig, vanskabt, lam, Kiebbeenet og eensiet,
 og derfor ei vel kunde paastaae, at nogen skulde fore-
 elske sig i hende.

Jeg har sagt, at Gallus var tillige med sin Læ-
 re *M. Horatius* reist til Larissa, i hvilken Stad
 han aldrig tilforn havde været, saasom hans Fader
 stedse opholdt sig paa sine Godser, som en Fiende af
 Byeleynet, men Elsker af Landlevnet. Dagen efter
 at Gallus var anlangt i Larissa, aak han alene hen
 til Nearchi Huus, og begierede at tale med ham.
 Men hverken Nearchus eller hans Hustruere vare hjemme;
 thi lod han sig anmeldte hos hans Døttre, til hvilke
 han ogsaa strax uden Forhaling blev ført. Dette var
 den Time, Skiebneen og Venus havde besluttet at
 fælde Gallus, og for en stor Deel af hans Levnet at
 gjøre ham ulykkelig. De tvende hans Møsters Døt-
 tre Lycoris og Megæra vare hos Nearchi Døttre.
 Strax tog Cupido Veiligheden i Agt, han saarede med
 en Piiil den hidindtil uovervindelige Gallus midt i hans
 Hjerte, saa at han optændtes af heftig Kierlighed til
 Lycoris; derimod skød han en Blyepiiil i hendes Bryst,
 som forarsagede, at hun ei nogen Tid ret oprigtig og

bestandig kunde elske ham, og en idelig indvortes Strid bevægede hendes Hierte snart hid, snart did. Naturen, Skiebnen, Lykken og deres Slægtskab bragte hende til at elske ham, men Venus og hendes Søn med sin Blyepil stod derimod, og bragte hende til at hade ham. Hendes Gemyt vankede derfor længe usædvanlig imellem tvende hæftige og stridige Begierligheder, Elskov og Had. Og denne Strid og Uvished gjorde baade hende og Gallus ulykkelige i lang Tid.

Gallus var da, som jeg allerede forhen har sagt, hæftig antændt af Kierlighed. Han havde aldrig tidligere været beladt med denne Passion; ~~derfor~~ kjendte han den ikke heller i Begyndelsen men meente, at han havde faaet en Feber ~~af~~ Halsen, thi han befandt sig ganske underlig. Blodet kogte i ham, og dog var han kold over heele hans Legeme; hans Die kunde ei andet end see paa Lycoris Ansigt, og stedse være fæstet paa det. Men han formærkede snart, at det var ingen almindelig Feber, men Kierligheds Feber eller Raserie. Thi det hændte sig, at Lycoris gik ud et Dieblis. Strax syntes Gallus, at han fattedes noget; han glemte al sin Philosophie, og hidindtil førte ærbare Levnet, og fulgte hende strax efter uden videre Betænkning, og uden at tage Afsked fra nogen i Selskabet. Han var neppe kommen ud af Kammeret, førend han i det uden for mødte Lycoris. Da begreb han først, hvad han havde gjort, og hvad Feber han var behæftet med. Som han nu ikke vilde, at nogen

skulde

Kulde mærke hans Skrøbelighed, saa nærmede han sig Lycoris med stor Verbødighed, og søgte at skjule sin Elskov ved følgende Ord, som dog just først nogenlunde forraadte ham. Han sagde da: Deilige Lycoris! tag ikke ilde op, om jeg saa hastig gaaer bort, en paa kommende Svaghed nyder mig imod min Villie til at stille mig for en Tid ved deres angemmelige Omgang, da jeg dog ønskede stedse at kunne see deres deilige Ansigt. Derpaa bukkede han sig dybt, og gik bort, uden at oppebie noget Svar. Veien over fra deres Huus af indtil hans var han saa forvirret, at han gik fast ganske hen i Taaget uden at tænke paa noget; han var ei heller saasnart kommet hjem, førend han strax kastede sig paa Sengen, og der udmattet af Haanhed over hans Fald, Forbittrelse og Forvirring faldt i Søvn, om man saa kan kalde en Slummer, der ved idelige og skrækkelige Drømme og Forestillelser var ganske uroelig, og gjorde Legemet og Sindet endda mere betyngede, end de tilforn vare.

Efter tvende Timers Søvn vaagnede han op, og brød da ud i følgende Ord: Al ulyksalige Reise! ulyksalige Larissa! ulyksalige Gallus! Er du derfor kommet til denne Stad? Giv Gud, at du aldrig havde seet den! Ja, gid du var død, førend du kom her! Men anstaaer saadanne Ord den, som haver læst Plato, som vil følge Plato, som er forelsket i Plato. Nei, du maae sætte slige Tanker til Side, og tage fat paa samme ypperlige Mands Skrifter, og læse deri

faa længe, indtil du haver glemte dette Narrerie. Helt
 tog da Platonis Phædrus, og læste noget i den. Men
 fort efter kastede han den fra sig og raabte: Ak! jeg
 mærker, at der er noget i mig, som er mere end Plato,
 som virker stærkere end han. Derpaa, efterat han havde
 gaaet nogle Gange op og ned i dybe Tanker, gik han
 ud af sit Kammer, og hen til den Kone, som han
 boede hos. Denne Kone var henved fyrretyve Aar
 gammel. Hendes Navn var Achradina. Hun var
 af temmelig sund Legems Skabning. Af artig og be-
 hagelig Væsen, og kunde vel indtrage Folk. Hendes
 Gemyts Beskaffenhed var ikke med de bedste. Hun var
 falsk, undersundig, trædsk, ikke Hader af Bellyst og
 Legems Fornoielser. Hun vidste fortreffelig at skille sig
 i Tiden, og blive alle dem liig, hun omgiktedes med.
 Snart var hun ydmyg, hellig, og talte om intet andet
 end Himlen, Guder, Templer, Oracler. Snart
 sagde hun derimod: Hvo ville vel frygte for Gu-
 derne? Har ikke Apollo i Nødsighed anseet, hvorledes
 Tyve have plyndret hans Tempel? Har ikke Jupiter
 og Esculapius gjort det samme? Nei, lad Narre dyrke
 dem, lad Narre vente Hielp af dem. Vi andre kloge
 Folk bryde os ikke om saadant. Lad andre græde, hyle,
 plage deres Legemer. Vi ville gjøre os tilgode i Verden,
 imedens vi ere til. Naar vi ere døde, saa ere vi døde. Saa
 kan vi jo ikke mere æde og drikke. Saaledes talte hun.
 Man maatte enten sige, at der boede tvende Sieler i
 een Kones Legeme, eller hun maatte være den største
 Høfler og Skielm, der kunde gaae paa Jorden. Gal-

Ius gik ofte til hende, thi han kiendte hende ikke i Begyndelsen. Derfor gik han og nu til hende, og meente at forslaae sine Tanker i hendes Selskab. Men hvor meget han end havde søgt at forstille sig, saa var han dog saa usædvanlig tankesuld, bedrøvet, og saa at sige henrykt, at Achradina, det første han traadte ind i Kammeret, begyndte med høi Røst at raake: Hvad nu? Hvad fattes eder? Hvor er eders Munterhed henne? I maa enten være syg eller forlibt. Syg er jeg ikke, svarede Gallus. Da er I forlibt, sagde hun. Ved disse Ord studsede Gallus noget. Endelig sagde han: forlibt! hvorledes kunde det være? Jeg har jo intet Sted været? Hvem har jeg seet? Da jeg kom her, var jeg jo munter og lystig? Og sandt at sige, jeg veed ikke heller, at jeg nu har været anderledes, end jeg pleier altid at være. Dog, dersom jeg har syntes dem mere tankesuld end sædvanlig, saa kan det ei være kommet af andet end en Bog, jeg nu læste i, der maaskee har forandret mig noget, skiondt mig selv uafvidende. Achradina begyndte strax at tale om noget andet, og bragte saa mange adskillige Ting paa Banen, at Gallus tænkte, at hun nu ganske havde forglemmt det forrige. Efter vidtløstlig Tale begyndte hun endelig at sige: Men hvor var de nyelig henne? De blev ikkun saa kort ude? Gallus svarede hende uden at tage sig i Agt: Jeg var hos min Slagtning Nearchus, men havde ikke den Lykke at finde hverken ham eller hans Hustru hjemme. Dog saae jeg begge hans Døttre. Det er et Par artige Piger, sagde hun der-

paa. De tvende andre Jomfruer, som ere der i Huset, ere saa men og gode Børn, det kan jeg forsikre dem. Jeg troer det nok, svarede Gallus, dog kan man ei sige, at den yngste er alt for smuk. Net da gjorde man hende saa men Uret, sagde hun. Men den ældste er derimod desto smukkere. Intet er vissere, svarede Gallus, og kan jeg neppe besinde mig at have seet smukkere Ansigt. Uchradna, som, imedens denne Samtale varede, nøie havde betragtet hans Ansigt og Gebærder, mærkede da hos ham en liden Bevægelse, som frembrød, hvor meget han end søgte at skjule den. Denne listige Qvinde fattede strax herover Mistanke; og som hun var meget for at vide alle andre Folks Sager, og gierne vilde have dermed at bestille, saa var hun ei saa taabelig at lade sig forstaae med, hvad hun havde merket. Men hun besluttede paa en fin og listig Maade at komme efter alt dette. Da Gallus havde siddet noget hos hende; begyndte han at blive uroelig, og ønskede sig paa et andet Sted, endskjønt han ikke vidste hvor. Han forlod hende derfor, og gik igien op paa sit Kammer, hvor P. Horatius strax efter kom til ham. Samme Mand forundrede sig meget over hans usædvanlige Taushed og stille Væsen. Han gjorde ham derfor mange Spørgsmaal, saa at Gallus tilsidst blev bragt i Knibe, og svarede endelig, at han havde læst i Platonis Phædrus, og var blevet saa tankesuld af dens Læsning, fordi han saae, at Mennesker ikke toge sig nok til Hjerter, hvad der stod skrevet i denne Bog. Horatius, som ikke tænkte paa Fruentimmer og Elskov,

og vel vidste, at det ikke pleiede at være Galli Væsenmeente, at dette Svar var sandtue; thi søgte han ved en meget alvorlig og smuk Tale at overbevise Gallus om, at en Philosophus ikke burde forstyrre sit eget Gemys Kuelighed for andres Skyld, men nok søge at forbedre dem, og bringe dem paa andre Tanker, dog uden selv derved at aftage i sin Lyksalighed og Dyd. Gallus hørte ham med Fornøielse og maatte give ham Ret, lovede og, at Vøgers Læsning herefter ikke skulde gjøre den Virkning hos ham.

Nogle Dage forløb, uden at Gallus gik hen til Nearchus. Han havde endnu saa megen Philosophie, og saa mange Kræfter tilovers, at han imod sin Elskov havde besluttet ei at gaae didhen, men at hie saa længe, indtil han ganske kunde have faaet den udryddet af sit Hierte. Et mandigt Anslag! som viser, at hvor Philosophien endnu formaaer saa meget, der har Elskov ingen fuldkommen Overhaand eller sikkert Herredømme. Jeg tvivler ikke paa, at jo Venus havde tabt Slaget og blevet overvundet, dersom ei Gallus imod sin Villie var bleven nødt til at gaae til Nearchi Huus. Horatius, som forundrede sig meget over saadan Efterladenhed, og ei kunde begribe Aarsagen hertil, bebreidede ham den, og at han saaledes forsømmede at besøge sin næste Slægt. Gallus undskyldte sig med, at han engang havde været der, og at Horatius selv havde paamindet ham om, vel at tage sig i Agt for at blive befængt med dette Huses Laster. Horatius tilstod ham, at det var sandt,

men sagde derhos, at eens Slægt, endskjønt de vare onde, saa vare de dog eens Slægt, og at deres Ondskab ei kunde tilintetgøre den Skyldighed og Verbødighed, man var dem pligtig. Endelig sagde han, at det var hans Faders Villie, at han skulde holde Omgang med dette Huus, og ei legge sig ud med det. Gallus maatte saaledes imod sin Villie gaae bidhen.

Nearchus kom ham i Møde, og bebreidede ham, at han saa længe havde været i Byen, og ei endnu besøgt dem, da han dog vel vidste, at deres hele Huus stod til hans Tjeneste. Gallus undskyldte sig med sin Svaghed, og sagde, at han igien skulde oprette denne Forseelse ved at komme desto oftere. Nearchus førte ham ind til sin Hustru Plecto, over hvis Klage Gallus blev saa forfærdet, at han neppe var i Stand til at frembringe de almindelige Høfligheder. Myro, som havde staaet ved Døren, og baade seet og hørt, hvorledes Gallus tiltalede Pycoris, da han gik bort, og som desuden var meget mistænkelig og spidsfindig, sagde til ham: mig synes, at den Svaghed har ei taget meget paa dem, man skulde hartad sige, at det var ifkun en opdigtet Sygdom. Gallus mærkede vel strax, hvorhen dette sigtede, men han svarede dog intet derpaa, for ei derved at giøre sig desto mere mistænkelig. Pycoris var ikke inde i Stuen, thi hun var syg og laae til Sengs. Gallus lod, som han ikke agtede det, og spurgte ei engang om hende. Men ved det han forstille sig saa meget, mærkede Plecto og Myro lettelig, at han ifkun søgte

føjte at skule sine rette Tanker. Nearchus, som aldeles ikke var af nogen mistænkelig Natur, forundrede sig høilig over Galli Opførsel heri, thi tog han ham med sin sædvanlige Frihed ved Haanden, og sagde: De maaten ikkun ringe kiende Skønhed, og sætte liden Priis paa den, eller der og maae være saa stor Vængde af dem paa det Sted, de er kommet fra, at de ei længes efter at see den største Skønhed i vor Stad, som alle Borgere fast tilbede. Gallus kunde ganske gierne have undskyldt sig for at følge med, men han tænkte saaledes; det har vel ingen Fare; jeg vil ikkun blive der kort; jeg kan dog ei uden Uhosflighed undslaae mig herfor; hvordan det endog gaaer, saa er det jo da ei min Skyld; jeg maae da tænke, at Skiebnet endelig saaledes har villet have det. Saa bedrægeligt er Menneffets Hjerte! saaledes smigrer det for sig selv! saaledes veed det at besmykke de Ting, det gierne vil have, og at velte Skylden paa andre derfor, og betragter ei, at det er dets egen Billie. Et meget behageligt Syn faldt Gallus i Minde, da han traadte ind i Kammeret. Lycoris laae oven paa Sengen og sov. Hendes Klædedragt, Udstafferen og Haar var i en yndig Forvirring. Gallus blev som stum, og endskjønt Elskov i samme Dieblis satte an med største Hestighed paa hans Hjerte, saa vilde han dog af Erbødighed gaae tilbage. Men Nearchus vilde ei lade ham slippe; han nærmede sig Sengen, og rørte saalange ved Lycoris, indtil hun vaagnede op. Hvor forskrækket blev hun ei, da hun saae tvende Mandspersoner inde i sit Kammer, og tilligemed betragtede, i hvad Stand
hun

hun var. Hun glemte sin Sygdom, og løb strax bag
 Sengen for at skjule sig. Men Nearchus gav hende
 saalænge gode Ord, indtil hun endelig, efterat hun
 nogenlunde havde saaet sig pyntet, saa at hun ei mere
 saae saa forvirret ud, kom frem. De sadte sig derpaa
 ned, og talte adskilligt med hinanden. Nearchus gif
 efter kort Tid ud, hvilket Gallus gierne saae, saasom
 han nu ikkun ønskede Leilighed at komme til at tale
 alene med Lycoris. Men da nu Leiligheden var der,
 torde han formedelst Frygt, Erbsødighed, Blusel ei
 fremsige sine Hjertens Tanker. Talen blev derfor ved,
 ligesom den havde begyndt, og den faldt ei uden paa
 uvedkommende Ting. Dog gav al Galli Opsørsel,
 hans Sukken, hans dybe Estertanke, hans forvirrede
 Svar noksom tilkiende, at en indvortes hæftig Passion
 foruroeligede hans Hjerte. Lycoris, som var meget
 skarpsindig, mærkede lettelig, hvad han dermed vilde
 sige. Fornemmelig røbede ham dette; naar han
 undertiden længe i dybe Tanker havde seet paa Lycoris,
 og hendes Dine og hans kom imod hverandre, slog
 han strax sine af Blusel ned til Jorden, og blev rød i An-
 sigtet. Efter nogen Tids Forløb taug de begge i lang Tid
 stille; hvorpaa endelig Gallus, som vaagnende op af
 en dyb Søvn eller Henrykkelse, sagde disse Ord sagte
 til sig selv: Ulyksalige Gallus! flye fra dette Sted,
 hvor din Frihed staaer Fare; hvor din Philosophie vil
 lide Skibbrud? Hvi holder du dig saa længe op her?
 Han stod derpaa op, tog Afsked fra Lycoris, og kyste
 hendes Haand, i hvor meget hun end vegrede sig derfor.

Han

Han havde neppe forladt hendes Kammer, førend Nearchus kom til ham, og bad ham spise med sig Dagen efter om Aftenen, hvilket Gallus lovede ham.

Da Gallus havde forladt dette Huus, og der forladt sin Frihed og Hjerte, var han meget bekymret; paa den eene Side forestilte han sig, hvor haanligt det var for ham, som stedse havde givet sig ud for at ville følge Visdommen og Philosophien, ved første Anfald at være bleven overvundet af et strøbeligt Fruentimmer. Han betragtede og, at hans Fader for mange Aarsager neppe vilde give sit Samtykke til saadan Foreening, thi hvor vel hans Passioner vare hæftige, saa sigtede de dog ikkun alene til et lovligt Waal. Saa meget kan Dyden formaae! Dyden, som nedrige og lumpne Gemytter ikke kiende, hvorfor de som oftest ikkun søge at forsøre uskyldige Fruentimmer, og bringe dem i Vanære; ja endog undertiden ere saa ublue, at de tør rose sig af Gunst og Bevaagenhed, som de aldrig have erlanget. Paa den anden Side mærkede Gallus nok, at det var ham fast umueligt at gjøre sig løs fra denne Eskov. Engang fattede han vel den Tanke, at ville forlade Staden Larissa, og forsøie sig i sin forrige Cenlighed paa Landet, hvilket og havde været det beste og eeneste Middel imod denne Sygdom. Men han forestilte sig da, at hans Fader ikke vilde være fornøiet hermed, og ugierne see ham forlade sine Studeringer i Larissa. Saalædes bedrog han sit Hjerte; det han meente at gjøre for at undgaae sin Faders

Brede,

Brede, og ei handle imod hans Villie, det bragte Elskov ham til, den søde Gift, den yndige Forsørerske, som var endda langt stærkere i hans Hjerte, end han selv kunde mærke.

Lycoris befandt sig imidlertid ikke i bedre Omstændigheder. Hendes eget fromme og milde Hjerte, Galli Deilighed, Yndighed, Forstand, deres Slægtskab, altsammen raadte hende til, om ikke at elske ham, saa dog i det mindste ei at hade ham. Men Cupidos forgiftige Blyepil, som stak i hendes Hjerte, bragte der en Bevægelse tilveie, som hun aldrig før havde kiendt. Der falde hende ofte mange Tanker ind, at han var værd at hade; at hans Driftighed, at han torde elske hende, forviente Straf; hun besluttede derfor ofte aldrig at ville see ham mere; at flye alle de Selskaber, hvor han befandt sig, og ikke mere at imodtage hans Besøgelser. Men slige ubarmhertige Tanker kunde dog ei faae nogen fuldkommen Overhaand i saa fromt et Hjerte. Men om Gudinden ei ganske erholdt sin Villie deri, at hun skulde hade Gallus, saa var det dog nok for at gjøre disse tvende Personer ulykkelige, at hun ei kunde elske ham. Hendes Tilstand var endda langt ynkværdigere og beklageligere end Galli; thi han elskte vel, hvilket eene Ord besfatter nok Elendigheder i sig, men han havde dog Haab, han havde tusinde søde Indbildninger, som gjorde, at han undertiden nød utrolige og ubeskrivelige Fornøielser. Men Lycoris befandt sig i langt andre Omstændigheder;

hen-

Hendes Hierte var deelt imellem Elskov og Had; hvoraf snart den eene, snart den anden rev det til sig; det var ligesom Havets Bølger, naar de allerhæftigst bevæges og drives hid og did af Stormvindene; eller og som et Skib, der nu synes at ville fæste sin Bolig iblant Stierne, nu derimod at fare ned i Afsgrunden; og saa skrækkelig en Piinsel varede længe; der forløb megen Tid, inden hun kunde bringe sit Sind til Rolighed, inden hun kunde fatte nogen fast Slutning om hvad hun skulde gjøre. Jo blødere og bevægeligere et Hierte og Gemyt, hun besad, jo mere heftig blev det og af Pæssionerne angrebet. Om Dagen havde hun ingen Røe; om Natten gik det hende ikke bedre. Ak! sagde hun ofte, naar hun ikke kunde sove, og betragtede Himmels Stierne; I Stierne have mere Røe end jeg! I have dog en stadig Gang; men jeg ikke: Intet formaaer at rykke eder fra jer Plads, og mit Hierte derimod rykkes til tusinde Sider; gid jeg kunde enten hade eller elske ham? Dog, hvad siger jeg? hade! det var jo ubilligt? Hvormed haver han forskyldt det? Gid jeg da kunde elske ham! men Ak! jeg finder at det er umueligt. Jeg hader, jeg elsker, jeg er grum, jeg er medliden, jeg vil, jeg vil ikke, jeg vil døe, jeg vil leve, jeg vil see ham, jeg vil ikke see ham, alt sammen paa eengang. Hvad vil jeg? Jeg veed ikke, hvad jeg vil. Ak, ubarmhertige Venus! ugudelige Cupido! Skil mig af med disse Pæssioner, eller lad mig døe. Nei; I ville mig ikke saa vel; I ville, at jeg længer skal plages; maaskee I derover fornøie eder?

Nei;

Nei; jeg troer dog, at J ville bønføre mig; jeg skielver, jeg bæver, jeg er i Angst, jeg veed ikke selv, hvor jeg vil hen, hvor jeg er, hvad jeg gjør, mig synes, at jeg bliver hovedsvimlet, den kolde Sved løber langs ned af mig, jeg ryster, jeg er ikke til, jeg kan ikke mere, min Aande kan jeg ikke mere drage; mon jeg ei døer? Nei, J bedrage mig. J have eders Glæde af at see mig plaget. Med slige bedrøvelige Tanker plagede den ulyksalige Lycoris sig; og vare hendes Sinds Bevægelser langt heftigere end Galli; saasom hendes Gemyt ei var saa stærkt bevæbnet med Bestændighed og Philosophie, og hendes Plage ogsaa var ulige større end hans.

Dagen efter gif Gallus efter Løfte hen til Nearhus. Han havde med langt større Omhyggelighed end tilforn pyntet og prydet sig, hvilket han meente at gjøre af Høflighed, da han dog gjorde det af Elskov. Han var længe i Tvivl, om han skulde gaae didhen, hvor hans Frihed og Sinds Noelighed stod saa stor Fare. Philosophie og Elskov strede længe imod hinanden. Dog vandt Elskov omsider under Høfligheds Navn; og seilede der ikke meget i, at den jo beklædte og skulede sig med Philosophiens hæderlige Titel. Saasnart han var kommet didhen, kom Alecto ham meget mild i Møde, forstaae, saa mild som hun kunde være. Han førte hende ved Haanden ind i hendes Kammer, hvor de begge satte sig ned. Efter nogen Tid saae han sig allene hos hende, thi begge hendes Døttre, der med hende
vare

vare komne ham i Måde, havde saa usformærkt sneget sig bort. Alecto taug lidet stille, hvorpaa hun begyndte saaledes at tale: Min kiere Gallus, dine Forældre have uden Tvivl ofte talet til dig om mig, og sagt dig, hvor stor Kierlighed jeg altid har baaret til dig; de have nok ogsaa formanet dig igien at beegne mig paa samme Maade. Din artige og behagelige Opførsel, hvorved du vinder alles Hjertes, forsikrer mig ogsaa nok som derom. Vild da, at du i dette Huus haver draget alle Hjertes til dig, men fornemmelig eet. Hvem? jeg? raabte Gallus fuld af Forundring, hvis Hjerte kan det være. Min kiere Søn, blev Alecto ved at sige, du vil endda langt mere forundre dig, naar du hører hendes Navn. Den dydige Lycoris elsker dig, hun haver bedet mig om, at aabnbare dig hendes Elskov, som jeg og med al Fortvivlelse gjør, thi ellers havde jeg maattet frygte for, at hun ei havde undseet sig for selv først at frie til dig. Lycoris elsker mig? raabte Gallus ude af sig selv, er det mueligt? Hvilken Lykke! Ingen Lykke, mit Barn, sagde da Alecto; gid du ikkun kiendte hende saa vel som jeg. Hvorledes det? spurgte Gallus. Det skal jeg sige dig, svarede Alecto. Af alle Fruentimmer, jeg nogenstinde har kiendt, er Lycoris det allerletfærdigste. Hun forelsker sig i hver en Mandsperson, som hun seer. Hendes Elskov og Hjertelaug flyer fra en til en anden. Hun har aldrig havt stadige Tanker og vil aldrig saae dem. Mig synes, at jeg seer paa dit Ansigt og dine Gebærder, at du ei fæster Troe til min Tale. Herover kan jeg

ei nok forundre mig, thi jeg haver altid hørt dig rose
 for din Forstand og Klogskab; og jeg har ogsaa selv i
 Gierningen hidindtil af alle dine Idrætter mærket, at
 du deraf besidder saa meget, som det er et Men-
 neske mueligt at besidde. Du kan jo lætteligen dømme af
 denne hendes ublue og uforfammede Driftighed, hvor
 letfærdig og løsagtig hun maa være, at hun har un-
 derstaaet sig at give mig det i Hænder, at bevæge dig
 til at elske sig. Et ærligt og Dydelsskende Fruentim-
 mer gjør aldrig slikt. Hun tager sig ei alene i Agt
 for Gierningerne selv, men endog for Nygtet, at hun
 ikke ved sin Opsørsel skal give Anledning til Mistanke.
 Et dydigt Fruentimmer frygter ligesaa meget for Folks
 Estertale, som for Tingen selv. Denne undersundige
 Tale forarsagede, at Gallus faldt paa adskillige Tan-
 ker; han kiendte endnu ikke ret Allecto eller Lycoris.
 Hans Elskov raadte ham vel til at srikiende den sidste;
 men hans Fornuft, som endnu ei ganske havde for-
 ladt ham, at undersøge alting med Skionsomhed og
 Overlæg. Han holdt Allecto for et ærligt Menneſke,
 og meente, at der var intet ondt hos hende. Han tænkte,
 at det var umueligt, at hun var i Stand til at opfinde
 saadan en Historie. Kort sagt: Han dømte alle andre
 efter sig selv. Han indbildte sig, at alle Menneſker
 vare ærlige, oprigtige, sandrue, uden Skramt og
 Falskhed. Som han nu tænkte, at Lycoris virkelig
 havde sagt dette til Allecto, saa vidste han ei, hvad
 han derom skulde dømme. Elskov vilde vel undskyldte
 hende. Den sagde til ham: du kan jo hos dig selv
 mærke,

mærke, hvor meget Elskov formaaer; hvi vil du da være streng imod andre, og mild imod dig selv? Alle dine Ønsker og Begierligheder ere jo alene gangne derved, at hun vilde elske dig? Du elsker hun dig, hvi vil du da forkaste din egen Lykke? Saaledes ere Menneskene, naar de have opnaaet hvad de tragte efter, saa gjøre de sig selv Umage for at forringe det, og sætte ringe Priis derpaa. Saa sindrige ere de i at opfinde Plager at plage sig selv med. Hans Fornuft forestilte ham derimod: At saadan Gierning var et dydigt Fruentimmer uanstændig. Og at, naar Elskov kunde tvinge hende til at vige fra Dyds og Forstands Vej, saa var det ikke just afgjort, at den alene gjorde det for hans Skyld, og ei for andres. I sliq Forvirring og Sinds Uroelighed satte denne Alectos Tale ham; hvorfore han og svarede hende, uden selv at vide, hvad han sagde: At hun havde Ret, at han vilde følge hendes Formaning, tage sig vare for Lycoris, og saa meget mueligt søge at undgaae hendes Selskab. Alecto rosende ham, og forsikrede helligen, at hun alene havde gjort det for hans eget Beste.

Den listige Alecto var nu meget glad, at den første Deel af hendes onde Anslag var lykkedes hende saa vel.

(Tillagt 1764.)

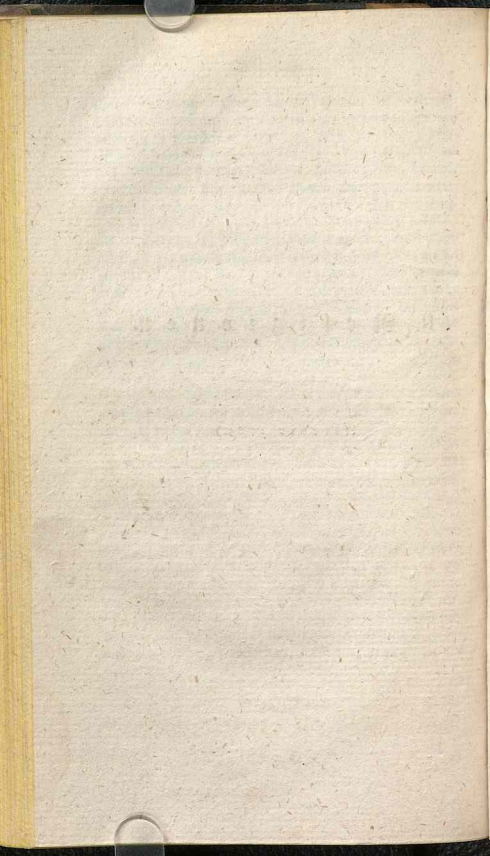
Saa vidt kom jeg i min Roman; da dette paa eengang faldt mig ind: Tor du vel og understaae dig at føre Pennen i saa var en

Materie, og forøge de mange nyttige Arbejder, som Verden tilføen har i dette Slags. Mon du vil blive i Stand til at opnaae de fortreffelige Mynstere af Elfskøns og Krigs Romaner: Astraa, Cyrus, Cleopatra, Cassandra, Octavius, Hercules og Herculisfens, Arminius, Cromena, Arcadia, Tarsis og Zelle, hundrede nye Historier, den Ungerske Krigs Roman, Spinelli, Pharamund, Aramena, Pamela, Sophies Dreife, Sigward, Carl von Burgeheim og flere saadanne, som Frankerige, Engelland og Tydskland har tilbeiebragt, og hvis skarpsindige Hoveder endnu dagligt øve sig i at bringe saadanne fornødne Foktre for Lyset; nei det maae du ei indbilde dig. Du har neppe skrevet tiende Deelen af en Bog færdig, og begynder alt at mangle Materie; hvor vilde du vel da komme affæd med sex og tredive Bøger. Din stakkels Bog vilde maaskee faae Storrelse af en ussel Tellemagve, eller høit en mager Don Qvirotte; og saadanne Bøger ere nu af Modden; da man alene laser Romaner i mange Volumina, som dog endda kun have vist sig i Stikkelser af Octaver og Quarter, men vist nok; om de blive saa ved at vove, vilde smykke Foliant-Hylderne. Ja, om du end kunde faae sex og tredive Bøger fædte, saa vilde de dog komme til at opvække samme Virkning hos Læseren, som Doctor Junkes Betragtninger hos Klim; anderledes end de foromtalte store Mynstere, hvilke ei tilfukke Pinene, men rense Hiernen og Hiertet. At jeg dog haver udgivet dette Stykke saa ufuldkomment, som det er, dertil har været denne Aarsag; jeg har tænkt, maaskee en Dansk Romanfriver kan opstaae, og fuldføre dette Værk, men i en mere Pamelisk Stil, end du Stalkel var i Stand til at giøre; og Danmark til sin nudsigelige Gavn derved faae en Dansk Pamela, saa meget fydkere in Comparativo, end den Engellske, og selgelig naturligere og rimeligere, som her begge Hovedpersonerne foreslilles at være pameliserede, og i den Engellske derimod, Pamela alene er det fydkste Amphibium. At dette maa skee, ønskes af Hiertet, paa det at Verden, og forsømmelig vort kiære Fæderneland, ei skal blive stilde ved saa nyttigt et Værk.

II. Religionen.

([Breben 1765.]

— — — — —

Alethophilus havde saaledes fordybet sig i Tanker, at han befandt sig langt fra sit Huus udi en Dal ved Midnats Tid. Denne Dal var stærk bevokset med allehaande Træer, baade høie og lave, som gjorde den temmelig mørk, endskjønt Luften ellers i sig selv var klar, thi det var først i Julii-Maaned, da noget Lys altid er tilovers paa Himlen udi Norge. Han havde sat sig ned paa Græsset, og vel i en Time overveiet de vigtigste Ting, Gud, Sielen, Uldødeligheden, Verden. Paa eengang vaagnede han op, som af en Søvn, og slog sine Dine i Beiret, men Mørket og Stilhed mødte ham allevegne, saa at han fuld af Forfærdelse raabte: her er jo intet; men som han i det samme stod op, og rev sig paa en Rosen: Torn, streg han; au, det gjorde ondt; du maa dog være til, siden du føler, men maaffee du er alene til, dog nei, det, som du rev dig paa, maa vel og være til; du er altsaa

til, og andre Ting ogsaa. Han gik videre frem, dog med Noie, saasom han maatte bane sig Vei igiennem Torne og Buske. Imidlertid fortsatte han sine Betragtninger. Du har ei alene Følelser, men du veed og, at du har dem, du veed, at du er til, du maa altsaa tænke. Imedens kom han op af Dalen, og paa det Flade, hvor han satte sig ned, træt af den besværlige Vei. Derfra havde han Udsigt ned i Dalen, igiennem hvilken gik en liden Bæk med en sagte Susen, som var overgroet med Hækkentraer, hvis hvide Blomster stode nu i fuld Flor, og fornøiede Diet med den behagelige Afvevling af grønt og hvidt. Fra Dalens Dybde af reiste sig en høi Klippe i Veivet, hvis Spidse truiede Skyerne, trods de Egyptiske Pyramider; paa den voxede de ranke Furrer, de spidse Graner; en Bæk styrtede sig med en brusende Lyd, og skummende ned overst fra Toppen, og søgte slangeviis hen i Dalen, forenende sig der med en anden. Paa begge Sider af sig havde Alethophilus store flatte Marker, som prunkede af grønne, gule, blaa, røde og hvide Farver; den ene var saa lige som en Snor, Diet tabte sig i dens Vide, nogle blaae Hvider syntes dog at satte den Grændser, men man kunde ei noie skille dem fra Luftten; den anden gik meget lidet ned ad, men ganske jævnt, og befugtedes af Havet, som igjen tabte sig i Luftten. Bag ved ham laae mange smaa Høie, deels betalte med Moss, deels beprydede med Græs og Blomster, deels besatte med Birker, Asper og Graner; imellem dem saae man nu Luftten, nu Havet, nu

Luse,

Huse, nu det lysegrønne, hvormed Ceres smykker sit Hoved sidst paa Baaren, nu den Stad, som Sanct Oluf har gjort navnkundig. Hsiene vare at ansee, som ligesaa mange Perspektiver; satte de selv Grændser for Diet, saa gave de det derimod dog fri Udsigt langs deres Sider, og forhøiede derved Værdien af deres Gaver. Hvorhen Diet vendte sig, kunde det skee med Behag; ingen blindgiørende Klarhed skar det; det var lyst, og dog ikke lyst, ret ligesom naar Solen er nyelig nedgaaet. En sagte og angenem Vesten-Vind rystede Trærnes Blade; Aspen skialv som i en Storm; Urterne vederqvægedes, og Dug besugtede Jorden. Efterat Alethophilus havde nogle Dieblik møttet sine Dine, kom Sønnen og lukte dem, da han var indtaget af dybe Tanker. Ham syntes da at see en usædvanlig Klarhed i Luften, som mere og mere fordeelte sig, naar han stirrede længe og nøie paa den; tusinde Personer i skinnende hvide Klæder stige da op og ned i Luften, og raabte: Være være den, som sidder i det Høie, som maaler Himlen med sin Haand, som ryster Jorden med sin Finger, som opholder alting med sin Naade. I det samme blev der en Nabning i Luften, hvorudi viste sig en blaae Saphir-Throne, fra hvilken udgik saadant Lys, saadanne Straaler, at ingen kunde see derpaa; bemeldte hvide Personer skulde derfor Ansigterne med deres Hænder, og raabte: Sjægen formaaer at skue Herlighedens Glæds. Alethophilus blev foræfærdet, og søgte en Hule at skjule sig i; men en af de skinnende Vænd kom til ham og sagde: Frygt ikke;

thi den Herres Godhed, hvis Glands du nu har seet, er ligesaa stor, som hans Majestæt; han haver fra Ewighed af dannet alle Ting; han opholder dem og i al Ewighed; han er alle Tings Kilde, Oprindelse og Ursag; han er, før noget blev; han er et bestandigt Nu; Var og Bliv findes ei hos ham; han alene er aldeles frie for alt legemligt; han er ei alene Aanderne Fader, men han er og den ene virkelige Aand; alle andre Aander udslydde fra ham, og ere de alle foreenede med noget legemligt, meer og mindre fuldkomme, ligesom de have meer og mindre Materie, dog alle fuldkomme hver i sin Stand; thi som han selv er fuldkommen, saa er og alt det, han haver skabt, fuldkommen, hvert efter sin Orden; en Engel, et Menneske, et Dyr, en Pflanze, en Steen, besidde hver saa mange Fuldkommenheder, som de bør have, efter den Hensigt, paa det Sted, og til den Tid de ere skabte; Aanderne indsluttede i Legemer stige op fra den ene Fuldkommenhed til den anden, ligesom de paa en vis Maade forflyttes fra det ene Legeme til det andet, og betynges med mindre Materie; fra et Menneske til en Art af Engel; denne Flytning har ingen Grændser; den rækker ind i Ewigheden; Tingenes Orden og Riede er uendelig; Guds Sierninger ere uendelige, ligesom han selv er uendelig; alle Aander have Evne at tænke, men Materiernes Mængde og Vanskelighed at bevæges hindre mange af dem for en Tid; vare Aanderne stie for Materie, saa vilde de og stedse tænke, men da vilde de paa en vis Maade være Gud, thi han er den

eneste

eeneſte absolute Aand; naar derimod en Aand har begyndt engang at tænke, ſaa aflader den aldrig, men dens Tanker blive ſtedſe dybere og ſtørre; da Gud er god, ſaa er og alt det godt, ſom han haver ſkabt; det Onde beſtaaer altsaa enten kun i eders egen Indbildning; eller og varer ſaa kort, at det neppe bør kaldes Ondt; der er intet væſentligt og virkelig Onde til; det Skin-Onde, ſom derhos kun varer kort, er godt for det heele, godt for eder ſelv; Slutningen viſer ſuldkommen, at det I kalde Ondt, har kun været et mindre Gode; ſandt nok, at de Menneſker, ſom ei have opført ſig efter den Orden, ſom Gud har foreſkrevet dem, ſtraffes altid i eders Verden, ja ofte ogſaa i vor; men om Straffen varer evig, vide vi ei engang, maaskee den er kun en nødvendig Luttrelſe; efterſom Aanderne synes aldrig at kunne gaae tilbage, men ſtedſe at maae gaae frem; deres Kundſkab vover altsaa ved hvert Trin; de indſee ſølgelig den Feil, ſom de forhen have begaaet; dette ſmerter dem, men det gjør dem ei fortvovlede; Chriſti Forſoning ſtrækker ſig til alle Tider, ind i Evigheden; han er Gud, Gud er evig, Gud er god, Gud er evig god; Godheden alene bragte Gud til at ſkabe, at lykſaliggjøre Creaturer var hans Niemeed; hans Magt veed af ingen Grændſer; overvei denne min Tale min Søn, betænk den, troe da, ſkue da, betragt da og nyd. Brug den Fornuſt, ſom Gud haver ſienket Menneſket, og vær da vis paa, at du ſnarere ſkal komme til Maaler, og det uden Hinder og Stød, end de der alene over-

give

give sig til Sandserne, og nedsviæ deres Siæle til Jorden; vær overbevist om, at ingen bliver lykkelig, uden for Christi Skyld, og ved hans Forsoning, endskjønt Aanderne maa efter deres nu værende Orden og Natur stedse gaae frem, saasom Gud kunde lade dem gaae tilbage, men har viseligen fra Ewigheid af lænket sammen deres Natur og Christi Forsoning, som ogsaa kommer dem til gode, der ei her kiende ham, men for hvilke høiere Kundskab er bereed i vor Verden, samt fortgaaende Belønning for dem, der have stridet under Dydens Fane, og Straf og maaskee Lutring for dem, der have savnet Lasterne. Hvad din Fornuft, Guds almindelige Ord, ei kan lære dig, det lær af Bibelen, Guds særdeles Ord; følg din Fornuft i at forstaae den; der findes intet, som strider mod Fornuften; men nogle Sandheder, som ingen Fornuft kunde have aabenbaret dig i din Verden, og som du vel siden i vor havde faaet at vide, men nu har forudsæet; og er det ei lidet at vinde Tiden, thi dens Fremgang er vort Væsen, og vor Fornøielse; at tegne og udmærke hver Tid ved nye Lykkeligheder, hvilken Glæde; at være vis paa, at Lykkelighederne aldrig udtømmes, at tusinde nye stedse kan legges til tusinde gamle, hvilken Forsikring. Hver Bibel-Forklaring, som strider mod Fornuften, den forkast; lad en længe nok lære, at Friheden er Slave; lad Calvinus sige, at Gud har bestemt nogle til evig Fordømmelse; Amsdorf, at gode Gierninger ere skadelige for Saligheden; Paven, at det er en hellig Gierning, at fersværges Naturen, og ei forplante

Ver-

Verden, og at krybe i Huler, for der at leve, andre til ingen Nytte; Fornuften prøver disse Sætninger, befinder dem falske, og forkaster dem; leder saa i Bibelen, og mærker med Forundring og Glæde, at de ef heller findes der,

Med det samme fæede et stort Gulder, alting forsvandt, og Alethophilus aabnede sine Dine; en dobbelt Klarhed oplyste ham da; Tusmørket var forsvundet; Solen, som da nylig var opgangen, oplivede den forhen dunkle Natur, og spillede med tusinde foranderlige og yndige Farver: En særdeles Munterhed havde saaledes indtaget Alethophili Sind, at han fuld af Haab og Fortrøstning fortsatte Veien til sit Huus, som var temmelig lang. Alle Tvivlsmaal vare nu for en Tid forsvundne; et nyt og usædvanligt Lys var antændt i hans Siel; Nølighed havde der fæstet sin Throne. Solen var det første Billede, som drog hans Opmærksomhed til sig. Han løftede sine Dine mod den, og dens Pragt loffede følgende Ord af hans Mund til Skaberens Lov: Du prægtige Soel, som i vor synlige Verden ei haver din Lige; som med dine Straaler opsynder et utroeligt Rum; som sætter Farve paa alting; som giver Liv, Bevægelse, Bert; som i det store Øde omdreier saa mange Verdener, og dog selv svæver i det; hvo opholder dig saaledes i det Tomme? En usynlig Haand, som styrer alle Ting; af hvis Glands du kun er et svagt Billede! af hans Herlighed et usfelt Udkaft! Herlighed og Glands hos Gudernes

dernes Gud! Den er ubegribelig; han selv er ubegri-
 belig; hans Ære, hans Magt forfærde mig; Tun-
 gen stammer i min Mund, mine Læber formaae ei at
 udsige hans Ære; Engler ere for svage dertil; hver-
 ken Tanke eller Sprog fatte den: Mægtige Gud!
 Himlen er din Stoel; Himlens Himle begribe dig
 ikke, men du begriber alle Ting; ah! denne prægtige
 Soel er kun et Støv-Gran for dig! Millioner Sole
 flyde om i det store Bidde; de og alle deres Verdener
 veie intet paa din Vægtstaaal; vendte du kun dit Ansigt
 et Dieblik fra dem, de maatte da vende til deres forrige
 Intet igien; de vare i din høire Haand; du udkastede
 disse Kugler, og de trille evig; du udkastede dem til
 Nytte for utallige endda uskabte Creature; din Godhed
 alene bragte dig hertil; den forsikrer mig imod din
 Storhed; thi var du alene stor, da maatte jeg forgaae;
 men nu du er god, saa er din Storhed min Trøst; du
 formaacer alt hvad du vil, og du vil ei andet end mit,
 end alles Beste; derfor skal alle evig prise dit Navn,
 evig ophøie det, evig tilbede dig.

Neppe havde Methophilus endet denne Tale,
 førend han, staaende sine Dine til Jorden, fik en Myre
 Hob i Sigte, hvis flittige Beboere vare i fuld Be-
 vægelse frem og tilbage. Forunderlige Gud, brød han
 ud, du er lige stor, lige viis i det smaae, som i det
 store! Elefanten vidner om din Magt; Hvalfisken
 vidner om din Magt; men Myren, det lidet Dyr,
 denne vandrende, besieledede Sole-Gran, vidner ogsaa
 om

om din Magt. Den lever, den gaaer, den aander, den føler, den fornemmer, den formerer sig, Gasterne løbe om i dens Aarer, den fordøier, den svælger; Bunderværke, utallige Bunderværke, flyde sammen, i een Punkt, Skabningens Kræfter indskrænkes i saa smalle Grændser; for Gud er alting eet, for ham er hverken det Smaa eller det Store, hverken Indskrænkning eller Uindskrænkning, hverken tungt eller let: Du haver begavet dette lille Dyr med en rar Estertanke og Omhyggelighed, saa at det længe forud seer hen til Fremtiden, og samler ei alene for sig, men og for sine Medbrødre, visende derved os Mennesker den Omhu, den Pligt, den Kierlighed, den Behjelpsomhed, som vi ere hverandre skyldige O! at Mennesket uforsigtig midt i al sin Fornuft, affindig midt i al sin Wiisdom, ubarmhiertig midt i alle de Leiligheder og Grunde, som det har for sig, til at være barmhiertig, o, at han denne ubegribelige, sig selv modsigende Skabning, vilde erkiende dette, og lære af Myren.

Da disse sidste Ord bleve udtalte, hørtes et forfækkeligt Skrig, som kom af en næst hos liggende Graneskov. Alethophilus var uden Vaaben, dog iler han med hurtige Skridt didhen, hvor Lyden kom fra. Det kan være en Røver, en Bjørn, en Ulv; at kaste sig ubevæbnet i deres Klør; sliig Tanke falder ham ei ind; Medlidenheds-Røst raaber paa ham; en Følelse, gaaende forud for al Betragtning, driver ham afsted; stedsevarende Betragtning af de Grunde, som føre

til Medlidenshed, havde giort Medlidenshed til en Bane, saa at hver Sands ved alle forefaldende Leiligheder forestilte ham Slutningen af mange i een Kiede hangende Grunde, det sidste Led af denne lange Kiede. Dyden er da først Dyd, naar den er blevet til en Bane; naar Menneket ei kan andet end være godt; naar Pligten steds ligger i den ene Bægtkaal, og den anden altid er tom for Modsigelse og Tvivl. Alethophilus havde ei sprunget langt ind i Skoven, førend han saae en Mand med dragen Kaarde holdende et Fruentimmer, der laae paa Jorden, i Haartoppen, og just i Begreb med at støde hende Sværdet ind i Brystet. Alethophilus fik da Binger; hvorpaa den fremmede Mand, forstyrret ved den Lyd, som han gjorde i Buskene, slap Fruentimmeret og stod nogle Skridt fra hende. Alethophilus stilte sig midt imellem dem, og raabte: holdt inde Ugudelige, Veien til hende er igiennem mit Bryst. Den anden, som steds havde holdt Kaarden i Beiret, lod den da af Forbauselse falde. En maaløs Scene fulgte herpaa. Endelig blev den saaledes brudt af den anden: Alethophile, er det eder. Jeg forundrer mig over eders Sierning; thi enten have I kiendt mig og hende, eller ikke; er det sidste, da er det ubegribeligt for mig, hvad som haver kunnet bevæge eder til at tage ubekiendte i Forsvar; er det første, da falder det mig endda vanskeligere at begribe, thi vi have altid været Uvenner, og hendes Opsørsel har I steds dadlet. Nei, sagde Alethophilus, jeg kiendte ingen af eder, Atrox, men havde jeg kiendt jer, saa havde jeg saa
meget

meget desto snarere ilet til Undsætning, for at gjøre en Uven til Ven, for at bringe en Ugudelig paa den rette Wei. Men hvad bevæger eder til at myrde Hedone, at myrde eders egen Kone? Spørger J derom Alethophile? Jeg mener, at J, saavel som alle, har seet og hørt hendes alt for frie, hendes uanstændige Opførsel. Endskjønt hun vidste, at hun derved gjorde mig jaloux, endskjønt jeg tusinde gange havde sagt hende det, endskjønt jeg ibelig knurrede derover, saa blev hun dog ved at gjøre det, mig til Trods. Jeg passede derfor paa hende det bedste, jeg kunde, jeg vaagede saa at sige Dag og Nat, hvor hun foer, hvor hun drog, var jeg altid i Hælene af hende. Jeg nøgtede hende ofte nye Klæder, hvormed hun kun smykkede sig for at drage andres Bine paa sig. Med alt det kunde jeg ei formærke, at hun foredrog nogen vis Mandsperson især, men hun var frie og lystig med alle, loe, flasede og spøgte med enhver. Dog som Blandus syntes iblant alle dem, der omgiffedes med os, og havde Adgang til vort Huus, meest at holde sig til hende, og desuden saae best ud, var høfflig og altid behagelig, underdanig og svielig mod hende, saa fattede jeg Mistanke til ham, hvorvel han efter Anseende nød intet Fortrin hos hende frem for de andre. For at komme ret efter dette, lod jeg ligesom jeg vilde reise bort til en af Bærkerne. Men jeg kom uformodentlig samme Nat tilbage, og traf ham i hendes Arme. Han undgik min Høvn ved at springe ud af Vinduet; men hende har jeg slæbet hid, for at lide sin velforiente

Straf, som J dog har opholdet for en Tid. Her
 taug Atrox stille, og de andre ogsaa. Endelig be-
 gyndte Alethophilus at sige: Sagen er vigtig, men
 tillad mig at domme imellem eder. Atrox gav sit Munde
 med et tydeligt ja, men Hedone, som endda laae paa
 Jorden, svømmende i Taarer, nikkede kun hertil.
 Alethophilus vendte sig da til hende, og spurgte: Om
 hun ei havde noget at indvende mod hendes Mand's
 Fortælling. Hun tilstod, at det var rigtigt, at hun
 havde særseet sig med Blandus, men had derhos Ale-
 thophilus overveie, om han ei af hendes Mand's egen
 Beretning kunde formærke, at hans haarde Omgang,
 og Blandi derimod venlige kunde meget tiene hende til
 Undskyldning. Efterat Parterne vare forhørte, faldt
 Dommen saaledes: Den faste og ubevægelige Dyd
 overvindes ei ved nogen Fristelse, men da den sjelden
 findes, ja maaskee aldrig, saa bør Menneskets Dyder
 og Feil veies efter Omstændighederne. Hedone har
 havt en frie Opdragelse, hun er ung og smuk, af et
 lystigt og jevnt Gemyt, som, naar det havde faldet i
 en from og søielig Mand's Hænder, vilde upaatvivle-
 lig have gjort hans Lyksalighed. Atrox derimod er ær-
 bar, knap, knurrevoren, mistænkelig, og maaler al-
 ting efter den strengeste Pligt. Han burde have en
 Huusholderske til Kone. Det er klart, at disse tvende
 Gemytter ei stemme overeens. Hedone havde blevet
 den beste Kone, om hun havde faldet i en søielig
 Mand's Lod, og Atrox en taalelig Mand, om han
 havde faaet en Kone af et stivt Sind. Men endda er
 det

det mueligt, at just disse begangne Feil kan føre, om ei til et lykkelig, saa dog til et fordrageligt, Ægteskab, saafremt Atrox vil tilgve sin Kone den begangne Forseelse, og herefter handle lemfældigere med hende, thi jeg er vis paa, at Erkiendtlighed vil da virke i Hedones Hjerte, det som Vligt ei har kunnet. Neppe vare disse Ord endte, før Atrox faldt ham om Halsen, sigende: Min største Ven finder jeg i den, som jeg tænkte at være min Uven. Tak at du haver bragt mig paa rette Wei. Jeg tilgiver Hedone af Hjertet, og haaber, at hun og ændrer sin Opførsel. Ja, stammede Hedone Ord frem, blandede med Suk og Taarer, du skal altid finde en Kone i mig, siden jeg har fundet en Mand i dig. Denne Dag anseer jeg for min rette Bryllupsdag.

Althophilus græd af Glæde, og skiltes derpaa fra dem, efterat han endnu havde meddeest dem nogle gode Raad. Det øvrige af Veten indtil sit Huus underholdt han sig selv med disse Tanker: Vor Dyd er dog kun svag, ringe, ja næsten ingen, den beroer paa vort Blods meer og mindre hastige Omløb. Løber det stærkt om, da ere vi tilbøielige til Brede, men derhos muntrere; løber detsvagt, da ere vi sagtmødige, men derhos nedfagne og mistænkelige. Forretter Møven sin Stierning vel, og deles Bødsferne ud paa behørig Maade, strax bestorme Sandserne og Fornøielserne os; Løbsagtighed er gemeenlig den Klippe, paa hvilken vi da strande; men Nabenhjertighed og Gævmildhed pleie derhos ofte at være dens Ledfagere. Er Møven svag, saa flyde Bødsferne, ei som de bør, vi have da Afskye til Verden, vi

tænke da om os selv, hvilke Helgene vi ere, men lad Sundhed og Styrke ufornodentlig komme igien, da forsvinder Helligheden, og Verden bliver nu yndig, som før var grim. I saadan Tilstand ere vi og almindelig knarvorne, ufordragelige, gierrige, haarde, Hadere af Mennesker, og beundre og elske ingen, uden os selv. At dette bør bringe os til at erkjende, at vi intet formaae, uden Guds Naade; at vi have ham at takke for, om vi ei geraade i saadanne Fristelser og Omständigheder, som vilde gjøre reent Ende paa vor svage saa kaldte Dyd. Ham bør vi takke for den Kraft, som sætter os i Stand til at overvinde vor Temperament, at dæmpe vore Tilbøieligheder. Vel sandt, at Gud har befaleet os at leve vel; det bør vi og gjøre, og naar han seer, at det er vor alvorlige Meening, og hører, at vi paakalde ham, saa giver han os ogsaa Naad og Naade til at kunne udføre dette gudelige Forsæt. Uden ham formaae vi slet intet, men ved ham alle Ting. Uffe Menneske! hvi bryster du dig da af din Dyd? En Dyd, som den mindste Ting kan omstøde; hvi foragter du din Broder, fordi han er mere lastefuld end du, eller og lastefuld paa en anden Naade? Han gaaer paa lidderlige Huse, du er mere betænksom, du frygter for onde naturlige Følger, du skammes for Folks Estertale, du vil gjerne være anseet for ærbar, du kan dog ei overvinde din Natur, saasom du aldrig har med ret Alvor raabt til Gud om Hjælp, du begaaer stumme Synder. — At! du ansees for bedre, og er dog værre! han følger i det mindste Naturen; du forfølger, for:

svær:

sværger, vanærer den; Dommens Dag, den forfærdelige Dag, vil paa en retviis Vægtstaaal veie dig og ham. Dog — vore Indretninger, vor Klogt, vor Politik er Skyld i alt dette. Gud har dannet begge Rionnene saaledes, at det ene ei kan undvære det andet. Naar disse Drifter ere stærkest, da forbyde vor Pragt, vor Overdaad, vore Skikke dem at fuldbyrdes paa en lovlig Maade, og Ære og Dyd paa en ulovlig. Mennesket uden Røer paa det vilde Hav, uden Compas, uden at see Soel eller Stjerner, maae nødvendig drives hid og did af Vindene, og blive et Rov for Bølgerne. Retfærdige Gud! Dine Domme ville uden Tvivl blive ganske anderledes, end vi tænke, end de beste og meest oplyste af os tænke. Du har dannet Mennesket med Tilbøieligheder, nødvendige Tilbøieligheder, kierlige, lykkelige Tilbøieligheder, du gav ham en frie Villie; du saae, at han i ste vilde bruge den imod dine Hensigter; og dog gav du ham den, dog skabte du ham. Hvorfor? for at gjøre ham evig ulykkelig, for at vise din Magt, for at herliggjøre din Retfærdighed, for desto mere at befæste de Gode, for at æres af dem. Al store Gud! behøver du Ære? Er det din Ære at nedtræde Madikker? Hvad skal jeg med Livet? Tag det, og gjør mig til Intet. Intet — forskrækkeligt Ord! evig ulykkelig dog værre — Men Gudheden selv kan den saa handle? Nei; ny Trøst oprinder hos mig; Du saae, at alting var godt, og saare vel; det Onde bestaaer kun i vor Indbildning: Her er det flygtigt og ubestandigt, og vor egen Fore-

stilling haver alene gjort det evigt hiffet; et evigt
 Onde, kommende fra et evigt Væsen, sætter forud,
 at dette Væsen er ondt; men et evigt Gode, kommen-
 de fra et evigt Væsen, viser, at det er godt; kan da
 Gud paa eengang være ond og god? Ingenlunde, han
 er væsentlig god, sølgelig ikke ond, sølgelig paafsrer
 han intet evigt Onde, som alene bør kaldes ondt. Lad
 os ei tage Exempel af Mennesker, der straffe og belønne,
 da deres Straf kun varer kort, og udøves af dem mod
 frie Væsener, der ere til uden deres Villie. Men
 Gud har skabt alle Ting, da der tilforn var intet.
 Saae han forud, at mange, ja de fleste, vilde blive
 evig ulyksalige, hvi skabte han dem, eller hvi lod han
 dem ei vende til deres forrige Intet igien? Godhed
 bragte Gud til at skabe; han vilde danne Lyksalige;
 jeg er for svag til at sætte mig imod hans Villie. Jeg
 er vis paa, at jeg engang skal blive lyksalig uden Ende.
 Dog paa hvilke Afveje geraader jeg i mine Tanker,
 naar alting er prøvet og tænkt, bliver Bibelen den eeneste
 Regel at følge. Jeg vil derfor stræbe, saavidt mueligt,
 at opfylde hans Villie, jeg vil frygte ham, jeg vil leve,
 som om Helvede var til; jeg vil elske ham, jeg vil have
 Haab og Fortrøstning til ham, ligesom jeg troede, at
 intet Helvede var til. Udi sit Ord, udi Bibelen haver
 han truet med evig Straf; lad mig ved mit Levnet
 søge at undgaae den, saa er jeg vis paa hans Naade,
 saa behøver jeg ei at trøtte, om evig Straf er til eller
 ei, saa kommer jeg til fuldkommen Nolighed, da jeg
 ellers maae leve i Tvivl, og stedse frygte for, at Gud

maaflæe

maafkee ligesaavel holder sine Trudfser i Henseende til Straffen, som Løfter i Henseende til Belønningen. Ved dette sidste vil jeg fast blive; troe Gud, troe Helvedes Evighed, ei lade mig forblinde af en ophidsset Indbildnings- og Forestillings-Kraft, men indrette mit Levnet saa, at jeg kan undgaae evig Straf. Udi saadanne Tanker kom Alethophilus usformærkt til sit Huus; han fandt der for sig en Skare af Bønder, som formedelst den dyre Tid og store Hungers Nød vilde sælge deres Eiendoms Gaarde, for at fiøbe Brød. De saae ganske gulfne, magre og affældige ud; Fødderne vilde neppe bære deres usle Legemer; Hungeren stod tegnet i deres Ansigter. Bedrøvede Qvinder og Børn vare med dem. De fulde alle ned for hans Fødder, men han reiste dem op med en mild Belevenhed. De skrege: Vi døe af Sult; Taarene runde ned af hans Kinder. Endelig frembragte de efter nogen Tausshed deres Vrinde. Alle vilde dog ei sælge; nogle vilde laane og pantsætte deres Gaarder. Alethophili Broder kom i det samme. Han havde fra intet og med to tomme Hænder arbejdet sig op til stor Rigdom. Han laante gierne, naar han saae sig sikker. Saasnart Kænterne udebleve, strax greb han Pantet an, og havde derved lagt Gaard til Gaard. I den da værende dyre Tid solgte han Rugen een Mark lettere Tønden end andre; og derved blev han den største Salger. Men for denne Belgierning maatte Kisberne pantsætte ham Huus og Gaard, og alt hvad de eiede. Naar da Tiden kom, at Kænter skulde betales, og de ei kunde, krævede han alting med

yderste Strænghed. Mænd, Hustruer og Børn bleve da drevne fra deres Fæderne Jorde, eller og fra Odelskønder forvandlede til Leilendinger, der ere noget bedre end vore ynkværdige Siellandske Bønder. Under Lovens Beskærmelse begik han de største Ubarmhertigheder, uden at kunde beskyldes for Uretfærdighed, langt mindre straffes derfor. Saadan var denne Mand, som uden at give sin Broder Tid at svare, sagde til disse Ulyksalige; eders Tilstand gjør mig ondt, jeg vil derfor gjerne laane eder Korn imod Pant i Gaardene og tilbørlig Rente; gjerne ogsaa købe eder Gaardene af for en billig Priis; og jeg tvivler ei paa, at min Broder jo er af samme Tanker. Aldeles ikke, svarede Alethophilus, thi hvormed skulde disse elendige ernære sig, naar de have solgt deres Gaarder, og hvoraf skulde de andre betale Renter, om den dyre Tid varer ved; de blive jo da ogsaa nødte til at forlade deres Gaarder. Dersom man vilde gjøre sig saa mange Betænkninger i alle Ting, faldt Harpax, thi saaledes var hans Navn, ham ind i Tølen, da kunde man ei foretage sig noget i Verden; hvo veed, om de dyre Tider vaere ved, og maae de endeligen forlade deres Gaarder, da kunne de jo tiene for deres Brød. Ak, svarede Alethophilus sukkende, du har aldrig min Broder søgt den haarde Skiebne at blive fra en Herre til en Tienere, fra en Fri til en Træl; tvertimod, baade du og jeg ere fra Tienere blevne til Herrer. Ei, var Harpaxes Gien svar, der skeer jo disse Folk intet andet, end hvad de selv vilde have; dersom man ei fyldestgjør deres Begiering, saa

maa

maae de jo omkomme af Hunger; altsaa skeer dem ingen Uret, men tvertimod alt godt, og dersom vi ei gjøre det, saa findes der utallige andre, som ville for-
 tione Penge, og tilligemed vedde deres Jævn-Christen. De kan ræddes, var Methophili Svar, uden at drives fra Huus og Hiem. Hør mine Børn, blev han ved, vendende sig til dem, saa meget Korn, som I for det første behøve, kan I faae hos mig, eller og Penge til at kobe Korn for, hvorimod jeg forlanger intet andet af eder end blotte Deviser, at ville, naar Tiderne blive igjen gode, betale mig enten med Penge, eller med Korn, ligesom eders Leilighed falder dertil. Penge med Penge eller Korn med Korn, eller og det sidste beregnet efter den gangbare Priis, som det nu gielder, dersom I betale med det istædet for annammede Penge. De som vare komne bedrøvede, ginge herover glade bort. Du bliver dig dog altid sels lig, overfusede Harpay sin Broder; maaskee bliver du nok salig, men aldrig rig; og med disse Ord gif han vreed bort. Methophilus gif fornsiet ind til sin Kone, og sagde: Du maae ei fortryde paa, om jeg haver paa nye maaskee formindsket vore Midler. Nei min hjerter Mand var hendes Gientale, det er vist ei skeer uden efter din gamle Vane, ved at gjøre godt; paa saadan Maade forranger man ei sine Midler, men forøger dem, ved at sætte dem ud paa Rente, hos en Mand, som er sikker, og betaler ti dobbelt igjen, saa vel i denne som hin Verden, og, som jeg er overbevist om, ganske vist søger for vore Børn. Fortreffelige Mage, raabte Ale-

thophilus, saadanne Grunde kan Religionen alene give, Religionen alene kan føre Mennesket tilbage til sin forlorne Værdighed, Religionen, den Religion, som i vore Tider saa lidet agtes, saa helligt forhaanes; Fornuften ene gaar let vild, men i Aabenbaringens Selskab gior den sikke Trin. Som hun kort efter maatte forlade ham formedelst sine Huus-Sager, overlod han sig til de søde, til de ædle Fornemmelser, som en god Gierning altid fører med sig. Under disse Betragtninger randt ham ogsaa i Sinde; enhver havde dog ei gjort dette; du maae dog være bedre end andre. Ved disse Tanker foer han sammen, og forestillede sig, at Ydmyghed er en Christens Hoved-Mærke, at indvortes Hovmod er den farligste af alle Laster, just fordi den er den fineste, at Skriften siger, at, naar man end haver gjort det allerbedst, maa man dog erkende sig for at være en unyttig Diener, fordi man ei haver gjort andet, end hvad man burde gjøre. (Om det og er tilladt at anføre Skriften, da den næppe engang kan faae Sted i Prædikener efter den nyeste Smag). Disse Overveielser bragte ham til at udraabe: hvor svagt er Mennesket, gior han ei godt, da er han aabenbar Guds, Religionens, Menneskelighedens Fiende, og gior han godt, da besudler han det ved Hoffærdighed, ved egen Noes, da berøver han sig selv Belønningen; Ufuldkommenhed hænger dog stedse ved os, og Gud maa bære over endog med Abrahamer. Et fælt Skrig forstyrrede her hans Betragtninger. Han saae ud af Vinduet. Det første Syn, som viiste sig for ham, var hans eeneste Søn nedfaldet af det tredie Loft

og liggende død, og hans Kone, besvimet ved Siden af ham, og omgivet med sine Døttre og Huusfolk, som vare i Færd med at hjælpe hende. Han ilede, han fløj og kom did hen. Læger bleve hentede, Badstere kaldte; men alt var forgiøves; Sønnen var og blev død. Konen kom sig endelig efter en lang og haard Sygdom; men en dyb Kummer fulgte hende allevegne. Alethophilus sølte og sin Byrde. Om Fader; hvad Under, at Sønnens voldsomme Død smertebe ham; om Egtfælle; hvad Under, at hans Kones Taarer komme ogsaa hans til at flyde. Han vilde trøste, og behøvede selv Trøst; Ordene døde ham i Munden. Ofte vilde han være glad, men Hjertet sagde Nei. Fuldt af Følelse ved Guds Tugt, fuldt af Tillid til hans Wiisdom, fuldt af Forsikring om hans Godhed, holdt han engang saadan Tale til sin Kone: Utallige Belgierninger have vi oppebaaret af Gud, vi have levet mange Aar uden nogen Ulykke, da syntes os, at vi vare stærke, at intet skulde formaae at røkke os, at vi uden Anrur skulde kunde taale al den Modgang, Gud vilde paalegge os. Men nu en eeneste Modgang, ja en eeneste — Dog haard, det er sandt — Mit Hjerte brister — Evige Gud! du seer en Faders Taarer, en Moders Suk, du seer vor Utaalmodighed, men du seer og vor Skrøbelighed, du seer Fristelsens Storhed, du forbarmer dig og over Støv og Aske — Nu vor Søn er død — En voldsom Død — Al Død er voldsom, den nedbryder Naturen — Døden er dog naturlig — Men den Unge at døe, den Gamle at leve, den Unge at døe, Søn før sin Fader, en Moders eeneste Søn — Er det naturligt? Nei; jo, alle leve ei lige længe. Tak

hør

os at yde Gud for den Tid, vi have havt ham; har kom-
 mer ei til os, men vi til ham. Vi ere visse paa, at han
 er hos Gud, han døde i sin blomstrende Alder, uforsøgt af
 Verden, ubedærvet af den, reen og uskyldig. Maa skee
 flere Aar, længere Levetid havde berøvet os vor Søn —
 Græffelige Tanke! Maa skee evig fortabt — nu evig salig.
 Lad os tilbede, nedfalde, nedsiunke, nedsenke os for Gud-
 dommen, i Guddommen; den Guddom, som gjør alting
 til det Beste, som fra Evighed af haver veiet alting, vore
 Gierninger, Tanker, Skiebne, det vi gjør, vilde gjøre, og
 kunde gjøre. Hisset, ja evig hisset skal jeg see dig, min fiere
 Søn, hvorledes vilde mine Favnetag blive? — En Faders
 — jeg seer dig udstrække dine Hænder mod mig, du
 glindser af en evig Vre; Solens Lys er svagt mod dit —
 Ja min allerkiæreste, min Kone, dyrebarere Navn veed
 jeg ikke, lad os tilbede Guds skjulte Naad, lad os sige:
 Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet. En
 Strøm af Taarer hindrede ham fra at tale mere i nogen
 Tid; endelig frembragte han disse Ord: Herre, du som
 er mægtig i de Skrøbelige, kom min Skrøbelighed til
 Hielp. Hans ælfskørdige Hustru, hans Euphrosyne sva-
 rede ham; allerkiæreste Mand! vel vidste jeg, at Gud kræ-
 ver store Offere, jeg haver og forud forestilt mig alt, hvad
 han kunde kræve, jeg haver forestillet mig dem tunge, be-
 sværlige, jeg haver ret ophidset min Indbildningskraft, for
 at gjøre dem levende, og for tilligemed at veie min Styrke,
 om den kunde staae imod, og det haver aldtid syntes mig
 let, at kunde overvinde. Men hvor meget større ere ei
 visse Ting i Virkelighed, end i Indbildning. Det er
 let

let at være fiak, naar man kun forestiller sig Modgangen,
 men naar den møder, da kommer Dyden ret paa Prøve.
 Jeg veed intet at ligne med den Smerte, som jeg nu føler,
 uden den Glæde, som jeg fandt, da jeg fik dig. Du alene
 kan trøste mig for en elskværdig, en eneste Søns Tab.
 Mine Forældre ere døde; du er mig Fader og Moder,
 du er mig ogsaa Søn; du er mit Alt i denne Verden.
 Da nu Gud har igien ladet mig dig, som min bedste Skat,
 saa bør jeg og søge at finde mig i den mig tilsendte Sorrig,
 saa godt som mueligt; en Sorrig, som desuden noget lindres
 ved det faste Haab, ved den fulde Forvisning, at jeg
 og du, ja jeg og du, skulle igien finde en lykkelig Søn i de
 Levendes Lande. Ved disse Ord traadte Hierus, en Præst,
 som var en Ven af Husen, en Præst til Ven! ind i Stuen.
 Kierreste Venner, begyndte han sin Tiltale med, lykkelige
 Venner, lykkelige midt i Sorgen; I føle Guds tugtende
 Naade, I erkende hans Røvselse, men I lide dog, som
 Mennesker, som Christne; I have i alt eders Liv opført
 eder som fornuftige Christne, lige langt fra Overtroe, og
 fra Vantro, lige langt fra Hyllerie, og fra Koldsindighed,
 lige langt fra den Tanke, at en indbildt Troe til Christ
 Forsoning nytter uden gode Gierninger, og at gode
 Gierninger fortiene Salighed; I skamme eder ei ved
 Gud, ved Christus; ophøjede Helte! Religionens Helte!
 Religionen skal belønne eder; Religionen gjør eder rolige,
 lykkelige her, lykkelige hifset, naar al Verdens Vre, al
 Verdens Høihed er forsvunden; naar Verdener ere for
 eders Dine som Cole:Gran, og hvor blive Kongerigerne
 da af? Naar, naar, paa en Tid, da intet uden en god
 Samvittighed holder Prøven ud, da Troe, Haab, Ly-
 dighed,

dighed, Kierlighed, Gierninger, virkelig gode Gierninger alene følge os; da alHsighed afklædes; da der ei spørges om, hvad Embede har du forvaltet, hvilken Throne har du besiddet, hvor høit, hvor mægtig, hvor stor har du været, men hvor god, hvor dydig, hvor gudsfrygtig, hvordan har du forestaaet dit Embede? Der staaer du for Guds Ansigt, nøgen, uden Hielp, forladt af alle. Vel dig! om Religionen da kan trøste dig. Men endog paa Sygesengen vil der spørges efter Religionen. Den alene formaaer at trøste, husvare, lindre, oprette, at gjøre det nemlig tilgavn; paa en Tid, da intet andet kan hielp; da tusindes Liv, om de og vilde give det hen for dig, ei formaae at redde dit; da ingen List, ingen Krigshær hielper, thi Fienden er inden i os, er os selv. Forsædelige Ord Religion, dersom du da gjæster et Menneske, som aldrig har tænkt paa dig, som har foragtet, bespottet dig; du trøster ei da, men knuser, du læger ei, men saarer. Helvede bliver da vis; Dævelen troes; det, man aldrig før har villet troe, ja undertiden det, man ei burde troe, det som en maadelig Forstand foragter; den sterke Mand lader sig da indsvøbe i en Capuciner-Kappe. Tænk derfor paa din Skaber i din Ungdom, imedens de gode Dage endnu vaere, og de Dage endnu ei ere koinne, om hvilke du skal si, de behage mig ikke. Men I mine Venner, I skulle glædeligen gaar hen til eders Hvile, til eders Sovkammer, for med end større Glæde at opvaagne til den Saelighed, som intet Die har seet, intet Dre har hørt, og ei er opkommet i noget Menneskes Hierte.

III. Stgrid eller Kierlighed
Tapperheds Belønning.

En Fortælling som Priisfrist i Veltalenhed.

(Anledningen er tagen af Sars 7de Bog S. 125/126).

(Skrævet 1772.)

Die Statuten der Universität
zu Wien
in der Kaiserlichen
Frei-Universität zu Wien
in der Kaiserlichen
Frei-Universität zu Wien

Udi Sieland boede en Konge ved Navn Svvald,
som var berømmeligere ved sine Forsædres, end ved
egne Bedrifter. Vel havde han maattet tilfigte sig
Kronen, men siden levede han, imod de Tidens Sæd-
vane, meget fredelig, og delte sig imellem Omhu for
sit Folk, og for sin Datter, som hed Sigrid, og som
ved sin Opførelse ogsaa var den Kierlighed værdig, han
bar for hende. Naturen havde begavet hende med
Skionhed, hvilken hun ved Mildhed og Blufærdig-
hed forhøiede, og satte derved Deiligheden i sit rette
Lys. Blufærdighed var dog da neppe en Dyd, i det
minste ei en Fortieneste, saasom alle Fruentimmer vare
blufærdige. Man havde endnu intet Navn paa Frel-
hed, og en lykkelig Uvidenhed gjorde Kønnet uskyldi-
gere, end nu omstunder alle Leve-Regler ere i Stand
til at udrette. Man var blufærdig, fordi man tænkte,
at Fruentimret ei kunde være anderledes. KydsKhed i
og uden Egtestand viiste, at Kønnet mente det al-

vorligt, og at Last ei paatog sig Dydens Ansigt. Men Sigrid var derhos mild og venlig, og besad derved en Dyd, som var over hendes Tids Levemaade. Det jevne og rolige Sind, hvoraf hendes Fader var, havde ligesaa meget, som hans Formaninger, frembragt den Undighed og Mildhed, som viiste sig i hendes Miner, og ved Blufærdighed fik deres rette Værd. Nu var hun sexten Aar; Tiden var forhaanden, da Friere sædvanligen begynde at indfinde sig. En søn Fader føler da Glæde, han seer sig da nær Maalet, som skal krone baade ham og Datter for havde Mæie; men han føler og Skrek. Et slet Val, et Feiltrin kan tilintetgjøre al hans Omsorg, og styrte hans Varn i Ulykke. Gyvald var Fader, og han var saadan søn Fader. I sliq Beklemmelse tiltalte han sin Dronning Gunhild saaledes: Elskelige, du veed, med hvilken Attraae jeg søgte dig, og hvor lidet du og satte dig imod min Længsel, dertil bevæget af det Svar, som Freyrs Orakel gav ved sin Præst i Skara, at du skulde blive til Deel for Laugurens Behoer og Gefions Søn; hvilket jeg forklarede at betyde en Indvaaner og Prinds fra Sieland; en Forklaring, som de Erfarne og Vise i vore Oldsager strax bestyrkede. Men nu vil Oraklet intet svare, forgieves adspørge vi den mægtige As. Thorkil siger, at et bedre Orakel skal svare, men hvor finde vi det? Ja, Elskelige! hvor finde vi det? Svar, vær du mit Orakel! Guderne have ofte givet Svar igiennem vise Qvinders Mund. Den snechvide men stolte Gunhild svarede: Forhaling giver ofte Sorg, men

Svar:

Snarraadighed stæffer fra Fare. Hvor mange Konger, Jarler, ypperlige Mænd ere ei komne i stor Uleilighed, i Krig og Ulempe, ja have mistet Rige og tilsat Liv, fordi de alt for lange have forhalet med deres Døttres Giftermaale. Utaalmodige Elskere have derover røvet dem, og bestøget Brudeseugen, rygende af deres Svigersfædres Blod. Dit Raad skal derfor være, at opsøge strax en Brudgom til Sigrid, og ei, som visse Fielne Fædre gjøre, at overlade det til hendes eget Val; thi derved opsettes Tingen, og faaer ogsaa ofte et slet Udfald. Ungdom og Uerfarenhed vide ei at vælge; Stolthed og Kræsenhed vrage alting; imidlertid kommer en hidsig Elsker og borttager med væbnet Haand, det man ei med Gode haver villet lade ham faae. O elskelige Gunhild! var Kongens Svar, du raader altid til det beste; men mon din Ænhed for mig ei denne gang fører dig noget ud fra den rette Vej? Sandt nok, jeg elsker Fred; men jeg havet dog ogsaa Mod nok til at drage Sverdet, naar min Ære, mit Lands Beste, min Datters Belskerd det udfordre. Endnu er hun ei heller saa gammel, at man har Narisag at befrygte noget fiendligt Overfald for hendes Skyld. De ere endnu kun saa, som have soet hende. Den meste Tid er hun jo i Fruerstuen assides i Skoven, og fornøier sig med at spinde og væve. Hun har baade Fornuft og Fasthed i Sindet, saa at hun vel er i Stand til at vælge. Mon det derfor ei var best, at overlade Vallet til hende selv, og at gjøre dette bekiendt? Du raader selv herfor, Herre, var Dron-

ningens Gienfvar, men overvei vel, at du ikke skal komme til, engang at fortryde, at have været for om en Fader, og for lidet søielig en Egtemand, og sig: Sid jeg ei havde ladet mig beherske af Sigrid! Og ved disse Ord stod Dronningen op, trak Dienbrynene i Beiret, slog med Naffen og gik bort. Saadan Opførsel rørte ei Kongen; en lang Bane havde maattet hårde ham, saafremt ei hans eget jevne Sind havde lettelig overhaaret saadant. Imidlertid var han dog uvis, hvad han skulde gjøre. Endelig besluttede han, at lade Odins Præst Thorkil komme.

Denne ærværdige Mand kom, krum af Alder, støttende sig paa en Stav. Egirs Hersker, sagde han, hvad vigtigt er nu forhaanden? siden han lader sin Tiener kalde. Du Alfaders Tiener, meldte Eyvald, du, til hvilken jeg betroer alt, hvad der ligger mig paa Hjertet, du som adspørger Alfader for mig, sig, hvorfor vil han nu ei svare, nu da det gielder min Ære, mit Liv, min Belfærd, min Glæde, nu da jeg skal søge en Mand til min Datter? Siden Alfader tier, siden Guderne ei ville tale, siden Nørnerne selv ere blevne stumme, saa vær du Alfader, vær Norne. Draklet siger jo, at et bedre Orakel skal tale; saadant findes virkelig ei paa Jorden, med mindre vise Følk forstaaes herved. Maaskee Guddommen taler rigtigere igiennem dem, end igiennem de Stene, de Billeder, som de beboe. Bliv derfor selv Orakel, og forklar mig, hvor

hvort jeg skal finde en Mand for min Datter, en Støde-
 stav for mig selv, og en Beskytter for mit Folk. Him-
 len, svarede den Gamle, indskyde mig at forklare mig
 saaledes, som du er det værd! Din Alder, din Søns
 spæde Aar, udfordre en Mand til din Datter, der kan
 forsvare hende, dig, Søn, Kone og Rige. Et saa-
 dant Val kan derfor best skee ved hende selv. Vi ere
 ei uvante til, at vore Fruentimmer selv vælge; de ere
 Tapperhed, de kiende Fortienester. Ei sette de Priis paa
 den bløde Mand, som aldrig har seet Solen opgaae, som
 ræddes for at lade Dug og Regn befugte sit Legeme, som
 trættes ved at følge den hurtige Naar og den modige Hiort,
 som aldrig haver voyet sit Liv paa Havet, og aldrig
 favnet Vegirs Døttre, som ei haver turdet see vred
 Mand under Vind. Saadan een affkye de, saadan
 een foragte de. Nei, vore Skioldmøer, vore Danske
 Heltinder, de ansee Heltenes Saar for deres ædelste
 Smykker, de rose den Mand, der død hiembæres paa
 sit Skiold, frem for den Mand, der levende kommer
 tilbage uden Skiold. Dit satte Sind, din Hustrues
 Stolthed, din Datters Sindighed og den gode Op-
 dragelse, hun har faaet, de gode Mønstre, hun har
 for sig, og frem for alt, vore Sæder, vore mandige
 Sæder forsikre mig om, at hun vil vælge Mand for
 sig, Mand for dig, Mand for Riget. Vel an! ud-
 raabte Kongen, jeg antager disse dine Ord for det bedre
 Orakel, og vil følge dit Raad.

Strax gav Kongen sig paa Veien til sin Datters Bolig, der laae nogle hundrede Skridt fra hans, noget inde i Skoven, ved hvis Indgang Kongens eget Huus laae. Da han kom der, var Døren tilluft efter Sædvane. Ved at banke paa, blev spurgt, hvo han var? Sigrids Fader, svarede han. Da han kom ind, fandt han sin Datter sidde ved Ilden midt paa Gulvet, og uddelende Uld til sine Piger. Hun stod strax op, neiede, bad ham sidde, og satte sig selv. — Hvad bevæger min Fader ved denne usædvanlige Tid, da fast alting haver lagt sig til Hvile, at gjøre sin Datter lykkelig ved hans Nærværelse? Den Lyst at see dig, var hans Svar, dig, min Glæde, min Alderdoms Trøst; den Lyst, at udrette snart noget til din Lykkelighed. Min Datter, du er nu af den Alder, at en Mand . . . En Mand, igientog Sigrid, slog Vinene ned, og farvede Ansigtet med en behagelig Rødme. Ja en Mand, var den Gamles Svar, men ei en Mand, som jeg vil paatvinge dig, ei en Mand, som vil efter vore vilde Sæder røve dig, men en Mand, som du selv skal vælge; thi jeg er vis paa, at du betænker, at du er Sigrid og Syvalds Datter. — Det skal jeg aldrig glemme, og for at vise, at dette er mit Alvor, saa tilsted mig en Bøn. Meget gierne, var Faderens Svar, thi jeg er overbevist om, at den bliver dig værdig. — Du veed, o min Fader, at jeg endnu ei har seet paa nogen fremmed Mand's Person, endskjønt nogle have været tilstede, naar jeg haver været hos dig; lad det derfor blive et Tegn paa mit Val, at jeg kaster mit Slør tilside, og seer paa een.

underlig lader vel denne Begiering, men du kan være vis paa, at ligesom jeg ei vil for Fædrenelandet vælge uden en tapper Mand, saa vil jeg ei heller for mig selv vælge, uden den, der ved Bestandighed, Oprigtighed og Ærbødighed fortjener mit Ja. Lykkelig Dag! udraabte Gyvald, da jeg avlede dig, da mig blev sagt, en Datter er fød, Freya saae da paa mig med blide Dine. Thor hindre nu kun, at ingen Jette, ingen Trold spille vor Glæde! Dig paakalder jeg, du mægtige Toternes Overvinder, du langt tordnende, du Misners Styrer, beskyt mit Huus, vogt det fra Ulykke! Der er min Haand, min Datter, Odin favne mig saa vist udi Valhalla, som jeg vist skal holde dig det Løfte, frit selv at vælge en Mand. Den graahærdede Konge forlod Prindsessens Sal, Sigrid fulgte ham til Døren, og deres Dine vare hestede paa hinanden, saalænge Nummet og Mærket det vilde tillade.

Ragnhild, sagde Prindsessen, min troe Ragnhild, du, hvis Bryster have givet mig at die, nu er det Tid at gaae til Hvile, men følg mig i Sovekammeret; dine Raad ere mig nu dyre. Under Ærligheds og Oprigtigheds Ham skjulede Ragnhild et falskt og gierligt Hierte; den Tanke, at berige sig, var strax opkommen i hendes Sind, saasnart hun havde hørt Kongens Tale. Den Frier skal blive lykkelig, tænkte hun ved sig selv, som giver Ragnhild meest Guld. Min kiere Ragnhild, sagde Sigrid, hældende sig op til hendes Bryst, hvor listigt er det at have en tro Veninde,

naar Ere, Rolighed, Fornøielse, Liv staae i Bove. Min Fader haver givet mig Lov, selv at vælge; den beste Fader! Fornøielse, Uroe bespænde paa eengang mit Hierte. Jeg skal vælge, vælge for evig! Et got Val bestemmer Livets Lyksalighed, et slet . . . jeg gruer. Ung, uerfaren, skrøbelig — høimodig Syvalds Datter — Mognhild! du tier, giv Trøst, giv Raad! søl, hvor dette Hierte slaaer i denne Barm. — Du, Fosterdatter, vær ved et friskt Mod! Aldrig grød Pigen før, til hvis frie Villie det var overladt, selv at vælge en Mand. Vel sandt, her ere mange Helte, mange raske Mænd, som indbilde sig at være dig værdig, men een kan kun vælges. Siig mig, din oprigtigste Veninde, om du aldrig haver følt noget ved at see paa dem? — Kiereste Fostermoder! Synet er bedrageligt, Kionhed forfører, Rygtet ophøier ofte en Ting over sin Verdie; mit Syn haver ellers, saa vidt dette Slør tillader mig at see, viist mig udi . . . Her holdt Sigrid inde, et dybt Suk afbrød hendes Tale, Taarene strømmede nu ned. Elskeligste Veninde! min Sigrid! sagde Mognhild, trykkende hende op til sit falske Bryst, dølge intet, en halv Fortroelighed er ingen; udvøs frit dine Klager, dine Tanker i min Barm, jeg skal ei spare de beste Raad for dig. Naar den Lyksalige, som har rørt dit spæde Hierte. Af hvor slaae dine Aarer, hvor hæver sig dit uskyldige Bryst! Othar! stønnede Sigrid frem, Blusel bedekte hendes Ansigt, og med Haanden skjulte hun sine Dine. — Othar, Ebbes og Svanhvides Syn? — Ja, var
Sigrids

Sigrids Giensvar. Nu vel, min Datter. En anden gang skulle vi tale mere sammen herom, nu er det best at hvile.

Morgenens efter indfandt Ragnhild sig, og setende sig paa Sigrids Seng, taledede hun saaledes: Othar, mit Barn, er sinuk, Rygtet siger og, at han skal være tapper; men han er forhadet af din Moder, fordi han ei nok bøier sig for hende, og din Fader ærer vel hans Fortienester, men elsker ham dog ikke. — Det er sandt, flere Fostermoder, men hvor tung er ei min Skiebne! En Moder hader, en Fader elsker ei den, som behager mig best. Han er kion, aldrig glemmer jeg den Dag; der han kom hjem, som Seierherre over de Sverøvere, der vilde foruroilige vore Kyster. Stolt gik han frem med Gebærder som Frode, efterat han havde overvundet den Huniske Konge. Hans gule Haarlokker slagrede paa hans Skuldre, han syntes høiere end sædvanlig, en ædel Sved pippede ud af hans Pande; ei vanhældede en kielen Hvidhed hans Kinder, Soel, Arbeide og Støv havde farvet dem brune; han gik med oprakt Hals, Odin tindrede ud af hans Dine. Saadan Mand var mig værdig, sagde jeg da hos mig selv; kiereste Ragnhild! siig, havde jeg Uret? Efter min Faders Befaling rakke jeg ham Velkomsthornet; han tog det, han tømmede det, han slog for første gang Dinene ned. En Blød foer igiennem mit Legeme, jeg braadte af en ubekiendt Ild; siig mig, min Oprigtige, er det Elskov? Ja, ulykkelige

Sigrid, ja det er; en Elskov, som vil forarsage dig megen Sorg, thi vel haver Kongen, din Fader, overladt til dit eget Skion at vælge, men han haaber dog, at du vælger, ham og din Moder til Behag. Det bør han og haabe, var Sigrids Gienfvar, thi mig paaligger et alene at vælge for mig, men og for ham, for min Moder, for det ganske Land. Min Fader 'er gammel, Siger min Broder er endnu et Børn, Landet behøver Børn. Vel have vi nu paa nogen Tid mere Fred, end vi ere vant til, thi min Faders Nærfærdighed og fredelige Sind æres af hans Naboer; men Sse-Nævere gjøre os dog ofte usikre, og for at have Fred maa man dog altid være bevæbnet. Othar er den Helt, som kunde beskytte os. Men jeg bør ei bedrøve min Moder; mit Val hænger vel af mig selv, men derfor har min Fader ei løst mig fra mine Pligter. Jeg bør være vis paa, om mit Val behager ham, behager hende; og jeg maa være vis paa, om Othar fortjener min Haand. Hans Tapperhed fyldestgjør min Ære, mit Mod, opfylder mine Pligter imod mine Landsmænd; men mit Hjerter maa og være forvissat om hans Bestandighed og Oprigtighed. — Han ubeständig! han uærbødig! — Mon jeg da er i Stand til at vælge? — Enten Othar eller ingen! Men min kære Datter, vare Mognhilds Ord, tag dig iagt for Sindsbevægelser. Othar er vel tapper, men Othar har og sine Lige; maaffee andre have gjort mere til Seieren, end han selv. Anførerne faae gierne alene Æren, da dog den fleste, hører Krigs-

men:

mændene til. Seer jeg ret paa Othar, da anseer han dig som hans visse Bytte, som en Belønning, der tilkommer hans Tapperhed. Mig er og sagt, at han ei skal have været ubevægelig imod en vis Slavindes Skionhed; Insegundes Skionhed skal ei heller være at foragte. Skulde du for hans Skyld leve ugift, ei smage Livets Fornøielser; og han maaskee foragte dig? Vil du bie, til een udviser sin Tapperhed, ved at myrde din Fader, ved at bortslabe din Moder i Fængsel, ved at legge sig væbnet ved din Side? See, saadan Skiebne hender vore fæste Konge-Møer, naar de enten ei have Frihed at vælge, eller og bie forlange med at vælge. Dersom du end selv tillader dette, saa tillader din Ragnhild det dog ei. Jeg ikke heller, svarede Sigrid, nei, før skal et Sverd giennembores mit Bryst, sørend jeg skal see paa den Mand, som min Siel ei elsker. Vær forsikret, Ragnhild, at Skioldungernes Blod rinder i mine Aarer, at de Guder oplive mit Mod, fra hvilke jeg stammer. Men hvorfor forkleiner du Othar, den tapre Othar? Mon Misundelse raser i dit Bryst? Tilgiv, min Ragnhild, det første haarde Ord, jeg har sagt til dig. Iver udtalte det af Munden, Hiertet havde deri ingen Deel. Min Fader, min Moder, mit Fæderneland bør jeg sørge for. Er Othar mig værdig, saaer jeg ham, da er jeg lykkelig; skeer det ei, da maa jeg see til, hvorledes jeg paa beste Maade kan foreene sammen, Aligt, egen Lykkeligbed, og første Elskov.

Denne Samtale endtes, ved det Prindsessen blev kaldet til Kongen, som ved hendes Ankomst gav i en anseelig Forsamling tilkiende, hvad Beslutning han havde taget, og at Prindsessen havde foresat sig at vælge, vel en tapper Mand, men derhøjs ingen uden den, som ved sine Opvartninger kunde overtyde hende om hans Trofasthed og oprigtige Kierlighed. Tegnet paa hendes Val skulde være, at hun tog sit Slør af, og saae paa den lykkelige Elsker; en Gunst, som hidindtil ingen fremmed Mandsperson havde nydet. Endeel Dage bortginge paa denne Maade, uden noget Val. Prindsessen fandt ingen hendes Kierlighed værdig, hvortil vel fornemste Aarsag var, foruden hendes Blufærdighed, den Plads, som Othar allerede havde i hendes Hierte. Og hans Oprigtighed var hun endda ei fuldkommen overbevist om; hun undsaar sig og ved, at gjøre sin Moder imod. At alle gjorde sig al optænkelig Umag for at vinde hendes Yndest, kan enhver vel tænke, der veed, hvilken Magt Ungdom, Høihed, Skønhed have over Mandkønnets Gemyster. Men ingen gjorde sig mere Flid, end Othar, og en Kiempe fra Hundingaland. Den første søgte ved alle Leiligheder at behage hende; for hendes Fødder nedlagde han de Hiorter, de Bildsvin, som han fangede, han bredde selv under hendes Sæde i Kongens Sal Huden af en Bivn, som han samme Dag havde dræbt. Paa Jagten udi en forsmædelig Hede, da alle vare ferdige at vandsnægte af Tørst, rakte han hende Vandet af en Kilde; derpaa Kongen, Dronningen og
 alle

alle efter deres Nad, og drak selv tilsidst. Han var den første i Salen, og den sidste, som forlod den; ja han flettede endog Blomster-Krandse til at pynte hendes Hoved med. Engang blev der talet om hans Besdrifter og den Fare, som han for Fædrelandet vovede sig ubi. Vel sandt, svarede han med ædel Frimodighed, at jeg altid har søgt at opfylde mine Pligter, og at jeg er vis paa, at ingen skal paafige mig andet, end at jeg har gjort hvad en tapper Mand bør; men det synes, at Thor selv vilde ved sin Tapperhed ei kunne overvinde Sigrids Hjerte. Den Anseelse, jeg staaer i hos mine Landsmænd, den Frygt hos Fienden, det Navn, som bier mig efter Døden, ja den Selvvidenhed om mine egne Fortienester, der forhen opfyldte mit ganske Bryst, give mig nu ingen Fornøielse, da mig fattes det fornemste Skudsmaal; den Deiliges Diekast. Derfor savner du dog ikke mit Bisfald, faldt Sigrid ham ind i Talen. Den maatte tænke slet, som vilde negte dig Noes. Siden du giver ham dit Bisfald, meldte den stolte Gunhild, saa betænker du dig vel ei heller længe paa, at mange Lethrakongers Blod med Ebbes Slegtes. Sigrid taug, Othar blev rød som Blod, Ebbe blegnede, og Ewanhvide hans Hustrue skielvede. Endelig sagde Kongen: Om Sigrid vælger Othar, da gjør hun det efter den Magt, som jeg har givet hende, og er det ei nyt, at Konge-Døttre ere blevne gistede med Jarler og Jarlers Sønner.

Ovenmeldte Kiempe fra Hundingalands førte sig ganske anderledes op, end Othar. Han søgte ei ved mindste Opvartning at vinde Prindsessen; og som de Bedrifter, han havde gjort, vare kun lidet bekiendte, saa talede han ei om dem, men kun om dem, han agtede at gjøre. Derimod overhængde han jevnlig baade Kongen og Dronningen om deres Minde, truede grummeligen, hvis hans Dnske ei blev opfyldt, og puffede paa sine Kræfter og Størrelse. Mange af Frierne, som vidste, i hvilken Anseelse Ragnhild stod hos Sigrid, vendte sig til hende, og søgte ved Skienk at vinde hendes Benskab. Men for ingen lykkedes det bedre, end for den unge Regnar, hvis Sag hun derfor og paa det ivrigste understøttede, men forgieves; thi vel var han af høi Herkomst, derhos ung, rig og deilig, men havde endda ei gjort sig navnkundig ved nogen mandig Bedrift, endskjønt han allerede havde opnaaet det fem og tivende Aar. For Othar talte Ragnhild derimod aldrig got; thi han var for modig til at sinigre for hende, for ædel til at begaae noget nedrigt. Kiempen fik og tilsidst Underretning om Ragnhilds Sindelag. Ved det mægtige Guld bragte han hende i kort Tid paa sin Side, allerhelst hun mærkede, at hun arbeidede forgieves for Regnar. Hun talte hans Sag for Prindsessen, men blev afviist, ei uden Vebreidelse. Han, som aldrig havde tænkt eller handlet sindig, foreslog da for Ragnhild at bortføre Prindsessen, og forlangede, at hun skulde være ham dertil behjelpelig. Onde Mennesker studse undertiden ved alt

for

for onde Gierninger. En Art af Venskab og Omhed havde endda Sted i Ragnhilds Hierte, men en Mængde Guld, og Løfte om mere, fordrev snart denne Betænkning. Tid, Sted og Leilighed bleve derpaa aftalte. En Aften, da Prindsessen gik fra sin Faders Sal til sin Bolig, ledsaget efter Sædvane alene af Ragnhild, foreslog denne onde Qvinde at gaae lidet dybere ind i Skoven i det smukke Maaneskin. Prindsessen, som just var takkefuld, gav sit Minde dertil, men da kom Kiempen og borttog hende med Magt. Dyden staaer aldrig større Fare, end naar den er i slet Selskab. Magtet al Prindsessens Raaben, og det Umag, hun gjorde sig for at slide sig fra ham, (thi at bede og græde kunde hendes høie Mod ei nedlade sig til,) saa havde han dog fuldbyrdet sin onde Hensigt, hvis ei Othar havde i det samme ileet til, og med blottet Sverd nødte Kiempen at lade sit Bytte fare. Kiempen, stolende paa sin Styrke og Størrelse, vendte sig strax imod Othar, sigende: Vil du Pusling hindre mig! og gav med det samme et stort Hug efter ham, hvilket Othar undvigede ved at bøie sig til Siden. Efter nogle Hug, som de skiftede sig imellem, var Othar saa lykkelig, at tilbringe Kiempen et stort Saar i Underlivet, saa at Indvoldene hange ud af ham, og han segnede til Jorden. Strax var Fiendskabet slukt hos Othar, han sprang til, og spurgte, hvor han havde sin Skade, men fik intet Svar; hvorover han fælte sig frem i det halve Mørke, thi Skyer havde skjulet Maanen, det beste han kunde, og som han havde intet

tet andet ved Haanden, saa sønderrev han sit eget Klædebon, begyndte at forbinde ham, og at tilstoppe Hullet, hvorudaf strømmede en vældig Mængde Blod. Men Kiempen samlede imedens alle sine Kræfter, og fuld af Forbitrelse og Hævn trak han en Kniv ud, der hang i et Belte ved hans Side, thi Sverdet var faldet ham langt ud af Haanden, og stak dermed i Blinde til Othar, og traf ham i den høire Hæl, hvorover han sin hele Livstid maatte halte. Derhos sagde han: Du skal dog ei rose dig af Seieren, ei heller nyde Sigrid; døe! — Ved dette Saar optændtes Othar til Vrede; han greb Sverdet med begge Hænder og hug af al Magt paa Kiempens Hals, saa at han skilte Hovedet fra Kroppen, og herved sagde han: Far til Hæls og hendes Børn, og vær i Selskab med Loke og alle sorte Alfes! Efter dette saae han sig om efter Brindsessen, men som han merkte ei noget til hende, saa begyndte han at raabe og gaae omkring, men altsammen forgieves. Da Dagen frembrød, søgte han ei uden Nøie til Kongens Sal, hvor Ragnhild var den første, som han mødte. Hun gif med udslaget Haar, slog sig for Brystet og rev sig i Hovedet; snart løstede hun Hænderne i Veiret, snart lod hun dem falde plat ned igien; nu vreed hun sine Fingre, saa det knagede i alle Knokler, nu kradsede hun sig i Ansigtet. Hun skreg, hun hylede, hun bar sig ad, som Skade, da hun første gang saae Loke, smiddet til Klippen. Unkværdige Ragnhild! sagde Othar, din Tilstand spaaer mig min Skiebne. Sigrid er borte,

den

den Elskværdigste er borte! Hvad har du nu for al din Møie? den Omhu, hvormed du opflekkede hende, er spildt. Naar hun sad paa dit Skib, naar du ki-
lent strøg hendes Kinder, da tænkte du ei paa sig en Løn. Freya, du pleier dog at være medlidende, skaf Sigrivd igien, eller tag mig i din Volsig! Men jeg overvindes af Smerte, jeg døer. Ved disse Ord hældede han sig op til Dørposten i Kongens Port, og faldt i Afmagt. Ved megen Flid blev han bragt til sig selv igien, og derpaa henvørt til hans Faders Gaard.

At beskrive den Sorg, som Kongen fandt, er umuelig. Gunhilds Bebreidelser forøgede den. Hun forekastede ham, at han maatte selv takke sig for denne Ulykke. Det var ei nok, at de havde mistet deres Datter; de maatte frygte for, aldrig at see hende mere. Enten var hun død, eller levede et ulykkeligt Liv, vanæret af en fæl Kiempe. Hun havde nok forud sagt, at det vilde gaae saaledes. Det var ei got, at lade Børn have deres egen Billie; det var ret tilpas til ham, han fik Løn, som forskyldt. Den arme Syvald kunde ei svare eet Ord hertil, thi ham syntes, at hun havde nogen Ret. Hans satte Sind lod dog ei Modet falde. Ei overlod han sig til qvindagtig Sorg, men han iverksatte alle Ting, for at finde sin Datter igien, allermeest dertil opmuntret, ved det han fik af Othar at vide, at han havde reddet hende af Kiempens Hænder, og ihjelslaget dette Uhyre; hvis døde Krop blev slæbet frem, efterat man længe havde søgt efter den, og givet

Hundene og Ravnene til Føde. Ved dette Syn gif
 Ragnhild som fra sig selv. Forbandede Othar, raabte
 hun, hvi lod du ei Kiempen fare, hvi lod du ham ei
 leve, og bragte os derimod Prindsessen hjem? Vi
 skulde nok selv have affraffet dette Spøgelse, dertil
 behøvede vi ei din Arm. Men det var dig mere om
 at giøre, at vise din Tapperhed, end at redde Prind-
 sessen. Maaskee du selv har affivet hende, eller holder
 du hende indelukt paa et hemmeligt Sted, for at nyde
 dine friske Lyster. Al min Sigrig! du var deiligere,
 end de lyse Alfser, du saac ud til at være Baldurs
 Søster; har jeg saa trolig bevaret din Kydsfæd, saa
 uskylldig opfødt dig, for at blive et Klov for en Trolde,
 for Fenris Ulven, for at omsnoes af Midgards Slang-
 gen? Vederstyggelige Othar! forbandet være de
 Bryster, som du diede, forbandet den Luft, som du
 første gang trak i dig, alle Nastronds Slanges sønder-
 slide dit Hierte, Hvergelmers Hugorme øde din Lever!
 Jeg skulde have reddet min Prindsesse, jeg skulde have
 haaret hende hid paa disse mine Arme, hvis ei den saele
 Afmagt havde hindret mig. Al Skrek! al grusomme
 Nat! jeg segnede til Jorden. Sid en evig Nat havde
 bedækket mine Dine! Du udstrekker du, min Elskelige!
 forgieves dine spæde Arme mod mig; Arme, der ei
 mere skulle omfavne mig, men maaskee omfavne Othar.
 Graadden stod hende af Munden, Gnister funkede af
 Dinene, Næseborene opspiltes, Haaret stod paa Hove-
 det. Alle havde Medynk med hende, endog Othar
 selv; han tilgav hende de Forhandelser, som hun ud-
 øste

øste over ham, efterdi han tænkte, at de kom af en reen
 Kierlighed til Sigrid, at Sorgen talte af hendes Mund.
 Hun var og ynkværdig, thi tusende Sindslidelser be-
 stormede hendes Hjerte; Fortrydelse over det, hun
 havde gjort, Frygt for at det skulde opdages, Medlidenhed
 over Prindsessen, Had imod Othar, Forestilling, at
 han maaskee havde Prindsessen i sin Magt, Forbittrelse
 over det, hun maatte miste det hende af Kiempen be-
 lovede Guld. En Lastesuld er altid ulyksalig; utallige
 og sig imodstridende Sindsbevægelser rive ham hid og
 did, og holde ham bunden, ligesom Hunden til Lænken.
 Men opvakte Ragnhilds Tale kun Medynk hos alle,
 saa gjorde den anden Virkning hos den stolte Gunhild.
 Det Had, hun bar til Othar, gjorde, at hun letteli-
 gen fæstede Troe til Ragnhilds Beskyldninger; hvore-
 for hun kaldte ham for sig, og forbød ham at lade sig
 mere see i Kongens Gaard, indtil han skaffede Prind-
 sessen tilbage, truede ham og med Døden, hvis han
 selv havde tilføiet hende nogen Bold. Ubillige Gunhild!
 var hans Giensvar, det nytter ei, at jeg beraaber mig
 paa mine Gierninger, den Erbsdighed, hvormed jeg
 altid har opvartet Prindsessen, den Omhu, den stille
 Kierlighed, som jeg har ladet see for hende, den
 Strid, som jeg vovede med Kiempen, den Seier, jeg
 erholdt over ham, det Saar, som jeg da fik. Et forud
 indtaget Sind agter ei saadant, bliver dog ved at være
 ubillig. Ei klager jeg over Ubillighed derudi, at du
 udsender mig til at oplede Prindsessen; herudi kan du
 ei paalægge mig noget, som jeg ikke allerede har gjort.

Otte Dage have vi nu søgt efter hende, men forgiøves; jeg skal ei komme tilbage uden hende. Enten skal jeg finde hende igien, eller og skal dette Sverd bane mig Wei til de Lyksaliges, til Heltenes Boliger. Men tank ei, at jeg gjør dette for din Skyld, efter din Befaling; thi du er kun min Konges Kone, den fornemste Undersaat, den fornemste, om du vil, men dog kun Undersaat. Din umaadelige Herffesygge bilder dig vel ind, at du regierer tillige med ham, ja over ham; men jeg sværger ved Skiolds Afsom, ved Lethra: Kongers hellige Stoel, ved det Spiir, som de nu i saa mange Aar have holdet, ved den Danske Frihed, ved det frie Blod, som rinder i mine Aarer; og er det ei nok, da ved Alfader selv, ham, som styrer, ham som seer, ham som dømmes alle Ting, at saalænge en Dansk er tilovers, skal du ei komme til at sidde paa Skiolds Throne! Ingen sidde der, uden han stammer fra Odin! Fri er jeg fød, fri vil jeg døe. Ingen haver at befale over mig, uden min Konge og Lovene; de sidste altid, den første, saalænge han regierer efter dem, saalænge han viser sig at være sit Folkes Beskytter, Fader, Regent; naar han slifter Netten i Fred, naar han dømmes ingen uforhørt, naar han ei gjør Forskiel imellem sine Børn, uden efter deres Gierninger, naar han er den første i Krigen, den sidste, som vender tilbage, naar han ei forsømmer at vise Alfader sin Pligt, at ofre til ham paa bestemte Tid og Sted. For saadan en Konge vil jeg leve, figte og døe, men for ham alene; dig vil jeg ei adlyde. Jeg er fød fri, mine

Børn

Børn skulle og være fri; frivillig vil jeg i det mindste ei paalægge dem Trældom. Hvad skammeligere Nag, end at lade sig beherske af en Kvinde, af en fremmed Kvinde! Sæt du dig til at sye, til at spinde, til at væve, og lad Mændene raadslaae og stride. Jeg skal opsøge Sigrig. Hun er min Konges Datter, jeg beiler til hende; hendes Dyd, hendes Skionhed ere al Umag værd. Elskov, Pligt, byde mig at flyve efter hende, men ei din Befaling. Og dermed forlod Othar Dronningen, og gav sig paa Veien, i Selskab af fire ubevæbnede og letklædte Mænd, som bare Brød, Vand og halv Fleisk, Heltens lekkerste Mad.

Men hvor blev Prindsessen af? — Da Kiempen havde maattet slippe hende, gave Frygt og Undseelse hende Vinger, saa at hun i en Hast kom langt fra de Stridende. Hun var ligesaa bange for den, der hjalp hende, som for den, der havde røvet hende; thi hun tænkte at være bestemt til et Bytte for Overvinderen. Og dette tænkte hun saa meget mere, som hun i Mørket ei kiendte Othar, hvis ædle Tankemaade havde maaskee endda kundet sætte hendes Sind noget i Roelighed. Dog havde maaskee og Blufærdighed over at være alene med en Mandsperson, og Frygt for at anses som den, der havde bortfneget sig med Othar, endda formaact hende til at flygte. Bemueligt og, at hun i saadan Forvirring ei har været i Stand til at giøre sig selv Rede for hvad hun tænkte; uden dette eene, at hun maatte flynde sig fra den

grumme Kiempe, hvis Hænder hun ei kunde undgaae, faafremt han blev Seierherre. Saadan Tanke gjorde, at hun fordoblede sine Skridt, men jo mere hun gik, jo mere fordybede hun sig i denne vildsomme Skov, der strakte sig fra det kongelige Slot Lethra til Sundet, som skiller Sieland fra Skaane. Da hun endelig kom noget til sig selv igien, opløstede hun sine Dine til Himmelen, sukkede og sagde: Du store Allfader! i hvilken Nød lader du mig komme! Min egen gaaer mig ei saa meget til Hierte, som min Faders og Moders. Al hvilke Debreidelser maa han nu ei udstaae! Hvor dyre maa han ei betale den mod mig udviste Belgierning! den omme Fader! Selv Odin, du har jo været Fader, Fader mere end eengang! Dog kan du lade min Fader komme i saadan Nød. Skulde man vente slikt af Baldurs Fader? Dog maaskee Nornerne tvinge dig, de ubarmhiertige Nornen. — Formaaer Bøn ei noget hos eder? ville I have Knæfald? — See, her ligger jeg for eder. — Al Kiempen kommer! Moder-Jord bedæk mig! ædelsindede Bergboere, tager mig i Forsvar! Den feige, den grumme, den søle, den stygge! — Dog nei, der er ingen. Elskelige Fader! Slet har jeg belønnet din Omhu. Hvorfor valgte jeg ei sør! — Dog — endnu havde jeg ei Beviis nok, for at troe Othar. — Sid jeg havde havt nok. — Men mon Ragnhild har været troeløs, Ragnhild, som jeg saa oprigtig har elsket? Hun syntes jo og at elske mig; og hvorfor skulde hun ei elske mig? Men hun løb bort, affides; hun taug,

jeg

jeg skreg. Forræderste, dyre skal du betale dette! Min Fader skal lade dig indspærre, Volt og Lænker skal du bære. — Den bære Volt og Lænker, hvis Bryster jeg har suet! Nei, bære fer, uværdige Stigrid, ja bære fun! — Amme, Fader, Moder, Veninder, Othar — forsvinde. — Dog, kan jeg ei finde hjem igien? — Skal jeg aldrig mere uddele Hør til mine Piger? Skal jeg aldrig mere høre Syvalds Røst? — Gunhilds Bebreidelser vilde nu være angennemme for mig. Skal jeg aldrig mere sette min Fod paa den Børnehud, som Othar har udbredet for mig? Nei aldrig mere! — Hvorfor? Jeg maa op, jeg vil gaae; saa langt borte kan jeg dog ei være kommet fra min Faders Gaard. Men det er mørkt, maaskee jeg gjør best i at sette mig ned, indtil det bliver lyst.

Den øvrige Deel af Natten tilbragte hun under et gammelt Ege-Træ. Tusende Forestillinger ginge da igiennem hendes Hoved. Snart beklagede hun sin Moder, snart ynkede hun sin Fader. Nu forestilte hun sig, hvorledes Othar igiennem søgte Skoven, for at finde hende. Nu bluedes hun ved at lade sig see for ham med sønderrevne Klæder, og uden Slør; thi hun havde tabt det, da hun brødes med Kiempen. Atter forestilte hun sig, at det var mueligt, at han havde været den, som angreb Kiempen. Slig Tanke gjorde, at hun frygtede for, at han var kommet til nogen Skade; dog hans Tapperhed fordrev igien Frygten. Hendes Skarpsindighed fordømte Ragnhild, men hendes Hierte frikendte hende. Men, spurgte hun sig selv, om Othar er den, som har reddet dig fra Kiem-

pen, det da ganske vist er død, om han igiennemvandreren den ganske Skov for at oplede dig; om han finder dig; vil du da ei see paa ham? bør du da ei see paa ham? Din Tilboielighed siger, jo. Stort flere Elskovs Prøver kan du ei heller forlange. Han er en anseelig Mand, ung, smuk, riig, af fornem Herkomst. Hans Tapperhed kan ingenlunde drages i Tvivl. Om din Fader ei just heftig elsker ham, saa hader han ham dog ikke heller. Din Fader har og selv givet dig Magt at vælge. — Des forsigtigere bør du jo være. Din Fader kan dog ei meget lide ham. Din Moder hader ham. Vel er han af fornem Slegt, men dog ingen Kongesøn. Han elsker dig, det er sandt; men man siger, at han og elsker Insegundis. Elske en Slavinde! maaskee af trælbaaren Slegt, og vist en Bønder, en foragtelig Bønder! — Nei, med hende vil jeg ei dele hans Kierlighed, med ingen. Deelt Elskov er ingen Elskov; enten Othar heel, eller ingen Othar. Men maaskee han er uskyldig! Kan være, dette Hjerte vilde det gierne. Dog herpaa maa jeg være vis, Insegundis maa bort. Han give hende Frihed, han lade hende drage af Landet; og Sigrid er hans! Skulde jeg derfor være hans? Skulde Nabryne formaae mere hos mig, end Tapperhed? Var det ei Være nok, at være den tapperste Mand's Vægtfælde? — Bør Neddampningen af min Mistanke overveie min Moders Had? Skal jeg gjøre min Moder den Sorg? — Men skal og min Moders ubillige Had hindre al min Fornøielse? Jeg vil være vis paa,

om

om min Mistanke er grundet eller ei, og saa vil jeg see Othar, for at fatte en Beslutning. — Jeg forladte! Jeg taler, ligesom Skiebnen var i min Magt, ligesom Nornernes Dom ei var mig imod, ligesom Alfaders Haand ei var over mig.

Med saadanne Tanker tilbragte Prindsessen Natten. Da det blev lyst, gav hun sig til at gaae, og vandrede om i tre samfulde Dage og Natter, ei uden Frygt tilsidst at opædes af vilde Dyr. En Frygt, som ei før havde rindet hende i Sinde, formeget bekymret for andre, og formeget indtaget af Othar. Da nu Hungeren ogsaa heftigen satte an paa hende, (thi Søer, Bekke og Kilder havde ledsket hendes Tørst) og hun derover var i en næsten fortvivlet Tilstand, mødte hende en gammel Kierling, som studsede ved at see hende. Prindsessen tiltalede hende strax saaledes: Ynktes over en Ulyksalig, som er særdivig at forgaae af Hunger og Mæthed! Disse Ord havde hun Møie ved at fremsføre. Er du ingen Speider, vil du ei forraade os, spurgte Kierlingen, da kan vi endelig tage imod dig; du seer ogsaa uskyldig og from ud, følg med mig! Prindsessen lod sig ei længe bede. Noget efter kom de til en Hule, hvis Indgang var saa smal, at man maatte krybe paa Hænder og Fødder, og desuden bevoret med Torne og Busker. Hvor uvant Prindsessen end var til saadant, maatte hun dog krybe herigiennem. Da hun kom ind, sadde tvende midaldrende Mænd og en Kone ved Ilden og stegte en Hare. Den ene

Mand sagde: Giordys, du fører os altid i Uleilighed. Nylig skilte en gunstig Skiebne os ved den vildfarende Dreng, som din utidige Medlidenhed havde bragt os paa Halsen; han foer til Hæl, og nu bringer du os en anden hid. Vare vi endda i vore blomstrende Aar, da kunde dette lille Nor have fornøiet os. Med det samme udrafte han sin Haand, og klappede Sigrid paa Kinden; men hun slog hans Haand bort, sigende: Forvoone! hvad tør du gjøre? Dit Mod, svarede han, og dine Klæder passe sig slet sammen. Du er pialtet, og bærer dig ad, som du var af Skjoldunga-Ætten. Dit Liv, din Ære, alt Dit staaer i vor Magt, og endda tør du puffe, endda kan du ei tvinge dig. Nei, var hendes Giensvar, nedrig Forstillelse har endnu ikke besmittet mit Sind. Mit Liv kan du tage, men min Ære er min, saa længe Liv og Død staaer i min egen Magt. Stolte Jomfrue! sagde den anden Mand, sønderrevne Klæder skjule ofte et ædelt Sind; er hun ei ædel fød, da fortiente hun at være det; saadant Svar kan jeg lide af unge Møer. I min Ungdom var Kydsfæd deres Prydelse; ugift og Møe, var eet; Ægtebaandet var ubrødeligt. Men nu har man sagt mig, at de unge Piger see paa Mand-folk, dandse med dem, trykke dem i Hænderne, frie selv, ja at Ægtestanden holdes lidet hæderlig, og at giste Koner have flere Børn med andre, end med deres Mand.

Du er vrangt underrettet, min Ven, svarede Sigrid; alle ere, som jeg. Enten leve de tugtig, eller ansee

ansæe Døden for Belønning, et sødt Tilflugtssted for
 dem, der ei paa anden Maade kunne bevare deres Rydsk-
 hed. Maaskee det Levnet, du taledede om, er bruge-
 ligt hos vilde Folk, der leve uden Sæder, uden Skil,
 uden Orden, uden Regimente, uden Alfader. Men
 kiere! jeg forgaaer af Hunger, have I intet at give
 mig? den Hare — Ved disse Ord segnede hun ned og
 faldt i Asmagt. Hiordys bragte hende snart til sig
 selv igien, ved at kaste koldt Vand i hendes Ansigt.
 Derpaa gav hun hende Geddemælk at drikke, og noget
 Haresteg at spise. Du seer, hvordan vi leve, sagde
 Hiordys; behager det Levnet dig, da bliv her, hvis
 ikke, kan du gaae din Vei. Vil du blive, da skal du
 passe vore Gedder op og malke dem; thi jeg bliver nu
 gammel. Jeg vil gierne herfra, var Prindsessens
 Gien svar, men I maa vise mig Vei. Det hverken
 kunne eller ville vi, svarede den Mand, som først
 havde tiltalet Prindsessen, og var hans Navn Thor-
 grim. Vi have næsten glemt Vei, fordi vi aldrig
 vove os meget langt fra denne Hule, og om vi end
 kunde finde den, saa tør vi dog ei drage til Folk. Siig
 snarere, svarede den anden, at du ei gierne vil af med
 denne kionne Dige; Smukhed har stedse rørt dit Hjerte.
 Du har got ved at tale, Regnald! var Thorgrims
 Gien svar; du, som har Aslaug ved din Side. Ei
 bebreidede du mig kielen Elskov, da jeg bedækkede dig
 med mit Skjold mod Syvalds grumme Hug, da jeg
 bar dig ud af Slaget paa min Ryg, da vi begge laae
 skjulte i Mosen, da jeg forlod alleting, for at følge din
 Skiebne.

Skiebne. Om jeg nu efter fiorten Aars Forløb frydes
 mig ved at see Valkyrien, den ranke, den hvide, den
 blaasiede, den høitbrystede Valkyrie, er deri da noget
 forunderligt? Meget mere, det er naturligt. Dei-
 ligste Valkyrie! (din Skønhed, dit Mod byder mig
 at troe, at du er saadan een) bliv her, unddrag os
 ei strax din Nærvarrelse! Af Regnald, hvilke Dine!
 hvilken Jld! De hvide Lokker slagre paa hendes Skuldre,
 ligesom Rugen bevæges af Vinden! Hendes Hals
 staaer lige op, ligesom Stevens Klint, Hovedet kneiser,
 som Morges Fielde; rank er Furrens Bert, men din
 rankere, o Valkyrie! Melk er i dine Kinder, og Ro-
 sen pryder dem ogsaa; Morgenrøden sidder paa dine
 Læber, Snee-Blomstret viger dig i Hvidhed, og vore
 Fædres Hsie ere ei saa hvælvede, som dine Bryste.
 Freya selv har sendt dig hid til min Trøst. Den Jld,
 jeg fordem sølte for Thorilde, bluffer nu i mit Hierte.
 Hun er borte; hun er udi Freyas Sal. Der tænkte
 jeg at fornye min Kierlighed med hende; men du, o
 du hvidbrystede Jomfrue! du gise, at jeg forglemmer
 hende. Men frygt ei! min Haand er kun vant til at
 tvinge Stridsmænd, den truer ei, men klapper den
 bløde Jomfrue-Kind. Min Tale er spildt; du seer ei
 paa mig, dit Ansigt bluffer af Undseelse. Mon du
 første gang hører Elskovs-Ord? Din Skønhed vidner
 andet. Dog du er kun en Valkyries Billede, uden
 Sands, uden Liv. Maa skee Tiden kan formilde dit
 Hierte, og give dig det Liv, som dig nu fattes. Han
 sulkede dybt og gif bort.

Hver Dag faldt han Vrindseffen besværlig med flige Taler. Han bad, han truede, han bebreidede; men fik intet Diekast, og neppe Svar. Hun svæde paa ham uden Noie det, som hun havde sat sig for at udvise imod Othar. De fleste Tider skuede hun og hans Selskab, og fulgte med sine Gedder, som hun drev snart hist, snart did. Hun besteg ofte en Klint, som gik midt ud i en ferst Søe, hvor hun havde Vandet baade paa høire og venstre Haand. Midt for strakte Søen sig vidt, og paa eet Sted syntes Diet at tabe sig i Vandet; thi det hang der ved et smalt Sund sammen med en anden Søe. Den hele Søe var omgivet med Skov og Bakker. Hun saae der Solen farve Vandet rødt to gange om Dagen, og tusende Soler i det midt paa Dagen. Fiskene sprunge glade op af Vandet ved Solens Ankomst, og Fuglene quidrede i Skoven. Paa dette behagelige Sted forflog Sigrig jevnlig sine Tanker. Det ligesom indbød til søde og tankesulde Fornemmelser. Der kommer en Baad! raabte hun engang; Othar er i den, ja det er ham; Det kommer nærmere. — Baad og Othar forsvinde; en Spaan flyder paa Havet. Stille Taare rinde da. Ofte spurgte hun sig selv: Hvad vil du? — Det veed du ei selv; du elsker Othar, og dog vil du ikke tilstaae det. Et Diekast kan afgjøre Tingen, din Mund har ei nødig at tale, og du vil negte ham et Diekast. Ja, hav ham først saa nær! Dog han leder vist efter dig; min Hu siger og, at han sin-

der

der mig. Hvad da? — Endda maa han prøves, Insegundis maa bort.

Som oftest gif hun alene, og da lod Regnald aldrig Thorgrim gaae for sig selv. Undertiden fulgte de alle med hende, men undertiden kun Aslaug og Hiordys. De overhængte hende ofte, for at faae at vide, hvo hun var; men finge aldrig andet Svar, end at hun var et fattigt Barn, som hendes Skrifmoder havde jaget fra sig. De lode derimod sig tydeligen merke med, at de ei troede dette. Din Kiortel, som er af saa fint Vadmel og grønfarvet, lærer os andet. Siden du er en Dødelig efter din Forsikring, og som din lange Nærværelse ogsaa giver troeligt, saa maa du dog være af fornem Wt. De havde megen Omhu for hende, og gave hende et Elsr, at bedække Ansigtet med, at det ei skulde brændes af Solens Hede og svies af Veiret. Og som hendes Kiortel var sønderrevet, saa syede de den sammen, og hvor hele Stykker vare borte, satte de Lapper paa af Næveskind. For hende lagde de det første Stykke af Maden, og drak ingen af Hornet, før hun havde druffet. Hiordys sov hos hende, og fordrev hende de søvnløse Nætter med gamle Eventyre, og med sin og Regnalds Stiebne. Erik hedte min Fader, vare hendes Ord, han var Kong Halsdans Jarl her i Sielland. Af bare Sierrighed vilde han ei gifte mig; thi han kunde aldrig blive eenig med Griieren om Kiøbet, aldrig kunde han faae nok for min Person. Du maa troe mig, min Datter, jeg var ogsaa deilig

deilig

deilig ligesom du. Men hvad hjælper Deilighed, naar ingen har Gavn af den? At være uskatterlig og ugift, er en tynd Lykke. Jeg fandt det i det mindste saaledes. Derfor gik jeg til min Fader og sagde: Nu er jeg sytten Aar, Fader, og endda har jeg ingen Mand, og en Mand vil jeg have! Saaer jeg ei snart een, da gaaer jeg min Vej med den første den beste. Ikke vil jeg følge vor Tids, vort Lands forkeerte Sædvane; stille mig an, som jeg ikke vilde giftes, blegne ved at høre en ung Karl nævne, staae Vinene ned for ham, og dog ønske i mit Hjerte, at een vilde komme og føre mig bort med Magt. Nei, jeg er ærlig; jeg mærker, at jeg behøver en Mand, og han behøver vel ogsaa en Kone; lad mig følge min Moders Spor, hun tog eder uden mange Ophævelser, jeg vil gjøre ligesaa. Min Fader blev bange. Lidt skvættede han om, at jeg vilde løbe bort, og ligemeget var det ham, enten det gik mig ilde eller vel; men han var bange for at miste det Guld og det Sølv, den Hest og de Vaaben, som Friieren skulde give for mig. Inden otte Dage blev jeg gift. Lykkelige Time! endnu tænker jeg paa den med Fornøielse. Staffels Harald! du er nu i Odins Sal, og drikker Mød med Einherierne, men her ligger jeg forladt, og fryser baade Vinter og Sommer. Astrid, (thi saa havde Prindsessen kaldet sig), du kan ei troe, hvor godt det er at have en Mand. At at du var Harald! Dog jeg saaer at give mig til Taale. Bliv du kun saa lykkelig, som jeg var. Han var deilig, høi som Døgen, stærk som Egen, han

var

var ung, riiig, fornem, ogsaa tapper; den Egenkab
 skal jo endelig være den beste. Al hvor ofte har jeg
 ønsket ont over den; thi hvor mange gange var jeg
 ei nær ved at tabe min Harald! Det blev jo og til
 Slutning min Skiebne. Saa længe dræbte han andre,
 saa længe kastede han sig i Fare, indtil han en Aften
 blev død hjembaaren til mig. Forvorne Tapperhed!
 — Skield ei denne edle Dyd, sagde Sigrid, en
 Mand uden Tapperhed er ingen Mand, ligesom en
 Kvinde uden Kydskhed. Ved Tapperhed blive de
 Aserne lige, ved Kydskhed ophøje vi os til dem. Ja
 Snak! mit Varn, var Hjordyses Giensvar, udi Tap-
 perhed seer jeg intet andet end Bisdhed. Bort Liv er
 kort og majsommeligt nok, uden at vi have nødigt at
 forkorte det, eller gjøre det elendigere. Hvad Kydsk-
 hed angaaer, da ærer jeg den; forbandet være den
 Kvinde, som favner anden end sin Mand! Niflheim's
 Ild kan ei udslukke hendes Brynde. Gid hun dse
 vanæret, gid hun ei komme i sin Mand's Grav! Lad
 ingen Hot oplastes over hende, lad Krager og Naarne
 fortære hendes Been! Men hvorfor maa jeg ei elste
 min Mand? hvorfor maa jeg ei sige det? hvorfor
 maa jeg ei selv vælge den, som jeg skal leve og dse
 med? Skal jeg bie, til een femmer og drager af med
 mig imod min Biske? Nei, jeg friede selv, jeg sag-
 de: Du staaer mig an, jeg vil have dig, om du vil
 have mig. Dermed var Kisset gjort, og jeg befandt
 mig vel derved. Men jeg var ham troe, jeg elste
 ham alene; og det burde jeg saa meget mere gjøre,
 som

som jeg havde selv vælget ham. Jeg har intet dervaa at sige, tog Sigrid til Orde, at man vælger selv, naar Foreldre give Frihed dertil, men det bør skee med Anstændighed, med Overlæg. Før vil jeg al min Tid leve Møe, før jeg vil vælge anden Mand, end den, jeg anseer for den tapperste og bestandigste. Du er endnu ung og uerfaren, min Datter, svarede den Gamle; ellers gjorde du ei saadant forvovent Løfte. Det er sandelig tungt at leve eenlig; eet Aar er mig nu længere, end fordem ti, da Harald forkortede mig Tiden. Bliv først reiskaffen indtaget i en Person; da vil han vist blive af seig tapper, af svag stærk, af fattig riig, af ringe fornem, ja af grim skion, og af intet til meget; kun aldrig af gammel til ung. Det er Thorgrims Feil; den Feil bliver aldrig god i en ung Piges Dine. Twinges hun til at tage saadan een, lokke visse Omstændigheder hende dertil, hun vil dog altid, i det mindste i sit Hierte, forekaste ham, at hun har maattet opofre sin Ungdom til hans graae Haar. Ved disse Ord sov Kierlingen ind, og overlod Sigrid til sine dybe Betragtninger.

Hvor var det, vi slap? sagde Hiordys næste Nat; nu, nu, det var om min Harald. Ja, han var delig som Solen, naar den staaer op af dette Vand her næst ved; han var rank som Rugstraaet, fuldkommen, der var ingen Lyde paa ham, min Astrid! Sex Dage feilte mig i det syttende Aar, da vi svore hinanden Troskab; du maa woe mig, det er got at vare gift.

Men jeg vil spare din Blufærdighed, dog glemmer jeg aldrig denne første Dag. Du faaer vel og engang en Veninde, som du kan fortælle din tilkommende Skiebne; thi endskjønt du er noget sky, saa er du dog et Fruentimmer. Astrid, tredive Aar forginge som en Drøm; nu maa jeg savne min Elskelige; af gid du var ham! Ja, jeg sagde dig sidst, at han døde, han døde i Krigen. Bore unge Karle misundte ham hans ærefulde Død, de Gamle sagde, at de aldrig havde seet nogen falde bedre. Men hvad kan det hielpe mig? jeg maa jo dog savne ham. Med ham havde jeg denne Regnald, som saa høit berømmer din Dyd. Vi havde i alt elleve Børn, men de døde alle i deres spæde Ungdom; og det smerter mig, at Regnald ei fristede samme Skiebne, saa havde han ei nu levet saa kummerlig, saa frygtsom, saa eenlig, saa foragtet; men saa havde jeg og maattet savne ham, mit Børn! og hvem skulde da have taget sig min Alderdom an? Harald er jo borte. Om jeg end vilde grave ham op af Høien, saa var det dog forgieves. Han blev brændt med sin beste Hest, hans Sverd blev og lagt i Høien; af at jeg havde kundet legge mig med! Dog det er sødt at leve, sødt at see Solen oprinde; kunde kun Harald ogsaa see den! Sov ikke, min Datter! Du synes vel, at jeg taler noget vidtløftig, men saa er gamle Folkes Viis. Desuden taler jeg saa gierne om min Harald, men hav kun lidt Taalmodighed, saa skal jeg strax efter Løfte fortælle dig, hvorledes vi ere komne i denne Skov. Regnald vorte til. Han blev stærk, han blev tapper, han blev

blev modig, desværre alt for modig, alt for ærefier! Halvdan havde overladt Riget til Ungvin. Maaskee du veed det, maaskee og ikke. Gid jeg heller aldrig havde vidst det! Men man raader ei selv for sin Skiebne. Denne Ungvin var en Fremmed, en Gothe; paa Møderne Side skal han dog have været af Skioldunga-
 Ketten. Det samme skal og min Mand have været, og endda noget nærmere, som de sige. Men dette er en Sag, som vore Præster og vore Kapper maa for-
 staae. Jeg har altid ladet mig nøie med at behandle min Uld og min Hør, at lave Maden til min Mand, paa det han kunde finde alting paa rede Haand, naar han kom hjem af Jagten, og det var jo billigt; han bragte altid eet eller to Stykker Wildt med sig, nu en Hare, nu en Raas, nu et Wildsvin, nu en And, nu en Brokfugl, nu en Bjørn. — De slemme Bjørne! ofte har jeg bandet dem; de florede min Mand. Witte Mand, sagde jeg, de stygge Bjørne ere ei Umagen værd, at du skal sette dig i saadan Fare for dem. Om de reve dig ihjel, hvad kunde da deres Hud hjælpe mig? Han smilede, den Yndige lagde mig til sit Bryst, og sagde: Frygt ikke, Hiordys, jeg er altid Bjørnens Mes-
 ster, og hans Kød smager jo vel, du vil og gierne flæde dig i hans Hud; hvor smukt lader det ei den lille Regnald, at slæbe Bjørnekloen efter sig! Desuden kommer jeg herved ei udaf Bane, at gaae i Strid. Saa sagde den Elskelige; Odin lønne ham derfor! Ja, Astrid, jeg kærmede mine Børn, jeg toede dem, og jeg holdt af min Mand, havde jeg da ei nok at gjøre?

— Og hvad skulde jeg gjøre andet? Vore mandige
 Fruentimre have aldrig villet i mit Hoved. De ride
 en Hest som den bedste Karl, de sette over Graver og
 Græfter, de gaae i Strid, for at faae Navn af Skiold-
 Møer. Imidlertid glemme de at opamme deres Børn,
 at see til deres Drog, at elske deres Mand; ja, som-
 me blive saa vilde, at de aldrig ville gifte sig. Sy
 werde dem! Ere saadanne Fruentimre? Jeg derimod
 havde altid Sengen redet, naar min Mand kom hjem,
 jeg lagde ofte frisk Straae deri, jeg mængde Blomster
 deriblant, disse vellugtende Mylliker; jeg dekkede ham
 vel over med Bjørnehuder. Aldrig forsømte jeg det,
 uden naar jeg skulde føde Børn; da maatte en anden
 rede hans Seng, men han tilskod mig og, at han al-
 tid da laae ilde. Na, Datter, kan du dog ei klage
 over min Bidtelsftighed. Men hvor var det, jeg slap?
 Ungvin — nei — Harald — nei — Regnald, ja
 Regnald, min Søn. Han syntes at være ligesaa nær
 til Kronen, som Ungvin, han mente endog at være
 nærmere. Han samlede en Krigshær, thi mange holdte
 med ham; dermed drog han afsted imod Ungvin. Man
 sagde mig, at der saldt Folk tyl som Sne, og Ung-
 vin var selv iblant de Slagne. Det maa dog være en
 underlig Ting med en Krone. I Forveien brydre jeg
 mig ikke herom, og var alene bange for min Søns
 Liv; hvor skulde jeg Staffel have kommet afsted, om
 jeg ogsaa havde mistet ham? Manden var borte; hav-
 de jeg og mistet Sønnen, saa havde det jo været reent
 ude med mig. Men Afærid! da han havde overvun-

det sin Modstander, og jeg saae ham sidde paa de gamle Kongers Stool i Leire, da hoppede mit Hjerte i mit Liv, jeg gjorde mig til af at være en Konges Moder, og mig syntes got om, at man neiede saa dybt for mig. Jeg lod da andre rede min Seng, og jeg lavede selv et mere min Mad til.

Men vel var det, at det snart fik Ende; thi der fattedes mig altid noget, det var stedse saa underligt for mig, og Tiden faldt mig saa lang. Da jeg havde været noget her, mærkede jeg først, hvorudi det bestod, nemlig at jeg havde intet havt at bestille. Efter nogen Tid kom Ungvins flygtige Søn Syvald tilbage. Der blev atter en stor Strid; Bladet vendte sig, min Søn blev overvundet, et stort Nederlag skede paa hans Fjolk, han havde selv maattet sette Livet til, hvis ei Thorgrim, hans fortrolige Ven, havde baaret ham ind paa sin Ryg i denne Skov. Her have vi nu siden levet eensomme i fiorten Aar, ei uden Frygt at falde i Syvalds Hænder; hvorfor vi og have valgt os denne Hule til et Opholdssted, fra hvilken vi tør et langt begive os. Thorgrim var og saa god, at hente mig og Aslauz fra min Gaard; og var det ei uden Graad, at jeg skiltes fra det kære Sted, hvor hvert et Rum var mærket ved Haralds Fied, og hvor alle Kanter bragte mig min Lyksalighed i Minde. Der havde vi begge druffet af een Kilde; der var ingen Ceg, ingen Dug, uden vi jo havde sovet under den; ingen Græstørv, uden hvor vi vaagende havde fortalt hinanden alt, hvad

vi indbyrdes sølte; ingen Duff . . . Men jeg vil ei fortælle dig det; thi man bør ikke i Jndbildningen forud nyde det, som eens Elsker alene bør lære een; man bør og være kyst i Tanker. Vel kunde vi have siddet rolig paa vor Gaard; thi Syvald havde ladet bekiendtgigre, at han tilgav alle, at alle skulde beholde Liv, Lemmer og Gods. Men han var dog grusom midt i sin Naade; thi han undtog Regnald, som Formand, og Thorgrim, som den, der med egen Haand havde dræbt hans Faber Ungvin. Det var jo at undtage Moder og Kone med; skulde vi leve i Fred og gode Dage, naar vor Søn, vor Mand svevede i Fare? Du kan selv tænke, Astrid, at det lod sig ikke gjøre. Vi droge derfor glade affted med Thorgrim, og have siden levet her, og ei hørt videre af Verden, af Syvald, af Ven eller Fiende. For noget siden fandt jeg en vildfarende Dreng, som var kommet hid ved at følge nogle flygtige Gedder. Jeg tog imod ham og førte ham hid, hvortil Thorgrim saae meget surt. Noget efter faldt Drengen ned af Klinten, og druknede, men Gedderne have vi endnu, og dem malter du.

Tolv Dage levede Sigrid i saadan Tilstand, og mere end tolv gange hver Dag saae hun forgieves ud efter Othar; men den trettende Dag hørte hun tidlig om Morgenen Lyden af et Horn. Uvant hertil blev hun forskrekket, og skulde sig derfor iblant Duffene, hvorfra hun saae nogle Mænd komme langt borte. Den ene havde en Heltegang, undtagen at han haltede noget lidet.

lidet. Jo nærmere han kom, jo mere syntes det for Prindsessen, at han lignede Othar. Det er jo ham, sagde hun ved sig selv, samme Gang, samme Bert, samme Nafn, som da han kom hjem fra Seieren over Søe-Naverne. — Men Othar halter ikke, Othar seer vel mandig ud, men derhos venligere; denne seer bister ud, maaskee Længsel kan gjøre det. — Men han har jo Borten paa den venstre Side af Hagen, ligesom Othar. Hun gav da et Strig fra sig, og kastede hastig Sløret over sig. Mig synes, sagde Othar til sine Folk, at have hørt en Røst, og mon det ei var en Qvindes? Derfra kom den. Han gik derpaa ind i Buskene, og fandt hende strax, men kiendte hende ei, fordi hendes Dragt var forandret. Hvor kommer du i denne vilde og uvejsomme Skov, langt fra alle Mennecker? hvad Tilfælde har bragt dig hid, og hvad heder du? Mit Navn er Astrid, svarede hun, jeg vogter Gedder, og mine Forældre boe her. Men aldrig saa snart havde Othar hørt Stemmen, at han jo kiendte hende. Prindsesse! raabte han, du som er Hensigten og Maalet af min Reise! Tak være Alfader, at jeg har naaet mit Ønske, at jeg kan stille Syvalds Kummer, og dæmpe Gunhilds Bebreidelser! Sid du nu saa vist vilde opfylde mit andet Ønske! Men saa længe det forhadte Slør bedækker dit Ansigt, saa længe maa mit Haab staae tilbage. Kan min oprigtige Kierlighed dog ei bevæge dig? Først ledte jeg med de hisset staaende fire ubevæbnede Mænd efter dig i otte Dage, og nu paa ny i trende. Det er min Pligt, kan du

fige. Vel sandt, men alle opfylde ei deres Pligter, og de, som opfylde dem, gjøre det ofte ei med Forsnielse, som jeg. Deilige Sigr! vil du aldrig gifte dig? holder du dig for god til at foreenes med en Mand, saa sig! Da maa jeg staae fra mit Forsæt, det er da ikke mig, som du hader, men det hele Kien. Men er dit Hierte ikke uovervindeligt, vel an da! saa tør jeg haabe, og saa følger jeg hos mig selv, at ingen er dig mere værdig end jeg. Men du stopper dine Øren til for mine Klager, du er døv for Elskerens Røst. Tungt er det at finde sig heri, men jeg bør at adlyde din Villie. Tillad mig nu kun, at rive dig ud af denne jammerlige Tilstand. Følg mig, og forlad disse stinkende Gedder; dine hvide Hænder ere ei dannede til at malke dem. Følg mig, og kom til din gamle Frihed. Dit Jomfruebur bier dig, din kiere Ragnhild længes efter at omfavne dig. Lad Gedderne nu skiotte sig selv, og til med mig, at kaste dig i din Faders Arme, og at hvile i din Moders Skød. Men du tier! Er nogen Sammenligning at gjøre imellem denne Uværken, denne skrekkelige Eenlighed, disse Gedder, og imellem din Faders Gaard, Slegt og Frender? Nei, er der ikke, svarede Sigr!; derover betænker jeg mig ei. Men dydige Folk have optaget og huset mig, dem bør jeg først at tage Afsked med, og ei reise uden deres Minde. Aldrig havde du mere talet med mig, om de ei havde ernæret mig. Spørg ei, hvo de ere, følg mig ei, bliv her, jeg skal snart komme igjen. Dehav lovede dette, og Prindsessen be-

gav sig til Hulen. Hun fandt dem alle der for sig, og tiltalede dem saaledes: *Edle Venner!* et vigtigt *Vrende* fører mig hid. Jeg er ei *Astrid* mere, men *Sigris*, *Syvalds* Datter, eders *Fiendes* Datter. En *fæl Kiempes* Forsølgelse nødte mig til at flye ind i denne *Skov*, hvor jeg kom paa *vilde Stier*, og havde maattet *døe af Hunger*, eller og blive et *Kov* for *vilde Dyr*, dersom eders *Edelmodighed* ei havde reddet mig. *Falskhed*, *Forstillelse* have aldrig boet i mit *Bryst*. Hvor meget har det ei kostet dette *Hjerte*, at jeg *saae* mig nødt til at *fordølge* min *Stand* for eder, af *Frygt*, at I ellers ikke skulde huse *Syvalds* Datter. Men nu, da den tapre *Othar* har fundet mig, efterat han i nogle *Dage* haver med *fire* ubevæbnede *Mænd* ledet efter mig, og nu *staaer* færdig at føre mig sikker til min *Faders* *Gaard*, *saar* byde *baade* *Pligt* og *Lyst* mig at vende *didhen* igjen. Men min *Skyldighed* forbyder mig og, at *gjøre* det uden eders *Villie*. I have opholdet mit *Liv*; uden eders *Hjelp* havde jeg ei *kundet* vende tilbage. I antogede eder en *Elendig*, en *Forladt*, en *Fremmed*. See, jeg er i eders *Hænder*. *Ville* I beholde mig tilbage til et *Vant* paa eders *Sikkerhed*, da have I *Magt* dertil; men *ville* I lade mig *sare*, da *gjøre* I en *Gierning*, som er eder *anstandig*. *Magnald* svarede herpaa: *Astrid*, (tilskad mig heller at bruge dette *kiere* *Navn*, end et *uvant*, som erindrer mig om, at du er min *Medbellers* Datter) du har din *Frihed*, ei er du vor *Slavinde*, ei have vi *fandet* dig i *Krig*. *Gaae*, *hvorhen* din *Skiebne* fører

dig, du er dine Forældre mere skyldig, end os, og tænkt undertiden paa det Selskab, du her efterlader. Men, faldt Thorgrim ham ind i Talem, du tænker ei paa, hvilken Fare vi styrte os i! Othar og hans Følge ere saa nær vor Bolig, at de let kunne finde den. Dersom Sigrid ei selv forraader os, saa kan jo nogen af dem gjøre det. Hun er desuden et Fruentimmer, hun er ung, hun er Syvalds Datter; hendes Fader blev derved befæstet paa Thronen. Mit Raad skal derfor være, at lokke Othar og hans Følge hid, at bede dem gie Natten over, for at hvile sig ud, og da at dræbe ham i Søvn, og at beholde Sigrid hos os. Nei, raabte Aslaug, Sigrid bør og døe, hun vilde vist søge Veilighed at snige sig bort, og da brænde af Begjærlighed efter Hævn. Sandt nok, hendes Død vilde gjøre mig ont; thi hun er elskværdig, og jeg elsker hende. Men egen Sikkerhed gaar for alle Ting, og seer jeg os ei sikre paa nogen anden Maade; hendes Liv er vor Død, og hendes Død vort Liv. Ved disse Ord faldt Hiordys Prindsessen om Halsen, græd og sagde: Ei skal du døe, min Asfrid! i det mindste vil jeg døe med dig, og saa ende mit kummerfulde Liv, og fare til min Harald. Længe nok har jeg nu hørt paa eder, sagde Regnald, og reyste sig; men det skal aldrig spørges, at Regnald har begaaet noget Mordingsverk, besudlet sine Hænder med Jomfrueblod, eller forrasket sovende Mænd. Havde I endda foreslaget, at gaae ud og stride med Othar, saa havde I dog tænkt som edle Folk. Asfrid sætter sig op som en Mand, som en Helt,

Helt, og min Ven Thorgrim som en Kvinde. Hvad
 tabe vi, om vi ende dette kummerfulde Liv? Falde vi
 som Helte, da leve vi op igien i Odins Bolig; men
 dge vi som Misbødere, da faae vi aldrig Plads i
 Gimle, Nastrond bliver vor Deel, Mon Harald, min
 Fader, mon Erik, mon Halfdan, din Fader, Aslaug!
 mon Regner vilde kiendes ved deres vanslegtede Vorn?
 Helte ved Vanskabninger? Jeg seer Regner stæde Thor-
 grim fra sig: Du er ei min Søn! Hisset staaer Ha-
 rald; han er ædel, som da han levede, men han seer
 ei mild ud. Trudselfuldt er hans Ansyn; for første gang
 skielver jeg ved at see ham, seer til Siden, og tør ei
 slaae mine Dine op paa ham. Skrekkelige Pine! en
 Søn tør ei kiendes ved sin Fader, en Fader kan ei
 kiendes ved sin Søn; Pine verre end Hvergelmers
 Bid! Tak være Alfader! endda er jeg ikke skyl-
 dig; han gjøre mig og sør til intet, end at jeg
 skulde begaae noget nedrigt! Astrid handler oprigt
 sig, hun siger, hvo hun er, hun giver sig i vore
 Hænder, hun kunde have flyet. Endda kunne I
 tvivle, endda indbilde eder, at saadan Siel vil for-
 raade eder! En Siel, saa uskyldig, at jeg er vis paa,
 at sliig Tanke ei engang kan oprinde i den. Jeg undres
 ei over dig, Aslaug. Medvidenhed om sin egen
 Skrebellighed gjør mistænkelig, Mistanke gjør feig,
 og Feighed gjør grim. Den Tappre er aldrig grufom;
 hvorfor? — han bær Seieren i sin høire Haand, og
 Vren er ham mere end Livet. Svage Geist! jez vres
 des ei over dig, men ynker dig. Men at Thorgrim,
 Thor-

Thorgrim min Ven, den tappre Thorgrim, tænker og
 saaledes, er og saa meget bundet til Livet, det er ube-
 griabeligt for mig. Maaskee Venskab bringer dig her-
 til; men tænk ei at redde din Vens Liv ved Misgier-
 ning! Din Ven setter ei saadan Priis paa Livet; det
 var alt for dyre at kioobe det. Hvad taler jeg om Liv?
 Gaardant Liv, som vi føre, er en Død; ved Døden
 veed jeg vist, at jeg først kommer til Livet. Der skal
 jeg være i mine Fædres Selskab, der skal jeg favne
 fordam Tidens Helte, der skal jeg drikke Misd med
 Aserne, og sidde paa Bænk hos Odin, og siden efter
 utallige Aar skal jeg nyde ubekjendte Fornøielser i
 Gimle hos Alfader. Ak at jeg alt havde dem i Cie!
 Svage Ciele! enten maae I ikke troe dette, eller og
 maae I ei kunne føle. Men jeg, jeg føler det! Saa
 vist som jeg seer eder her for mig, saa vist skal jeg ved
 en let Flugt svinge mig op til Gimle, langt over alle
 Guders Bolig. Naar Hav, Luft, Jord, Vand,
 Soel og alle Stierner ere ikke mere, naar Surtur spyer
 Ild over den ganske Verden, naar Midgards Ormen
 hæver sig, naar Fenris Ulvens Gab opfylder det vide
 Rum; da skal jeg lee af eder, og stolt see ned paa det
 Sted, hvor Verden før var. — Astrid kom hid, frygt
 ikke! Ei redder jeg dit Liv for din Faders Skyld, Thro-
 nen hører mig til, og han besidder den med Ret;
 men jeg redder dig for min egen Vres Skyld, fordi det
 er ret, fordi jeg er vis paa at belønnes derfor i Gimle.
 Din egen Vndighed, din Deilighed, din Ungdom, din
 Uskyldighed, og allermeest din Edelmødighed, have ei
 heller

heller liden Deel herudi. At du er Svalds Datter,
 Tyrannens Datter, giver mig ingen Ret til at dræbe
 en Uskyldig. Aldrig kan det blive retfærdigt, at over-
 træde Gieste-Retten. Hjordys, min smukke Moder,
 slip kun Astrid! hun er sikker, saa længe jeg lever, og
 vilde Thorgrim, vilde Aslaug ei staae fra deres ubil-
 lige Forsæt, saa følger jeg med hende, og da vil jeg
 see paa den, som tør angribe hende, som tør overfalde
 Othar; da følger jeg til Svalds Hof. Kiender du
 Regnald? vil jeg sige; her bringer han dig din Datter
 igien, ei for din Skyld, men for sin egen Skyld, for
 hendes Skyld. En Hule har bevaret hendes Uskyldig-
 hed ligesaa vel, som dit eget Hof, som din egen Om-
 sorg, som din Dronnings vaagende Vine, fordi jeg
 var i Hulen. Nu fordrer jeg ingen anden Belsønning
 af dig, end at du vil møde mig i Kredsen, og lade
 der Guderne ved Sverdenes Odde afgjøre, hvo af os
 der tilkommer Riget. Ved disse Ord kastede Helten
 et rødsomt Biesyn paa Thorgrim, tog Sigrid ved
 Haanden, saae mildt og høimodigt paa hende, og be-
 gyndte at gaae. Regnald, min fiere Mand! raabte
 Aslaug, forlad ei din Aslaug, styrk dig ei i Fare;
 hun indseer sine Feil, hun har alene syndet af Skrøbe-
 lighed, bliv hos mig! Med det samme kastede hun sin
 venstre Arm om hans Hals, og med den højre holde
 hun ham fast tæt om Livet. Nogle Taare fulde da af
 Heltens Vine. Jeg kiender min Ven, begyndte da
 Thorgrim, den adle Regnald er altid den samme.
 Naar du trodsrer Døden, saa kan jeg vel ogsaa; mit

Liv er ei saa dyrebart som dit. Frygt for dit Liv gjorde mig alene strafværdig, om jeg og er det, og Kierlighed til Sigrid forvoldte, at jeg og gierne vilde redde hendes. Da jeg har opofret alting for dig, saa syntes mig, at din strenge Dyd kunde vel unde mig denne nydelige Pige, for at forsøde mit Livs Eensomhed. Ansæer du da Besiddelsen for noget, faldt Regnald ham ind i Tælen, naar Hjertet ei følger med, og mener du, at Syvalds Datter var i Stand til at skienke det bort til Regnalds Ven? Mener du og, at Regnald vilde tilstede sin Ven, at indgaae saa nær Forbindelse med sin Fiende? Nei, Regnald og Astrid have ædle, men ei nedrige Fornemmelser. De kunne aldrig begaae Uret, aldrig forgribe sig paa deres Fiender; men de vide derhos altid at skielne imellem Venner og Fiender. Hvad tænker du herom, Astrid? Hun svarede: At agte Dyden er en let Sag, og vilde jeg ogsaa elske Regnald, naar han blev i sin Faders Ven. Regnald smilede og sagde: Man maa tilgive Fruentimrets medfødt Mildhed noget. Endelig blev besluttet, at Hjordys Skulde følge Sigrid hen til det Sted, hvor Othar biede paa hende. Jørend Sigrid forlod dem, tilbød hun sig at ville forsones dem med sin Fader, saa at de maatte faae Frihed til at vende hjem til deres Gaarde, og leve der i Nollighed. Hun gav sely tilkiende, at hun havde Haab herom, men frygtede alene for Regnalds hvide Siel. Hendes Frygt var ogsaa vel grundet; thi de toge alle med Glæde og Taknemmelighed herimod, al-

lerhølst

lerhelst hun forsikrede dem om, at Snyvald skulde aldrig
 faae at vide, hvo og hvor de vare, saafremt han imod
 Forhaabning ei vilde lade sig forsones; men Regnald for-
 kastede Tilbudet. Skulde jeg ydmyge mig for Snyvald,
 da det tilkommer ham at ydmyge sig for mig, da jeg
 er Konge og han Undersaat! Fornøiet maatte han vare,
 om jeg tilgav ham hans Forseelse i at besidde med Uret
 Lethra-Kongers Stool. Misdæderen bør skielve, og
 ei den Retfærdige. Forundre maa jeg mig over dig,
 Sigrid (thi nu fortjener du dette Navn), at du tør,
 at du vil gjøre mig saadant Forslag, da du kiender mit
 Sind, min Ret. Men Kønnets Omhed, en Dat-
 ters Kierlighed tilgiver jeg dette. Du vil gjøre Sny-
 vald stor paa Regnalds Bekostning. Jeg oppebære
 Belgierning af Snyvald! af Snyvald, som ei har Ret
 til at bevise mig Belgierning! Enhver Belgierning var
 en ny Forhaanelse. Nei, slaaer alting feil, da veed
 min Haand at finde Veien til Odins Bolig. Regnald
 kan døe. Ei tviler jeg paa din Oprigtighed, o Sig-
 rid! du kan ei forraade os; men jeg frygter for din
 Omhed, for dit ædle Hierte, for din Taknemmelighed.

Ved Skilsmissen gif det haardt til, thi ædle
 Kiender beundre og høit agte hinanden, og ønske, at
 de turde elske. En mere end sædvanlig Alvorlighed
 bredte sig ud i Regnalds Ansigt, blandet med Sorg
 og dyb Eftertanke. Udi Thorgrims Dine stod Emer-
 ten malet; han kastede dem affides til Prindsessen, og
 han fulgte hende til Udgangen af Hulen, og blev der
 staaende,

staaende, indtil han havde tabt hende af Sigte, som
 snart skeede, formædelsst de mange Buske og Trær, og
 indtil han ei kunde høre hendes Stemme mere. Ud-
 laug græd, og Hjordys Ord kunde man ei forstaae for
 hendes Hullen. Sigrid vilde hart ad græde, og Be-
 kynding bredede sig ud paa hendes Kinder, Omhed og
 Taknemmelighed stak hende ud af Dinene, halv af-
 brudte Ord gave hendes Hjertes Tilstand tilkiende.
 Dog Bløden standsede Graaden; Natur og Elskov
 holdte Ligevægten med Taknemmelighed. Men efterat
 hun havde revet sig løs fra sit Selskab, og var med
 Hjordys paa Veien, vunde Natur og Elskov; hun
 ilede med fordobbelde Skridt til det Sted, hvor Othar
 var, og mærkede ei, at hun var gaaet det noget forbi,
 ved det han havde sat sig ned i Græsset, førend en
 hende bekiendt Koste kom for hendes Øren. Sigrid,
 raabte han, flyer du din Othar? Da standsede hun,
 og han kom til hende. Hvo er denne fremmede
 Kvinde? spurgte han. Det er min Belgioverske, fik
 han til Svar, men spørg ei videre. Naaskee Om-
 stændighederne tillade mig engang at sige dig mere; men
 blive de, som de nu ere, da forbinder Taknemmelighed
 mig til evig at tie. Du maa ei heller sige for dit Sel-
 skab, at jeg haver været hos Folk, eller at her boer
 nogen i denne Skov; men spørger det dig, da svar,
 at jeg haver opholdt mig med Frugter og Rødder, og
 sovet i Trærnes Toppe. Nu, Veninde! hils din Søen,
 og sig, at jeg begynder at opfylde mit Løfte om Taus-
 hed, og forsikre ham og de andre om mit Hjertes evige

Taknemmelighed. Herpaa omfavne de hinanden, grædte og skiltes ad. Undervejs bad Hiordys hende, at formaae sin Fader til at give dem Frihed, at leve sikker hvor de vilde. Sigrid svarede, at hun gjerne vilde gjøre det, men at hun frygtede for Regnalds Beslutning. Hiordys bad hende kun være rolig derfor; deres Bonner, deres Forestillinger, hans Kierlighed til dem, skulde nok røkke hans Bestandighed, hvor fast den end var. Herved lod Sigrid sig overtale, og tilfagde hende at gjøre sit Beste.

Da nu Sigrid befandt sig alene med Othar, bad hun ham om, ei at kalde sig ved Navn, men at nævne hende Astrid, paa det at de Mand, som fulgte ham, ei skulde kiende hende, saa og at de stedse maatte gaae noget forud. Føer mig nu snart til min Faders Gaard! thi mig længes nu efter at omfavne min Moders Kna, at drikke Taarene paa min Faders Ansigt. Een Ting vil jeg bede dig om, Othar; merk vel Veien, der fører til det Sted, hvor du fandt mig! thi det bør mig at giengielde de gode Folks Begiering, som jeg var hos. Din Begiering er billig, o Astrid! var Othars Giensoar, men hvad skal jeg have til Belønning for al min Møie? Vil du dog aldrig kaste dette forvorne Elsk tilside, vil du aldrig opløste dine Dine paa mig? Fortiener jeg ei et eneste Diekast? Kysskhed er prisværdig, men det er og Kysskhed at elske sin Mand; gjør mig til din Mand, og du bliver derfor lige kysk. Men Prindsessen blev ved at afflaae hans Begiering,

figende, at hun maatte endnu være vissere paa hans Oprigtighed og Bestandighed, at Mandfolk være be- dragelige, og at hun burde vælge med megen Overlæg; siden Valget var overladt til hende selv. Overladt til dig selv! raabte han med Hestighed. Er du ei i mine Hænder? Kunde jeg ei handle med dig paa samme Maade, som saa mange stolte Møer ere blevne behand- lede? Vor Lov, vore Skikke, vort Fæderneland tillæ- de mig det. Retten ligger i min høire Haand, og jeg vil see paa den, som turde rive dig ud af mine Hæn- der. Er du fri? bør du ei elske mig? Har nogen lidt saa meget for dig, som jeg? Blev Freyr beegnet saaledes? Dage syntes ham en Mand's Alder; og jeg forsmegter uden Haab. Hvad brystet du dig af? Er du kysk, jeg er tapper; du er hvid, jeg er brun; du er blød, jeg er bleven haard ved Dvælfes; du er Møe, jeg er Svend; du er Konge-Datter, min Fader er Jarl. Jeg har reddet din Ære, din Ære bør være min Be- lønning. Driv mig ei til det Yderste! Jeg kunde gjøre det saa, at du af Skam ei turde opløste dine Dine paa mig, som du nu ikke vil af Trodsighed. Han taug, og var rød i Ansigtet som Blod. Den vilde Othar kiender jeg nu, svarede hun med en sat Stemme, den ædle Othar er forsvundet. Bist nok er jeg i din Magt; men min Willie, mit Hierte er dog mit, og vilde da evig blive mit. Synes du at den tappre Othar havde da Belønning nok? ønsker Othar sig ei anden Belønning, end Kiempen? Maaskee Insegunde har lært ham, ei at gjøre Forskiel paa Fruentimmer. Du

seer bister ud; ved Frygt vinder du ei mit Hjerte. Othar, forspild ei i et Dieblig Frugten af din lange Møie! For svag er jeg at staae dig imod; men jeg svær ved Leires Kongehøie, ved Skioldungernes hellige Afte, ved de Gravstene, som ere Danske Møder saa tiere, at Othar skal da aldrig blive min. Jeg vil sette mig paa hans Forsædres Høie, jeg vil væde deres Kruffer med mine Taare, til Hevn skal jeg fremkalde dem, med min Faders Sverd vil jeg giennemføre mig, dine Fædres Aander skulle svæve om dig; de ville skrig, hyle dig i Ørene: Uværdige Søn! hvem haver du forgrebet dig imod! — Er det dig, Othar? lagde hun til med en bevæget Røst; du kunde føre saadan Tale til mig? Taarene stode i hans Øine, og Svaret blev: Sigrid (hvad siger jeg) Astrid har ladet mig finde mig selv igjen, en Dødsighed, et Maferte havde bragt mig ud fra mig selv. Hefstig var jeg, ulig mig selv, men det var for dig, Astrid! (hvilken Øine ikke at maa nævne det tiere Navn!) Alting er mig betaget; men min Dyd, min Edelsmodighed skal aldrig noget i Verden betage mig; aldrig skal det siges om mig, at jeg har forvoldet min Elskedes Død; men lev — om du og ei vilde leve for mig.

Derpaa ginge de et Stykke Vej stiltiende sammen. Sigrid, som merkede paa sin Elsker, at en Levning af Fortrydelse gjorde ham tankesuld, brød først denne Taushed, og talte venligen til ham om alt, hvad som kunde give Anledning dertil. Hans Svar vare

sømmelige og korte. Smidlertid begyndte det at aftnes. Med Umag overtalte han hende til at tage Matte-Herberge i hans Faders Gaard, saasom det var for langt til Kongens. Han maatte love, ei at sige, hvo hun var, men at udgive hende for et Tiggerbarn, hvilket hendes Klæder og Kunde vidne. Underveis tog hun Anledning af hans gode Egenstaber at spørge ham; hvorledes det var mueligt, at han kunde holde saa deligt et Fruentimmer, som Nygtet beskrev Insegunde at være, udi Trældom, og om han ei vilde sette hende i Frihed? Hertil svarede han, at han ei kunde, saasom han havde skienket hende til sin Fader. Dette Svar opvakte hendes gamle Mistanke, og hun blev meget uroelig i sit Sind. Da de nærmede sig Ebbes Gaard, gik han med sine Mand noget i Forveien, og bad hende blive tilbage. Ved Samlingen med sin Fader og Moder fortalte han dem, at han havde ledet forgiøves, og vilde derfor ud igien i Morgen, at han havde maattet søge hjem, saasom hans Lærnetsmidler vare slupne for ham; og at han derimod havde fundet et fattigt vildfarende Nigebarn, som han bad, at de vilde unde Lye. Hertil gave de strax deres Samtykke, og Svanhvide gik selv ud, for at hente hende ind. Men neppe havde hun seet og talet noget med hende, førend hendes ædle Gang, hendes Stemmes Sødhed, endskjønt hun forvendte den, og den Majestæt, hvormed hun bar sit Legeme, overtødede hende om, at hun ei havde noget ringe Barn for sig. Hun tiltalede derfor sin Søn saaledes: Hvi vilde du skiuke for mig,

at du havde fundet vor Kongedatter? Kan Forstillelse
 boe i dit ædle Bryst? Forstillelse, Trællenes Last,
 men Heltenses Afstye. Mener du, at Euanhvide ei
 kan tie, ligesaavel som Othar? Han forklarede derpaa,
 at han havde maattet love ei at røbe hende. Videre
 fortalte han, hvorledes hun endda var ubevægelig, at
 hun maaskee nok elskede ham, men at hendes Trodsig-
 hed og Mistanke til Mandsfolk syntes at være uover-
 vindelig. Han sagde og de Ord, hun havde ladet falde
 om Insegunde. Vi have vundet! raabte Euanhvide.
 Har Midkierhed listet sig ind i hendes Hjerte, saa maa
 hun snart give sig tabt. Derpaa overtalede hun sin
 Søn med megen Moie til, at han skulde lade, lige-
 som han vilde ægte Insegunde, og iagttage alle ved et
 Bryllup brugelige Hvitideligheder. For hans Fader
 maatte dette ogsaa aabenbares, og gav han snart sit
 Minde dertil. Men førend dette Spøg begyndte, skar
 Euanhvide et stort Stykke af en Side Fleesk, stak med
 samme Kniv en god Deel Smør og smædede dertil to store
 Stykker Rugbrød, sorte som Kul; hvilket altsammen
 hun fremsatte paa en Trætallerken for Prindsessen, og
 lagde Kniven hos. Saaledes pleier man ei at beverte
 Betlerbørn, sagde Sigrig, Fleesk og Smør er forme-
 get, een af Delene er nok, jeg er ei saa vel vant.
 Mit Varn! svarede Euanhvide, dette er en Festdag;
 alle bør nu være glade; Othar gifter sig. Vel var det
 for Prindsessen, at et Slør skjulte hendes Ansigt, thi
 det blev rødt som Blod. Med en skielvende Stemme
 spurgte hun: Hvem er da den Lykkelige, som han vil

ægte? Hvem skulde det være, svarede Svanhvide harstig og med en glad Stemme, uden den yndige Insegunde? Hendes Deilighed, hendes Modgang, hendes Byrd ere ham værdige, ere en bedre Skiebne værde. Sandt nok, han elskede Prindsessen Sigrid, men denne Stolte havde gjort sig en Lov, at foragte alle Mandfolk, at troe sig ophøiet over alle, at ansee sig selv for Freya; dog Freya var medlidende — hun vilde ei engang kære ham med et Diekast. Desuden har hun nu været borte i mange Dage, og ventelig er hun ei mere til. Herpaa burde man dog være vis, svarede den forstulte Betlerinde. Hvad om hun levede, hvad om hun har Godhed for Othar? havde man da ei gjort hende Uret? Aldeles ingen, fik hun til Svar, hun havde sig selv at takke. Andre Viger røves, man spørger ei engang om deres Samtykke, det bliver dem en Pligt at adlyde; de ere den Starkes, den Tapperes Belsønning. Sigrid har længe nok drillet min Søn, for hende har han udstaaet Hede, Nattevaagen, Regn, Hagel, for hende har han ligget paa den haarde Jord, for hende har han havt saa mangen træt Fod, for hende har han rovet sit Liv. Og hans Bryst, o hvor har Elskov raset i det! hvilken Jld har fortæret hans Lever! Hans Siel har stedse søvet om hende; og den Uaknemmelige foragtede ham. Med megen Møie har hans Fader og jeg bragt ham til at indsee sit eget Beste, og at love os, at dersom han denne Gang ikke fandt Prindsessen og fik hendes Ja, da vilde han strax ægte Insegunde. Nu suldbyrdes dette Løfte, nu har han glemt hende. Glemte hende! — Disse Ord kunde Sigrid

neppe

neppe fremsføre, I Skoven sagde han mig dog anderledes, hans Elskov laae ham stedse i Sinde, til alle maatte han fortælle den, saa sagde hun hos sig selv. Har jeg ikke Ret? Mandfolk ere ubestaudige. — Han forlade Sigrid! sin Konges Datter! Skioldunga Væsten bestemmtes ved ham! Glem denne Stolte, sagde Svanhvide med en haan Stemme; hendes Moder vilde desuden ikke, at hun skulde have min Søn. Vær nu glad, min Datter, og tag Deel i vor Glæde. Men een Ting har jeg at bede dig om. Det er en Skik ved fornemme Folks Bryllupper, at fire Piger holde Brudelysene; nu har jeg kun tre, vær du den fjerde. — Jeg være nærværende, jeg staae med et Lys, imedens Othar ægter Insegunde! — Hvorfor tager du dig dette saa nær? Misunder du Insegunde hendes Lykke, eller synes dig, at Othar farer for vel? — Den Lykke er ei at misunde. En Slavinde til Rone! Men mig synes, at Othars Væ bestimtes. En stor Hæder for en Dansk adelig Slægt, at kalde en Vendisk Slavinde sin Datter! Smukt vil det lade Ebbe, at sige Varn til Insegunde; kierlig vil Svanhvide sette paa Knæ den Vendiske Aftom; uviste ville eders Børn blive, om de skulde dyrke Odin eller Svantevit. Dog er hun eder god nok, saa kan hun og være mig; ved Lyset kan jeg desbedre beskue hendes Skønhed, og prise Othars Lyksalighed.

Imidlertid blev Insegunde indkaldet. Ebbe til-
 talede hende saaledes: Krigen har givet dig i vor

Magt, vi have dog ei behandlet dig efter Krigen's Ret, ei bundet dine Hænder med Iieb, ikke udvalgt dig til et Offer for Odin; ja din Ære har været ligesaa sikker hos os, som i din Faders Gaard. Min Søn har fundet Behag i din Deilighed; han kunde nyde dig uden din Billie, men hans ædle Sind vil have alting frivilligt. Han vil derfor have dit Ja, for at foreene sig med dig, og naar du har givet det, da lade sig efter vort Lands Skik vie til dig. Min Lykke, svarede hun med nedslagne Hine, overgaaer mit Haab, og bør jeg ansee denne Dag for lykkelig, da jeg blev taget af min Faders Hus, og ført hid; thi derved bliver jeg foreenet med den tapperste og deiligste Mand i Verden. Det svarede du, sagde Ebbe. At at Sigrid havde tænkt saaledes: da var hun nu ei borte, og ei havde vi da haft nødig at see Svvalds Taare flyde. Men paa det en Slavinde ei skal bestige min Søn's Egteseng, saa giver jeg dig herved din Frihed, og med det samme kastede han en Vind i hendes Skid. Hidindtil har det været anstændigt for dig, blev han ved, at gaae med blot Ansigt, thi du var Slavinde; men nu som Jomfrue og Brud bør du skjule dig. Med det samme blev et Slør kastet over hende. Ebbe satte sig derpaa i Høisæde, Svanhvide ved hans Side, derpaa Othar, saa Insegunde, og siden saa mange Mænd og Qvinder, som Vænken var lang. Et Bord blev indbragt; derpaa stode to Sider Flest, hvoraf nogle Stykker vare skaarne forhen, en Flesteskinke, som var brav harst, en heel stegt Hare, nogle Bær nyeligen
 pluf.

plukkede af Marken, altsammen paa Træsade, og udi Træskaaler blev Ol frembaaret, men udi en Steenskaal Misd, som blev sat for Ulf, Freyas Præst, der sad alene midt for Bordet paa den anden Side. Fire Piger, og deriblant Sigrid, stode to paa hver Side af ham, og holdte Tællelys i deres Hænder. Ulf stod da op, øste Misd i Hornet, stænkede noget deraf paa Gulvet, og sagde: Dette giver jeg dig, Freya! vær gunstig mod dette Huus og dette Par! Derpaa drak han vældig af Hornet, Misdten flød ned af hans lange Skæg, og han samlede den op med Fingrene. Derefter fyldte han atter Misd i Hornet, og rakte Ebbe det, som drak kun lidet, gav Ewanhvide det, af hvilken det blev neppe rørt med hendes Læber. Othar drak efter sin Nød, og siden Insegunde, som atter gav Begeret til Othar, der udøste Kesten af Begeret paa Jorden, sigende: Odin giengielde mig med Suttungs Drik! Ulf begyndte paa samme Maade med Ollet, som han havde gjort med Misdten, og rakte det siden til den Mandsperson, som sad nærmest Insegunde. Pigerne drukke og, alene Sigrid negtede det, under Paaskud, at hun ei var tørstig, og vilde ei lade sig overtale, endskjønt man forestillede hende, at hun burde være glad paa saadan Dag. Derefter blev et Køgelsjekar indbaaret, Ulf gik selv til Ilden, som brændte midt paa Gulvet, tog Gløder deraf, og fyldte Karret, og derpaa lagde han Enebærqvister, hvormed han berøgede Othar og Insegunde, sigende: Giosu være eder gunstig! Da vendte Sigrid sig til Siden, en Taar faldt af hendes Øie og hun

sukkede: Hæl werde din Deel, Insegunde! mit Hierte er for svagt at ønske dig Ont, Othar. Imidlertid blev Maden fortæret med megen Fryd, Ebbe fortalte sine Ungdoms Bedrifter, og blev oplivet ved at tale om sin Ungdoms Gld og sit Frierie til Euanhvide. Ei gav hun saa villigen sit Ja, som Insegunde; thi hun var Dansk Møe, Fromhed er de Bendske Jomfruer mere medfødt; men ei heller var hun saa gienstridig, som Sigrid. Det første havde været mig væmmeligt, og det sidste havde gjort mig nedslaget. Nok elskte jeg at sukke for en Møe, du veed det vel Euanhvide; men det frydede mig og at høre, da jeg belurede dig under hin Teg, at du sukke for mig. Du tænkte at tale eene, men jeg stod bag dig; du talte i Løndom, og dog hørte jeg det. Frydefulde Dieblif! Har Othar ei sukket for Insegunde, saa har han dog sukket for Sigrid. Hun er ei mere til, bild dig derfor ind, Othar, at Insegunde er Sigrid. Othar svarede intet, men salmede som et Liig; thi Sigrid stod lige over for ham, og hans Hierte, uvant til Forstillelse, kunde neppe bære denne Byrde. Han talede intet over Maaltid, men Insegunde merkede det ikke, fuld af Glæde over sin Lykke. Sigrid merkede det ei heller; thi Forbittrelse, Hevn, Fortvilelse, Smerte bestormede hendes Bryst. Ingen af hendes Bevægelser undgik Euanhvides skarpe Dine; hun glædede sig over Fremgangen af sit Anslag, og var vis paa et lykkeligt Udfald. I Morgen skulle vi ofre et Par Oxen til Alfader blev Ebbe ved, een Ox for dig, min Søn, og een for din Brud.

Brud. Om en Kniv havde faret igiennem Sigrids
 Hjerte, saa havde den ei kundet gjøre saa ont. I
 Morgen! sagde hun ved sig selv, gid mine Dine ei see
 den Dag! De Arme omfarne Insegunde! de Ar-
 me, som jeg havde bestemt for mig! Skal jeg da
 aldrig sige, Othar du er min? Var det derfor, at
 han vilde have mig lid? I Skoven viste han, af
 hvad Art den Elskov var, han bar til mig. Dog
 hvem kan jeg anklage, uden mig selv? Jeg har ført
 Insegunde til Brudeseugen. Utidige Strengbed! —
 Men hvor falsk! — Kan den Tappre være falsk?
 Nylied rasede Othar af Elskovsbrynde, for mig alene le-
 vede han; nu lever han for en anden. — Og du lever end-
 da! Lykkelig holdt jeg mit Diekast tilbage, lykkelig
 skuede jeg ei paa den Mand, som ikke skulde blive min.
 At rase, at brænde, at sukke, at hige, at vove sit Liv
 for Sigrid, og dog ægte Insegunde! — Ubegribeligt!
 — Mandfolkernes Hjertes ere et bundløst Hav. —
 Midgards-Ormen ligger om dit. — Døe, Insegunde,
 døe i første Favnetag! Al at jeg kunde døe i Othars
 Arme! — Skal du døe der? En anden, end jeg?
 Var det for dig, han stred med Riempen? Det
 fortner for mine Dine. — Hisset, hisset seer jeg Hæl
 komme; hendes Hest er bleg, fælt er hendes Ansigt;
 med Glæde kaster jeg mig i dine Arme. Kunde kun
 Insegunde følge med, døe, førend hun fik Othars første
 Kys! Gruelige Tanke! Othar kysse, Othars Læber
 heste til Læber, ei til mine! De vare jo dog al din
 Attraae. — Falske Othar! mit Hjerte brister for dig,
 endda

endda er du utro! Et Diabliſk har tilintetgjort din
 Beſtandighed. Al! du har aldrig elſket. En Sla-
 vinde, en Wendiff Kvinde, hun fylde dit Bryſt! Ja
 enten vil jeg have det heelt, eller intet. Et deelt
 Hjerter er nok for Inſegunde, ei for Sigrid. Himmel!
 Hevn, Freya! Du beſpottes, og du tier — Jeg
 dør —

Tuſinde Sindslidelſer ſonderreve Sigrids Hjerter;
 nu var Lyſet færdig at falde hende af Hænderne, nu
 løſtede hun det i Veiret; hun kſtede Farve, Haaret
 ſtod paa hendes Hoved, Knæerne ryſtede, Pulſen var
 ſtundom borte, og ſtundom jagede den aſted, hun kun-
 de ei udgive et Suk, ei tale, ei grade, ei tænke. Og
 med alt det vilde hun dog tvinge ſig; thi hun tænkte
 paa, at hun var Syvalds Datter. Da nu Gieſtebu-
 det var endt, ſtod Ulf op, tog fire Kieppe, mumlede
 endeel Ord over dem, og udſkar nogle Runer deri,
 hvorpaa han kaſtede hver mod ſin Verdens Kant, ſigen-
 de: Viger bort, alle Fætter, alle Trolde, alle Svattir!
 alle J, ſom galdre! kommer aldrig til dette Huus!
 Thor styrke det, Freya udøſe ſin Beſſignelſe over det!
 Lad alle følgende Dage være for Othar og hans Brud,
 ſom denne! Lad dem blive gamle, men lad ham til-
 ſidſt falde ſom en Helt, og mandigen fare til Odin, og
 lad hans Eſkelige viſe den ſtørſte Prøve paa Egte-
 kierlighed, ved frivilligen at følge ham i Døden, for
 ſiden at fornye deres Eſkov i det andet Liv! Alle
 raabte hertil: Det ſkee, det ſkee! men Sigrid taug.

Evan:

Svanhvide sagde derpaa til hende: Som Giest vil jeg
 unde dig den Ære, at bære Lyset for Brudeparret, og
 at følge dem til deres Seng. Sigrød nikkede alene,
 thi hun formaade ei at tale; hun gik foran med Lyset,
 og Othar og Insegunde fulgte efter. Brudekammeret
 var i en Krog, man steg nogle Trin op til det. I et
 Skjærne deraf stod Sengen. Tre Trin ginge op til den,
 og var den luft som et Skab, og ei bredere, end at to
 Personer kunde vel ligge deri; thi Ægtefolk holdte det
 endda ikke for en Lykke, at være langt fra hinanden.
 I Bunden var den strøet med vellugtende Blomster,
 hvorover var lagt en Bjørnehud, Klæderne vare af
 Ræveskind og stoppede med Uld, under Hovedet laae
 Skindet af en Ulv. Insegunde besaae alting nøie, og
 ved hvert Støkke udraabte hun: Det er kongeligt!
 hvilken Pragt! hun kom i en Hast af Klæderne, og
 kastede sig i Sengen. Hun længtes. Othar var lang-
 som, hans Dine vare heftede paa Sigrød, saa meget
 mere som Æret var faldet af hende; men hun mær-
 kede det ei, thi hun var fordybet i Bekymring. Snart
 blev hendes Ansigt hvidt som Sne, snart bredede en
 pludselig Rødme sig ud over det, hendes spæde Bryst
 hævede sig, og hun heldede sig op til Dørstøtten.
 Imidlertid var Lyset næsten udbrændt, men hendes
 Forvirrelse og indvortes Hede forarsagede, at hun ikke
 mærkede, at det brændte hende paa Fingrene. Othar
 kunde da ei holde sig længere, han saa paa hende med
 Dine, som en Elsker seer paa sin Brud, hvilken han
 længe har suklet efter, som han nu tænker at omfavne,
 men

men som styrter med en Hast, i det han iler mod hende. Længsel, Attraae, Skrek, Fortvivelse, staae malede i hans Vine. Med en kielen Stemme, saa kielen, som det er mueligt for en Helt, sagde han: Sigrid, spar dine Fingre, din Othar føler din Smerte. Sigrid slog da sine Vine op paa ham. Min Othar! var hendes Giensvar, og Insegunde er her! Nu er du min! raabte Othar, lad os nu fuldføre Brylluppet! Til dig blev jeg viet, Insegunde har kun fremlokket dit Samtykke. Staae op, Insegunde, giv en anden Rum; den, som har mit hele Hierte. Hvad, falde Insegunde ham ind i Taler, har man drevet Spot med mig? Er denne Sigrid? den kyske Sigrid, den mandskye? Nu vel, jeg vil vige; den som ei elsker mig, elsker jeg ei heller. Imidlertid fik jeg min Frihed, og handle I ret, saa give I mig en Mand, isteden for den jeg mister. Hastig stod hun op, kastede Klæderne paa sig, og vilde gaae ud. Nei, ble Insegunde, sagde Sigrid; den strenge Sigrid vil være den blufærdige Sigrid indtil Enden. Mit Hierte har du, Othar, fra dette Dieblik; men mere bør du ~~iff.~~ forlange, til jeg haver Faders og Moders Samtykke, til Ebbe og Svanhvide give dig deres Velsignelse. Den høve I allerede begge to, sagde Svanhvide, og traadde med det samme ind i Kammeret, ved hvilken Leilighed Insegunde listede sig bort. Saa megen Gienvordighed, blev hun ved, saa megen Bestandighed bør krones med en lykkelig Ende, Men, min Søn, min Othar, hvi tager du ei ved et Kys den Velsigning, der med saa megen Ret tilkommer

mer dig? Elskov taaler ingen Ophold. O min
 Moder! var hans Gienfvar, I tale, som jeg burde.
 Mit Hierte føler det og langt mere, men den sande
 Elskov er og ærbødig. Søel mit Hierte, yndige Sigrid!
 og med disse Ord tog han hendes Haand og lagde paa
 det. Hver Blodsdraabe, som slaaer deri, slaaer for
 dig. Endnu vil jeg bie, men lad os ile, saasnart
 Dagen frembryder, at forkynde Kongen dette glade
 Budskab, at muntre Sunhilds Sind, og da — jeg
 seer paa dine Dine, at da vil du gjøre mig lykkelig.
 Sigrid smilede, tog hans Haand, trykte den, og sag-
 ge; Elskværdige Othar! elskværdig, fordi du er tap-
 per og bestandig, da skal alting være dig tilladt; nogle
 Dieblisks Forhaling vil gjøre vor Lykke større. Men
 det er vor Pligt, at haste til Ebbe, for at meddele
 ham vor Lyksalighed. Da de mødte ham, sagde Si-
 grid: See her din Datter, om du vil stadfæste din
 Søns Val. Ebbe omfavnede hende. Taare hindrede
 ham fra at sige mere end: Min Datter, omfavn din
 Fader! En dyb Taushed fulgte herpaa; Tanfernes
 Mængde hindrede dem i at komme til Virksomhed, og
 at bryde ud i Ord. Endelig sagde Sigrid: Mit Val
 er nu gjort, et Val, der vist aldrig vil fortryde mig.
 Insegunde skulde bruges for at udlokke min Mening.
 Midkiærlighed sønderled mit Hierte, Betynminger op-
 fyldte det, Sorg bestormede det, saa at tilsidst tænkte
 jeg intet. Grusomme Syn! En Medbeilerske lykkelig
 i min Elskedes Arme, Othar i en andens end mine!
 Og jeg see det, tie og leve! Saaledes tænkte jeg,
 mørkt

mørkt tænkte jeg, om jeg og tænkte; det gysede i mig, hvert Dieblis tænkte jeg at see det mig saa forhadte Syn. Men Othar tøvede — En Elsker tøve! — Maaskee jeg da haabede paa ny. Dette veed jeg, at Luen følte jeg ikke til; dig alene tænkte jeg paa. Og hermed slog hun Haanden om hans Hals. Min Stiel var nedstunket i den Smerte at miste dig. Utro, utro er Othar! Klingede uophørlig for mine Øren; midt i denne Smerte hørte jeg en listig Røst: Sigrid, spar dine Fingre, din Othar føler din Smerte. Ingen uden Othar kunde tale saa. Drømmen forsvandt, jeg saae paa den, jeg elskte, og han saae paa mig; Kierlighed blussede af vore Dine, de vare heftede paa hinanden. Jeg saae, du var min, men jeg saae og Insegunde. Og hvorledes vil du blive af med hende? Forskyde hende? — er det dig anstændigt? — beholde hende? — da mister du Sigrid. Ei tager jeg mit Hjerte tilbage, det er eengang dit; men Udgangen af Livet er mangfoldig for den, der søger Døden. Lev! raabte Othar, min Tanke har aldrig været at elske Insegunde, Ulf skal fuldkommen løse denne Knude. Man havde Mxie med at finde denne Mand; Mxiden og Øllet havde ført ham i en Afskrog, hvor han sov indfrosbt i Straae. Da han kom, sagde han: Othars Tanke har aldrig været at ægte nogen anden end Sigrid; og Sigrid vilde enten døe Jomfrue, eller have Othar. Mig var den hele Sag bekiendt; derfor nævuede jeg aldrig Insegunde men alene Brud, og viede mine Tanker Sigrid og Othar sammen. Og skulde

nøgen Tvivl endda være tilovers, saa kan jeg forsikre, at denne Sierning er Freya ei ubehagelig. Sigrid var hermed fornøiet; thi de, som elske, lade sig letteligen overtale til at troe hvad de ønske.

Da Morgenens kom, gave Othar og Sigrid, Ebbe og Swanhvide sig paa Veien til Veire; men Insegunde havde allerede forekommet dem. Hun vilde først bringe did denne glade Tidende, og derhos forsikre sig Kongens Løfte om at faae en Mand. Hun fortalte, hvorledes Othar havde ført Sigrid did; hvorledes hans Moder havde sagt, at han vilde ægte hende; at Ebbe havde sat hende i Frihed; at hun havde havt Bryllup med Othar; at Sigrid havde været een af Brudepigerne; at hun havde fulgt dem til Brudekammeret, og at Othar havde derpaa kiendt Sigrid, forladt hende, og erklæret Sigrid for sin Brud. Maatte hun da ei, falde Gunhild hende ind i Talen, betræde din Mand? betiente Othar sig ei af Leiligheden? Han vilde nok, svarede hun, men Sigrid satte sig derimod, og jeg listede mig bort; dog troer jeg gierne, at han fik sin Villie. Men nu er kun min Begiering, at jeg maa bekomme en Mand igien; thi en Mand har jeg mistet, og en Mand vil jeg igien have; at være Brud og dog døe Møe, det er utaaleligt. En Mand skal du faae, var Gunhilds Siensvar, hvis du kun vil sige til Kongen, at du faae Othar voldtage Sigrid. Maaskee han og har gjort det. Den Stolte! For ham har jeg opflekket min Datter, for en Vresfiender! Han vilde

jo bruge Bøld? — Overtale vilde han hende, svarede Insegunde, men at han vilde bruge Bøld, saae jeg ei. Det er nok, brød Dronningen ud, han er Døden værdig, den Uforskammede! At ville mange Ebbe og Skjoldunga Slegten! Hun gik strax til Kongen og sagde: Din Datter er fundet; men ingen Sigrid lever mere for os, den uskylsbige, den rene Sigrid er blevet Othars Bøld. Fruaten af din Opdragelse, af din utidige Omhed! Børn, helst Døttre, de bør ei vælge; de bør adlyde. Othar har villet overtale hende til det, jeg blues ved at tænke paa. Han har været med hende i Skoven alene, hvo veed hvor længe? Eene kom han hjem med hende. Her er Insegunde, hun kan bevidne alt dette. Denne deilige Pige skulde tiene ham til Abespil; han lod sig vie til hende; og endte hendes Lyst med at voldtage din Datter. Ved saadanne og flere Ord bragte hun Kongen til en rasende Bredde; des heftigere, som den var ham usædvanlig, og efter Høiden af den Fornærmelse, som han mente at have lidt.

Imidlertid nærmede Sigrid og hendes Følge sig Kongens Gaard. At fortælle alt, hvad hun og Othar sagde undervejs til hinanden, hvad de følte, hvad de fornumme, er overflødig at beskrive for dem, der have elsket, usæleligt for dem, der ei have elsket, og effekt for dem, der ei kunne ejfe. Dog kan jeg ei undlade at anføre hendes Svar paa dette hans Spørgsmaal: Om hun ikke nu mistænkte ham, som tilforn, at have havt utilbørlig Kierlighed til Insegunde? Nei,

sva-

svarede hun, med Undseelse tilstaaer jeg at have mistænkt dig, min Othar, for hende; men da du saaledes haver behandlet hende, som min heftige Etskov selv neppe kan undskylde, saa er jeg vis paa, at du aldrig har elsket hende. Vel mueligt, at den oprigtige, den bestandige Othar kunde engang elske een, der ei var ham værdig, der elskede Manden og ei ham, saadan een, der saae en Othar i hver en ung, velstabt og fiøn Karl; men det er umueligt, at den ædelmodige Othar kan forhaane den, som han eengang har elsket, og ligesaa umueligt, at den kræsne Othar kan favne den, som han ei elsker. Men om jeg ei havde seet paa dig, om Sløret ei var faldet af, hvad vilde du have da gjort? Jeg vilde, svarede Othar, have blevet ved at elske dig, blevet ved at være ligegyldig imod Insegunde; mine Bønner, min Bestandighed skulde dog tilsidst have bevæget dig. Let kunde det have skeet, var Sigrids Gienstar; jeg var allerede længe siden bevæget, fra den Dag, du overvandt Søeroverne; og hvo skulde ei kunne elske dig? Hun trykte hans Haand, og saae paa ham med Dine, ved hvilke Othar fandt sig belønnet for al sin Møie, sølte ingen uden Sigrid, og fornam til intet andet i Verden. Lyksaligste Dieblif! Ak at I ere kun Dieblif!

Da de vare endda et got Stykke fra Leire, besluttede Othar at gaae i Forveien, for at erlange Kongens og Dronningens Samtykke, og at glæde sin Sigrid dermed ved hendes Ankomst. Ved Afskeden tog

han det første Kys paa den jomfruelige Mund. En behagelig rød Farve bredte sig ud paa hendes Kinder; halv lufte sig hendes Dine to gange. Hun vilde gierne see paa den, hendes Siel elskede, men Tingens Usædvanlighed bortvendte hendes Ansyn. Munden vilde smile, men Blusel hindrede de smilende Træk. En sagte Haandtrykken gav hendes Hjertes Tilstand tilkiende. Saa snart Othar kom ind i Kongens Sal, bukkede han sig først for Kongen, dernæst for Dronningen. Sigrid er fundet! sagde han med høi Røst, min Tapperhed reddede hende fra Kiempens Vold; anden gang reddede jeg hende fra en nedrig Forretning, og førte hende ud af Skoven til min Faders Gaard. Hvorfor ei hid? faldt Kongen ham hastig i Ordet, nedrige Voldsmand! Nedrig! — de Ord kan ei være talte til mig, var Othars Giensvar. Jeg kommer for at frede min Løn, Sigrids Person. Min Tapperhed, og den Fare, jeg har reddet hende af, bør saadan Belønning; saa have vore vise Forsædre budet. End mere, hun har selv overgivet sig til mig, hun har seet paa mig med hendes blide Dine; jeg er hendes Val. Med Ære og Hæder burde jeg overgydes; i det Sted byder man mig Spot. Den ærefriere Othar, sagde Gunhild spods, taaler ei Forhaanelse; sligt anstaaer ei en Hærførender. Den tappre Mand bliver utvødelig ved at besøge Jomfruer; først besnærer han Insegunde, siden voldtager han Sigrid. Voldtaget Sigrid! skreg Helten, og reiste sig derved som en Lovinde, fra hvilken man har taget hendes Unger. Grumhed tindrer

drer af dens Dine, Fraadden staaer af Munden, Haarene reise sig, den staaer Jorden med Halen, og knirker med Tænderne. Saadan var Othar. En Stund kunde han ei tale mere, endelig sagde han: Gid jeg havde gjort det! da havde jeg havt Belønning for min Umag. Den Belønning tilkom mig med Rette. Tvende gange havde jeg Forsæt; tvende gange hindrede hun mig selv deri. Da maatte du vel have ladet mig beholde hende; med Knæfald skulde du da have bedet mig derom. Nei, dette gaaer for vidt, sagde Syvald, og reyste sig i sit Sæde; en trodsig Undersaat forhaane mig, min Dronning, i vort eget Pallads! Du affiger selv din Dom; du gjør Gierningen trolig, ved at tilstaae Forsættet. Desuden, hvor sandt du Sigrid i Skoven? fra hvilken nedrig Gierning reddede du hende? Det maa jeg ei sige, var hans Giensoar, hun selv har forbudet mig det. Gienstridige Othar! raabte Syvald og snysede af Brede, din Trodsighed overvinder ret nu min Godhed; hvad om jeg dømte dig til at døe? Mig! det kan du ei, dertil har du ingen Magt, meldte Othar; hverken jeg eller nogen erkjender dig for Konge, uden saa længe du regierer vel. Bliver du Tyran, da nedstig af din Throne, og lad en bedre sidde paa den. Smukt takker du Ebbe, fordi han drev Regnald paa Flugt for dig; han vovede sit Liv, paa det du skulde slagte hans Søn. Forrovne! raabte Syvald, springer op alle 3 mine Kapper, binder denne Formastelige, og henger ham op i det høieste Træ! Det skal aldrig skee, saa længe jeg er til! raabte

te Sigrid, styrkende sig ind i Salen og i Othars Arme. Bange slog mit Hierte for dig, Othar! blev hun ved, og snøede sine Hænder om hans Liv; midt i Glæden følte jeg en løulig Smerte, uvidende, hvad det var; men nu for tillig — Barbar og ei Fader! — Gierne vil jeg oprive Stenene paa Skibdungehæstene, sønderbryde de ærværdige Kruffer, bortsprede den hellige Aske, knække de stolte Been — heller det, end Othar døe — Sag mig fra dit Ansigt, bortstød mig af din Gaard! endda lykkelig, naar Othar er min. Under Eggetræerne ville vi hvile sammen, Jorden skal være min Viærnehud, og Himlen mit Ulveskind. Og hvad haver han gjort? Selv har jeg valgt ham, og selv har du givet mig Lov at vælge. — Hofmændene vare imedens traadte tilside, af Undseelse for Kongen, og ingen var i Salen, undtagen Kongen, Dronningen, Sigrid, Othar, og Ebbe og Swanhvide, som strax kom efter hende. Et Syn saa rørende, og Prindsessens egen Tilstaælse, at hun selv havde valgt Othar, havde meget formildet Kongens Hierte, hvorover han sagde: Vel har jeg selv givet dig Lov at vælge, men dog ei Frihed at fuldbyrde dit Val, førend dine Forældre samtykte det. Hvo siger og, at det er skeet? svarede Sigrid heftig; den er en Løgner, som foregiver det. Ved disse Ord saae Kongen til Dronningen, og hun salmede som et Lig, men kunde for Harmen ei tale eet Ord. Merker I nu, Herre, sagde Othar, at jeg forhen foer med Sandhed? Prindsessen alene hindrede denne Feil, om det og var en Feil; thi fra

det

det Dieblif, hun saae paa mig, var hun min. — Hører du, Datter, hvor han trodsrer mig? — Han trodsrer ei, men Elskov og Mod tale af ham. Derefter fortalte hun omstændeligen, hvad der havde hendet hende, siden hun kom til Ebbes Gaard; og Ebbe og Svanhvide understøttede hendes Fortælling. — Men hvad hendede dig, min Datter, i Skoven, efterat du havde sledet dig løs fra den fæle Kiempe? hvor var du saa længe? hvem opholdte dig? hvor fandt Othar dig? — Jeg vogtede Giedder, da han fandt mig, men mere tillader Taknemmelighed mig ei at sige; et mindre oprørt Sind maa høre derpaa. Othar har vel underviist dig, snysede Dronningen frem, og sprang op i Brede; dit Hjerte er allerede hans, giv ham nu Riget med. — Før talte Othars Brud og Hustru, nu følger jeg Datteren; føl, Gunhild, ogsaa, du er min Moder! De røde Kinder bleguede, Taare fordunklede de klare Øine, de runde ned paa Kinderne, Smerte hemmede Tungen. Disse Taare, denne Tausshed, sagde Kongen, sige mere end din heftige Tale, de tale til Hjertet uskyldigen; heller seer jeg dig, Sigrid, saa, end hører dig bortspredte Forsædrenes Been. Elffeligste Gunhild! Forseelse seer ei saaledes ud; Othar havde ei heller tiet, han, som setter sin Værelse i Forsættet. Lader os derfor bekræfte det Val, som Sigrid har gjort, lader os giøre vore Værn lykkelige! — Længe nok, feige Svvald! tag Kronen af dit Hoved, og sæt paa Othars! lad Gunhild falde sin Datter til Fode! og ved disse Ord sank Dronningen ned i

sit Sæde, hvor hun af Brede ei kunde tale mere. Alting overbevise mig om din Uskyldighed, blev Syvald ved, min kære Datter. Det alene falder mig mistænkeligt, at du ei vil sige mig din Tilstand i Skoven, da du dog ei bør dølgge noget for mig; dette alene hindrer mig fra at give mit fuldkomne Samtykke. Oplys mig herom; og du, og Othar, skulle blive lykkelige.

Førend Sigrid kunde svare herpaa, kom Insegunde ind med en Fart, og nedkastede sig for deres Fødder. Forlad, sagde hun, at jeg ved min Uforsigtighed har givet Anledning til saa megen Splid og Forvirring. Forbittret over den mig tilføiede Haanhed, har jeg talt halv afbrudte Ord, som ere blevne endda værre udlagte, end de vare talte og mente. Dine Hofmænd, Syvald, have fortalt mig alle Ting. Min Hevn gaaer ei til at see Othar i Galgen *); nei, jeg vil lee, og glemme ham, naar mig kun efter Løfte bliver givet en anden Mand. Den skal du faae, svarede Othar, nærmende sig til hende, og reysende hende op; og jeg vil end mere forsikre dig, at jeg ei har nødig at glemme dig. Det saa, smysede Dronningen, Insegunde taler som Sigrid burde, og Sigrid taler som en Slavinde. Dog hun har ret. Othars majestætiske Gang maa jo indtage enhver; Skade kun, at han halter lidt! Sandt, Dronning, at jeg halter,

gav

*) Det var paa de Tider den sædvanligste Dødsstraf. See om et Fald, liget dette, Saxo, lib. 7. p. 231.

gav han til Stensvar; men jeg bryster mig deraf. Hvert Trin, jeg gaaer, bringer min Tapperhed i Minde. Jeg gaaer Heltegang; uden den havde du ei Sigrid. Heller saae jeg hende død, end i dine Hænder, svarede hun. Othar vilde have svaret, men Sigrid trykte ham i Haanden, sigende: Hun er min Moder og din Dronning. I det samme hørtes et forkrækeligt Skrig, en Hylen, lig Vinden, naar den blæser i de trange Dale. Dette Skrig kom alt nærmere og nærmere; endelig forstod man disse Ord: Jeg Elendige! Biergene falde over mig og skjule mig! Al at mine Been vare brændte til Aske, og at min Sjel maatte blive til Intet! Og ved disse Ord faldt Ragnhild ind i Salen. Hun var næsten nøgen, Klæderne hang i Stumper, Haaret var revet af hendes Hoved, Blodet flød ned af hendes Kinder. Min Ragnhild! sagde Prindsessen, hvo har sat dig i saadan Tilstand? stat op! Og hermed rakte hun hende sin Haand. Min Ragnhild! igientog denne Ulyksalige, disse Ord igientombore mit Hierte. Jeg vil ligge, jeg bør ligge; i Jorden kryber jeg ned, i min Faders Askekrukke vil jeg skjule mig, Solen bør ei skinne paa mig, jeg forraad — Kiempen — Guld — Sigrid. — Hun kunde ei tale videre, heftige Rystelser betogte hendes ganske Legeme, og derpaa faldt hun i Asmagt. Sigrid holdt Haanden for Dinene, og havde segnet ned, hvis ei Othar havde understøttet hende. Min Ragnhild, sagde hun med en sagte Stemme; vel havde jeg tænkt at græde for din Død, men for din Utroskab —

Svage Formodninger havde jeg om dette, min For-
 stand led mig see et Glimt heraf, men mit Hjerte for-
 kastede saadanne Tanker. Ragnhild opfod mig, og
 dog sælge mig for Guld! Paa hvem kan man mere
 troe? — paa dig, Othar! Og hermed saae hun paa
 ham med Dine, hvori Tillid, Længsel og Elskov stode
 afmaal de. Den kyske Sigrid, sagde Dronningen spodsk,
 hun, som ei før kunde opløste sine Dine, kan nu see
 Ungkarlene brav i Dinene. Saa meget har Skoven
 lært hende. Ei har Skoven lært hende dette, svarede
 Othar, men Egtekielighed. Som Møe blueedes hun
 ved at see paa Mandkønnet; som Brud vilde hun skam-
 mes ved ei at see paa sin Mand og Elsker. At Sko-
 ven ei har lært hende noget, kan Insegunde bevidne
 dig, kan de fire Mænd vidne, som fulgte os der. Han
 gif derpaa ud og lod hente sine Mænd, som vare ei
 langt borte; thi af Nysgierrighed og Venskab havde
 de fulgt strax efter, fer at see, hvordan det vilde gaae,
 og at tage Deel i deres Herres Glæde. Imidlertid
 bar Ebbe Ragnhild ud, og Insegunde fortalte omstæn-
 deligen alt hvad hun vidste; ligeledes de fire Mænd.
 Kongen blev overtydet, og tilstod det. Dronningen
 blev og overtydet, men tilstod det ikke, og hendes
 Brede og Forbittrelse forvandledes til en nagende Sorg,
 saa meget mere nagende, som hun vel indsaae, at hen-
 des Brede var afmægtig.

Kongen gav nu tilkiende, at intet stod tilbage,
 som kunde hindre Sigrids og Othars lykkelige Foree-
 ning,

ning, uden denne eene Tvivl, at Othar var bleven viet til Insegunde, som vel ei var bleven nævnet af Ulf, men som dog havde stødet ved Othars Side, havde selv anseet sig for Bruden, og i den Tanke lagt sig i Brudesengen. Got nok, at Othars Tanke var ei, at lade sig vie til hende, men dog havde han raft hende Beggeret; og det som meest var, Ulf havde berøget hende og Othar. Derimod vil Othar ingen anden have end Sigrid, og Sigrid ingen anden end Othar. Efter vore Skikke, kan vel en Mand have mere end een Kone; men Sigrid vil ei have noget deelt Hjerte, og Othar vil ei dele sit Hjerte. Insegunde har desuden afftaaet sin Rettighed. Knuden bestaaer derfor egentlig derudi, om man, uden at forstørne Guderne, kan sige, at denne Vielse, som udvortes sigtede til Insegunde, bør dog komme Sigrid til gode, siden den hemmeligen sigtede paa hende. Den mindste hellige Skik bør være hæderlig, og Ekstrømt og Underfundighed ei have Sted, naar man handler med Guderne. Den som tænker at bedrage dem, bedrager sig kun selv; Odin overseer paa Hlidskialf alle Menneskers Gierninger, og læser i deres Tanker. Intet Middel er derfor tilovers, uden at adspørge den vise Thorkil, til hvilken Guderne have betroet deres hemmelige Ting. Thorkil blev hentet, og efterat han havde næie udforsket alle Omstændigheder, sagde han: Guderne have eengang svaret, at et bedre Orakel skulde tale. Mig har du, o Konge, arseet derfor, og i Følge mit Raad overladt til Sigrid selv at vælge.

Ei har hun valgt hastig, ei uden Prøvs. En ung Dige har valgt Mand til sig, som om det hele Rige havde valgt sig en Konge. Othar er tapper, han er stærk, han er ung, han er modig, han er høi af Byrd, han er en indfødt Dansk Mand, han er trofast. Hvad vil du have mere? Du har givet dit Løfte. En ringe Mand rokker ei sit Løfte; bør da en Konge gjøre det? Du kan ei gjøre det; Løfter ere hellige, hevnende Guder ere til. Guderne have talt igiennem Sigrids Mand, thi de ere altid hos de Fromme. Ei havde de ellers sendt Othar i rette Tide, for at redde hende fra den affyrlige Kiempe. De lobe Othar finde hende i Skoven; de styrede hendes Sind til at kaste sine Dine paa ham, ved en Leilighed, da maaskee en anden havde afvendt dem for stedse. Hun er det bedre Orakel, eller rettere, Guderne ere det; hun satte i Verk, og de styrede Verket. Men som intet er saa hæderligt, som vore hellige Love, og intet Spilfigterie haver Sted derudi, saa bør Ebbe ei alene ofre de udlovede to Stude, men han bør og ofre to Stude for sig, fordi han var Medvinder i dette Paafund, og fire for Svanhvide, fordi hun opfandt det. Othar bør og ofre en Qvie, fordi han lod sig bruge hertil; thi hverken Elskov eller nogen Sindslidelse kan ophæve vore Pligter imod Guddommen. Sigrid derimod vidste intet heraf, hun er reen og uskyldig, og et Mønster for sit Køn. De følgende Slegter ville ansøe hende som et Mønster for Ægtetierlighed og for Blufærdighed; om den blufærdige Jomfru ville de sige:

Hun

Hun nærmer sig Sigrîd; og om den kjerlige Vægtfælle: Hun er lig Sigrîd. Ei heller lider Insegunde nogen Forurettelse, naar hun efter Begiering og Løfte faaer en Mand. Saaledes talde den vise Thorkil; alle gave ham Bisald. Dronningen alene taug; og gjorde Breden hende syg, saa hun ei kunde, ei heller vilde bivaane det glade Maaltid, der samme Dag blev holdet. Viesses Skiffene bleve ei igientagne, thi man holdte for, at de eengang gjorde vare nok. Studene og Qvien bleve derimod ofrede, og hver Mand af Folket syntes, at Sigrîd havde vælget for ham. Alle frydede sig, hun skullede dog undertiden, hvorvel Glæden havde Overhaand i hendes Ansigt. Othar spurgte: Hvorfor sukker min Sigrîd? hvorhen gaaer dette Suk? Til min Moder, svarede hun. Kongen bragte over Borde Ragnhild paa Bane, og sagde, at hun fortien- te at døe. Nei, faldt Sigrîd ham ind i Talen, nei, min Fader, lad den ei døe, hvis Bryster jeg haver diet! Elsker du din Datter, hvorpaa hun har saa mange Prøver, da leg denne Godhed til de forrige, tilgiv Ragnhild, lad hende leve, lad hende blive hos mig, lad nogle Dages Feil ei udslutte hendes forrige Belgierninger! Maaskee jeg, ved at beholde hende, kan faae min egen Ragnhild igjen. Det skee som du vil, min Datter! var Kongens Svar; men lad dette dog blive hendes Straf, at hun ei faaer sin Venaa- ding at vide før i Morgen. — Ak, min Fader, skulde jeg svømme i Belyst, og en anden lide, og denne anden være Ragnhild? Ofte har hun trykket mig til

sit Bryst, mange vaagne Nætter har hun havt for
 min Skyld, i hendes Varm udøste jeg mine V. kymrin-
 ger, hun vaagede over mit Liv, næst dig, maa jeg
 takke hende for det jeg er. En kort Tid aflod hun at
 være min Veninde, men jeg er altid hendes; Ven-
 skabs Baand kan, bør ei brydes. O Gudvædelige Gu-
 der! raabte Syvold, kan min Lykke være? jeg føler
 allerede Simles Glæde; at være hos dig, er Simle.
 Min faderlige Omhu bliver mere end belønnet; disse
 Taare rinde for dig, min Datter, af Glæde rinde de.
 Din Bøn er bønlyst. Guderne høre ogsaa min, og
 lade dig føle samme Glæde paa dine Værns Bryllups-
 dag! — Ragnhild blev bragt ind, mere død end le-
 vende. Sid hos mig, sagde Sigrid, du min anden
 Moder! glæd dig med mig og min Brudgom. Skiel-
 vende svarede Ragnhild: Nu først kiender jeg ret min
 Brøde, ingen veed at straffe sine Fiender som du, det
 er mig bitterere end Døden. Hvorledes skal jeg kun-
 ne see paa dig, paa Othar? Men jeg vil forkynde min
 egen Skam, jeg vil gaae til Bekiendelse, jeg vil om-
 stændelig fortælle alle Ting. Ingen Brøde, ingen
 Skam, ingen Bekiendelse, var Sigrids Gienfvar; jeg
 veed ei, hvad alt dette vil sige. Min Ragnhild har
 ei forseet sig; jeg var borte, jeg er kommet igien,
 Ragnhild havde mistet mig, og jeg har fundet min
 Ragnhild igien; herudi er intet uden Aarsag til Glæ-
 de. Siegode! svarede Ragnhild, og kunde ei sige me-
 re. Prindsessen vendte sig til Othar og sagde: Min
 Othar bør og glæde Ragnhild i Dag. Det skal jeg

og giøre, svarede han, den lykkelige Othar bør ei tænke paa den ulykkelige Othars Skiebne. See der, Moder, sagde han, og skienkte Misod i et Begger, drif heraf eder til Styrke og os til Beste. Ragnhild tog Beggeret, drak og velsignede. De eiegode! sagde hun; mere kunde hun ei fremsføre. Hun drak igien, og stirrede stedse paa dem, med Dine fulde af Bløde, Forvirring og Forundring. Denne tause Taknemmelighed virkede mere paa alles Hjærter, end om hun havde været i Stand til at holde den meest udfynte Taksigelses-Tale. Sigrid blev ført ind i Brudesalen. Hendes Hjerte var opfyldt af hendes Brudgom. Et hemmeligt Ønske, at hendes Moder maatte igjen blive gunstig, havde dog Sted derudi. En inderlig Taknemmelighed imod hendes Fader ihukom hun og; og til Freya ofrede hun sin Tak og sine Bønner for hendes mægtige Beskiærmelse, og bad, at Othars sidste Dag maatte og blive hendes, og at alle Dage maatte blive som denne. Da Othar traadte derind, sagde han: Alfader! du som seer alle Ting, for hvilken intet er skjult, du seer mit Hjerte, mine Tanker ere aabenhare for dig; du veed, at jeg elsker Sigrid, og at jeg evig vil elske hende; du veed, at hun elsker mig. Gjør denne Elskov bestandig! lad mig stedse see hende med de Dine, som jeg saae hende, da hun første gang saae paa mig! — At fortælle deres Lykke, er ingen mueligt; den nydes, den føles kun, men beskrives ikke. De nøde alt hvad to lykkelige Elskende kunne nyde.

Efter

Efter to Dages Fjorsløb sagde Kongen til Sigræd:
 Men, min Datter, hvorledes opholdt du dig i Sko-
 ven? maa jeg ei faae at vide, hvad dig hendte der?
 — Jo vist, min Fader, men sørend jeg aabenbarer
 det, saa giv mig dit visse Løfte, at benaade nogle
 Ulyksalige, som boe der. Det skal jeg gierne giøre,
 svarede han; ved min Lykke, ved mit Sverd, ved den
 Kierlighed, jeg bær for dig, og om det er ikke nok,
 da ved Odin og alle Aser tilsværger jeg dig, at ville
 benaade dem, som opholde sig i Skoven, hvo de endog
 ere. — Got, min Fader, Regnald lever der. Reg-
 nald! raabte han, og studsede derved. Ja Regnald,
 svarede hun, og paatog sig alle de Yndigheder, som
 da hun første gang favnede Othar, Regnald den sande
 Helt; jeg veed, min Fader kan ei bryde sit Løfte.
 Det kan jeg ei heller, var hans Gienfvar, og naar
 jeg tilgiver ham, saa kan du være vis paa, at jeg
 tilgiver alle dem, som ere hos ham. Hun fortalte
 ham derpaa alle Ting, og det blev afgjort, at hun,
 Othar, og Insegunde, som hun tilkiendegav at have
 udseet til Rone for Thorgrim, skulde give sig paa Veien
 did. De funde den let, ved det Othar havde lagt
 Merke til den. Regnald og hans Selskab stode uden
 for Hulen, thi Veiret var got, og Solen skinnede
 meget klar. Edle Møe, var velkommen! sagde Reg-
 nald; men hvo er den Helt, som følger dig? han
 seer ud og han bær sig som en Helt; og hvo er denne,
 der vilde være deilig, om du ei var hos? Ja vist dei-
 lig, brød Thorgrim ham ind i Taler, begge ere deilige,

og vanskeligt at vælge; men en anden Omsorg vælger nu mit Hjerte. Sigrid kommer igjen, fører andre med sig; til hvad Ende, uden at forraade os? Kan en Konge-Datter forraade? Sværede Regnald; er mindste Træk af Forraderie i dette Ansigt? Og hvad frygte vi for? — For mig frygter jeg ikke; for dig, for Aslaug, for Hiordys, frygter jeg. For eder har jeg levet, tusinde Veie stode ellers aabne for mig, at slippe ud af dette Liv. Være I ei, da havde jeg allerede i mange Aar kundet leve glad i Odins Bolig. Regnald er sig altid selv lig, sagde Prindsessen. Men tillad, store Helt, at jeg bekiender en Feil for dig, som jeg har begaaet. Syvald veed, at du lever, at du er her, ved mig veed han det. Ved mig lader han dig tilbyde, at komme til hans Gaard, at drikke D og Misd med hans Kiemper, at tage hvad Jarlsomme du selv vil. Eller om dette ei staaer dig an, da bliv i denne Skov, men tillad, at han formilder din Skiebne, at han lader dig bygge en beqvem Bolig, og sørger for din semmelige Underholdning. Det staaer og i din Billie, om du vil forlade dette Sted, og fare til et andet Land; Veien er sikker og aaben for dig. Og vil du blive, som du er, da udbeder han sig dog dit Venfkab, og at du vil aflegge det Fiendskab, du haver baaret til ham. Men at jeg nu skal besvare dine Spørsmaal, da er denne Helt min Mand, Othar er hans Navn, min rette Lyksalighed regner jeg først fra den Tid, da jeg fik ham. Hvor gierne ønskte jeg

nu, før at have seet paa ham! Men maaskee min
 Lykke var da ei blevet saa stor, nu føler jeg den i sin
 ganske Vide. Dette forstaaer ei vore Skov-Benner,
 men, Othar, du forstaaer det. Denne Pige heder
 Insegunde, og hun vil have Thorgrim, saafremt han
 tænker, som hun. Aldrig afflog jeg, var Thorgrims
 Svar, en nydelig Pige, og dig kan jeg ei mere tænke
 paa, siden du hører en anden til. Jeg kiender min
 Ven, sagde da Regnald, vel er han skrøbelig imod
 Kionnet og Smukhed, men aldrig lastefuld. Han
 stræber kun efter dem, som ere sig selv mægtige, og det
 er aldrig rundet ham i Sinde, at begiere en andens
 Kone. Nedrig Misgierning! En Hoerkarl er altid en
 Morder; Leilighed fattes ham kun. Men kom nærmere,
 Prindsesse! hvil dig og dit Følge, og tag til Takke
 med vor ringe Kost, som jeg nu første gang ønsker
 bedre. Saa vil jeg gjøre, svarede hun, hvorvel vi
 ingen Mad behøve, thi ser Karle bære den med sig;
 men jeg har ladet dem blive et Stykke herfra, og de ere
 alle ubevæbnede, ligesom og min Othar; thi jeg har
 ei villet, at mindste Skin af Vold skulde lade sig til-
 syne. Du har handlet ædelt herudi, svarede Regnald,
 men hvad mig angaaer, da frygter jeg for ingen Vold.
 Da du kom tilbage igien og gav dig i vor Magt, ud-
 viste du en ret ædel Gierning, og den, som kan udøve
 den eengang, udøver den og stedse, og er ei i Stand
 til at begaae nogen Nedrighed. Derpaa satte de sig
 ned, og aade sammen med megen Fornøielse. Den
 gamle Hiordys gav da sin Mund Tøilen efter Sød-
 vane.

vare. Sagde jeg det ei nok, sagde hun, at du var for smuk, Sigrid, til at blive længe Møe? Du har og faaet en smuk Mand. Ak jeg husker derved paa min gode Harald! gid kun Odin være god ved ham! Nu, Sigrid, det er dog bedre, at være gift end ugift. Du smiler; ei som en Jomfru, men som en Kone. Hvorfor har du Dinene altid paa Othar? Den Lykke vil jeg ønske dig, at du maa aldrig blive fied af at see paa ham. Ei! Othars Dine ere endnu ligesaa begierlige, som en Brudgoms. Net ligesaa var Harald. Den sidste Nat, vi sove sammen, (ak at jeg maa sige, den sidste!) da var det lyst, Maanen skinnede ind til os; jeg holder lige saa meget af et smukt Maanefkin, som af en klar Dag. Den gode Mand sagde til mig: Giordys, holder du noget af mig? Jeg svarede, er det at spørge om, da jeg nu i saa mange Aar har været din? ja vist elsker jeg dig. Saa sagde den kiere Mand, det var just det, jeg vilde, at du skulde sige. Ak den deilige Mand! han var altid mod mig ligesom en Brudgom imod en Brud. Othar være altid saa mod dig! Engang havde vor Kat floret mig, der satte sig Vedde og Gift i; tænk engang, den kiere Mand suede selv Saaret! En Kat flore ogsaa dig, da skal din Othar og læge dig. Men aldrig kan han være saa imod dig, som Harald var imod mig. Een Ting vil jeg bede Guderne om, at de ville give dig saadan Søn, som Regnald er, undtagen hans Ulykke. Othar og Sigrid fornæiede sig over den Gamles Oprigtighed og ønskede, at alle Enfer maatte saaledes stedse tænke paa

deres Mænd. De bade derpaa atter Regnald og hans Selskab, at følge med sig, overladende dog til dem selv, at handle efter eget Behag. Hiordys viste en stor Længsel efter at komme til sin Mands Gaard, for at græde paa hans Grav, og at krone den med Blomster; og jeg, sagde Thorgrim, vil gierne leve med Insegunde paa et got Sted, thi det var ei at hyde hende, at leve her. Min Mands Villie er min Lov, sagde Aslaug, men et got Jarldomme var dog ei at foragte. Nu har jeg hørt eders Mening, lod Regnald sig forlyde med, strax skulle I faae min Beslutning at høre, følger mig til næste Klint. Han gik foran, og de fulgte alle efter, indtil det Sted, hvor Nasset gik længst ud i Søen, og var brattest*). Med et roligt Ansigt sagde han da: Syvold tilbyder os sin Naade; Aslaug, Hiordys, Thorgrim tage derimod. Det glæder mig, jeg føler deres Lykke, som det var min egen. Lever heldigen, lever lykfsaligen! Jeg seer Hiordys paa Haralds Grav kysse det ædle og fiere Støv; hendes Aske seer jeg blandet med hans; forud seer jeg deres Sieler glæde sig over deres Legemers nye Forening, og helligholde denne nye Dryllups-Fest. Jeg seer Aslaug omvandre i de stille Lunde, hvor vi svore hinanden evig Trofskab, hvor vor Ungdoms Tid nød sande Fornøielse, ublandede, fuldkomne, fordi de vare retmæssige. Thorgrim seer jeg, Thorgrim, min esfelige Ven, blive ung igien, finde i Insegunde en anden Thorilde;

lyf:

*) Her har jeg tænkt paa Nasset ved Fur-Søen, liggende paa Dronninggaards Grund.

lykkelig er jeg, som har oplevet saadan Dag. I handle
ret, mine Venner; I sette Pris paa Livet, nyder
det derfor! Jeg beder dig, Hiordys, jeg besværges
dig, Thorgrim, jeg befaler dig, Aslaug, lev! lad
Svalds Dyd ei skinne forgiæves. Denne Gierning
kunde maaskee give ham Ret til Kronen, dersom den
egentlig var hans; men nu tilkommer Vren Sigrid.
Den dydige! Men — her forandrede Regnalds An-
sigt sig fra en stille Rolighed til en modig; det viste,
at hans Sind var ligesaa ophøiet over alle jordiske Ting,
som den Bakke, de stode paa, pegede i Veiret over
de omliggende Egne. Han blev ved: Mon det an-
staae Regnald, som anstaaer eder? For mig er intet
tilovers, uden at døe. Døe! raabte de alle;
Aslaug vædede hans Fødder med sine Taarer, Hiordys
slog Haand i Haand, og skreg: Nu døer Harald anden
gang for mig! Thorgrim vreed sine Fingre, sigende:
For dig har jeg forladt alle Ting, men Inse — Othar
saae paa ham med en sat Mine; hvilken Mand! ud-
raabte han. Sigrid kunde ei vende sine Bine fra ham,
hun saa paa ham med Forundring, og vilde ligesom
indsee hans Siel. Min Siel voxer ved din, sagde
hun. Insegunde var næsten ligegyldig. I Morgen
skulle vi holde Bryllup, hvistede hun til Thorgrim,
og nedslukke denne Sorg i et Begger Misd. Aslaug
og Hiordys bleve ved længe at bede ham, at han dog
skulde leve, leve for dem, spare Aslaugs ømme Sind,
spare Hiordyses graae Haar. Endelig sagde Sigrid:
I kiende ei Regnald, han er ubevægelig. Dette er

ei noget hastigt, flyvende Forsæt, men et vel overvejet og besluttet Raad. See I ei Helten, ubekymret for sig selv, og bekymret alene for eder, ile med stærke Skridt Evigheden i Møde? Paa sig selv seer han ubevægelig, paa eder medlidende. Han vil sige: Det fryder mig, at Sývald setter eder i Sikkerhed; min er i min høire Haand. Ophøiede Siel! raabte Regnald, Skade, at du er min Fiendes Datter, men jeg elsker dig, thi jeg beundrer dig. Mit Forsæt er fattet; jeg behøver ei at legge Grunde frem for min Siel, men I behøve dem. Jeg har levet længe nok, for at efterlade mig et udøbeligt Navn. Denne sidste Gierning skulle vore sildigste Skalde omsjunge. Livet er ei saa dyrebart i mine Dine, at jeg, for at kiobe det, skulde besudle min Ære. Og hvad er Liv? Ære er Liv; i Valhalla er det rette Liv. Glad iler jeg did; paa Bænk skal jeg sidde hos Odin; selv legger han for mig, selv rekker han mig Hornet. Der skal jeg sigte, med Sývald skal jeg sigte — Her sunkede hans Dine, Dienbrynene trak sig sammen, og noget opad, den høire Arm løstede han i Veiret, Skægget rejste sig paa ham, han blev rød i Ansigtet; vred saa Ord, han saae ud, som naar han gik i Slag. Der skulle vi stride, blev han ved, der skal det afgjøres, hvo af os her Niget til med Rette; evindelig skal jeg der seire over ham, evindelig, indtil Ragnarok kommer. Sývald give mig Livet! Dertil har han ingen Ret; kun retmessige Konger kunne uddele Belgierninger. Han! — Belgierninger! —

mod mig! — Mig tilkommer det at vise ham Naade. Leve? — heller døe i mit Land! min Jord drikke mit Blod! Har du feilet i noget, Sigrid, du, som fortiente at være min Datter, da har du feilet deri, at du tænkte, jeg kunde ydmyge mig for Svvald. Endda kiendte du ei den hele Vide af min Siel; men kiend den nu! — Ved disse Ord drog han sit Sverd; Ks-laug og Hiordys grebe om hans Haand. Han saae paa dem med Medynk. Misunde I mig, sagde han, den Lykke, der bier paa mig? Saa vist, som jeg holder dette Sverd i min høire Haand, saa vist, som jeg nu taler med eder, saa vist er Valhalla til, saa vist skal jeg der tale med eder, saa vist skal Odin belønne sine Helte, hvoraf jeg er een, saa vist skulle vi savne hinanden i Gimle, saa vist er der Belønning for de Gode, Straf i Nastrond for de Onde. Guderne spørge ei med Mennekket, denne Forsikring er for dybt dertil nedlagt i min Siel, jeg seer, jeg føler, jeg fornemmer, jeg smager den. Ks-laug har mit Minde; Hiordys Hava!ds Grav; Thorgrim vort Ven-skab og Insegunde. — En liden Emil bredede sig ud paa hans Læber, mænget med Medlidenhed — Othar, Sigrid (thi dem regner jeg og blant mine Venner) have sig selv, Dyden, mit Mønster. Men hvad tvæ-
 ver jeg efter? Herved rev han sig med Magt løs fra dem, kom i et Dieblik noget bort, og giennemborede sig. Blodet strømmede ud med en Fart; han kastede noget deraf op mod Solen, før han faldt. Et Offer

for Solens Herre, sagde han. Alle hans Venner vare i det samme om ham; han rakte sin Haand til hver. Fald saa udi Strid, Othar! sagde han; eller og møder hverandre, du og Sigrid, i eet Dieblik i Valhalla, uden at have merket Skilsmiffen; eders Dyd fortjener sliq Belønning. Du, min Ven, fornøi dig med Insegunde, og glem ei Regnald; jeg skal hilse Harald fra dig. I Valhalla skulle vi fornye vor Elskov, kiære Aslaug! Nu Odin vinker ad mig. Her er jeg, du mægtige As! Helten lukte sine Dine til, og sagte var hans Mandedræt. Vædest var dit Liv, ædel din Død, grød Aslaug, lad mig følge dig efter! Hun vilde falde paa hans Sverd, men Othar tog det bort. Nu taler Regnald med Harald, raabte Hjordys; var han ei min Son, da misundte jeg ham denne Lykke. Men burde han have forladt mig uden min Tilladelse? Jeg er jo hans Moder, og Livet er saa sødt. Dets Kierlighed er os indprentet af Guderne, mon forgieves? Hans Død er smuk; men mon han havde Ret til den? Burde han ei have biet? Jeg længes efter min Harald, men jeg bier dog, til Guderne sende mig til ham. Dog hans Siel var for reen, at Guderne skulde derfor vare vrede paa ham. Høit berømmer jeg din Død, vare Thorgrims Ord, og jeg vilde følge dig efter, om du ei havde befalet mig at leve, og om denne yndige Pige ei var. Med Glæde-blandet Sorg saae han til Insegunde. Hun loe, som den, der finder Fornøielse, og tænker ikke. Helten er død, sagde Othar; lader os oprette hans Minde en Gravhøi, la-

der

der os samle Stene dertil, de største, vi kunne finde, lader os nedlegge ham der med Sverdet i hans Haand, og kaste Jord oven paa. De giord: saa, og begrove ham ei langt derfra. Sædt hvile dine Been! sagde Hiordys, de hvile, ligesom Haralds! Første gang bedrøvede du mig nu. Ksling græd, een Taarestod fulgte efter den anden. Nu først er jeg i en Dæk, Solen skinner klart for andre, men for mig er den mørk. Thorgrim istemmede en Sang sin Ven til Døen; han sang til Venkabs Roes, han priste den Afsøde lykkelig, han ophøiede hans mandige Bedrifter, han fremsatte ham til et Mønster for Efterlegten. Insegunde vilde indbryde ham; thi dette begyndte at blive hende for alvorligt. Men han stødte hende tilside, sigende: For dine deilige Dine er jeg blevet en svag Ven; vort Venkabs udfordrede, at jeg burde have fulgt ham i Døden; men utaknemmelig Ven skulle de dog ei giøre mig til. Paa en anden Tid skulle vi leste. Hun gif bort misnøiet, dog græd hun ei, thi dertil tænkte hun for lidet, men Tiden faldt hende lang for første gang; og satte hun sig ned i Græsset noget derfra, og morede sig med at plukke Græsset op. Dthar hialp til at legge Dækstenen paa Regnalds Grav. Vare nu Ulf eller Thor: kil her, de skulle da med Runer udhugge hans Navn. Bore Hierter ere bedre Runer, svarede Sigrid, Helten se helst i dem deres Navne indprægede. Dit Navn, o Regnald! kan ei forgaae, saa længe Danmark eier tappre Mænd; til Ragnarok vil det altsaa vare.

Da nu alting var til Ende, begave de sig alle tilbage til Kongens Gaard, og fortalte Kongen, hvorledes det altsammen var tilgaaet. Han lod Aslaug boe paa Regnalds Gaard, og Hiordys paa Haralds, og gav dem desuden anseelige Indkomster. Thorgrim havde Bryllup med Insegunde, og det blev overladt til ham, at opholde sig ved Kongens Hof, eller at nedsette sig hvor det lystede ham, og at faae Underholdning af Kongen. Han valgte at røbbe op i den store Skov, hvor hans Ven havde boet; thi jeg taa-ler ei at see paa min Vens, hvorvel uskyldige, Vane-mand, sagde han. Mange nedsatte sig der tilligemed ham, og ved den Leilighed blev denne Egn beboet. Han levede vel med Insegunde; hun knurrede aldrig, hun var aldrig bedrøvet, men hun var heller aldrig glad. Dog kunde ingen bedre fornøie Sandserne, end hun, og de vare Thorgrims eneste Sigte i Elfskov. Naar Tiden faldt ham lang hos hende, som stæede ofte, saa gik han paa Jagt, paa Fiske-rie, til sin Agerdyk-ning. Hende faldt Tiden aldrig lang, hun kunde for- drive den med alting. Alting var Overflade for hende, og aldrig trængte hun til Marven af noget. Hun fødte mange Børn, de forlystede hende; samme Be- hag havde hun i andres. Hun var kysk, uden at vide det; hendes Mand var hende nok, fordi Tanken gik ei uden for det, hun havde for Dine. Aslaug levede ei længe; hendes svage Helbred kunde ei udstaae Sor- gen over hendes Mandes Død. Hiordys levede i nogle
 Aar

Nar rolig. Da hun skulde døe, lod hun sig bære paa sin Mand's Grav. Nu kommer jeg til dig, min Harald! vare hendes sidste Ord. Insegunde blev over hundrede Nar gammel. Efter endeel Nars Forløb mistede hun Thorgrim. Det var Skade, at den gode Mand skulde døe, sagde hun; han kunde vel have levet noget længere. Samme Aften gif hun ud at malke sine Køer. Den Melk smager deilig, meldte hun ved Hiemkomsten, og gav sine Børn at drikke af den, uden at savne Thorgrim. Undertiden var hun dog noget urolig om Natten. Lothar friede til hende; hun sagde strax Ja; thi han var en Mand. Han jog Børnene bort; hun saae det, og taug, og legte med dem, som han havde havt af første Ægteffab. Efter mange Nars Forløb døde han ogsaa; i ham fandt hun end mindre Savn.

Kort efterat Sigrid var hiemkommet, døde hendes Moder, beholdende det samme stive og ubøielige Sind til det sidste, som hun havde eiet imedens hun levede. Nogen Tid efter giftede Syvald sig anden gang med Gyrithe, Othars Søster, dertil overtalet af sin Datter. Saa Nar derpaa døde Kongen, og efterlod Riget til sin umyndige Søn Sigar, udi hvis Mindreaarighed Othar forestod Regimentet med megen Held og Myndighed, saa at de Mægtige bleve holdte i Awe, Landet var indvortes roligt, og Eserøverne bleve dæmpede. Endeligen døde baade Sigrid og
Othar

Othar fort efter hinanden ubi en god Alder, efterla-
dende sig mange velartede Børn, et got Lov blant
alle Mennesker, og den Døes, at de altid havde levet
saa kierlig, oprigtig og bestandig sammen, at de med
Billighed kunde fremsættes til Mønster, paa et ret vel
sammensøiet Egtepar.

Alfader var et af Odins Elsknede.

Nornerne vare Eliebens Gudinder, og stod Odin selv under deres Dom.

Skjoldsmøer kaldtes de Nordiske Fruentimmer, som ginge i Krig, af det de bære Skjolde.

Freja var Gudinde for Kierlighed; til hende kom alle de, som afstode sig selv, og alle Fruentimmer.

Thor var Gud for Torden og Styrke. Med Hammeren Misk ner ihjelslog han sine Fiender, Joter, Jetter, Troslær.

Odin var den øverste Gud, saa og Krigens.

Valhalla var alle tappre Mænds Bolig efter Døden, indtil Verdens Undergang.

Frode Fredegode overbandt den Huniske Konge, som Saxo fortæller.

Hundinga fand laae, efter vore Forsædres Tanker, henne ved Ishavet.

Hæl var Dødens Gudinde, og hos hende var ei got at være.

Loke var en meget ond Gud, som er af de andre Guder bleven fæstet til et Bierg, ved at igiennembores med en Jernstang. Skade var hans Kone.

Alferne vare to Slags, sorte, og hvide eller lyse. De vare Aander.

Valdus var Odins Søn, og den deiligste blant Guderne.

Feuris Ulven var Pokes Barn, og skal hjælpe til at ødelegge Verden og Guderne i Ragnarok. Med Midgardsslangen eller Ormen har det lig ligeledes.

Nastrond er det Sted, hvor de Ugudelige skulde være efter Verdens Undergang.

Huergelmer var en Brønd i Niflheim, fuld af Slanges under Roden af det Afstræe Yggdrasil.

Bergboere vare efter de Gamles Mening Vasener, der boede i Bierge.

Balkhrier kaldtes de Jomfruer, som tiene Heltene i Balhalla.

Einherier kaldtes Heltene i Balhalla.

As kaldtes vol Odin liser, men dog kaldtes alle Guder Aser.

Niflheim var det Sted, hvor de Ugudelige skulde være indtil Verdens Undergang.

Rapper kaldtes Kongernes Hofmænd eller Stridsmænd.

Simle ansaae vore Fædre for det Sted, hvor de Gode skulde være efter Verdens Undergang.

Surtur var en Geist, som meget skulde tiene til at ødelegge Verden.

Suttungs Drik var den rareste Misd, som Guderne nød, for at blive Poeter.

Siofn' var den Gudinde, som bevægede Mandfolk og Fruentime mer til Kiærlighed.

Dvættir vare et Slags onde Mander.

Et galbre var et Slags Troldom.

Glidskialf var et Sted, hvorfra Odin oversaae den ganske Verden.

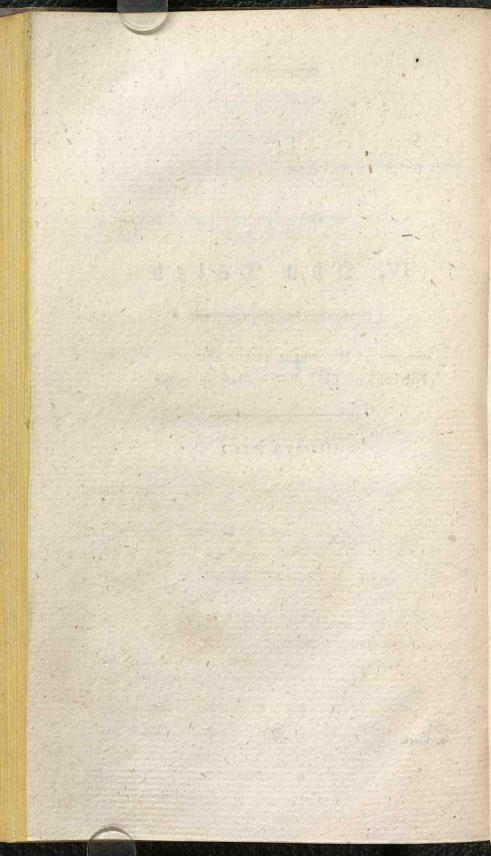
Ragnarskr kaldtes Verdens Undergang.

IV. Abu Taleb.

— — — Hic murus aëneus esto
Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.

(screeven 1773.)

Abu Taleb var en rig Kjøbmands Søn udi Bagdad. Den store Formue, han arvede efter sin Fader, forførte ham til at overlade sig til Bellyst, og at slye alt Arbeid. Han levede herligen, og udi Glæde hver Dag; havde stedse en Mængde af Gæster og Venner omkring sig, og forlystede sig ideligen med al Slags Strengelig, Dandsere og Dandserinder. Han nød alle muelige Arter af Bellyst, allene det smukke Kion havde han en ugemen Affæye for, hvorføre og Dandsserinderne maatte dandsse for ham med bedakte Ansigter. Hans Fader havde været ilde gift, og dog havde Ækionheden af Mescha, hans Moder, været saa stor, at Othman derover aldrig kunde gribe til at forskyde hende. Efter hende dømtte Abu Taleb det hele Kion, og besluttede derfor at slye det ved alle Leiligheder.

Efter nogle Aars Liv i saadan Overflødighed begyndte hans Midler at formindskes, og tilsidst var

han ganske fattig; da forsvunde alle Giesterne, Hyllerne forstufte sig, Bennerne bleve borte, og Abu Taleb befandt sig alene. Fuld af Fortvivelse udbrød han derover med disse Ord: Før veed jeg paa tusinde Cameler, nu er endog den skabbede Mule usynlig. Hvor ere Bennerne? De søde Ord gvaales, Viberne tie, Strengelig er borte; Maanen viser sig ikke i Dandsernes Sving; søle Ort! og Bagdad omkring mig! Eene blant tusinde. See Stierne falde af Himmelen: jeg mente at være grundfæstet som Chinamuur, men Støtterne falde, Huset er borte. Dødens Engel skriver i sin Bog; Israael seer suurt: See han udsetter; mit Liv forsvinder; Skiebne's Dom er fældet! Hvi tøver du Ulykkelige, Abu Taleb — hast, skynd dig, Fiskene lure paa dig. — I eet Dieblik var han ved Tigerfloden. Tag o Israael, dit Bytte! raabte han; og langt ud i Floden kastede han sig, men til sin Forundring fandt han sig siddende fast tværs over en Stok, og blev med en ubegribelig Fart ført ned af Floden, og i eet Dieblik ud i det store Hav; hvorhen det kan være mig ligesaa let at lade ham komme i eet Dieblik, som i eet Nar; og finder jeg desuden best min Regning ved det første, thi derved sparer jeg mig den Umag, at opfinde Hændelser for at fylde dette Tidrum, og mine Læsere befrier jeg for den Riedsommelighed at læse alt dette. Tilfidsst standsede Stokken paa en ubeboet Ø, hvis Navn er mig ubekendt, og som maaskee heller ingen skiotter om at vide; og foer denne forunderlige Stok frem med saadan Fart, at den kastede

stede den gode Abu Taleb langt op paa Landet. Mine Læsere vente maaskee nu, at han anden Gang skal gaae hen og kaste sig i Vandet, men det lod han vel blive. Hvor hastig end hans Fart havde været, saa havde han dog faaet Tid til at gjøre denne alvorlige Betragtning, at Livet er ikke at skiemte med, og Døden ei saa let, som man bilder sig ind: Han saae sig derover allevegne om paa Den, men blev til sin største Skræk intet andet vaer end bare Sand. Herover faldt han i Graad, og udbrod med disse Ord: Skal jeg nu døe her af Hunger; mon Forsynet derfor har ført mig hid? En Nøst svarede ham: grav. Jeg har intet at grave med, svarede han, og fik til Gien svar: grav Jorden op med dine Hænder. Jeg Elendige, sagde da Abu Taleb, jeg grave med mine Hænder, som aldrig forhen har brugt dem; andre klædede mig paa, andre klædede mig af, andre skare Mæden for mig, andre lukte Dørre op for mig; jeg være saa ulykkelig at grave; jeg som ikke engang veed, hvorledes jeg skal bruge mine Hænder, og hvorledes jeg skal fange dette Arbeid an. Nu vel da, raabte Nøsten, vend dig om. Abu Taleb var ikke seent, og see et Træ, fuldt af de deiligste Abricoser, stod bag ham. Han indbød sig strax til Giest, men o Forundring, af hver Abricossteen, som han kastede fra sig, blev strax et heelt Træ, fuldt af de skønneste Abricoser, og inden en kort Tid befandt han sig midt i en Abricoskøv, saa stor, at han var nær ved at forvildes i den. Nu glædede Abu Taleb sig overmaade, og han ansaae sig som særdeles yndet og

beskyttet af Himlen frem for alle Mennesker, fordi den gav ham saa herlig en Føde uden Møie, og han altsaa uden Bekymring kunde fornøie sig. Men det varede ei længe, førend han klededes over altid at nyde samme Kost, og knurrede høit, sigende: I Bagdad levede du dog langt bedre, mange foranderlige Spiser dækkede der hver Dag dit Bord, men her altid den samme; mig væmmes nu ved disse Abricoser. Nu vel, sagde samme Nøst: ønsk dig hvad Spise du vil have, og strax skal du faae den. Han ønskede sig da Dadler, Ris, Lammekød, Pistagier, og hver Time nye Forandringer. Abu Taleb levede nu herlig; ved hver nye Spise raabte han over sig af Glæde, og ansaae sig for lykkelig. Men en ulidelig Tørst begyndte at plage ham; han vred sine Hænder, og utaalmodig udbrød: Monne Gud have ført mig hid for at forsmægte af Tørst, og udi sin Misforståelse stampede han tvende Gange paa Jorden, og saae til sin Forundring tvende Kilder flyde, den ene med Vand, og den anden med Mælk. Utafnemmelige, sagde Nøsten, den Gud, som forskaffede dig Maden, monne han ei ogsaa kunne forskaffe dig Drikke; ønsk dig hvad du vil, dog ei fra denne De, og du skal faae det uden Umage og Arbeide, og da blive ligesaa lykkelig, som du var i Bagdad. Abu Taleb vidste af Glæde ikke, hvilken God han vilde staae paa, og nu løbe Tankerne ham kun om i Hovedet, hvad han skulde først ønske; det ene Ønske fordrev det andet; han var ikke tilfreds med noget, og det varede længe, inden han kunde indrette sit

Liv, som han vilde, thi jeg vil, sagde han, leve det lykkeligste Liv, langt lykkeligere end det i Bagdad, uden Bekymring, uden Arbeide, uden Fruentimmer, og det, som er det fornemste, uden Hyklere og uden Benueer. Hver Time opfandt han noget nyt Ønske; nu bygde han sig høie Huse, nu lave, nu Marmorpaladser, nu Træehytter, nu saae han sig omgivet af en Mængde Opvartere, hvoraf dog ingen talede eet Ord for ei at hylle, nu spiste han ti Retter, nu hundrede. Gangene i hans Gauger vare nu bedækte, nu aabne; Bandspringene fløde med lutter Rosenvand; Honning dryppede af Træerne, og stegte Bagteler fløye ham i Munden. Og det glædeligste ved alt dette var, at det ikke bestod i blot Indbildning, men at alle hans Ønsker strax bleve virkelige.

Dog uagtet alt dette fornam han alt mere og mere en Slags Uroe hos sig, han kiededes ved at ønske, ham fattedes Ønsker tilsidst, og det ællede ham at see dem strax opfyldte. En Tid havde det vel fornøiet ham at mangfoldiggjøre og forandre sine Ønsker, men nu kiededes han herved. Mennesket er dog sød til Ulyksalighed, brød han melancholisk ud, thi naar det væmmes ved et Liv uden Bekymring og uden Arbeide, og fuldt af Forandring, hvorlunde er det da mueligt, at det kan blive lykkeligt. I det samme saae han tvende Turtelduer at sidde paa et Træ og snables. Monne det være mueligt, sagde han med et Slags Eftertanke, at et Fruentimmer skulde fattes dig, at saadant

Dyr behøvedes til din Lyksalighed: Alting kommer an paa et Forsøg; gid da den deiligste, den yndigste, den meest belevne, og fornemmelig den frommeste Pige, staae for mine Dine. Hvilken Houris er det, jeg seer: Aldrig har Guds Prophete kunnet være saa indtaget af sin Ujeshah. Elskeligste, hvad er dit Navn, hvor er du fød, og mon du og elske mig? — Zainab er mit Navn, Mosul min Fødeby, og Abdollah min Fader, Gabriel, som flyttede mig hid, har befalet mig at elske dig, og hertil behøves ingen Befaling. — Liffigste, mere end Adam elskte Eva, elsker jeg nu dig, mine Ønsker ere nu fyldte, ei kan Himlen forsøge min Glæde, min Siel søger ud af sit Legeme og hefter paa dine Læber. — Strax hævede Jorden sig noget under dem, Roser voxede under deres Fødder, Caprifolier overfyldte dem, at intet Levende skulde forstyrre deres Henrykkelser, Nattergaler svinge Brudesange, og Vindene bleve tause. Abu Taleb svor evig Troskab, evig bestandig vil jeg elske dig, du haver forsonet mig med dit hele Kion. Men denne Evighed varede to Timer. Hvorledes er denne brun, som nyelig var saa hvid, hendes Læber vare bløde som Silke, men nu haarde som Flint, nyelig en Houris, nu en Vanddragerske i Bagdad. Himmel! Skil mig ved Zainab, og giv mig en anden Pige; de sorte Haar ere hæslige, men de lyse skinne som Solen. Endnu seer jeg Zainab, og Himlen hører ei mit Duffe. Uværdige, brølede Røsten, Zainab forsvinder, men vid, at du har snffet for sidste Gang, og at dette Sted bliver til sin naturlige

Dok.

Ork. En stærk Hvirvelvind kom, Zainab foer op i den, Vallads, Hauge, Opvartere forsovnde, og Abu Taleb var alene i en Sand-Ork. Af Skrak segnede han til Jorden. Da han kom sig igien, løb han i første Fortvivlelse til Havet, for at styrte sig i det, men det blev haardt under hans Fødder; i Forsnningen agtede han det ikke, thi han tænkte at løbe paa det faste Land; men da han saae sig noget ude paa Havet, og temmelig langt fra Landet, blev han i Begyndelsen forskrækket, og sølte Lyst til Livet; dog siden trostede dette Underværk ham, og han blev ved at gaae med dristige Skridt. Himlen maae dog have besluttet at redde dig, sagde han til sig selv, men den tugter tillige; uden Tvivl for Zainab! Af gid hun nu var min. Alene med hende i en Ork vilde jeg være fornøiet med daglig Føde. Men der seer jeg Land. Han fordoblede sine Skridt, og da han kom did, fandt han en lystig Lund, hvorigennem slangeviis snoede sig en raslende Bæk. Med Bugen til Jorden kastede han sig ned, og drak; dette smager bedre, udraabte han, end Vind fra Schiras, dog Zainab er borte. Han saae i Beiret, og see Zainab stod øverst paa et Cocostræe. Strax skar han sine Klæder i Strimler, knyttede dem sammen, og bandt dem om sig og Træet, og ved deres Hjelp klyngede sig op i det; efterat han længe havde gjort dette, saae han ned, og blev vaer en skræffelig Dybde under sig; han saae op, og det syntes ham, at Zainab var end længere borte. Utaalmodig udbrod han: Til Trods for Himlen skal jeg dog naae Zainab. En mørk Taage omgav ham,

et Knald skeede, han blev hovedsvimlet, faldt i Usmagt, og fandt sig efter nogen Tid vaagende paa sin gamle Sand-De. Retfærdige Himmel, klagede han, du veed at tugte; Abu Taleb haver syndet, ustadig var han, men hos dig er ingen Forandring; ei beder jeg om min forrige Velstand, mindre om mine forlorne Onsker; giv mig Noisomhed og Zainab, og lad din Billie blive min. Med hvad er jeg Ulske, at du skulde see ned fra din Herligheds Throne paa en Maddike, et Støv, en besielet Jordklump. Ak! hvor jeg seer hen, strækker mig din Magt, din Storhed; du boer i Sandet, du boer i Himlen; ingensteds kan jeg flye fra dig: Ak! at jeg kunde undflye mig selv. Synd, Død, Angest, Smerter, Helvede — alt bespænder mig. En stærk Rusen, som af tusinde Vinger, opvakte ham af hans dybe Betragtning; et hvidt glimrende Skint foer forbi ham, og en Røst hortes: Abu Taleb staae op, vandre og haab. Godgisrende Geist, raabte han, du opstver mit svage Hjerre. Strax var han paa Benene, og begyndte at gaae. Langt borte viste sig en grøn Plads, og tvende Træer, det ene et Rødder- og det andet et Palmetræ. Ak, hvi vare de ei Abricos- eller Vinttræer, saa kunde jeg have lædsket mig paa Frugten, og bedre naaet den. Dieblicket forsvunde de, og see tvende Tornebuske stode i Stedet. Lad af Abu Taleb at ønske, sagde han til sig selv, og underkast dig ganske Himlens Billie; Forsøttet har du, Evnen fattes: Vanen er mægtig; endnu tænker du, at Onsker ere i din Magt. Paa disse Tornebuske sadde nogle smaa sorte Bær.

De vare søde. Himlen vare lovet, som gav mig denne Føde, udbrod Abu Taleb; strax bleve Tornesbussene til Persifker, og der sagdes: De Nøisomme lønnes af Gud. Nu gjorde Abu Taleb et høitideligt Løfte, stedse at være fornøiet med den Skiebne, som Himlen tilsendte ham; og som hans Sind nu var mere roligt, og han desuden var mat af udstandne Besværligheder, faldt han i Søvn. Da syntes ham, at han trættede med en om Veien til Lyksalighed, han satte den i Rolighed og Belyst, og den anden i Arbeide og Nøie; hvilken ogsaa tilsidst blev saa heftig, at han i Brede kastede en Spade til ham, og sagde: Denne forhverver Lyksalighed. Men hvor stor var ikke hans Forundring, da han vaagnende fandt en Spade ved Siden af sig. Uden Tvivl vil Himlen, sagde han, at du til Straf for dine Synder skal grave. Han stød op, tog Spaden fat, grov noget, stønnede, tørrede Sveden af sig: Al hvor tungt er det at arbeide, sagde han, men det er Himlens Villie, og du faaer at troe, at dette er Veien til Lyksalighed. Længe grov han, førend han lærte at holde Spaden ret, at stille den dybt i Jorden, og at opkaste en Mængde Jord med den. Men efter nogen Tid merkede han, at han blev sundere, stærkere, smidigere, at Arbeidet blev lettere for ham, at han nu havde roligere Søvn end nogen Tid forhen, at Rødder, Frugter smagte bedre end de fordum allerherligst tillavede Retter af Koffey.

Engang traf han ved en Hændelse paa en Urt, som bar et modent Frøe; han tog noget deraf og saade i sin opspadede Jord, hvilket en Tid derefter frembragte en stor Mængde af samme Frøe, som han ved at kaage i varmt Vand, mærkede paa Smagen at være Hirse. Nu syntes ham aldrig at have smagt noget saa behageligt. Nogen vil vel spørge, hvor han kom til at kaage denne Hirse? Det forstaaer sig, at han hertil behøvede Træ, og deraf voxede adskillige Torne hist og her; han behøvede og Jld, og den bragte han ved Flintestene tilveje. Kisbe var der ogsaa. Men hvori kaagte han da, ville vel nogle utaalmelige Læsere spørge. Spørsmaal, da Kander og Genier staae baade mig og ham til Tienskte; saadan en bragte ham engang en Steenskaal. Hvorledes gaaer det til med slikt i tusinde og een Nat? Dersom enten jeg eller Abu Taleb holdte et Dagregister, da skulde alt dette have være meldet først, men nu da vi skrive en ordentlig, sandfærdig pragmatisk Historie, saa er det en anden Sag. Jeg seer vel, at nogle af mine Læsere smile og mumle ved sig selv: En sandfærdig Historie, som Uglspil. Men jeg kan forsikre Dem paa min Ere, at denne er udskrevet af Staden Basra dens Archiv, og at den er ligesaa tilforladelig, som Carl den Tolvtes og Peter den Stores Levnets Beskrivelser ved Voltaire.

Nu levede den gode Abu Taleb ligesom en Herremand, som man pleier at sige for et gammelt, og maaskee urigtigt Ordsprog, og han vidste ikke, hvad han vilde

vilde gjøre for Glæde. Han spiste, og foraad sig ikke; hans mange Retter afbrøde ikke hans Søvn; han var frisk, fornøiet, Maden smagte ham vel, thi han aad ikke, uden naar han var sulten. Alene Zainab fattedes ham, baade en Zainab i Almindelighed, saa og en vis Zainab; han var nu i samme Tilstand, som vor første Fader Adam. Men jeg seer en høilærd Criticus med Rynker i Panden sige: Dette er ikke Østerlandsk, men plat Siellandsk. Om Forladelse, høivise Doctor, det er tungt, altid at have Vuen spændt, Armene trættes, men hør nu til: Neppe havde den gyldene Soel bebudet Dagens Komme, før Abu Taleb opreist fra det moderlige Leie (herved mener jeg Jorden, thi Siellandsfarerne bør og forstaae det) gif Dagens Fader i Møde; lig Sultan Adam, Jordens Monark, idstrakte han sin Magt (det er sin hvire Haand, thi deri sidder vor Magt og Styrke), og ønskede sig den, som forsøder Livet, der som en Verledug befugter alting, hvis Nandel er Blak, og hvis Hovedprydelser trätte med Solens Søster om Glands, hvis Elphenbeens Taarne bestemme Ceylons Stridsmænd udi Hvidhed, og hvis hvalvede store Vbler bøvner mere end Sneemosen (see Reiskes Proben orientalscher Poesie), hvis — men nok, jeg haaber, at de allerede allesammen forstaae, at jeg beskriver et Fruentimmers Skionhed; og dette Fruentimmer var Zainab for Abu Taleb. Kortelig, denne sidste var lykkelig, undtagen at hans Zainab fattedes ham. Tiden faldt ham nu ikke mere lang, thi han havde lært at arbejde og forrette noget.

Skade,

Skade, at han ei forstod Latin, thi ellers havde han sagt: *Dii posuerunt sudorem ante virtutem.* Nu sagde han det paa Arabisk, hvilket jeg baade for min egen, og for mine Læsers Skyld ikke anfører.

Men maaskee mine Læsere, eller Læser, langes ligesaa meget efter Slutningen af denne Tildragelse, som jeg selv. Kun Taalmodighed eet Dieblik. Engang Abu Taleb gik paa Marken, alene, det forstaaer sig, skeede et stærkt Lynild; en Mand i skinnende Klæder lod sig see i Lynilden. En Tordenrøst hørtes: Du Søn af Othman, hvi smelter din Siel for Zainab, den utroe Zainab vælter sig i Nachmuds Arme. I det samme forestiltes dette for Abu Taleb. Han vendte Dinene bort, og raabte: Mægtige Mand, skil mig ved Livet. Nei, ikke skal du døe, du Bagdads Indvaaner, hundrede Zainaber skulle være dine i Stedet for den eene. Strax befandt han sig i et Pallads, opbyggt af pure Guld (thi det koster mig ikke at bygge); der laae paa Senge af Elphenbeen og Solv, bedækte med Purpurtepper, de skønneste Piger, ligesom Apples tegnede dem med Farver, og Polycletus udhug dem i Marmor, men disse vare levende, og deres spæde Hud og bløde Kød vigede for, og blev rød ved mindste Fingers Indtryk; de vare fuldkommen deilige, og intet Skial berøvede Abu Taleb den Fornøielse, at betragte alle deres Yndigheder. Bordene vare af Perlemor, beklædte med Silkeduge, og — dog maaskee mine Læsere skjøttede ikke om at høre det mindre Skønne

beskri-

beskrive, efterat de have hørt det Større. Saa gik det Abu Taleb; han var lutter Die for disse Skionheder, og jordiske Gudinder. Forsætter, Standhaftighed, Visdom, Dyd, alt blev nu borte. Bløde Senge, kostelige Nætter, Vin, Lediggang, Diger bragte Abu Taleb til at glemme alt, Verden, ja sig selv. I nogle Dage levede han i al Belyst; men da begyndte Bæmmelse, Riedsommelighed, Fortrydelse at indtage hans Sind. Alt hvad der var hendet ham, randt ham nu i Tanker; han onskede sin forrige Sandhed, Arbejde, Sinds Noelighed, tilbage, og Zainab troe. Den mægtige og gode Genius lod sig da tilsyne: Abu Taleb! Du har feilet, sagde den, men du har feilet menneskelig; du troede Zainab at være utroe, dine gamle Lyster forestilte sig for dig, Zainab havde lært dig at elske Kønnet, det er let at falde tilbage til gamle Vaner; men jeg seer din Anger, du blev kun henrevet, men ei undertrykt; vil du komme herfra? Af Hjertet ønsker jeg dette, svarede Abu Taleb. Strax satte Aanden ham paa sin ene Vinge, og førte ham i eet Dieblik til Mosul i Zainabs Kammer. Denne Deilige laae næsegrus og bad med mange Taarer om sin Abu Talebs Kierlighed og Tilbagekomst. Uformodentlig omfavnede han hende; sliq Glæde kan kun føles, men ei beskrives. Aanden forklarede ham, at hun langt fra at give Mahmud Misald, havde tvertimod stedse vist sig streng imod ham. Aander hør troes; Abu Taleb troede af ganske Hjerte, og var derfor lykkelig. Men det er ikke nok, sagde Aanden,

at du har faaet Zainab igien; jeg har og vundet dit Pallads og dine Midler i Bagdad tilbage. Utroe Sienerer, skielmskagtige Gældnere havde mere ødelagt dig, end din Overbaad. Jeg har paataget mig en Procurators Skikkelse, og jeg forlanger intet derfor, uden at du stedse vil følge Dyden, og det er jeg overbevist om, at du vil gjøre, thi din Dyd er prøvet. Al, at nogen Mand vilde og hos os foreskille en Procurator, thi da var man dog engang vis paa at have en ærlig Procurator. Manden førte derpaa baade Abu Taleb og Zainab til hans Pallads i Bagdad, hvor han foresandt alting i den gamle Stand. De levede begge fornøiede sammen, thi de havde havt Umag for hinanden, og de troede hinanden. Og Abu Taleb blev ved at leve dydig, efterat have prøvet Lasterne, og erfaret, at de ingen sand Fornøielse give; og han havde ved egen Overbeviisning lært, at intet er bedre end Arbeide, og nogen Modgang, og intet farligere og værre, end Lediggang og lutter Modgang. Dog foruroligede Lasterne, som han havde begaaet, ham undertiden, og han prisede dem lykkelige, der aldrig vare vegne fra Dydens Bei.

V. F r o d e.

Nunc Dea (Concordia) regnorum numen commune
duorum.

(Anfødslingen er taget af Saxonis 5te Bog, Side 8184, og 86.

(skrevet 1774.)

Imellem Frode, den Fredegode kaldet, som regierede i Sieland, og Gøthar, Konge paa Jedderen i Norge, havde været et langvarigt Fiendskab, forarsaget derved, at den første havde bortsnappet den sidste Datter Alvida, og endskiønt han derpaa havde giftet sig med hende, saa kunde det dog ikke stille den Norske Konges Brede; thi en vis Asbjørn, Thors Præst, og en berømt Skald paa de Tider, opvarmede den ved sine Sange, og opflammede jævnlig den Had, som da blussede imellem de Danske og Norske over de idelige Forurettelser, som de gjorde hinanden. Nordmanden, stolt af sine Fielde, af sine Kræfter, af de sikre Befæstninger, som Naturen havde givet ham, foragtede den Danske, hvis aabne Marker, og vidtstrakte Søekyster gave enhver Fiende let Afgang til at overrile ham. Eyvind, en Dansk Skald hævned sine Landsmænds Ære ved at gjøre Rid:Viser over de Norske. I en af dem sagde han:

Bag Fjælde Nordmand boer,
 Han der sig sikker tanker,
 Paa denne Formur trodser,
 Og Fienderne beleer;
 Paa aaben Mark han ikke
 Løt vred Rands Die see,
 Han ikke overveier,
 Alt Død blant Klipper lurer,
 Naar han adspredet der
 Ved Dancks Hænder falder.

Op, op, I Dancke Mænd,
 I Frodes Hofmænd stolte,
 De Silke-Seil opvikler
 Heit i sorgfulde Naar,
 Til Norge lader stande,
 Og vifer Klippemand,
 Alt mod de Danske Heste
 Slet intet Skul for Døden
 Og før de blanke Sverde
 Frygtagtig Nordmand hjælper.

Denne Sang blev optaget med saadant Bisald,
 at de fleste Danske lærte den uden ad, og sunge den
 ved alle Leiligheder. Herpaa fortrød Erik, en tapper
 Norske Herre, som da opholdte sig ved Frodes Hof,
 og havde ægtet hans Syster Gunvara. Han gik til
 Kongen, og besværgede sig. Kongen mente, at de
 Danske kunde have Føie til at gjøre Mid-Viser over
 de Norske, siden de Norske havde gjort lige saadanne
 over de Danske, og siden den Norske Konge paa Ned-
 beren var da deres Fiende; men Erik forestillede, at

de som nu vare Fiender, kunde om frøie Tid blive Venner, at saadanne forargelige Sange tiende ikkun til at vedligeholde det gamle og ubillige Had imellem begge Folk; at man skylbode endog sine Fiender en vis Høiagtelse, at Kongen dog havde en Norske Prindsesse til Hægte, at der altsaa vilde rinde Norske Blod i den Danske Thronfølgers Aarer, og endeligen, at Erik selv og de flere Norske Misforviede, som opholdte sig ved hans Hof, og der ei lidet vilde bidrage til den Seier, man haabede at erlange, maatte over saadan Haanhed, man udviste imod deres Landsmænd, nødes til at forlade Danmark, og at vende tilbage til deres Fæderneland. Herved formaaede han Kongen til at give sin Mishag tilkiende udi saadanne Viser og mod de Personer, som siunge dem; hvorover de da ei heller bleve mere aabenbare siungne, men alene i Løndom.

Da Tidende kom til Norge om den Danske Flo- des Udrustning, befieledede en nye Iver Asbjørns Blod; han søgte ved sin Sang at opmuntre sine Landsmænd til at stride, som han dog ikke havde nødig, og som han ogsaa kunde have gjort uden at tale foragtelig om deres Fiende, ei betænkende, at han derved for- ringede sit Folks Tapperhed; thi det er ingen Kunst at overvinde den Feige, og den som flyer, men at fælde den Tapre, at drive den tilbage som staaer, det kan ingen uden en Heldt. Dog Asbjørn fulgte sin Alders Fordomme, og sang:

Fra Sonden Hær fremstrider
 Udaf det bløde Folk,
 Det Folk paa Sletter boer;
 Formasteligt det tænker
 Steengierdet Vand at vinde,
 Den kielke Nordmand lue,
 Til Lethra Rige soie
 Gors seierrige Trop.
 Saa tænker Nyg at sage
 Den vrede sunsend Biorn;
 Mon brummend Giedehams
 Forjage rivend Barg?
 Nei Vargen stolt gaær frem,
 Dg frugtsomt Gaar opæder;
 Den seierbisse Bamse
 Ei tusind Fluør agter.
 Langt bedre var det hiemme
 I Fruer, Stuer sidde,
 Med Mæe paa kielent Knæ;
 Langt bedre var det hiemme
 I Dands paa Slet at gange,
 Dg Miod af Hornet tomme;
 Langt bedre var det hiemme
 For Jer, I feige Danke
 Paa Bank at strække Eder,
 End staalfat Nordmand møde
 I Hilders Keeg den haarde;
 Et komme, see og sive.

Gøthar, som brændte af Begierlighed efter Hævn,
 som ansaae Frode for en Ransmand, en nedrig
 Ransmand, og som maalte Folket efter Kongen, gav
 denne Vise sit Bisfald, og tænkte derved des sikrere at

oppuste Tapperheds Blød i sine Undersaatters Hjertes,
og at blive altsaa des vissere paa Seieren. Han erin-
drede ikke, at Foragt gjør sikker, og Sikkerhed Seie-
ren uvis.

Frode derimod, oplært af Erik, befoel sine Folk,
at stride med samme Mod som deres Fiender, at være
grumme i Slaget, men milde efter Seieren, at bruge
Forsigtighed, saasom de havde med tapre og kloge
Mænd at gjøre..

Ved Kennesse kom det til en haard Søetrefning,
Seieren var længe tvivlraadig, og Gøthar beegnede
de Danske med al muelig Haanhed, kaldende dem
bløde og frygtagtige Folk, uvante til at see Geirsodde
vendte mod Brystet, og blinke for Dinene; mere
skikkede til at knytte Kierligheds Knuder af Elskerin-
ders Haar, end at staae, hvor Pilehagelen fordunkler
Solen. Da Erik med sine Skibe fulde af misfor-
nøiede Norske lagde imod ham, sagde han: Nu be-
gynder Striden, thi Nordmænd figte imod Nordmænd.
Ved Slagets Begyndelse tog Asbiørn med Kielvende
Haand sine Vaaben, og ved første Vaabenbrag, som
skæde, faldt han asmægtig paa Døkket, og blev der
liggende, indtil alting var forbi. Gyvind gif det ikke
bedre, thi han bad ved Slagets Begyndelse at maatte
blive sat i Land, eftersom han havde noget nødvendigt
der at forrette. Frode, som gierne vilde skaae sin
Skald, lod ham ved en Vaad bringe did. Disse

tvende Helte vare altsaa tapre i Munden, men feige i Gierningen.

Slaget varede saa længe, at fast alle Pile og Stene bleve bortskudte; Vandet flød fuldt af Skiolde og af døde Kroppe, og alle Arme vare trøtte. Man syntes at see Odin stride for de Danske, og Thor for de Norske. Midt i denne Uvished blev Gøthar ved en Vil dødeligen saaret, og var det i den Tummel ikke mueligt at sige, hvo der havde udstødte den; hvorefter over det Rygte udkom, at han var bleven fældet af Odin selv. Ved dette Fald komme Krigsfolkene paa hans Skib i Norden; deres Mod svandt ei, men de sigtede nu uden Anfører, og derfor og uden Orden. Da de nu mærkede, at Modstand var forgiøves, og de frygtede for at blive indklemte imellem Skoldene og tage til Fanger, saa gave de paa eensgang et Raab fra sig, holdte sig i Hænderne, og sprunget over Bord; de skødte deres Skiolde over sig, stunk derved hastig ned, og bleve saaledes uovervundne i Døden, og vedligeholdte det Norske Navn og Troeskab imod deres Konge indtil det sidste. De øvrige Norske Skibe bleve deels borttagne, deels skødte i Stunt, og nogle saa reddede sig med Flugten. Dog faldt de Norske ei uærvædte, thi Frode mistede de Edelste og Tapperste af sin Hær, og ingen var usaalet i den undtagen Eyvind.

Efterat Asbisen var kommet til sig selv igjen, og havde faaet at vide, hvordan det var tilgaaet, udbrød han i disse Ord: Den forvorpne Daanelse; havde jeg kunnet bruge mine Arme, de Danske skulde ei have vundet. Egvind var ei mindre tapper ved Tiltagekomsten; havde jeg ikkun været tilstede, da skulde det ei have været uvis, hvo der fældte Norges Konge.

Frode vidste ei alene at vinde Seier, men og at benytte sig af sin Seier. Ufortøvet seilede han til Jedderen, og som Gøthar havde ingen Søn efterladt sig, og de Norske saae udi Frode deres Prindsesses Mand, og han desuden lovede ei at ville beholde Riget alene for sig, men at overlade det paa en vis Maade til Koller Erics Broder, som var en fød Normand, saa bleve de saa meget des villigere til at overgive sig.

Nu vorte Modet paa den Danske Hær; den meente ved egen Styrke alene at have undertvunget Jedderen, og i Jedderen saae den ganske Norge. Nu begegnede den derover de Norske haansigen, og taledede om at gjøre dem til Trælle. Frode, som viseligen vilde foreene begge Folk sammen, kunde med al sin venlige Tiltale ei fornaae den til anden Opførsel. Lykkeligen kom Religionen ham til Hielp, thi Guden Vallder aabenbarede sig i Drømme for sin Præst Asgaut, og befalede ham at føre sit Verin-

de til begge Folk, hvilket og Nsgaut gjorde ved følgende Sang:

I tvende Første Heltes Folk
 I Nordens vidtstrakt Sne,
 Hvi hade og bekrige I
 Med grusomt Mod hinanden.
 See Tiden nærmer sig,
 Hvorvel med langsom Skridt,
 Da fælles Styver, Tros
 Og fælles Kierlighed
 Med eenigt Vaand skal knytte
 Adskildte Folkeslag
 Fra Elvens vide Mund
 Til Grønlands evig Sne,
 Til Dofres høie Top,
 Til Finne's flygtig Bøe.
 Da Dansk og Norsk skal være
 Eet Selskab og eet Folk,
 Og evig Forbund skrives
 Paa Fienders blodig Røg.
 Men evig Venkab, Fred
 Skal herske iblandt dem;
 Da Dansten Fortrin giver
 Til Fjeldets adle Son,
 Og Fjeldets adle Son
 Til Dansten Fortrin giver;
 Da kæppes kun om Dyd,
 Om Værdi i Troskab,
 Om Kierlighed til Land,
 Til Kongen og sit Folk.
 Da fælles Sværd kun hvæsses
 Mod hint det mægtig Folk,
 Ved Nælers Strande boer,

Af Gothisk Herkomst brammer,
 Dog da det fælden drages,
 Da Folk meer fredelig
 I sidste Tider tænker,
 End nu da Jernet hersker.
 D at en evig Fred
 Lyksalig giord: Verden ;
 Dog det kun Puske bliver.
 I Haab af kommand Fred,
 Af Frnd, Samdrægtighed,
 Saa lader Avind fare ;
 Spot sommer ikke Helte ;
 I ere begge Helte,
 Dg ædelt Blod mou syde
 I eders sofsne Aarer ;
 At boe paa Bierg og Slette
 Ei Rod og Manddom gir,
 Ei heller dem bortjager.
 En god Opdragelse,
 Et fast og modigt Die,
 Som uden Frygt paa Døden seer,
 Uskyldigt henbragt Liv
 Det Dyden bringer frem,
 Dg Dyden elsker op,
 Den sande Tapperhed.
 Derfor I Danke, Norste,
 Udstrækker Samsunds Hænder,
 Dg tager broderlig
 Hinanden ubi Favu !

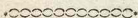
Bulder blev i begge Forsamlinger, Glædes Bul-
 der ; de omfavnede og kyskede hinanden. Saa længe
 Frode levede, var al Tvedragt imellem dem aflagt,
 og

og de elskede hverandre, som tvende Folk, tvende Ni-
ger, der havde fælles Konge. Dog Fred og Eenighed
bleve lagde med ham i Graven, og det blev efter Spaa-
dommen forbeholdet de senere Tider, at tilveiebringe
et stadigt Venſkab imellem diſſe tvende ædle Folk, ſom
vi ville ønske, at maatte vedvare indtil Verdens Ende,
og aldrig at ſpildes ved nogen Misforſtaeſſe.

Indhold af anden Deel.

Moraliske og philosophiske Afhandlinger.

	Side.
Om Satyrer	3
Beviis, at Videnskaber ere unyttige og skadelige, helst for Standspersoner	11
Om Bibelen	18
Gudelig Tale om Kierlighed	25
Verdens Bygning	54
Om Selskab, Omgang	105
Egteskab	121
Om Dyden	139
Forsvar for Fritænkerne	147
Christendommen	157
Larvelighed	174

F o r t æ l l i n g e r .

Den forlirte Philosophus, eller Galli og Lycoris El- kov, deelt i 36 Bøger	183
Metophilus eller Religionen	213
Sigrid eller Kierlighed Tapperheds Belønning	239
Abu Taled	336
Frøde	353

Trykfeil i første Deel.

- Side 133 Lin. 12, læs: Lad mig sue din. Vande i mig.
— 165 — 3, neden fra, læs: Lyden af Lurer og Piber tone
allevegne i mine Øren.
— 187 — 18, læs: Uventet Lyd mit Øre træffer.
— 189 — 1, neden fra, læs: Thi lille Glæde boer.
— 338 — 6, læs: Gebærder.
— 341 — 3, læs: Wellysten selv flyer forjdem.

